KALENDARZ LEKARSKI
KRAKOWSKI

NA ROK

1894.

Na wezwanie Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego

ułożył

Dr Franciszek Murdzieński,

Lekarz ordynujący Szpitala ś. Ludwika.

W KRAKOWIE,

NAKŁADEM KSIĘGARNI S. A. KRZYŻANOWSKIEGO.

1894.

SPIS RZECZY.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI „CZASU“ FR. KLUCZYCKIEGO I SPÓŁKI
pod zarządem Józefa Łakocińskiego.

PRZEDMOWA.

Cel niniejszego wydawnictwa został osiągnięty: rozchodziło się bowiem o wyrugowanie zagranicznych kalendarzy z rąk Lekarzy Polskich. Dowodem tego zupełne wyczerpanie nakładu zeszłorocznego kalendarza.

Obecnie byłoby moją powinnością rozszerzyć ramy wydawnictwa, ku czemu, dzięki życzliwości Sz. Kolegów współpracowników, materyału niebrak. Na przeszkodzie stoją jednak zbyt wielkie koszta nakładu. Kalendarz może liczyć na pokup jedynie w granicach Galicyi. cenzura rossyjska bowiem przystępu do Królestwa Polskiego wzbroniła. Jeżeli tegoroczny znaczniejszy nakład pokryje koszta, będę w stanie na rok przyszły poczynić znaczniejsze dodatki.

Nie wątpię, że wszystkim PP. Kolegom przyjemne obudzę wspomnienie, podając wizerunek **Dra Ludwika Teichmanna**, kawalera ces. austr. orderów Franciszka Józefa i żelaznej Korony III klasy, c. k. Radcy rządowego, Profesora p. z. Anatomii, b. Prosektora Uniwersytetu w Getyndze, Członka czynnego i b. Wiceprezesa Akademii Umiejętności w Krakowie, Czł. kor. Tow. lek. warsz., Dziekana Wydziału lekarskiego w r. s. 1872/3, Rektora Uniwersytetu Jag. w r. s. 1877/8.

Dr. Murdzieński.

Styczeń. Janwar.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	**Nowy Rok.** Almacha m.	20	Ihnatia jep. mucz.
2 W.	Makarego i Martyn.	21	Julianyi mucz.
3 S.	Daniela m. i Genowefy p.	22	Anastazyia mucz.
4 C.	Tytusa m. i Eugeniusza	23	Muczen. 10 w Kry.
5 P.	Emiliana p. i Telesfora	24	*Wigil. do Roźdest.*
6 S.	**Trzech Króli**	25	**Roźdest. Chryst.**
7 N.	**1 po 3 Kr.** Juliana i Luc. 🌕	26	**N. 1 po Roż. Sobor Pr. Bohor.**
8 P.	Seweryna i Maksyma b.	27	**Stefana mucz.**
9 W.	Marcyanny panny m.	28	20 tysiacz. Muczen.
10 S.	Wilhelma b. i Jana Dobr.	29	14 tysiacz. ubit. Mład.
11 C.	Higiniusza b. i Leonc.	30	Anysyi prepod.
12 P.	Honoraty i Arkadyusza	31	Mełanyi Rymianki
13 S.	Hilarego b. i Gotfryda w.	1	**Janwar. Obrez. Hospoda**
14 N.	**2 po 3 Kr.** *Imię Jezusa*	2	**N. 2 po Roż.** Sylwestra papy
15 P.	Pawła 1 pust. i Maura ☽	3	Małachia proroka
16 W.	Marcellego p. i Ottona w.	4	Sobor 70 apost.
17 S.	Antoniego op. wyzn.	5	*Wig. do Bohojawlenia*
18 C.	Kat. ś. Piotra w Rz.	6	**Bohojawłenye Hospod.**
19 P.	Ferdynanda w. i Henryka	7	Sobor S. Joanna
20 S.	Fabiana i Sebastyana m.	8	Heorhia prepod.
21 N.	**3 Staroz.** Agnieszki p. 🌑	9	**N. 1 po B.** Połyjewkta m.
22 P.	Wincentego i Anastaz.	10	Hryhoria jepisk.
23 W.	Zaślubienie N. Maryi P.	11	Fteodosya prepod.
24 S.	Tymoteusza bisk. m.	12	Tatyanny mucz.
25 C.	Nawrócenie św. Pawła	13	Jermyła mucz.
26 P.	Batyldy i Pauli wdowy	14	SS. Otec w Synai
27 S.	Jana Złotoustego b. w.	15	Pawła Ftyweysk.
28 N.	**4 Mięsop.** Karola W. ☾	16	**N. 2 po B.** Petra Weryhy
29 P.	Franciszka Sal. i Sabin.	17	Antonyia Wełykaho
30 W.	Hiacynty i Martyny p. m.	18	Aftanasya i Kyryłła
31 S.	Ludwiki-Albertonii wd.	19	Makarya prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 27 Tekufah.
8 — 1 **Schebat.**
22 — 15 Dzień radości.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 7 g. 4 m. 7 rano.
☽ dnia 15 g. 1 m. 9 rano.
🌑 dnia 21 g. 4 m. 11 popoł.
☾ dnia 28 g. 5 m. 50 popoł.

Luty. Fewrał.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	C.	*Wigil.* Ignacego bisk.	20	Jeuftymya Wełykaho
2	P.	**Oczyszczenie N. Maryi P.**	21	Maxyma prepod.
3	S.	Błażeja biskupa męcz.	22	Tymoftea apost.
4	N.	**5 Zapustna.** Weroniki p	23	**N. 3 po B.** Kłymenta jep.
5	P.	Agaty panny męcz. 🌕	24	Xenyi prepod.
6	W.	Doroty panny męcz.	25	Hryhorya bohosł.
7	S.	*Popielec.* Romualda op.	26	Xenofonta prepod.
8	C.	Jana z Mathy	27	Joanna Złatoust.
9	P.	Apolonii p. m. i Sabina	28	Jefrema prepod.
10	S.	Scholastyki i Sylwiana	29	Ihnatia jep. mucz.
11	N.	**1 Wstępna.** Hipolita i Eufr.	30	**N. 4 po B. Triech Swiatytel.**
12	P.	Modesta m. i Eulalii p.	31	Kyra i Joanna mucz.
13	W.	Juliana i Katarzyny R. 🌗	1	**Fewrał**, Tryfona mucz.
14	S.	*Such.* Walentego kapł.	2	**Strytenye Hospod.**
15	C.	Faustyna i Jowity mm.	3	Symeona bohopo.
16	P.	*Such.* Julianny panny m.	4	Isydora prepod.
17	S.	*Such.* Sabina b. i Sylwina	5	Ahaftyi mucz.
18	N.	**2 Sucha.** Symeona i Konst.	6	**N. 5 po B.** Wukoła prepod.
19	P.	Konrada w. i Mansweta	7	Parftenya prepod.
20	W.	Leona p. i Zenobiusza 🌑	8	Fteodora mucz.
21	S.	Eleonory panny	9	Nykyfora mucz.
22	C.	Katedry ś. Piotra w Ant.	10	Charałampia mucz.
23	P.	Florentego i Piotra D.	11	Własya jep. mucz.
24	S.	*Macieja apostoła*	12	Meletya archiep.
25	N.	**3 Głucha.** Wiktoryna m.	13	**N. 6 po B.** Martyniana pr.
26	P.	Aleksandra b. i Nestora	14	Auxentia prepod.
27	W.	Anastazyi i Fortunata ☾	15	Onysyma apost.
28	S.	Romana opata	16	Pamfyła mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 1 **Adar.**
13 — 7 Śmierć Mojżesza.
20 — 14 Mały purim.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 5 g. 10 m. 45 popoł.
🌗 dnia 13 g. 11 m. 43 rano.
🌑 dnia 20 g. 3 m. 16 rano.
☾ dnia 27 g. 1 m. 28 popoł.

Marzec. Mart.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 C.	Albina b. i Antoniny	17	Fteodora mucz.
2 P.	Heleny ces. i Amalii	18	Lwa Papy Rymskaho
3 S.	Kunegundy c. i Tycyana	19	Archyppa apost.
4 N.	**4 Srodop.** Kazimierza kr.	20	**Miasop.** Lwa episk.
5 P.	Fryderyka opata	21	Tymoftea prepod.
6 W.	Kolety p. i Maryana b.	22	SS. MM. w Ewhen.
7 S.	Tomasza z Akwinu 🌕	23	Połykarpa jep. mucz.
8 C.	Jana Bożego i Beaty	24	Obr. Hławy Joanna Kre.
9 P.	Franciszki Rzymianki	25	Tarasia archiep.
10 S.	40 Męczenników	26	Porfyrya archiep.
11 N.	**5 Biała.** Konstantego W.	27	**Syrop.** Prokopia archiep.
12 P.	Grzegorza Wielk. pap.	28	*Post Wel.* Wasyłyia pr.
13 W.	Krystyny panny	1	**Mart.** Jewdoki mucz.
14 S.	Zacharyasza i Matyldy🌗	2	Fteodota mucz.
15 C.	Izabelli i Leoncyi pp.	3	Jewtropia mucz.
16 P.	7 *Bol. NP.* Cyryaka dyak.	4	Harasyma prepod.
17 S.	Gertrudy i Patrycego b.	5	Konona mucz.
18 N.	**6 Kwietnia.** Aleksandra b.	6	**1 Wstupna.** SS. 42 muczen.
19 P.	*Józefa oblubieńca NMP.*	7	Wasyłyia mucz.
20 W.	Eufemii i Teodozyi mm.	8	Fteofyłaka mucz.
21 S.	Benedykta opata w. 🌑	9	SS. 40 Muczennikow
22 C.	*Wiecz. Pańska* Katarzyny	10	Kondrata mucz.
23 P.	*Wielki.* Wiktoryana m.	11	Sofronia prepod.
24 S.	*Wielka.* Gabryela arch.	12	Fteofana prepod.
25 N.	**Wielk. Zmartw. P.** 262 m.	13	**N. 2 Postu.** Nikyfora patr.
26 P.	**Wielkan.** Teodora bisk.	14	Wenedykta prepod.
27 W.	Jana pusteln. i Ruperta	15	Ahapia mucz.
28 S.	Sykstusa pap. wyzn.	16	Sawyna mucz.
29 C.	Eustazego op. i Cyryla🌓	17	Alexia prepod.
30 P.	Kwiryna m. i Zozyma	18	Kyryłła archiep.
31 S.	*Wig.* Balbiny i Kornelii	19	Chrysanfta mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

9 — 1 Veadar.
21 — 13 Post. Estery.
22 — 14 Purim.
23 — 15 Schuschan-Purim.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 7 g. 3 m. 18 popoł.
🌗 dnia 14 g. 7 m. 28 popoł.
🌑 dnia 21 g. 3 m. 11 popoł.
🌓 dnia 29 g. 9 m. 27 rano.

Kwiecień. **Apriel.**

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**1 Przew.** Hugona bisk.	20	**N. 3 Postu.** Pr. Otec. w Ob. S.
2 P.	**Zwiastowanie N. Maryi P.**	21	Jakowa prepod.
3 W.	Pankracego i Ryszarda	22	Wasyłyia jepiskopa
4 S.	Izydora bisk. wyzn.	23	Nykona prepod.
5 C.	Wincentego Ferer. w.	24	Zacharyi prepod.
6 P.	Celestyna papieża 🌑	25	**Błahowiszcze**
7 S.	Epifaniusza męcz.	26	Sobor Hawryiła
8 N.	**2 po W. Grobu Jez.** Dyoniz.	27	**N. 4 Postu.** Matrony mucz.
9 P.	Maryi Kleofe, siostry NP.	28	Iłariona predod.
10 W.	Ezechiela proroka	29	Marka prepod.
11 S.	Leona pap. wyzn.	30	Joanna Listwycz.
12 C.	Juliusza p. i Damiana	31	Ipatya jepisk.
13 P.	Justyna m. i Idy p. ☽	1	**Apriel.** Maryi Jehyp.
14 S.	Waleryana i Maksyma	2	Tyta prepod.
15 N.	**3 po W.** *Opieki ś. Józefa*	3	**N. 5 Postu.** Nykyty prepod.
16 P.	Lamberta męcz.	4	Josyfa prepod.
17 W.	Rudolfa bisk. męcz.	5	Fteoduła mucz.
18 S.	Apoloniusza męcz.	6	Jewtychia jepisk.
19 C.	Jerzego b. i Antonii p.	7	Heorhia prepod.
20 P.	Agnieszki z Pol. 🌕	8	Irodiona apost.
21 S.	Anzelma bisk. w.	9	Jewpsyhia jepisk.
22 N.	**4 po W.** Sotera i Kaja m.	10	**N. 6 Postu.** Terentia mucz.
23 P.	*Wojciecha arcybiskupa*	11	Antypy jepiskopa
24 W.	Jerzego m. i Saby żołn.	12	Wasyłyia prepod.
25 S.	Marka ewangielisty	13	Artemona jepisk.
26 C.	Kleta i Marcelina mm.	14	Martyna papy.
27 P.	Anastazego p. i Teofila	15	**Piatok wełyki.** Arystarcha
28 S.	Witalisa m. i Waleryi ☾	16	Ahapii mucz.
29 N.	**5 po W.** † Piotra męcz.	17	**N. Woskresenye.** Symeona p.
30 P.	† Katarzyny Sen. panny	18	**Pon. swiaty.** Joanna prep.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 1 **Nisan.** Tekufah.
20 — 14 Przeddzień do Paschy.
21 — 15 **Święto Paschy.**
22 — 16 **Drugie św. Paschy.**
23 — 17 Półświęta.
24 — 18, 25 — 19, 26 — 20 } Półświęta.
27 — 21 **Siódme święto.**
28 — 22 **Koniec Paschy.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌑 dnia 6 g. 5 m. 0 rano.
☽ dnia 13 g. 1 m. 32 rano.
🌕 dnia 20 g. 4 m. 1 rano.
☾ dnia 28 g. 4 m. 20 rano.

Maj.			Maj.
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 W.	† *Filipa i Jakóba apost.*	19	**Wt. swiaty.** Joanna prep.
2 S.	† Zygmunta i Atanaz.	20	Fteodora prepod.
3 C.	**Wniebowst. P.** *Znal. ś. Krz.*	21	Januaria mucz.
4 P.	Floryana m. i Moniki	22	Fteodora Sykeota
5 S.	Gotarda b. i Piusa V. 🌕	23	Heorhia mucz.
6 N.	**6 po W.** Jana w oleju m.	24	**N. 1 po W.** Sawwy mucz.
7 P.	Flawii i Domicelli pp.	25	Marka Apost.
8 W.	**Stanisława bisk. Krak. m.**	26	Wasyłyia mucz.
9 S.	Grzegorza Naz. i Dyzmy	27	Symeona jep. mucz.
10 C.	Izydora włośc. i Joba	28	Jasona apost.
11 P.	Beatryksy panny	29	Dewiat muczennikow
12 S.	*Wigil.* Nereusza m. ☽	30	Jakowa proroka
13 N.	**Zesł. Ducha ś.** *NP. Łask.*	1	**Mai. N. 2 po W.** Jeremia
14 P.	**Swiąteczny.** Bonifacego	2	Aftanasya Wełykaho
15 W.	Zofii i trzech jej córek	3	Tymoftea mucz.
16 S.	*Such.* Jana Nep. i Ubalda	4	Pełahyi mucz.
17 C.	Paschalisa w. i Torpeda	5	Iryny mucz.
18 P.	*Such.* Feliksa kapucyna	6	Jowa Prawednaho
19 S.	*Such.* Piotra Cel. pap. 🌑	7	Wospom. Kresta
20 N.	**1 po S. SSS. Trójcy.** Bern.	8	**N. 3 po W.** Joanna Bohosł.
21 P.	Heleny królowej	9	Pren. M. Nykoł.
22 W.	Julii panny męcz.	10	Symona Apost.
23 S.	Dezyderyusza bisk. w.	11	Mokia mucz.
24 C.	**Boże Ciało.** Joanny wd.	12	Jepyfania jepisk.
25 P.	Urbana p. i Grzegorza	13	Hłykeryi mucz.
26 S.	Filipa Nereusza w.	14	Isydora mucz.
27 N.	**2 po S.** Jana pap. m. ☾	15	**N. 4 po W.** Pachomya Weł.
28 P.	Maryi-Magdaleny de Pa.	16	Fteodora prepod.
29 W.	Maksyma b. w. i Teodozyi	17	Andronika apost.
30 S.	Feliksa pap. w.	18	Fteodora prepod.
31 C.	Petronelli panny m.	19	Patrykia jepisk.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 1 **Ijar.** Post.
10 — 4 Post.
14 — 8 Post.
20 — 14 Passah-Scheni.
24 — 18 Święto szkolne.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 5 g. 3 m. 41 popoł.
☽ dnia 12 g. 7 m. 21 rano.
🌑 dnia 19 g. 5 m. 42 popoł.
☾ dnia 27 g. 9 m. 4 popoł.

Czerwiec. Ijun.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	*Serca Jez.* Nikodema m.	20	Ftałatea mucz.
2 S.	Eugeniusza i Erazma	21	Konstantyna i Jełeny
3 N.	**3 po S.** Klotyldy król.	22	**N. 5 po W.** Wasyłyia mucz.
4 P.	Saturniny i Flawiana b.	23	Michaiła prepod.
5 W.	Florencyi panny	24	Symeona prepod.
6 S.	Norberta op. i Klaudysza	25	Tretye Obritenyie Hła.
7 C.	Roberta bisk. i Sabiny	26	**Wozn. Hosp.** Karpa apost.
8 P.	Medarda bisk. wyzn.	27	Fteraponta jep.
9 S.	Felicyana męcz.	28	Nykyty prepod.
10 N.	**4 po S.** Małgorzaty kr.	29	**N. 6 po W.** Fteodosyi mucz.
11 P.	Barnaby apostoła	30	Isaaka prepod.
12 W.	Onufrego wyznawcy	31	Jermia apost.
13 S.	Antoniego z Padwy	1	**Ijun.** Justyna mucz.
14 C.	Bazylego W. bisk. w.	2	Nykyfora patr.
15 P.	Wita i Modesta mm.	3	Łukiłyana mucz.
16 S.	Justyny p. i Benona b.	4	Mytrofana patryarchy
17 N.	**5 po S.** Adolfa i Marcyana	5	**N. Sosz. S. Ducha.** Doroftea
18 P.	Marka i Marcelina mm.	6	**SSS. Trojcy.** Wyssariona pr.
19 W.	Gerwazego i Protaz. m.	7	Fteodora jepisk.
20 S.	Reginy i Florentyny pp.	8	Fteodora mucz.
21 C.	Alojzego Gonzagi w.	9	Kyryłła archiep.
22 P.	Paulina b. i Konsorcyi	10	Tymoftea jep. mucz.
23 S.	Agrypiny i Wandy pp.	11	Warftołomea apost.
24 N.	**6 po S.** *Narodz. św. Jana*	12	**N. 1 po S.** Onufrya prepod.
25 P.	Wilhelma w. i Łucyi p.	13	Akityny mucz.
26 W.	Jana i Pawła braci m.	14	Jełyssea proroka
27 S.	Władysława króla w.	15	Amosa proroka
28 C.	*Wigilia.* Leona pap.	16	**Tyło Chryst.** Tychona prep.
29 P.	**Piotra i Pawła apostołów**	17	Manuiła mucz.
30 S.	Emilii i Lucyny mm.	18	Leontia mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 1 **Sivan.**
9 — 5 Przeddz. Ziel. Świąt.
10 — 6 **Zielone Święto.**
11 — 7 **Drugie święto.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

dnia 3 g. 11 m. 56 wiecz.
dnia 10 g. 2 m. 14 popoł.
dnia 18 g. 8 m. 6 rano.
dnia 26 g. 11 m. 2 rano.

Lipiec.		Ijuł.	
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**7 po S.** Teobalda opata	19	**N. 2 po S.** *Post do Petra.* Judy
2 P.	*Nawiedz. NMP.* i Eugen.	20	Meftodia jepiskopa
3 W.	Alfreda i Anatolego b. 🌕	21	Jułyana mucz.
4 S.	Józefa Kalas. i Prokopa	22	Jewsewya jep. mucz.
5 C.	Cyrylla i Metodego ap.	23	Ahrypiny mucz.
6 P.	Izajasza i Dominiki	24	**Rożd. S. Joan. Kr.** Sostr. Pr. B.
7 S.	Estery kr. i Klaudyusza	25	Fewronyi prepod.
8 N.	**8 po S.** Jana z Dukli	26	**N. 3 po S.** Dawyda prepod.
9 P.	Cyrylla b. i Anatolii ☽	27	Sampsona prepod.
10 W.	Amalii p. i 7 braci m.	28	Kyra i Joanna
11 S.	Pelagii, Sabina i Norb.	29	**Petra i Pawła Apost.**
12 C.	Jana Gwalb. i Epifany	30	SS. Apost. 12.
13 P.	Małgorzaty panny m.	1	**Ijuł.** Kosmy i Dam.
14 S	Bonawentury doktora w.	2	Położ. Ryzy. Preś. Boh.
15 N.	**9 po S.** Rozesł. Apost.	3	**N. 4 po S.** Iakynfta mucz.
16 P.	*NP. Szkapl.* i Rajnolda m.	4	Andreia archiepisk.
17 W.	Aleksego w. i Berty p. 🌕	5	Aftanasia Afron.
18 S.	Szymona z Lipnicy w.	6	Sysoa prepod.
19 C.	Wincentego a Paulo w.	7	Ftomy prepod.
20 P.	Czesława i Kassyana	8	Prokopya mucz.
21 S.	Daniela pror. i Praksedy	9	Pankratya jep. mucz.
22 N.	**10 po S.** Maryi-Magdal.	10	**N. 5 po S.** 45 Muczen.
23 P.	Teofila m. i Apolinarego	11	Jewfymyi mucz.
24 W.	Krystyny panny męcz.	12	Prokta mucz.
25 S.	*Jakóba ap.* i Krzyszt. ☾	13	Hawryiła archan.
26 C.	*Anny Matki N. Maryi P.*	14	Akyły apost.
27 P.	Natalii i Liliozy pp.	15	Kyryka mucz.
28 S.	Innocentego i Wiktora	16	Aftynohema jepisk.
29 N.	**11 po S.** Kunegundy kr.	17	**N. 6 po S.** Maryny mucz.
30 P.	Julitty p. i Heleny wd.	18	Jemyłyana mucz.
31 W.	Ignacego Lojoli wyzn.	19	Makryny prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 1 **Thamuz.**
7 — 3 Tekufah.
22 — 18 Post. Zdob. świątyni.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 3 g. 6 m. 45 rano.
☽ dnia 9 g. 11 m. 15 popoł.
🌕 dnia 17 g. 11 m. 2 popoł.
☾ dnia 25 g. 10 m. 7 popoł.

Sierpień. Awgust.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 S.	Piotra w Okowach m. 🌕	20	Iłyi proroka
2 C.	N. Maryi P. Anielskiej	21	Symeona prepod.
3 P.	Znalez. ś. Szczepana	22	Maryi Mahdałyny
4 S.	Dominika wyzn.	23	Trofyma mucz.
5 N.	**12 po S.** NMP. Snieżnej	24	**N. 7 po S.** Chrystyny mucz.
6 P.	*Przemienie Pańskie*	25	Uspen. S. Anny
7 W.	Kajetana w. i Alberta	26	Jermołaja mucz.
8 S.	Cyryaka i Maryana m. ☽	27	Pantaleimona mucz.
9 C.	Kamilla z Lel. i Romana	28	Prochora apost.
10 P.	Wawrzyńca i Filomeny	29	Kałłynyka mucz.
11 S.	Zuzanny panny m.	30	Syły apost.
12 N.	**13 po S.** Klary i Hilaryi	31	**N. 8 po S.** *Zapust do Uspenya*
13 P.	Hipolita m. i Kassyana	1	**Awgust.** Proischozd. kr.
14 W.	*Wigilia.* Euzebiusza m.	2	Stefana mucz.
15 S.	**Wniebowzięcie N. M. P.**	3	Isaaka prepod.
16 C.	Rocha wyznawcy 🌑	4	Sedmy Otrokow
17 P.	Anastazego b. i Mirona	5	Jewsychnyia mucz.
18 S.	Heleny Szwedzkiej kr.	6	**Preobraz. Hospodyne**
19 N.	**14 po S.** Jacka i Benigny	7	**N. 9 po S.** Demetya prepod.
20 P.	Bernarda op. i Samuela	8	Jemełyana jepisk.
21 W.	Joanny Fremiot wdowy	9	Matfya apost.
22 S.	Symforyana i Tymot.	10	Ławrentya mucz.
23 C.	Zacharyasza i Filipa B.	11	Jewpła mucz.
24 P.	*Bartłomieja apostoła* ☾	12	Fotya mucz.
25 S.	Ludwika kr. francusk.	13	Maxyma prepod.
26 N.	**15 po S.** *Pociesz. NMP.*	14	**N. 10 po S.** Michea proroka
27 P.	Róż p. i Przen. ś. Kazim.	15	**Uspenye Pr. Bohorodycy**
28 W.	Augustyna biskupa	16	Nerukotworen. Obraz.
29 S.	Scięcie ś. Jana i Sabina	17	Myrona mucz.
30 C.	Feliksa męcz. 🌕	18	Flora i Ławra mucz.
31 P.	Rajmunda wyzn.	19	Andrea mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 — 1 **Ab.**
12 — 10 Post. Spalenie świąt.
17 — 15 Dzień radości.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 1 g. 1 m. 24 popoł.
☽ dnia 8 g. 11 m. 5 rano.
🌑 dnia 16 g. 2 m. 17 popoł.
☾ dnia 24 g. 6 m. 39 rano.
🌕 dnia 30 g. 9 m. 4 popoł.

Wrzesień. Sentiabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 S.	Idziego opata wyzn.	20	Samuiła proroka
2 N.	**16 po S.** *Joach.* Stefana k.	21	**N. 11 po S.** Ftaddea apost.
3 P.	Eufemii i Bronisławy	22	Ahaftonyka mucz.
4 W.	Rozalii panny	23	Łuppa mucz.
5 S.	Wawrzyńca i Urbana p.	24	Jewtychia mucz.
6 C.	Zacharyasza proroka	25	Warftołomea apost.
7 P.	*Wigilia.* Reginy p. m.☽	26	Adryana m. i Natalii m.
8 S.	**Narodzenie N. Maryi P.**	27	Pimena prepod.
9 N.	**17 po S.** *Im. NP.* Gorgon.	28	**N. 12 po S.** Moysea muryna
10 P.	Mikołaja z Tolent. w.	29	Usikn. Hławy S. Joanna
11 W.	Prota, Jacka i Teodory	30	Alexandra patryiar.
12 S.	Tobiasza w. i Gwidona	31	Położ. Poiasz. P. Bohor.
13 C.	Aureliusza bisk.	1	**Sentiabr.** Symona S.
14 P.	*Podwyższenie ś. Krzyża*	2	Mamanta mucz.
15 S.	Nikodema m. i Emila	3	Anftyma mucz.
16 N.	**18 po S.** Ludmiły męcz.	4	**N. 13 po S.** Wawyły Swiasz.
17 P.	Piętna św. Franciszka	5	Zacharyi proroka
18 W.	Józefa z Kopert. w.	6	Wosp. Cud. S. Mychaiła
19 S.	*Such.* Januarego i Konst.	7	Zozonta mucz.
20 C.	Eustachego b. i Faustyna	8	**Rożdestwo Pr. Bohorod.**
21 P.	*Such.* Mateusza ap. ew.	9	Joakima i Anny
22 S.	*Such.* Maurycego b. ☾	10	Mynodory prepod.
23 N.	**19 po S.** Władysł. z Gieln.	11	**N. 14 po S.** Fteodory prep.
24 P.	Gerarda bisk. męcz.	12	Awtenoma mucz.
25 W.	Kleof. z Tow. i Aurel.	13	Kornyła mucz.
26 S.	Jozefata b. i Cypryana	14	**Wozdwyżenye S. Kresta**
27 C.	Przenies. ś. Stanisława	15	Nykity mucz.
28 P.	Wacława męcz.	15	Josafata archiep.
29 S.	*Michała archanioła*	17	Sofii mucz.
30 N.	**20 po S.** Hieronima dra	18	**N. 15 po S.** Jewmenia prep.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

2 — 1 **Elul.**

30 — 29 Selichot. Przeddzień Nowego Roku.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 7 g. 5 m. 3 rano.

dnia 15 g. 5 m. 21 rano.

☾ dnia 22 g. 1 m. 32 popoł.

dnia 29 g. 6 m. 44 rano.

Październik. Oktiabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Remigiego biskupa w.	19	Trofyma mucz.
2 W.	*Aniołów Stróżów*	20	Jewstafya mucz.
3 S.	Kandyda m. i Lukrecyi p.	21	Kondrata apost.
4 C.	Franciszka Seraf. w.	22	Foky mucz.
5 P.	Flawii i Charytyny pp.	23	Zaczat. s. Joanna Krest.
6 S.	Brunona bisk. wyzn. ☽	24	Ftekły mucz.
7 N.	**21 po S. NMP. Różańc.**	25	**N. 16 po S.** Jewfrosini pr.
8 P.	Brygidy wd. i Pelagii	26	Joanna Bohosława.
9 W.	Dyonizego Ar. i Publii	27	Kałystrata mucz.
10 S.	Franciszka Borg. w.	28	Charytona prepod.
11 C.	Placydy i Filomelli pp.	29	Kyryaka prepod.
12 P.	Maksymiliana bisk.	30	Hryhorya jep. mucz.
13 S.	Edwarda króla wyzn.	1	**Octiabr. Pokr. P. Bohen.**
14 N.	**22 po S.** *Wincent. Kadł.* 🌕	2	**N. 17 po S.** Kypryana jep.
15 P.	Jadwigi, Teresy i Aurel.	3	Dyonysya mucz.
16 W.	Pawła opata wyzn.	4	Jeroftea jepisk. mucz.
17 S.	Florentego i Małgorzaty	5	Charytyny mucz.
18 C.	Łukasza Ewangielisty	6	Ftomy apost.
19 P.	Piotra z Alkantary w.	7	Sergia i Wakha
20 S.	Przenies. ś. Wojciecha	8	Pełachii prepod.
21 N.	**23 po S.** *Jana Kantego* ☾	9	**N. 18 po S.** Jakowa apost.
22 P.	Korduli i Alodii pp. m.	10	Jewłampya mucz.
23 W.	Jana Kapistr. i Seweryna	11	Fyłypa apost.
24 S.	Rafała archanioła	12	Prowa mucz.
25 C.	Kryspina i Kryspiana	13	Karpa i Papyta
26 P.	Ewarysta pap. i Fulki	14	Nazarya mucz.
27 S.	Iwona w. i Sabiny m.	15	Jewftymya prepod.
28 N.	**24 po S.** *Szym. i Tad. ap.* 🌑	16	**N. 19 po S.** Łonhyna mucz.
29 P.	Narcyza b. i Euzebii p.	17	Osyi proroka
30 W.	Marcelego papieża	18	Łuki jew. apost.
31 S.	*Wigilia.* Wolfganga b.	19	Joiła proroka

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 — 1 **Tischri. Nowy Rok 5655.**
2 — 2 **Drugie święto.**
3 — 3 Post. Gedaljach.
6 — 6 Tekufah.
9 — 9 Przeddzień św. pojed.
10 — 10 **Święto pojednania.**
14 — 14 Przeddz. św. kuczek.
15 — 15 **Święto kuczek.**
16 — 16 **Drugie św. kuczek.**
21 — 21 **Święto palmowe.**
22 — 22 Koniec kuczek.
23 — 23 **Radość z praw.**
31 — 1 **Marcheschwan.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 6 g. 8 m. 1 popoł.
🌕 dnia 14 g. 7 m. 40 popoł.
☾ dnia 21 g. 7 m. 55 popoł.
🌑 dnia 28 g. 6 m. 57 popoł.

Listopad. Nojabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 C.	**Wszystkich Świętych**	20	Artemia mucz.
2 P.	*Dzień Zaduszny.* Wiktor.	21	Ilariona prepod.
3 S.	Huberta b. i Sylwii wd.	22	Awerkia jepisk.
4 N.	**25 po S.** Karola Borm.	23	**N. 20 po S.** Jakowa apost.
5 P.	Elżbiety Matki N. M. P. ☽	24	Arefty mucz.
6 W.	Leonarda wyzn.	25	Markiana mucz.
7 S.	Herkulana i Amaranta	26	**Demetria mucz.**
8 C.	Czterech Koronatów	27	Nestora mucz.
9 P.	Teodora żołn. i Ursyna	28	Terentia mucz.
10 S.	Andrzeja z Aw. i Nimfy	29	Anastasyi mucz.
11 N.	**26 po S.** *Op. NP.* Marcina	30	**N. 21 po S.** Zynowia mucz.
12 P.	Marcina papieża wyzn.	31	Stachya apost.
13 W.	Homobona i Dydaka 🌕	1	**Nojabr.** Kosmy i Damian.
14 S.	Serafiona m. i Hipacego	2	**Josafata Archiep. mucz.**
15 C.	Leopolda wyzn.	3	Akepsymy mucz.
16 P.	Edmunda i Pawła	4	Joannyka prepod.
17 S.	Salomei król. panny	5	Hałaktyona mucz.
18 N.	**27 po S.** *Stan. K.* i Grzeg.	6	**N. 22 po S.** Pawła archiep.
19 P.	Elżbiety król. i Placydy	7	MM. 33 Mełyty
20 W.	Feliksa de Valois w. ☾	8	**Mychaiła archan.**
21 S.	*Ofiarowanie N. Maryi P.*	9	Onysyfora mucz.
22 C.	Cecylii panny męcz.	10	Szesty apostołów
23 P.	Klemensa i Lukrecyi	11	Myny mucz.
24 S.	Jana od Krzyża i Flory	12	Joanna myłostywa
25 N.	**28 po S.** *Katarzyny p. m.*	13	**N. 23 po S.** Joanna Złatoust.
26 P.	Piotra Aleks. i Kondrada	14	Fyłypa apost. *Zapust.*
27 W.	Waleryana bisk. m. 🌑	15	Hurya i Samon mucz.
28 S.	Rufina m. i Grzegorza p.	16	Matftea jewanhel.
29 C.	Saturnina i Illuminaty	17	Hryhoria jepisk.
30 P.	*Andrzeja apost.*	18	Płatona mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 6, 8 — 9, 12 — 13 } Post.

29 — 1 **Kislev.**
30 — 2 Pocz. modl. o deszcz.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 5 g. 4 m. 15 popoł.
🌕 dnia 13 g. 8 m. 49 rano.
☾ dnia 20 g. 3 m. 8 rano.
🌑 dnia 27 g. 9 m. 54 rano.

Grudzień. Dekabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 S.	Eligiusza b. i Natalii wd.	19	Awdya proroka
2 N.	**1 Adw.** Chryzologa	20	**N. 24 po S.** Prokła i Hryhory
3 P.	Franciszka Ksaw. w.	21	**Wchod. Pr. Bohorodycy**
4 W.	Barbary panny męcz.	22	Fyłymona apost.
5 S.	*Post.* Sabby opata w. ☽	23	Amfyłochya jepisk.
6 C.	*Mikołaja b.* i Leoncyi	24	Jekatyryny mucz.
7 P.	*Wigilia.* Ambrożego b.	25	Kłymenta papy
8 S.	**Niepok. Pocz. N. Maryi P.**	26	Ałypya prepod.
9 N.	**2 Adw.** Leokadyi i Waler.	27	**N. 1 Adwentu.** Jakowa m.
10 P.	*N. Maryi P. Loretańskiej*	28	Stefana mucz.
11 W.	Damazego papieża	29	Paramona mucz.
12 S.	*Post.* Aleksego i Pawła 🌕	30	Andrea apost.
13 C.	Łucyi i Otylii p. m.	1	**Dekabr.** Nauma pror.
14 P.	*Post.* Nikazego i Spirid.	2	Awwakuma pror.
15 S.	Ireneusza męcz.	3	Sofonia pror.
16 N.	**3 Adw.** Euzebiusza b.	4	**N. 2 Adwentu.** Warwary m.
17 P.	Łazarza b. i Wiwinny	5	Sawwy Oswiaszcze.
18 W.	Ocz. płodu NP. i Olimpii	6	**Nykołaja jepisk.**
19 S.	*Such.* Faustyna męcz. ☾	7	Amwrosia jep. medyoł.
20 C.	Teofila męcz.	8	Patapia prepod.
21 P.	*Such. Tomasza apostoła*	9	**Zaczat. Bohoro.**
22 S.	*Such.* Zenona męcz.	10	Myny Jermoh. mucz.
23 N.	**4 Adw.** Wiktoryi p. m.	11	**N. 3 Adwentu.** Danyiła Stoł.
24 P.	*Wigilia.* Adama i Ewy	12	Spyridona jepisk.
25 W.	**Boże Narodzenie**	13	Ewstratia jepisk.
26 S.	**Szczepana pierwszego m.** 🌑	14	Ftyrsa mucz.
27 C.	*Jana ewangelisty*	15	Jełewftesya jepisk.
28 P.	Młodzianków męcz.	16	Ahhea proroka
29 S.	Tomasza Kantuaryjsk.	17	Danyiła proroka
30 N.	**1 po Boż. N.** Dawida kr.	18	**N. 4 Adwentu.** Sewastyana m.
31 P.	Sylwestra pap. i Melanii	19	Wonyfatya mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

18 — 20 Dzień prośby o deszcz.
12 — 24 Wzniecenie światła.
23 — 25 Pośw. świątyni.
28 — 1 **Tebeth.**
29 — 2 Koniec pośw. świąt.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 5 g. 1 m. 15 popoł.
🌕 dnia 12 g. 8 m. 45 popoł.
☾ dnia 19 g. 12 m. 15 popoł.
🌑 dnia 26 g. 3 m. 20 rano.

*

CENY

częściej używanych kapsułek i perełek „HYGEA“.

Za 100 sztuk w jednem lub w dwóch słoikach.

W słoikach o 20 ct. za słoik drożej.

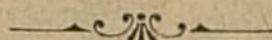
Camph. monobr. 0·05 Ol. Amy. 0·15 **1** złr. **60** ct.
Guajacol. (Merck.) 0·05 Ol. Amy. v. Jecoris 0·10 v. 0·25 . . . . . **1** „ **60** „
Guaj. (Mer) 0.10 Ol. Am. v. Jec. 0·20 **2** „ **20** „
Guajacol. (Merck) 0·05 *Natr. arsenicos 0 001* Ol. Amy. 0·20 . . **1** „ **80** „
Guaj. (Merck. (0·05 Morrh. Mer.) 0·20 **2** „ **60** „
Guajacol. (Merck.) 0·05 Morrhuol 0·20 *Natr. arsen. 0 001* . . . **2** „ **80** „
Ichtyolum ammon. 0·25 w słoiku **2** „ **50** „
Kreosot. e b. f. 0·05 Bals. tolut. 0 20 **1** „ **30** „
„ „ 0·10 „ „ 0·20 **1** „ **50** „
„ „ 0·05 „ „ 0·20 „ *Natr. arsen. 0·001* . . . **1** „ **60** „
„ „ 0·05 Morrhuol. 0·20 **2** „ **20** „
„ „ 0·05 „ 0·20 „ *Natr. arsen. 0·001*. . . **2** „ **40** „
„ „ 0 05 Ol. Amy. v. Jecor 0·10 v. 0·25 . . . . . . **1** „ **20** „
Kreo. e b. f. 0·10 Ol. Am. v. Jecor 0·10 v. 0 20 . . . . **1** „ **40** „
Morrhuol (Merck.) 0·20 . . . . . . **2** „ **—** „
Myrtolum (Merck.) 0·15 . . . . . . **2** „ **50** „
Nitroglicerin 0 0005 v. 0 001 Ol. Amy. 0·15 w słoiku . . . . . **2** „ **—** „
Terpinol. 0·10 Ol. Amy. 0·10 . . **1** „ **60** „

Zwracam zarazem uwagę P. T. pp. Lekarzy na moje niezrównane kapsułki elestyczne z **olejem rącznikowym** i z **tranem** po 1, 2, 3 i 4 gramy, w oryginalnych osłonkach z papieru woskowanego.

SPIS ŚRODKÓW LEKARSKICH

ZAWARTYCH

W PODRĘCZNIKU TERAPEUTYCZNYM.

Podręcznik terapeutyczny

ze zbiorem najwięcej używanych recept.

Abortus.

Jeżeli abortus habitualis, wykazać przyczynę. Jeżeli przyczyną lues: leczenie przeciwkiłowe nawet podczas ciąży — jeżeli jakieś cierpienie macicy, leczenie takowego. Strzedz chorej w okresie, w którym poprzednio roniła, i w okresach miesiączkowych szczególniej w pierwszej połowie ciąży. Usunąć wpływy szkodliwe, podnoszące działanie tłoczni brzusznej, zabronić spółkowania, nadmiernego ruchu, trzęsącej jazdy itd. Wolne swobodne ubranie. — Unikać u osób krwistych czynników podniecających, napojów wyskokowych, silnych wrażeń. W razie krwawienia podczas ciąży, gdy nieodchodzą skrzepy krwi, i przy badaniu jaja wyczuć nie można, leczenie wstrzymujące poronienie i spokój.

1. *Extr. Opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut. f. l. artis Suppositoria ad anum Nr. quinque.
S. Rano i wieczorem czopek (i częściej).

2. *Tinct. Opii simpl. 10·00.*
S. 20—25 kropli rano i wieczorem w lewatywie.

W ostatnim czasie polecano też:

3. *Extr. fluid. Viburni prunifol. gtts. 10*, w połączeniu z 0·50 chloralu, dopóki bóle nie ustaną.

W następnych dniach:

4. *Ammon. bromat. 15·00,*
Extr. fluid. Viburn. 2·00,
Aq. dest. 120·00.
S. 2 razy dziennie łyżeczkę.

Gdy niema już nadziei utrzymania ciąży: środki pobudzające czynność porodową: zimne okłady na brzuch, wstrzykiwania do pochwy rozczynami środków przeciwgnilnych (kw. karbolowy 3%. Creolina 1—2%). Gdy jajo wystąpiło z jamy do szyi macicy, można podać secale cornutum.

Gdy krwawienie znaczne, zatamponowanie pochwy najpierw gazą jodoformową, poniżej zaś tamponami z waty, napojounymi gliceryną. (Zmienić za 6—10 godzin i przestrzyknąć pochwę). Jeżeli zachodzi możebność usunięcia jaja w całości, szczególniej gdy odchody cuchnące, usunąć takowe zabiegiem ręcznym.

W razie krwawienia skutkiem pozostania resztek z jaja płodowego w macicy — wyskrobanie tychże tępą łyżeczką. Postępowanie aseptyczne).

Abscessus frigidus.

Z otwarciem tego rodzaju ropni nie potrzeba się wcale spieszyć wyjąwszy tych przypadków, w których rychłe usunięcie ropnia wskazanem jest z przyczyn innych. Leczenie ropni zimnych może być bardzo rozmaite. Albo ograniczamy się tylko do otwarcia ropnia i wprowadzenia doń sączka, lub też aspirujemy ropę przyrządem aspiracyjnym Dieulafoy lub Potaina. Po wypuszczeniu całej ilości ropy, wstrzykuje się do jamy kilkadziesiąt gramów zawiesiny jodoformowej, z której część po kilku minutach wypuszczamy, resztę zaś w jamie ropnia pozostawiamy. Na cały ropień zakłada się następnie opatrunek uciskający z przylepca. Postępowanie to wyjątkowo tylko prowadzi do celu za pierwszym razem, zazwyczaj należy je powtórzyć kilka razy w odstępach kilkutygodniowych. W niektórych razach można cały ropień otworzyć szerokiem cięciem, ściany jego wyskrobać ostrą łyżką, a potem po zatamowaniu krwotoku, zalać całą ranę zawiesiną jodoformową i dokładnie zeszyć. Do przetok po ropniach gruźliczych, należy wprowadzać pręciki jodoformowe, kawałki lapisu lub też pręciki z balsamu peruwiańskiego.

5. *Jodoform 10·00,*
Glycerin 100·00.
S. Przed użyciem zakłócić.

6. *Jodoform 9·00,*
Mucill. gum. arab.
Glycerin. āā. 1·00,
Mf. bacill. long. ctm. 4,
crass. mllm. 2.
S. Pręciki jodoformowe.

7. *Jodoform,*
Butyr Cacao āā. 10·00,
Mf. bacill long. ctm. 5,
crass. mllm. 2.

8. *Bals. peruv. Glycerin.*
Gelatin āā. q. s. f. l. a. bacill
long. ctm. 8, crass. mllm. 4.
Nr. X.

Acne vulgaris.

A) Leczenie ogólne: przyczynowe: Usunąć cierpienia w zakresie narządu trawienia, płciowego, anemię.

B) Leczenie miejscowe:
a) mechaniczne. Zaskórniki wycisnąć przyrządem podobnym do kluczyka od zegarka, istniejące ropnie gruczołowe i podskórne otworzyć bisturem. Po usunięciu ropni, gdy skóra pozbędzie się obrzmienia i okazuje tylko małe guzki i chrosty, używa się *b)* środków leczniczych, których przy mniejszem nasileniu choroby zaraz z początku można użyć. Wieczorem zmywa się miejsca chorobowo zajęte, gdy i skóra kl. piersiowej zajęta, w kąpieli zwykłej, parowej lub siarczanej, mydłem naftolowem, siarkowem lub spirytusem mydlanym, nacierając takowymi energicznie. Osuszywszy miejsca zmyte, stosujemy następnie na skórę środki, które wśród miernej reakcyi, powodują szybkie oddzielenie przyskórka a więc i komórek wyścielających gruczoły łojowe. Takiemi środkami są: siarka, naftol, resorcyna.

9. *Lactis sulphur. 10·00*
Kali carbonici 5·00,
Spir. lavandul 20·00,
Glycerin. 50·00,
Ol. caryophyll.
Ol. menthae.
Ol. rosmarin āā. 1·00.
DS. Zakłócić przed użyciem, wetrzeć pędzlem szczecinowym lub flanelą zostawiając całą noc na skórze.

Górną część tego płynu się zlewa, nabiera się na flanelę

nieco osadu i wciera takowy dość mocno, nazajutrz zmywa się osad wodą letnią, i tak postępuje 8—10 dni.

10. *Sulphur. praecipit 10·00,*
Spir saponato kalin. 20·00.
MDS. Przed użyciem skłócić i wetrzeć pędzlem szczecinowym.

Szybciej działa:

11. *Naphthol-B 5·00,*
Sulphur. praecip. 25·00,
Sapon. virid.
Vaselini flavi āā. 10·00.
Mf. Pasta. S. Maść.

Pastą tą naciera się wieczorem zapomocą flaneli, zostawia ją na skórze godzinę, a potem się ściera. Stósować 8—10 dni.

Bardzo energicznym środkiem jest:

12. *Resorcin.*
Zinci oxydat.
Amyli Oryzae āā. 10·00,
Vaselin. flav. 20·00.
Mf. Ung. S. Maść.

Maść tę wciera się wieczorem, zostawia przez ½ godz., a następnie ją ściera.

Zamiast powyższych środków można także użyć z dobrym skutkiem piany z spirytusu mydlanego, mydła naftolowego lub siarkowego, którą wtarłszy w skórę, zostawia się przez noc całą.

Ponieważ wszystkie te środki drażnią skórę, należy je łączyć ze środkami łagodzącemi t. j. wieczorem wcierać jedną z powyższych maści a rano wetrzeć:

13. *Zinci oxydati,*
Magist. Bismut. āā. 1·00,
Ung. emollient. 10·00.

Maść tę naciera się w cieniutkiej warstwie i posypuje pudrem.

14. *Pulv. lapid. Baptistae,*
Talci veneti,
Amyli orizae āā. 30·00,
Ol. rosar. gtts. IV.

Acne jodata ustępuje przy zaprzestaniu używania tego środka.

Acne rosacea. Pierwszem zadaniem usunięcie podstawy choroby, a więc przy nieżycie przewodu pokarmowego woda Karlsbadzka, Maryenbadzka, przeciw anaemii: żelazo, arszenik, w razie zmian chorobowych części rodnych, leczenie odpowiednie; zaprzestanie napojów wyskokowych. Leczenie miejscowe ma na celu sprowadzenie skurczu naczyń, jakoteż usunięcie guzków, będących następstwem przerostu tkanki łącznej i zapalenia grucz. łojowych. Telangiektazya usuwa się przez obwodowe nacięcie pni naczyń rozszerzonych, w kilka dni po tych nacięciach (których ma być kilkanaście), wciera się siarkę z wyskokiem.

15. *Lactis sulphur 10·00,*
Spir. vini gallici 50·00,
Glycerini 1·50.

lub maść naftolową:

16. *Naphtholi-B 2·00,*
Sulphur. praecip. 10·00,
Sapo virid.
Vaselin flavi āā. 7·00.

Maść tę wciera się wieczorem na godzinę, usuwając potem watą. Dobrze też działa maść resorcynowa *p. acn. vulg.*

Na porę dzienną używa się bielidła (Eau de Princesse).

17. *Bismut. carbon. basici 10·00,*
Talci veneti 20·00,
Aq. rosarum 70·00,
Spir. colon. 3·00.
MDS. Osad pędzlem wetrzeć.

Usunięcie większych guzków wymaga operacyi.

W ostatnich czasach polecano:

18. *Ichtyoli 2·00,*
Lanolin.
Vaselin āā. 10·00.
F. ung. S. Na noc posmarować, rano zmyć wodą z mydłem.

Mały kawałek płótna macza się we wrzącej wodzie i na minutę przykłada na chore miejsca; powtórzyć 2—3 razy dziennie. Do wody można dać nieco kwasu salicylowego.

Actinomykosis.

Ile możności doszczętne usunięcie części schorzałych, przez wycięcie lub wyskrobanie zapomocą ostrej łyżki. Opatrunek jodoformowy lub sublimatowy.

Adenitis inguinalis.

Absolutny spokój; w początkach lodowe okłady, przetwory jodowe. W dalszym okresie okłady wysychające (z letniej wody lub octanu glinowego). Skoro się tylko chełbotanie daje wykazać, należy ropień zapomocą szerokiego cięcia otworzyć i ranę wytamponować gazą jodoformową. Celem przyspieszenia wyleczenia, można resztki gruczołów, o ile jeszcze nie uległy zropieniu, wyłuszczyć lub usunąć ostrą łyżką. W zatoki powstałe podczas gojenia się rany, można wprowadzać pręciki jodoformowe lub kawałki lapisu, choć najpewniejszym sposobem pozostanie zawsze rychłe rozcięcie i otwarte leczenie tychże.

19. *Tct. jodi 30·00.*
S. Zewnętrznie.

20. *Tct. jodi.*
— Gallar. āā. 30·00.
S. Zewnętrznie.

21. *Kali jodat. 0·00,*
Jodi pur. 2·20,
Glycerin. 40·00.
S. Zewnętrznie.

22. *Kali jodat. 2·00,*
Jod. puri. 0·20,
Ungu. simpl. 20·00.
Mf. Ung. S. Maść.

23. *Jodoform 9·00,*
Glycerin.
Mucill. gumm. arab. āā. 1·00,
Mf. *bacill. long. ctm. 4.*
crass. mllm. 2.
S. S. n.

24. *Jodoform*
Butyr Cacao āā. 10·00,
Mf. *bacill. long. ctm. 4.*
crass. mllm. 2.
S. S. n.

25. *Argent. nitric. fus. in bacill. tenuissim 5·00.*
S. S. n.

Agrypnia (Bezsenność).

Uwzględnić przyczyny: Anaemia, Hysteria, Neurastenia, Dyspepsia (zwłaszcza u dzieci przekarmienie) i t. d.

Przy anaemii na wieczór wino, piwo, przy Congestyach derivantia, letnie kąpiele, odpowiednia dyeta i t. d. Gdy te środki nie pomagają:

26. *Chloralhydrat 3—5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Succi liquir 20·00,
Chloroform gtt. 3.
MDS. Połowę na raz, drugą za $^1/_2$ godziny.

27. *Sulphonali 1·00,*
Tal. dos. 5.
S. Na godzinę przed spaniem proszek z herbatą lub rosołem, w godzinę drugi. (Przy dłuższem używaniu intoxic! zob. nowe leki).

28. *Kali bromati 0·25,*
Castor. canad. 0·05,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie (A. na tle nerwowem).

Dzieciom:

29. *Urethan 1—2·00,*
Aq. dest. 100·00,
Syr. aur. 20·00.
MDS. Połowę przed spaniem.

30. *Chloralhydr. 0·20—0·40,*
Tinct. Moschii
— Valerian āā. g.ts. X.
Aq. dest. 60·00.
MDS. Na lewatywę.

Alkoholismus.

Acutus zobacz: Otrucia.

Chronicus. Leczenie tylko w zakładach możebne. *Tra chinae, Tartar. emetic.* czasami w lżejszych stopniach pomaga:

31. *Strychnin nitr. 0·05,*
Aq. dest. 15·00.
DS. Do injekcyi.
Dzienn. 1—2 inj. po 0·50 płynu.
Równocześnie natr. brom.

Na tle *A.* najważniejsze zob. *delirium tremens.*

Alopecia.

1. *e seborrhoea.* (Włosy tłuste, lśniące, pozoruie grube z licznemi łuskami. a) Przyczynowo: usunąć cierpienia przewodu pokarmowego niedokrewność, poprawić ogólne odżywienie, leczyć kiłę (alopecia e seborrhoea syphilit.).

b) Leczenie miejscowe. Istniejące strupy i łuski rozmiękczyć, a następnie zmywaniem usunąć. Do rozmiękczenia strupów używa się oliwy, tranu, olejku migdałowego, wcierając takowe pędzlem szczecinowym lub gąbką 4—5 razy dnia. U mężczyzn można poprzednio włosy krótko obciąć. Do zmycia rozmiękczonych strupów i łusek, używa się u dzieci płynnego mydła glycerynowego, u starszych spiritus saponato Kalinus, płynne mydło Gudego z dodatkiem 1% kali carbon. U kobiet z powodu splatania się włosów, zamiast mydła: 2—5% rozczynu sody, 1%—3% spirytus naftolowy lub według Unny:

32. *Resorcin 5·00,*
Spir. vini 150·00,
Ol. ricini 2·00.
MDS. Do mycia głowy.

Mydło wciera się gąbką lub flanelą, aż do powstania obfitej piany, spłukując je obfitą ilością wody letniej, W ten sposób zmyta skóra głowy jest zaczerwieniona, sucha, napięta, skłonna do pękania przyskórka, dlatego w tym okresie wciera się w nią oleje lub pomady.

33. *Zinci oxydati 5·00,*
Unguenti emolientis 25·00.
Mf. Unguentum. S. Maść.

lub:

34. *Chinini puri 1·00,*
Acidi tannici 2·00,
Unguenti emolientis 100·00,
Olei resedae
Ol. Naphae āā. gtts. III.
Mf. Unguentum. S. Pomada.

lub:

35. *Mercur. praecipit. albi 5·00,*
Unguenti emolientis 50·00,
Trae Benzoes 1·00,
Olei rosar. gtts. V.
Mf. Ung. S. Pomada.

lub:

36. *Extr. chinae 5·00,*
Balsami peruviani 1·00,
Unguenti emolientis 50·00.
Mf. Ung. S. Pomada.

lub:

37. *Medullae ossium 75·00,*
Extr. chin. frig. parat. 10·00,
Trae cantharid.
Succi Citri āā. 5·00,
Olei de Cedro
Olei Bergamottae āā. gtts. X.
Mf. Ung. S. Pomada.

38. *Lactis sulphuri. 3—5·00,*
Lanolin 3·00,
Adipis benzoinati 30·00.
Mf. Ung. S. Pomada.

Skoro przyskórek dostatecznie zgrubieje i tkliwość skóry ustą-

pi, trzeba jeszcze przez kilka tygodni w miarę wytwarzających się łusek codzień, lub 3 razy w tygodniu wcierać powyższe pomady po poprzedniem zmyciu głowy jednym z płynów:

39. *Spiritus vini gallici 100·00,*
Acidi carbolici 0·15,
{ *Acidi borici 3·00,* / *Acidi salicylici 3·00,* } lub
Glycerin 1·50.
MDS. Do nacierania

lub:

40. *Eau de Quinin* lub:
Cortex Chinae 10·00,
Spir. Sapon. 50·00.
MDS. Płyn do nacierań.

41. *Chinin sulph. 1·00,*
Spir. vini gallic. 60·00,
Aq. colon. 30·00.
DS. j. w.

42. *Tannin 1—5·00,*
Alcohol. q. s. ad solution.
Ol. amygdal. 50·00.
MDS. j. w.

2. *Alopecia e pityriasi* (nadmierne wytwarzanie się łusek, włosy suche cienkie, skóra głowy cienka) w tej formie pomady z dodatkiem środków drażniących lub samych środków drażniących.

43. *Ol. Sabinae gtts. 10—15,*
Aq. Coloniensis 50·00.
MDS. Zewnętrznie.

44. *Trae Cantharid. 2—3·00,*
Aq. coloniens. 50·00.
MDS. Zewnętrznie.

Wcieranie tych środków łączy się z massagem skóry głowy.

3) *Alopecia areata.* Leczenie zazwyczaj nie wielkie skutki odnosi.

1) wyciąganie zwątlonych włosów.

2) dobre odżywienie i leki wzmacniające.

3) wcieranie płynów drażniących w połączeniu z przeciwgrzybkowemi.

45. *Ol. Cinamom. aeth. 10·00,*
Aether. sulphur. 30·00.
MDS. Zewnętrznie.

46. *Trae Benzoes 2·00,*
Acidi salicylici 5·00,
Spiritus vini gallici 200·00.
MDS. Zewnętrznie.

lub:

47. *Trae Aconiti 1·00,*
Trae Capsici 1·00,
Spiritus vini gallici 200·00,
Balsami peruviani 2·00.
MDS. Zewnętrznie.

48. *Ol. cinnam. chin. 10·00,*
Aether. sulphur. 30·00.
S. Raz dziennie pędzlować (nie zmywać głowy).

49. *Chloralhydrat. 5·00,*
Aether. sulph. 25·00,
Acid. acet. cryst. 1·50.
MDS. Do nacierania głowy przez 5 minut.

50. *Ol. Eucalypti*
Ol. therebinth. āā. 15·00,
Petrolei crudi
Spir. vini rctf. āā. 30·00.
MDS. Płyn do nacierań.

3) Injekcye pilocarpinu.

51. *Extr. aquos. Pilocarp. 30·00,*
Tinct. cantharid. 15·00,
Liniment. saponat. 170·00.
Wcierać w skórę raz dz.

Amenorrhoea.

Badać dokładnie i szukać przyczyny. Pamiętać o możebności ciąży. W przypadkach haematometra zabieg operacyjny. Jeżeli przyczyną chlorosis, scrophulosis, tuberculosis, anaemia, zastósować odpowiednie leczenie.

W przypadkach niedostatecznego rozwoju macicy, albo w przypadkach nadmiernego zwinięcia się tejże po porodzie;

wstrzykiwania ciepłe, elektryzowania macicy, kąpiele nożne, upusty krwi z części pochwowej powtarzane w czterotygodniowych odstępach, szczególniej, gdy są molimina menstrualia. Żelazo wewnętrznie, zmiana powietrza, powietrze górskie, Krynica, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

52. *Trae Capsici 3·00,*
Rhumi optimi 80·00,
Mixturae gummosae 120·00.
S. Co 3 g. łyżeczkę od kawy.

53. *Extr. aloes 1·00,*
Pulv. myrrhae q. s. ut. f. pill.
Nr. 50.
S. 3 r. dnia 2—3 pigułek.

54. *Acid. arsenic. 0·06,*
Ferri sulph. exssicat. 2·00,
Piper nigr.
Aloes.
Myrrh. āā. q. s. f. pil. Nr. 60.
S. 2 r. dz. pigułkę po jedz.

Anaemia.

Jeżeli wystąpi wskutek krwotoku lub długotrwałej choroby, podawać leki wzmacniające i podniecające, pożywna dyeta. W razie grożącego zapadu wino Sherry, Szampańskie, czarna kawa, eter, oraz: podskórne wstrzyknięcie roczczynu soli 0·7% w ilości 500—700·00.

55. *Aether sulphur. 10·00,*
Camphor. 1·00.
DS. Wstrzyknąć 1—2 wstrzyk.

56. *Olei camphorati 10·00.*
DS. Do wstrzykiwań.

57. *Aether acet. 10·00.*
DS. 10—20 kropli co ½ godz.

Przy dłużej trwającej A. według wskazań: arsen (Woda Gubera), żelazo. wino, pobyt na świeżem powietrzu. Wody żelaziste, Krynica, Żegiestów, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Polecają też upust krwi (Schubert) licząc 2 grm. krwi na kilo wagi.

58. *Liquor. ferri album. 50·00.*
DS. 3 razy dz. łyżeczkę.

59. *Ferri hydrog. reduct. 5·00,*
Acid. arsen. 0·20,
Extr. gentian q. s. f. pill.
Nr. 100.
DS. 2 do 3-ch pigułek dzien.

60. *Cuprum arsenicosum 0·002—0·003 p. dosi* zalecają w ciężkiej A.

61. *Haemoglobina* po *0·20* na dzień w formie pastylek przez Dra Pfeiffera (Jessler's Ludwig Apotheke, Münch.).

62. *Calcar. phosphoric 10·00,*
Haemoglobin 1·00—2·00,
Extr. Strychni 0·10,
Div. in dos. 20.
S. Dziennie 5 proszków.

U dzieci:

63. *Liquor. ferri album.*
DS. 5—20 kropli w ½ szklanki mleka.

64. *Trae ferri pomat. 10·00,*
Trae chinae comp. gtts. X.
DS. 3 r. dziennie po 10 kropli.

65. *Sol. arsen. Pearsoni*
Aq. amygd. amar. āā. 7·00.
DS. 3 r. dziennie po 2 krople.

66. *Extr. liq. nuc. Kola 30·00,*
Syr. cort. aurant. 100·00,
Tinct. nuc. vom. 10·00,
Vini Xerensis 900·00.
(Vinum tonicum).

Wody pyrophosphoranowo żelaziste. Zob. Chlorosis.

Anaemia cerebri.

Uwzględnić powody (utrata krwi, wyniszczające choroby — biegunki), w razie omdlenia: ułożenie poziome z głową ku tyłowi pochyloną, skrapianie twarzy zimną wodą, rozebranie chorego: kieliszek mocnego wi-

na, Cognacu, bandażowanie kończyn. U dzieci oprócz powyżej podanych środków, kąpiele z gorczycą, wraz z polewaniem głowy zimną wodą, podskórne zastrzykanie Ol. camphor. eteru.

67. *Trae ferri chlorat. 20·00.*
DS. 3 r. dz. po 10 kropli.

Anchylostomum duodenale.

Środki przeciwczerwiowe, Santonina, Thymol, zwłaszcza zaś Extr. filic. mar. w dużych dawkach (10—15 gramm.) obok środków czyszczących i lewatyw.

Angina diphtheritica.

Przedewszystkiem odłączyć chorego, dla zapobieżenia rozszerzenia tej choroby. Mieszkanie przewietrzać. Ciepłota w pokoju 14—15 R. Dyeta pożywna, rosoły, bulion, jaja, galarety mięsne, wino z wodą, herbata z cognakiem itp. Dużo płynów, lemoniada, woda ze sokiem owocowym. Leczenie rozpocząć lekkim środkiem przeczyszczającym, bądź kalomel w małej dawce, bądź aq. laxativ. rheum. Wobec miernej gorączki chinina po 0·20 do 0·50 (rano i wieczór) przy wysokich stopniach: antipyryna z cognakiem, również po 0·20—0·50, parę razy dziennie. Zmywanie całego ciała wodą z octem. Zimne okłady na głowę, Na szyję okład wysychający, zmieniany co 2 lub 3 godz. Płukanie z rozczynów: kali chloricum 2% Acid. boric. 3%. Dzieciom mniejszym przepłukiwanie gardła zapomocą strzykawki (z ostrożnością, aby podniebienia nie zranić — a w razie oporu, lepiej i tego zaniechać). Pędzlowania niezbyt częste albo sokiem z cytryny, lub też Papayotin (1:20). Inhalacye co godzinę, w nocy co 2 godziny: Acid. boric. 2%, Aq. calcis na $^1/_2$ z wodą, Kali chlor. 2%, Sublimat 1:3000. Z leków do wewnątrz podawanych $^1/_2$—2% rozczyn Kali chloricum w odwarze 5% kory chinowej. W uporczywszych i cięższych przypadkach, wcierania szaruchy po 5·00 dziennie w różne części ciała. Na obrzmiałe gruczoły okłady z liquor alum. acetici. Jeżeli błonica w nosie, lekkie przestrzykiwania kw. borowym 3% lub kali chlor. $2^0/_2$. W razie zapadu, eter, kamfora, czarna kawa, zagrzewanie kończyn, nacierania ciepłym octem, wina mocne, wstrzyknięcie eteru. ol camphor. Jeżeli błonica przeszła na krtań, stósować leczenie podane przy Laryng. crouposa. Powikłania jak: Nephritis (codziennie badać mocz), otitis, pneumonia, leczyć według wskazań. Przeciw porażeniom: dyeta wzmacniająca, chinina, przetwory żelaza, prąd stały. W czasie całego przebiegu zwracać uwagę: na serce, nerki i błony śluzowe.

Środki podawane do wewnątrz:

68. *Chinin. muriat. 0·50—1·50,*
Ammon. chlorati 1·00,
Aq. dest. 60·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. 3 razy dz łyżeczkę.

69. *Antipyrin 1·50—2·00,*
Cognaci 20·00,
Aq. destil. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

70. *Kali chlorici 0·50—2·00.*
Aq. destil. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

71. *Tinct. Myrrhae 4·00,*
Glycerini 8·00,
Aq. dest. ad 200·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

72. *Dcti cort. chinae e 5·00 ad 100·00,*
Natri salicyl. 2·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

73. *Pilocarpin muriatic. 0·01,*
Pepsin 0·20,
Acid. muriat. dil. gtts. V.
Aq. dest. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę (po każdej łyżeczce wino mocne).

74. *Ol. Terebinth. rctf. 8·00,*
Pulr. gum. ar. q. s.
Aq. dest. 120·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę (popić mlekiem).

75. *Camphor. 0·30,*
Mixt. gumm. 80·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co g. łyżeczkę, (zwłaszcza w formie septycznej).

76. *Aether. acet. 5·00,*
Ol. cinamom. 1·50.
DS. Co 2 godz. 3—5 kropli.
Arak co ½ godz. łyżeczkę, aż do upojenia.

77. *Kali chlorici 5·00,*
Trae myrrhae 15·00,
Acid. carbol. gtts. V.
Mel despum. 20·00,
Aq. dest. 150·00.
DS. Co ½ godz. po 15 kropli.

Leczenie miejscowe: Okłady z lodu na szyję (w woreczkach gumowych), pić wodę z lodu z dodatkiem wina czerwonego, lody owocowe. Później przy rozpadzie błon lub zgorzeli, przejść do ciepłych okładów i kataplazmów. Inni radzą od początku ciepłe okłady i kataplazmy co ¼ do ½ g. zmieniać, pokarmy ciepłe, płukania ciepłe.

Płukania:

Aq. calcis, Acid. salicyl. 1%, Ac. boricum 2%, Kali chloric. 2%, Sublimat. 1‰, Thymol ½%, Menthol ½%.

Pędzlowania:

78. *Solut. acid. citr. e 10·00: 50·00,*
Resorcin 3·00. Glycerin 30·00.
S. Co 2 godz. pędzlować.

79. *Acidi salicyl. 0·50—1·00,*
Spir. vini q. s.
Glycerin. 40·00,
Infus. fol. Eucalypti 60·00.
CS. Co godz. zwilżać watą zamoczoną w tym płynie, miejsca bł. zajęte.

80. *Chinolin 5%* 3 r. dz. zwilżać.

81. *Papayotin 5%* co 3 godz.

82. *Acidi carbol. cryst.*
Acid. citric. cryst.
Trae jodi ãã. 3—5·00,
Franz-Cognac 100·00.
MDS. Co 2 godz. pędzlować.

83. *Ferri sesquichl.*
Glycerin. ãã. 10·00.
DS. Pędzlowanie 3 razy dz.

Wdychiwania (Inhalacye):

Para wodna
Acid. carbol. 2:500.
Kali chloric. 1%.
Aq. calcis ãã. c. Aq. dest.
Acid. lacticum 1%.
Sublimat 0·02:200·00.
Resorcin 1%. Glycerin 1:4.

Wdmuchiwania:

Cukier proszkowany — obficie i często.
Sól kuchenna (grubo nakładać).
Kali chloricum.
Menthol 1·00. Sacchari pulv. 20. 2—4 razy dziennie.
Flor. Sulph., Chin. sulf. ãã. 0·20. 2 razy dziennie.
Jodoform co 3 godziny.

84. *Natr. sozojodolici 10·00,*
Flor. sulphur. 12·00.
Mfp. S. Do wdmuchiwań do ust i do nosa.

Angina Ludovici.

W pierwszym okresie należy zastósować zimne okłady, worek z lodem lub przyrząd chłodzący Leitera. W następnych dniach okłady wysychające z płynu Burowa:

85. *Alum. crud. 40·00,*
Plumb. acet. 70·00,
Aqu. dest. 600·00.
Filtra. S. do okładów.

W razie znacznego napięcia lub utrudnionego oddechania głębokie i liczne nacięcia. Do tracheotomii należy być każdej chwili przygotowanym.

Angina pectoris vide Stenocardia.

Angioma.

W przypadkach, w których ubytek po operacyi powstały da się w zupełności zeszyć, można guz w całości wyciąć i drogą rychłozrostu przyspieszyć wyleczenie. W przeciwnym razie najlepiej nakłuć guz w kilku miejscach palnikiem termokautera lub galwanokautera. Z innych sposobów rzadziej używanych, czasami odpowiedniem jest wstrzykiwanie kilku kropli zgęszczonego kwasu karbolowego lub sześciochlorku żelaza (na pół z wodą), przyczem najlepiej nowotwór przedtem na czas operacyi podwiązać, by zapobiedz dostaniu się tych płynów w ogólny obieg krwi. Czasami można również z dobrym skutkiem próbować elektrolizy. Małe guzy można pędzlować dymiącym kwasem azotowym. Wszystkie te sposoby należy kilka razy w odstępach kilkudniowych lub kilkutygodniowych powtarzać. W niektórych przypadkach nadaje się bardzo dobrze podwiązka zwykła lub elastyczna. Mniej odpowiedniem jest szczepienie krowianki na tych miejscach, lub stosowanie maści i past żrących.

Antrax. Carbunculus.

Wczesne, głębokie a liczne nacięcia, sięgające aż do tkanki zdrowej. Rany powstałe należy wytamponować gazą jodoformową, zwłaszcza bezpośrednio po operacyi, gdyż krwotok bywa dość często wcale znaczny. Na gazę należy przyłożyć watę zamaczaną w roztworze octanu glinowego i pokryć takową ceratką nieprzemakalną. Wino i cognac należy podawać w znacznych ilościach, ewentualnie także:

86. *Coffein. citr. 1·00,*
Aq. Cinnamom. 150·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Celem znieczulenia części schorzałej podczas nacięcia, najlepiej ją zamrozić rozpylaczem Richardsona, napełnionym albo eterem siarczanym albo lepiej:

Hydramyl. Etherem (I. Robbins. et Comp.).

Aphthae.

Pędzlowanie 1% roztworem kali chloricum, ½% roztworem acid. tannici, 5% Boraxem.

87. *Succi citri.*
Syrup. rub. Id. āā. 10·00.
S. Do pędzlowań.

88. *Argenti nitrici 1·00,*
Aq. dest. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

Wewnętrznie:

89. *Kali chlorici 1·00,*
Aq. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Uporczywie trzymające się plamy lapisować. Obok tego zimne napoje, podawanie kawałków lodu, unikanie gorących potraw.

Apoplexia cerebri.

Chorego położyć w łóżku, okład lodowy na głowę, jeżeli osoba krwista, dobrze odżywiona i jest się obecnym prawie na

początku udaru, to krew puścić najwyżej 500 gramm. lub pijawki za uszami postawić. Nadto dać zaraz lewatywę z octu, mydła, lub soli, chorego rozcierać, synapizma na łydki i piersi. Jeżeli tętno słabe i zapad jest, to podać wino, kawę czarną, kamforę, eter podskórnie. Gdy udar minął, to choremu nie pozwalać wstawać z łóżka, okład lodowy dalej mieć na głowie, stolec regulować, wody gorzkie Hunyady, Janos, Morszyńska, dyetę płynną niepodniecającą, a ze środków wewnętrznych digitalis lub Tinct. Strophanti dla uspokojenia akcyi serca.

W kilka tygodni po ataku, gdy reakcya zapalna minie, podawać kali jodatum, elektryzować kończyny porażone, masować, ruchy bierne wykonywać i działać profylaktycznie, usuwając główną przyczynę udaru (najczęściej zmiany w sercu i tętnicach).

90. *Camphor. tritae 1·00,*
Aether sulphur. 5·00.
S. Do wstrzykiwań.
(Jeżeli tętno b. słabe).

Arthritis.

Przedewszystkiem leczenie dyetetyczne. Ograniczenie się co do ilości i jakości pokarmów. Wolno jeść mięso chude, o ile możności białe tylko, mleko, jarzyn sporo, unikać tłuszczów i mącznych potraw, niemniej napojów wyskokowych. Do picia szczawy, lub zwykła woda z dodatkiem kwasku. Wskazany jest ruch na świeżem powietrzu, wycieczki w góry, gimnastyka Ze środków wewnętrznych polecają: Tinctura lub Vinum Colchici po 10—20 kropli 3—4 razy na dzień, Natrium salicylicum lub Antipyrina 2—3 grm. p. die. W razie silnych bólów wcierać maść z narkotykami. na wewnątrz morfinę lub podskórnie.

Następnie picie wód Giesshübler, Bilińska, Vichy, Kissingen, Ems, Neuenahr, Obersalzbrunn, Dürkheim, Homburg, otyłym zaś osobom można polecić Marienbad, Karlsbad.

91. *Chloroform 10·00,*
Aq. Colonien. 20·00,
Tr. Aconiti 40·00.
DS. Do nacierań.

92. *Extr. Belladon. 2·00,*
Lanolini 20·00.
MfUng. DS. Wcieranie.

93. *Lithii jodat. 0·25,*
Extr. et pulv. gent. āā. q. s.
f. pil. 20.
S. 3—4 pig. dziennie.

94. *Lithii carbonici 0·10,*
Sacchari 0· 0,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. 3 pr. dziennie.

95. *Natri dithiosalicyl 1·00,*
D. tal. dos. XII.
S. 3—4 pr. dziennie.

96. *Piperazin* po 0·25 na dawkę, dziennie 1—3 gramm (najlepiej w wodzie sodowej).

97. *Salol*
Aether āā. 4·00,
Collodii 30·00.
S. Pędzlować miejsca bolesne.

Ascaris lumbricoides.

Zabraniać pokarmów mącznych, natomiast mleko, mięso.

98. *Santonin 0·15 (—0·20),*
Ol. ricini 50·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

99. *Santoni 0·03,*
Calomel. 0·05.
Pulv. rad. rhei 0·15,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur tal. dos. Nr. 6.
S. Rano i wieczór proszek.

100. *Pulv. sem. cinnae 4·00,*
Pulv. rad. Jalap.
Sacchari āā. 2·00,
Mfp. divid. in dos. Nr. 4.
DS. Co $^1/_2$ godz. proszek.

Po użyciu tych środków, dobrze jeszcze dawać duże lewatywy z wody, lub Sublimatu (1:2000).

Thymol 0·10—0·30 pro dosi.

101. *Jodoform 0·03,*
Natri bicarb. 0·25,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 5.
S. 3 razy dz. proszek.
(Na drugi dzień *Ol. ricini*).

Ascites.

W pierwszym rzędzie leczenie przyczyn (płuca, serce, wątroba). Jeżeli skutkiem A. nadmierne napięcie brzucha, duszność, wykonać punkcyę. Leczenie oprócz uwzględnienia przyczyn, polega na środkach moczopędnych, napotnych i czyszczących.

102. *Infus digital. e 1·00, ad 120·00,*
Kali acetici
Trae Strophanti āā. 5·00,
Syrup splc. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.
(Przy wadach serca).

103. *Coffeini natrobenzoici 0·10,*
Sacchari 0·50,
Mfp. dtur. tal. dos. 20.
S. Co 3 godz. proszek.
j. w.

104. *Infus hbae Adonis vernal e 5·00 ad 180·00,*
Syrup cort. aur. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżkę.

105. *Infus Convallar. majal. e 5·00 ad 180·00,*
Syrup cort. aur. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżkę lub *Tra Conval. maj.* 3 r. dz. po 10 kropli.

106. *Dct. hb. Equis. e 15·00, ad 180·00.*
Roob Juniperi 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

107. *Sparteini 0·05,*
Sacchari 0·25,
Mfp. d. tal. dos. XII.
S. 4 pr. dz.

108. *Diuretin 5·00,*
Aq. destil. 100·00,
Syrup aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.
Ciepłe kąpiele na 38° C. do 40° C., poczem zawijanie w koce na 2 godziny.
Przy *Cirrhos. hepat.*, sztuczna sól karlsbadzka.

109. *Natri sulphurici 50·00,*
Natri chlorati 3·00,
Natri bicarb. 6·00.
Mfp. DS. Rano i wieczór łyżeczkę w szklance ciepłej wody.

110. *Calomel 0·10,*
Pulv. fol. digit. 0·05,
Sacchari 0·50,
Mfp. d. tal. dos. 10.
S. 3 pr. dz. (przez tydzień).
(Równocześnie do płukania *Kali chloric.*).

111. *Gi. Gutti.*
Bulb. Scill.
Stibii sulf. aur.
Hb. digit.
Extr. pimpinel. āā. 1·50,
f. pil. Nr. 60.
DS. 3 r. dz. po 2 pig.

112. *Kali bitartar. 8—10·00, pro die,* (jako *evacuans).*

Asphyxia.

Usunięcie przyczyn powodujących, wyjęcie ciał obcych z dróg oddechowych, sztuczne oddychanie, drażnienie skóry, skrapianie zimną wodą i silne wycieranie ciała.

Asthma bronchiale.

Podczas samego napadu, chorego rozebrać, (zwłaszcza zdjąć stanik lub gorset), umieścić go w przestronnym pokoju, gdzie dobre świeże powietrze. Najprędzej działają narcotica, podać więc na wewnątrz albo Chloralhydrat 2·00 na raz, lub wstrzyknąć morfinę. Mniej pewnie działa morfina na wewnątrz. Polecić choremu podczas napadu mocną czarną kawę wypić, gorące okłady lub synapizma na klatkę piersiową i łydki. Kilka kropli Amylnitritu do wąchania, lub Pyridyn na spodeczek wylać i tem oddychać. Polecają też Jodkalium w dawkach 1—3·00 na dzień, lub Extr. Quebracho. Jeżeli narcoticum nie może być podane a wśród napadu słychać liczne rzężenia i świsty i furczenia, to podać należy emeticum n. p. apomorfinę podskórnie lub na wewnątrz. W ciężkich napadach można się uciec do narkozy chloroformowej. Po przejściu napadu leczyć chorobę główną i pozostały zwykle po napadzie nieżyt oskrzelowy, odpowiedniemi środkami.

113. *Extr. fluid. Quebr. 25·00.*
DS. 2—3 łyżeczki dziennie.

114. *Vini stibiati.*
Tinct. lobel. infl. āā. 5·00,
Morph. mur. 0·10.
DS. 3 r. na dz. po 15 kropli.

115. *Apomorphin chlor. 0·05,*
Acidi hydrochl. dil. gtts. X.
Aq. menth. pip. 50·00,
Syrup 20·00.
MDS. Co 2 godz. ½. łyżeczki.

116. *Kali jodati 10·00,*
Tinct. Stramm. 8·00,
Extr. liquir. 4·00,
Syrup Scill 30·00,
Aqu. dest. 250·00.
S. 3 r. dz. łyżkę w szklance wody.

117. *Amylnitrit. 5·00,*
Ol. foenicul. 10·00.
S. W napadzie 2—5 kropli nalać na chustkę i wdychać.

118. *Natri nitrosi 2·00,*
Aq. dest. 120·00.
DS. 4 r. na dz. łyżeczkę.

119. *Kali jodati*
Tinct. lobel. infl. āā. 10·00,
Extr. opii 0·10,
Aq. destil. 180·00.
DS. Co 2 godz. ½ łyżki.

120. *Extr. Bellad.*
Pulv. Belladon. āā. 0·30,
f. pill. Nr. 30.
Na wieczór 1—2 do pigułek.

Radzą też w początku napadu, pędzlować w głębi nosa:

121. *Cocain 1·00,*
Aq. dest. 20·00.

122. *Naphthalin 1·00,*
Sacchari lactis 10·00.
Mfp. DS. W razie rozpoczyn. kaszlu co 2 godz. na koniec noża użyć.

Atelectasis pulmonum.

U noworodków ciepła kąpiel zimne polewanie i nacieranie ciała. Dzieci takie należy często nosić, budzić ze snu, i co godzinę karmić. Obok świeżego powietrza, ogrzewać (gorącemi flaszkami w pościeli). U starszych uwzględnić przyczynę: osłabienie po wyczerpujących chorobach, biegunkach, krzywicy, ugniot przez wysięk w opłucnej, nieżyt w drobnych oskrzelach. W tym ostatnim przypadku, środki wymiotne, wino, cognac, łyżeczka herbaty z paru kroplami rumu.

123. *Liquor. ammon. anis. 1·00,*
Aq. destil. 50·00,
Syrup Sacchari 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

124. *Aetheris sulphur. 10·00.*
DS. Jednę lub 2 krople we wodzie.

Balanoposthitis.

I. Bez równoczesnej phimozy: Moczenie prącia 2—3 razy dziennie w wodzie zwykłej nie bardzo zimnej, lub zmywanie watą zamoczoną w rozczynie $^1/_2$% azotanu srebrowego, 2% kwasu borowego, 1% kwasu karbolowego lub 3—10% resorcyny, poczem obsusza się żołądź i napletek watą i zakłada się suchą watę pod napletek. W razie obecności erozyj kauteryzuje się je laseczka lapisu lub rozczynem tegoż (1:2). Dobrze też działa zasypywanie dermatolu.

II. Przy równoczesnej phimozie: Wstrzykiwanie pod napletek strzykawką z końcem pałeczkowatym $^1/_2$% rozczynu azotanu srebrowego, 2% kwasu borowego, 5—10% rozczynu resorcynu. Gdy napletek sinoczerwony, twardy, a z ujścia jego wydziela się ciecz cuchnąca tj. w razie rozpoczynającej się zgorzeli, przecięcie napletka na sondzie rówkowanej, lub circumcisio. Celem wzmocnienia cienkiej blaszki wewnętrznej napletka i żołędzi i zapobieżenia często powtarzającej się balanoposthtitis posypywanie proszkiem:

125. *Tannini puri 5·00,*
Talci veneti 25·00.
Mfp. DS. Posypka.

Blenorrhoea neonatorum zob. Conj. blenorrh. neon.

Blenorrhoea sacci lacrymal.

Po przecięciu lub dylatacyi dolnego punkciku łzowego wprowadzanie systematyczne co dzień przez 6—8 tygodni sondy Bowmanna zaczynając od Nr. I. lub 2-go i dojść do Nr. 4-go.

Blenorrhorea urethrae.

A. U mężczyzn.

a) B. acuta anterior.

Hygiena i dyeta: unikanie męczących ruchów czynnych (bieganie, gimnastyka, taniec, nużące przechadzki) i biernych (jazda wozowa lub konna). Unieruchomienie części płciowych zapomocą suspensorium. Zabronić spółkowania, przebywania w towarzystwie kobiet, czytania książek pobudzających fantazyę pod względem płciowym. Zwiększoną pobudliwość płciową, objawiającą się erekcyami i polucyami, w nocy osobliwie występującemi, uśmierza się twardem posłaniem i lekkiem przykryciem, uregulowaniem stolca i podawaniem leków pobudliwość płciową obniżających. (Patrz: Chorda). Pokarmy podawać w mniejszej ilości łatwo strawne, zaparcia stolca niewywołujące, unikać pokarmów pieprznych, silnie słonych i kwaśnych. Zabronić napojów wyskokowych i kwas węglowy zawierających. Zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo przeniesienia wydzieliny tryprowej do oka. W celu uniknięcia zanieczyszczania bielizny, zakładanie waty do napletka i obmywanie częste żołędzi i napletka kwasem borowym 2%.

Leczenie miejscowe środkami balsamicznemi i ściągającemi stosować tylko wtedy, gdy rzerzączka części przodowej cewki, jest niepowikłaną, tj. gdy niema równoczesnej rzerzączki części tylnej cewki, zapalenia ciał jamistych, gruczołów Cowpera, krokowego, przyjądrzy, lub pęcherza, inaczej bowiem komplikacye te się pogarszają.

Leczenie środkami balsamicznemi na wewnątrz podawanemi

można tylko wtedy zaraz w początku rzerzączki zacząć, gdy takowa nie jest bardzo ostrą. Wstrzykiwania zaś można dopiero wtedy robić, gdy sprawa rzerzączkowa przeszła szczyt, tj. wydzielina traci barwę zieloną, jest mniej gęstą, mleczną. W okresie ostrym przestaje się na leczeniu symptomatycznem. Środki balsamiczne najlepiej podawać w kapsułkach. Neisser leczy rzerzączkę poronnie wstrzykując od początku 3 razy dziennie rozcz. azotanu srebrowego 0·01:40·0. Prof. Reverdin używa odrazu injekcyj kali hypermang. 1:5000·0 o ciepłocie 45° C. Injekcye odbywają się 2 razy dz. w ilości ½ litra przy pomocy irygatora i miękkiego kateteru angielskiego.

126. *Capsularum elasticar. tenentium Bals. Copaiv. 0·50. N. 20.*
S. 3—6 kapsułek dziennie.

127. *Capsul. elastic. tenent. Ol. Santali 0·50, Nr. 20.*
S. 3—6 kapsułek dziennie.

128. *Balsami Copaive 30·00.*
S. 2 r. dz. po 20 kropli.

129. *Bals. Copaiv. 30·00,*
Spir. nitri 7·50,
Trae Opii 1·50.
MDS. 2—4 r. dz. po 20 kropli.

130. *Bals. Copaiv. 12·00,*
Vitelli ovi tria.
tere c. aq. font. 150·00,
Aq. Cinamom 30·00,
Syrup Cinamom. 15·00.
S. Co 3 godz. łyżkę.

Wstrzykiwania robią się po oddaniu moczu 3—5 razy dziennie, płyn wstrzyknięty zatrzymuje się w cewce 2—4 minut.

131. *Zinci sulphur. 0·60—1·00,*
Aq. dest.
Aq. rosar. āā. 100·00,
Aq. lauroc. 2·00.
DS. Zewnętrznie.

W okresie końcowym używa się:

132. *Cupri sulphur. 0·05—0·10,*
Aq. destil. 100·00.
MDS. Zewnętrznie.

lub środki z osadem:

133. *Zinci sulphur. 1·00.*
Acetatis plumbi bas 2·00,
Aq. rosar. 200·00,
Trae Catechu.
Trae Sydenhami āā. 2·00.
MDS. Zewnętrznie.

134. *Bismuthi subnitr. 4·00,*
Aq. dest. 200·00.
MDS. Zewnętrznie.

Inne środki używane do injekcyi:

135. *Thallinum sulphur. 1·50—2·00:100·00.*

136. *Kali hypermang. 0·02—0·04:100·00.*

137. *Zinc. sulphocarbol. 0·40—1·00:100·00.*

138. *Acid. carbol.* } *āā. 0·20:*
Alumen } *100·00.*

139. *Argent. nitricum 0·05—0·15:100·00.*

140. *Zinc. Sozojodolicum 1%.*

Koster poleca gorąco ichtyol do wstrzykiwań w rozczynie wodnym 1—10%.

Gdy choroba mimo wstrzykiwań się przewleka z powodu anaemii lub kaheksyi, podaje się żelazo z arszenikiem, wodę Gubera, Levico lub Roncegno, lub wysyła się chorego do kąpiel żelezistych lub morskich.

Leczenie symptomatyczne w ostrej rzerzączce.

Erekcya i bezsenność (p. Chorda) Oedema, lymphangioitis: dyeta ścisła, okłady zimne, wcieranie szarej maści. Przy utrudnionem oddawaniu moczu lub zupełnem wstrzymaniu: narcotica, ciepła kąpiel lub zanurzenie

członka w zimnej wodzie, w ostatecznym razie kateter elastyczny. Dla zmniejszenia bólu przy urynowaniu:

141. *Extr. Hyosc.*
Extr. cannab. ind. āā. 0·02,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. Nr. 12.
S. 3 pr. dziennie.

lub:

142. *Dct. semin. lini 500·00,*
Syr. Diacodii 10·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

lub według Fourniera:

143. *Natri bicarb. 5·00,*
Sacch. 30·00,
Succi citri gtts. 2.
S. W litrze wody rozpuścić i w jednym dniu wypić.

b) Blennorh. acuta posterior.

Zachowanie się jak wyżej. W okresie ostrym lecz. symptom. a więc przy haematuryi i parciu na mocz: spokój, dyeta mleczna, sprowadzać wolny stolec, kąpiele letnie, injekc. morfin., czopki z extr. Bellad.. Dct. sem. lini, gdy haematur. nie ustaje:

144. *Liquor. ferri sesquichlor 2·00,*
Aq. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

145. *Extr. secal. corn. 0·10,*
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

Dysurią usuwa się czopkami z extr. Bellad., injekc. morfin., w ostateczności kateter elastycz.

Gdy okres ostry minie, parcie się zmniejszy, podać ol. Santali lub bals. Copaivae, gdy chory nie znosi, Natr. Salicyl 2—3·00 pro die. Przy bólu w okolicy lędźwiowej a braku białkomoczu:

146. *Terebinth. venetae*
Ol. Therebinth. gallic. āā. gtts. IV.
Dtur. in capsul. gelatin. tal. dos. 20.
S. 2—3 kaps. dziennie.

Gdy miną objawy podrażnienia: wstrzykiwanie: najlepiej według Diday'a: Kateter Nelattona przy napełnionym pęcherzu wprowadza się tak daleko, by mocz począł odpływać takowym, w tej chwili cofa się kateter o tyle, by mocz przestał odpływać tj. by okienko kat. znajdowało się w części krokowej — teraz wstrzykuje się strzykawką 100 gram. zawierającą przez kateter, posuwając go ostatecznie ku ujściu cewki, następujące roztwory:

147. *Acidi carbol. 1·00,*
Aq. dest. 500·00.

lub:

148. *Kali hypermang. 0·20,*
Aq. destil. 500·00.

lub:

149. *Alum crudi.*
Zinci sulphur.
Acid, carbol. āā. 1·00,
Aq. dest. 500 00.

lub:

150. *Argent. nitric. 0·20,*
Aq. dest. 500·00.

Irygacye powyższe robi się z początku co 3 dzień, później co 2 przy pełnym pęcherzu, by płyn użyty w moczu się rozcieńczył i pęcherza nie drażnił.

c) Blennorh. chron. urethrae.

I. Forma. Mocz mętny z nitkami tryprowemi (obok ograniczonych miejsc zapalnych bł. śl. cewki, znaczna przestrzeń tejże w stanie przekrwienia biernego).

1) W części przodowej cewki.

Przestrzykiwań zaniechać, dowewnątrz ol. Santali lub

151. *Pulv. Cubebar.*
Bals. Copaive āā. 3·00,
Extr. gentian. q. s. f. pil.
Nr. 30.
S. 6—8 sztuk dziennie.

Przekonawszy się, że zmętnienie moczu nie pochodzi z podrażnienia długotrwałemi wstrz. poleca się dalej roztwory:

152. *Zinci sulphur.*
Acid. carbol.
Alum. crudi āā. 0·30,
Aq. dest. 100·00.

lub:

153. *Argenti nitr. (0·10 : 100·00),*
Cupr. sulph. (0·10 : 100).

2) W części tylnej cewki.

Irygacye metodą Diday'a lub kateterem irygacyjnym Ulzmanna powyższemi roztworami.

II. Forma. Mocz czysty z nitkami tryprowemi (ograniczone powierzchowne zapalenie bł. śl.), tu niezbędne zbadanie endoskopem

1) w części przodowej cewki, (najczęściej pars bulbosa). Wkraplanie roztworów argenti nitrici (przy wybujałościach lub wrzodach) lub cupr. sulphur. (przy ziarnistościach trachomatycznych) 1:30 zapomocą kateteru Guyona lub aparatu do pędzlowań Ultzmanna lub irygacye metodą Diday'a Creolinae (1:500) Kali hyperm. (1:2000). Schwenger poleca: przy pomocy endoskopu zaaplikować 25% roztwór resorcyny w glycerynie. Po nader silnej reakcyi trwającej 4—5 dni przeżegać miejsca chorobowo zmienione 20% roztworem acidi trichloroacetici.

2) Gdy i tylna część zajęta:

154. *Jodoformii 0·05,*
Tannini.
Zinci sulph. 0·02,
Cupri sulph. 0·01,
Arg. nitr. 0·005,
Gelatin alb. q. s. f. supposit.
long. 5 ctm. crass. 0·50 ctm.
Nr. 10.

Czopki te w oliwie umoczone wprowadza się do cewki, przesuwając wzdłuż takowej tak daleko, dopóki się jeszcze w międzykroczu od zewnątrz, wyczuć dadzą. Najlepszy skutek otrzyma się przez wkraplanie kateterem Guyona arg. nitric. 0·10:10·00 lub używa się powyżej podanego sposobu Schwengera.

III. Forma. Upośledzenie rozciągliwości cewki, hypertrophia capitis gallinag., prostatorrhoea i neurasthenia sexualis.

Gdy naciek w bł. śl. lub podśluzowej jeszcze wiotki, wywiera się ucisk przez wprowadzanie ciężkich sond metalowych coraz grubszych aż do Nr. 28—30 Chariera, naprzemian z wkraplaniem zapomocą kateteru Guyona roztworów arg. nitr. lub cupr. sulph. Gdy naciek zmienił się już w tkankę łączną wprowadza się dilatatory. Przy hypertroph. cap. gallig. prostatorrhoea dobre usługi oddaje psychrofor.

B. Rzerzączka u kobiet.

1) Pochwy.

W pierwszych 7 dniach ostrego zapalenia, nie wprowadzać do pochwy wziernika, chora ma pozostać w łóżku, spłukiwać letnią wodą ropę ze sromu, a między wargi sromne zakładać watę Brunsa, na dolną część brzucha i srom zimne okłady.

Po tygodniu gdy bł. śl. pochwy mniej drażliwa, przepłukiwać pochwę kwasem borowym 2% letnim, 2—4 r. dziennie zapo-

mocą kanki macicznej. Skoro wrażliwość bł. śl. o tyle się zmniejszy, że można wprowadzić wziernik, przepłukuje się pochwę sublimatem 1 : 1000, a następnie pędzluje rozczynem arg. nitrici 1:8 i wprowadza suche tampony z waty Brunsa. Nazajutrz pochwę przepłukać sublimatem, przyczem strupy białe z azotanu srebr. powstałe, się oddzielają. Przepłukiwanie sublimatem odbywa się 8—10 dni 2 r. dziennie. Gdyby obrzmienie bł. śl. pochwy i wydzielanie ropy nie ustawało, kauteryzuje się powtórnie azotanem srebra 1:8.

Do przepłuk. pochwy użyć można obok sublimatu:

155. *Sulph. zinci 30·00,*
Acid. borici 20 00,
Alum. cr. 50·00.
S. Łyżeczkę do litra wody.

156. *Cupri sulphur. 1·00,*
Aq. commun. 200·00.
MDS. Do przestrzykiwań.

157. *Acidi salicyl. 6·00,*
solve in
Glycerinae 100·00,
adde
Aq. fontis 1000·00.
MDS. Na 6 przystrzyknięć, codziennie jedno.

Można tego rozczynu używać obok sublimatu. Po każdem przestrzyknięciu zakłada się tampony z waty suchej, by ściany pochwy od siebie oddalić. Tampony te mogą jednak być napojone środkami ściągającemi:

158. *Acidi tannici 5·00,*
Glycerin. 100·00.
DS. Zewnętrznie.

lub posypane proszkiem:

159. *Alumin. cr.*
Amyli Orizae āā. 20·00.
Mfp. S. Zewnętrznie.

160. *Amyli pulveris. 40·00,*
Bismut. subnitr. 10·00.
Mfp. S. Posypka.

2) Rzerzączka cewki moczowej:

W ostrym okresie leczenie symptomatyczne. Po ustaniu przykrych objawów podmiotowych: wewnętrznie balsamica i injekcye z kali hypermang. lub zincum sulphur. (pęcherz mocz. niepowinien być próżny). W dalszym okresie pędzlowanie cewki tinct. jodową, rozczynem arg. nitric. 2—5%.

Blepharadenitis.

Po dokładnem oddaleniu wszystkich strupków (wazeliną i ciepłą wodą) należy na noc smarować przy zamkniętych powiekach wzdłuż całej szpary powiekowej maść z żółtego, białego (zob. hordeolum) lub czerwonego praecipitatu. Ilość maści jak najmniejsza, wcieranie dokładne, czas kuracyi 4—8 tyg. W przypadkach większych wrzodzików na brzegu powiek, przytuszowanie także cum lapide mitigato z następowem zobojętnianiem rozczynem soli kuchennej lub też przypalania galwanokauterem. Przytem leczen. przeciwzołzowe.

161. *Praecip. rubri 0·20,*
Vaselin. flav. 5·00.
Mfu. S. Wetrzeć w powieki na noc.

Przeciw Blepharitis squammosa radzi Gradle:

162. *Flor. sulphur.*
Resorcin āā. 0·10,
Vaselini flav. 6·00.
Mfu. S. Jak wyżej.

Blepharospasmus.

Będąc najczęściej jednym z objawów cierpienia spojówki i rogówki (Kerato Conj. phlyctenulosa, ulcera corneae, tracho-

ma etc). przedewszystkiem leczenie przyczynowe, które musi być zastosowanem do głównej choroby. Oprócz tego smarowanie maści belladonowej na czoło i zapuszczanie kokainy do worka spojówkowego (jeśli naturalnie wrzodów rogówkowych niema), obok zielonego daszka lub ciemnych konserwów; zmniejszają znacznie dolegliwości:

163. *Extracti belladonnae 2·00,*
Ung. cinerei 15·00.
Mf. u. S. Wielkości ziarna grochu wcierać w czoło co 2 g.

164. *Cocaini mur. 0·20,*
Aquae destilat 10·00,
Sublimati corrosivi 0·001.
MDS. Kokain do ócz. Zakraplacz.

Bronchiectasia.

Świeże i dobre powietrze, jeżeli można na wsi lub w górach. Odżywianie dobre chorego, odpoczynek od zajęć, unikanie kurzu i dymu.

Leczenie nieżytu oskrzelowego. Jeżeli suchy nieżyt, dawać środki wykrztuśne, apomorphin senega, ipecacuanh. stib. sulph. aurant. z dodatkiem morfiny. Jeżeli wydzielina b. obfita, to środki ściągające, jak tanina, ałun, plumb. acet. na wewnątrz lub do wziewań, albo też środki balsamiczne, ol. terebinth.

165. *Bals. peruv. 5·00,*
Aq. dest. 120·00,
Syrup amygdalini,
Mucill. g. arab. āā. 10·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

166. *Balsam. tolutani 5·00,*
Gum. mimos. 3·00,
Aq. dest. 150·00,
Syr. balsamici 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

167. *Terpinol 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
Utf. pil. N. 30.
S. 4—5 na dzień.

168. *Mentholi 2·00,*
Sacchari
Gum. arab. āā. 1·00,
Unguent. Glicer. q. s. f. pil.
Nr. 20 obduc. gelatin.
S. 3—4 pig. dziennie.

169. *Terpinhydratis 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
f. pil. Nr. 30.
S. 3 r. dz. po 1—3 pig.

Wreszcie pobyt nad morzem, lub w miejscach klimatycznych.

Bronchitis acuta.

Wskazane jest przedewszystkiem utrzymanie jednostajnej ciepłoty ciała, u starców leżenie w łóżku, szczególnie wobec Bronchit. capillar. oraz środki odwodzące na klatkę piersiową (bańki suche). Wewnętrznie środki rozdzielające, wykrztuśne, wobec silnego kaszlu suchego, środki odurzające, wody mineralne alkaliczne. — Szczawnicka, Giesshübel, Bilińska, Selterska, Emska.

170. *Natri bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

171. *Inf. rad. Ipec. 0·50 : 200·00,*
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

172. *Inf. Seneg. e 6·00 : 200·00,*
Syr. simpl. 20·00.
DS. Co godzina łyżkę.

173. *Inf. rad. Quillaye*
e 5·00 ad 200·00,
Liq. ammon. anis. 2·00,
Syr. Seneg. 20·00.
DS. Co godz. łyżkę.

174. *Vini stibiati 15·00.*
DS. 3 razy dnia po 10 kropli.

175. *Natri bicarbon. 5·00,*
Sulph. aur. antimon. 0·24,
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

176. *Morph. mur.*
Apomorphin mur. āā. 0·10,
Aqu. dest. 15·00,
MD. in vitr. nigr.
S. 3—4 r. dnia po 10 kropli.

177. *Apocodein mur. 0·10,*
Aq. lauroc. 10·00.
MDS. Po 10 kropli.

178. *Apomorphin hydrochl. 0·05,*
Acid. hydrochl. gtts. 10,
Aq. menth. pip. 50·00,
Syr. sim. pl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. $^1/_2$—1 łyżecz.

179. *Pulv. Doveri,*
Sacch. albi āā. 3·00,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

180. *Extr. hyosc. 0·15,*
Aq. dest. 70·00,
Syr. simpl. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

181. *Natri benzoici 10·00,*
Trae aconiti gtts. 20,
Aqu. amygd. amar. 8·00,
Syrup codeini,
Syrup de Tolu āā. 30·00,
Aqu. dest. 110·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

182. *Antifebrin 0·25 pro dosi.*
Co 2 godziny proszek.
Tłumi B. bardzo szybko.

B. chronica. Dobre powietrze, unikanie dymu, kurzu, pożywna dyeta, środki lekko przeczyszczające. Jeżeli można, wysłać na zimę do cieplejszego klimatu, w lecie pobyt na wsi lub zdrojowiskach. Inhalacye soli (2%) z dodatkiem Ol. terpent. Ol. pini pumilionis. Picie wód Szczawnickich, Giesshübler, Selters., Ems. Expectorantia: Ipeka, Apomorphin. Przy Bronchoblenorrhoea: Ol. Terebinth. dziennie dwa razy po 5—10 kropli z mlekiem, lub w kapsułkach. W razie duszności bańki suche, synapismy.

B. foetida:

183. *Ol. eucalypti 15·00,*
Ol. lavandul. gtts. 5.
S. Po 10 kropli do inhalacyi.

184. *Tinct. eucalypti alcoh. 2·00,*
Syr. codeini 20·00,
Syr. tolu 20·00,
Aq. 80·00.
DS. Po łyżeczce wyżyć wciągu 24 godzin.

185. *Tinct. benzoes 1·00,*
Mixt. gummos. 120·00.
DS. Jak wyżej.

Dzieciom z nieżytem oskrzeli bez gorączki, woda Szczawnicka lub Selters. z mlekiem, przy częstym kaszlu:

186. *Inf. ipecac e 0·10 ad 80·00,*
Ammon. muriat. 1·00,
Aq. lauroc. gtts. X.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Nieżyty O. na tle krzywicy lub zołzów, wymagają leczenia tranem, żelazem i jodem. Inhalacya z wód alkalicznych, pobyt w miejscach lesistych i górzystych, lub nad morzem. W razie n. O. z gorączką, położyć dz. do łóżka, środki wykrztuśne.

Jeżeli wykrztuszanie skąpe Natr. jodat. (0·50:100 w naparze ipeki) lub: Senega (e 5·00:100·00). Wdychiwania pary. Jeżeli wydzielina obfita, dodać do Senegi Liquor amm. anis. W razie ustania wykrztuszania, sinicy: flor. benzoes, wino mocne, Cognac, ciepłe kąpiele z zimnemi polewaniami. Dzieci małe często nosić na ręku.

187. *Dct. cort. chinae e 3·00 ad 100·00,*
Natri jodat. 1·00,
Trae bellad. gtts. duas
Syr. altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Bronchopneumonia u dzieci.

Środki wykrztuśne, kompressy z wystałej wody co 6 godzin. W razie potrzeby leki podniecające.

188. *Inf. ipec. e 0·20 ad 60·00,*
Liquor. ammon. anis 1·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

189. *Inf. ipec. e 0·20 ad 100·00,*
Natri Salic. 1·00,
Syrup althea. 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Zresztą leczenie podane pod Bronchitis.

Bubo vide Adenitis inguinal.

Carcinoma mammae.

Wczesne wycięcie całego sutka i wycięcie gruczołów pod pachą, a w razie ich nieobecności usunięcie całego tłuszczu pod pachą.

W przypadkach nie nadających się już do operacyi, można próbować wstrzykiwań miąższowych do guza:

190. *Pyoctanini coerul. 0·1—0·5,*
Aqu. dest. 50·00.
S. 1—5 strzykawek wstrzykn.

W przypadkach owrzodziałych celem odwonienia najlepiej opłukiwać roztworem słabym nadmagnezianu potasowego lub kreoliny:

191. *Kal. hypermang. 1·00,*
Aq. dest. 50·00.
S. Kilka kropli do szklanki wody.

192. *Creolini 80·00.*
S. Kilka kropli do szklanki wody.

Na wewnątrz można podawać:

193. *Vin. Condurango 200·00.*
S. 1—2 łyżeczek przed jedzeniem.

Carcinoma uteri.

W początkach cierpienia: wycięcie macicy częściowe, a najlepiej całkowite. W przypadkach, w których zaś znachodzimy nowotworowy naciek w więzach szerokich, leczenie objawowe: utrzymanie czystości przez wstrzykiwania odrażające:

194. *Kali chloricum 1:100.*

195. *Kali hypermang. 10·00,*
Aq. dest. 150·00.
DS. Pół łyżki na litr wody.

196. *Acidi carbol. 20·00—30·00,*
Aq. dest. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Gdy plamy krwawe:

197. *Acidi pyrolign. crudi 300·00.*
DS. 3—5 łyżek na litr wody do wstrzykiwań.

198. *Creolini 20·00.*
DS. 10 kropli na litr wody.

199. *Ferri sesquichl. sol. 10·00,*
Aq. destil. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Nadto gdy to nie wystarcza, zakładanie gazy jodoformowej do pochwy.

W przypadkach krwotoków, tamponowanie pochwy.

Gdy znaczniejsze wybujałości i częste krwawienie: wyskrobanie nowotworu i przypieczenie cum ferro candente, thermokauterem i t. d. albo środkami chemicznemi silnie żrącemi.

Wreszcie przeciw bólom należy podawać środki kojące: morfinę, opium i t. d. Baczyć na dobre odżywianie, środki gorzkie pobudzające apetyt.

Carcinoma ventriculi.

W przypadkach nie nadających się do zabiegu operacyjnego leczenie jest przypadowe, zmierzające do podtrzymania sił chorego, zapomocą lekko strawnej a pożywnej dyety, oraz usuwa-

nia bólów przez podawanie środków odurzających. Prócz tego wskazanem jest podawanie kwasu solnego, którego żołądek rakowato zwyrodniały najczęściej nie wydziela, oraz podawanie przetworów Condurango, przeciw objawom dyspeptycznym. W razie towarzyszącego rozszerzenia żołądka lub krwotoków (vide: Dilatatio ventriculi, — haematemesis).

200. *Acid. hydrochlor. 3·00,*
Pepsini german. solub de Rostock 2·00,
Aq. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

201. *Tinct. nuc. vom.*
Acidi hydrochl. āā. 10·00.
DS. Po każdem jedzeniu 15 kropli w szklance wody.

202. *Tinct. chinae comp.*
— rhei vin. āā. 30·00,
Tinct. nuc. vom. 3·00.
S. 3 razy dz. po 15—20 kropli.

203. *Cort. Condurango 15·00,*
Maceraper XII. hor. c. 400·00,
Aq. dest. postea coque ad reman. 200·00,
dein adde:
Acid. hydrochlor. 3·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. 3 łyżki dziennie.

204. *Vini Condurango 100·00.*
DS. 3 łyżeczki dziennie.

W razie wymiotów:

205. *Cocaini muriat. 0·20,*
Aq. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

W razie bólów:

206. *Morphii mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
MDS. W razie bólów 10 kropli zażyć.

207. *Codeini 0·20,*
Sacch. albi 3·00,
Mfp. div. in dos. X.
DS. W razie bólu jeden proszek zażyć.

Cardialgia.

Znaleść przyczynę bólu i takową starać się usunąć. Najczęściej: ulcus ventriculi, carcinoma ventriculi, chlorosis, i u hysteryczek, neurastheników lub jako crises gastriques.

W razie napadu ciepły okład na żołądek, synapizmy na dołek podsercowy, wstrzyknięcie podskórne morfiny, narcotica jak: opium z bismuth. subnitricum, Cocaina 0·01—0·02 p. dosi, Belladonna, Chloroform i tp. Nadto uregulowanie dyety.

208. *Tinct. opii croc. 5·00,*
Tinct. castor. 10·00,
Tinct. valer. aeth. 15·00.
MDS. 3 r. dz po 10 kropli.

209. *Morphii mur. 0·05,*
Bismut. subnitr. 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 10.
S. W razie bólu co 2 godziny proszek.

210. *Extr. Strychni 0·01,*
Bismut. subnitr.
Magnes. carb. āā. 0·20,
Sacch. 0·20,
Mfp. tal. dos. 10.
S. Co 2 godz. proszek.

211. *Tinct. Strychni,*
Tinct. Opii āā. 5·00.
DS. Co 2 godz. po 10 kropli w razie silnego bólu.

212. *Cocain. mur. 0·15,*
Aq. dest. 120·00,
Syr. aurant. 30·00.
S. Co kwadrans łyżeczkę.

213. *Argenti nitrici 0·10,*
Sacchari et tragacant. āā. q. s. f. pill. Nr. 10.
S. 2—3 pig. dziennie.

214. *Atropin sulphur. 0·01,*
Solv. in aq. destil. q. s.
Extr. et pulv. liquir q. s. f. pil. Nr. 10.
S. 1—2 pig. dziennie.

215. *Chloroformii 1·00,*
Trae valer. aether. 10·00.
S. Co godz. 10 kropli.

216. *Bismut valerian.*
Bismut subnitr. āā. 2·00,
Extr. nuc. vom. 0·50,
Extr. gentian. q. s. f. pil. 50.
Obduc. gelat.
S. 2—3 pig. na czczy żołądek.

Prąd stały z anodą na dołek podsercowy, lub też przerywany na 6—10 minut. Przepłukiwanie żołądka ciepłą wodą na 38—40°.

Cardiopalmus, Hyperkinesis cordis.

Usunięcie przyczyny, najczęściej stan ogólno nerwowy, osłabienie, lub zatrucie kawą, herbatą i tytoniem. Nadto leczenie błednicy, niedokrewności i ogólnego osłabienia zwykłemi środkami. Podczas napadu przy silnej akcyi serca, okład lodowy na serce, spokój, wstrzymanie się od wszelkich podniecających napitków, natomiast przy słabem działaniu serca, podać wino, cognac, czarną kawę, herbatę, nadto:

217. *Coffein citrici 0·25,*
Dtur. tal. dos. N. 4.
S. W razie napadu 1 proszek.

218. *Sparteini sulph. 0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. d. tal. dos. tres.
S. W razie napadu 1—2 pr.

219. *Theobromin 0·10,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. 10.
S. 4—5 pr. dziennie.

220. *Trae strophanti,*
Trae digital. āā. 5·00.
DS. Podczas napadu 10—15 kropli raz lub dwa dzienn.

221. *Tinct. convall. maj. 8·00,*
Tr. digital. 2·00.
DS. 3 r. dz. po 10 kropli.

222. *Trochisci nitroglyc. 0·001.*
S. W napadzie pół pastylki lub całą zażyć.

223. *Nitroglycerin 0·20,*
Spir. vini 20·00.
MDS. Zacząć od 1 kropli do 10 kropli 3 razy dziennie (w łyżce wody).

Osobom zaś nerwowym:

224. *Kali bromat.* 1—2 gram. na raz

lub też:

225. *Trae Valerian. aeth. 10·00.*
S. 3 r. dz. po 15—20 kropli.

Podskórne wstrzykiw. morfiny ½—1 ctgrm.

Catarrhus intestinorum acutus.

Wskazanem jest leżenie w łóżku, ścisła dyeta, okład ciepły na brzuch i środek przeczyszczający. W razie silnych bólów, leki odurzające; w razie gdyby po kilku wypróżnieniach po środku czyszczącym biegunka nie ustąpiła, przetwory makowca, także leki zawierające i ściągające.

Cat. intest. chron.

Leczenie powinno być przyczynowe, uważać należy na dyetę, która powinna być lekko strawną, na uregulowanie stolca, unikanie zaziębień (opaska flanelowa na brzuch). Woda karlsbadzka, w razie obstypacyi środki lekko czyszczące, lewatywy codziennie. Vide: (Obstipatio alvi).

226. *Saloli 0·25,*
Laud. puri 0·02,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

227. *Bismut. salicyl. 0·25,*
Resorcin 0·15,
Laud. pur. 0·01,
Mfp. tal. dos. XII.
S. 3 proszki dziennie.

228. *Decoct. rad. Salep 200·00,*
Laudani puri 0·05,
Syr. Diacodii 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

229. *Mixturae gummos. 150·00,*
Trae Opii simpl. gutt. 20.
S. Co godz. łyżkę.

230. *Cotoini puri 1·00,*
Emuls. amygdal. 60·00.
S. Co $1/_{2}$ godz. 2 łyżki zażyć.
(Środek b. drogi).

231. *Extr. Opii 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalinae 0·25,
Mfp. d. t. d. XII.
DS. 2—3 proszków dziennie.

232. *Pulv. Doveri 1·00,*
Extr. Colombo,
Sacch. albi āā. 2·00,
Mfp. div. in dos. X.
DS. Co 2 godz. proszek zażyć.

C. i. ac. u dzieci.

Dyeta jak przy Dyspepsyi. Bezwarunkowo nie dawać mleka, natomiast woda z białkiem, kawa żołędziowa, zwracać uwagę na pragnienie, podawać płyny często po łyżeczce np. wodę z rumem, wystałą wodę sodową i Spir. aether. zwłaszcza, gdy są oznaki zapadu. Unikać lewatyw. Jeżeli nieżyt k. z niestrawności. Calomel (0·03) pepsyna c. ac. mur.

Jeżeli nieżyt przy normalnem trawieniu się pojawi, można z ostrożnością dać Opiata, oseskom 1—2 kropli dziennie.

233. *Trae Coto gtts. V.*
Aq. dest. 50·00,
Trae Opii gtts. duas
Syrup 10·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

234. *Infus. herb. Melissae e 5·00*
ad 100·00,
Resorcin 0·30,
Trae laud. gttas duas
Syr. Sacch. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

235. *Naphthalin 0·10—0·20,*
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
D. in charta cerata.
S. Co 3 g. proszek w kleiku.

236. *Paulinii sorbilis 0·05—0·15,*
Sacchari 0·15,
Mfp. tal. dos. Nr. 10.
S. Co 2 godz. proszek.

237. *Saloli 2·00,*
Mixt. gumm. 90·00,
Syr. simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę
(Dla dziecka 6—7 lat).

Ze środków ściągających Trae: Catehu, Kino, Ratanh. (1—2·00: 50·00, Trae Opii gttas II co godz. łyżeczkę). Bismut Salicyl 0·10 pro dosi w połączeniu z Pulv. Doveri 0·01, Resorcin (0·20: 100·00), Natr. benz. (1·00:100), Thymol (0·15:100·00 Cognaci gtts. 10). Jeżeli upadek sił występuje, ilość moczu się zmniejsza, kończyny zimne, odstawić leki a pobudzać środkami wyskokowemi, eter, (podskórnie 1·00).

238. *Infus rad. Valerian e 1·25*
ad 90·00,
Tannin 0·15,
Vini Mader.
Syr. simpl. āā. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę (dla dziecka 2 lat).
(przy osłabieniu i zapadzie).

239. *Cognac 30·00,*
Aq. lauroc. gtts. V.
Vitelli ad N. 2.
Sacchari 20·00.
MDS. Podawać łyżeczkami.

Cat. int. chron.

Dzieciom sztucznie żywionym podawać rozcieńczone mleko

kozie, odgotowane i ostudzone (3 łyżki mleka, 2 wody, 1 wody wapiennej) taką porcyę co 2 g. lub połowę co godzina, śmietanę Biederta, starszym rosoły mocne, Cacao. kawę żołędziową, herbatę z liści orzecha. Wzbronić tłuszczów, jarzyn. Pokarmy dawać w małej ilości często. W celu zmniejszenia wzdęcia i pobudzenia do lepszego krążenia, okłady Priesnitza. Wody: Kissingen, Carlsbad, Wildungen.

240. *Aq. foeniculi 75·00,*
Bismut subnitr. 2·00,
Aq. calcis 6·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

241. *Infus. rad. colombo e 0·50:75·00,*
Bismut subnitr. 2·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

242. *Fol. Iugland. 100·00,*
Vini burgund. 500·00,
Macera per 48 horas, adde
Syr. splc. 30·00.
S. Co 3 godz. 1—2 łyżeczki.

243. *Chinin tannici 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·01—0·02,
Sacchari 0·15.
Mfp. tal. dos. N. 10. S. 3 pr. dziennie.

244. *Bismut. salic. 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·02,
Sacchari 0·15,
Mfp. dt. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

245. *Saloli 0·30,*
Pulv. Doveri 0·15,
Bismut. salicyl. 1·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 4 proszki dziennie.

Przeciw anaemii woda pyrophosphoran. żelezista.

246. *Tannin. 0·20,*
Aq. dest. 80·00,
Vini Tokay 15·00,
Glycerin. 10·00,
Trae Opii gtts. tres.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.
(Miesz. Gerhardta).

Starsze dzieci mogą używać wody Karlsbadzkiej na ciepło (Sprudel), wina chinowego i przetworów żelaza.

Catarrhus pharyngis zobacz Pharyngitis.

Catarrhus ventriculi acut.

Ostry nieżyt żołądka tylko wtedy nadaje się lekowaniu, gdy domyślamy się, że w żołądku jest jeszcze treść, która takowy wywołała, dawniej stósowano w takim razie środki wymiotne, a potem przeczyszczające, dziś stósowniej robić przepłukanie żołądka, poczem chory najmniej 24 do 48 godzin musi zachowywać ścisłą dyetę. W razie gdy przypuszczamy, że treści w żołądku niema, wystarcza ścisła dyeta, i tylko gdy cierpieniu temu żołądka towarzyszy tasama zmiana w jelitach, wskazane są środki przeczyszczające. Zresztą leczenie jest czysto przypadowe, gdy silne bóle w okolicy żołądka występują, wskazane są środki odurzające, w razie pragnienia: kwaski, woda sodowa, Giesshübelska etc.

Jako środki wymiotne.

247. *Pulv. rad. Ipecac. 2·00,*
Div. in dos. VI.
DS. Co kwadrans proszek aż do wystąpienia wymiotów.

248. *Tartari stibiati 0·05,*
Aqu. dest. 50·00.
W 2-ch porcyach w przeciągu 10-ciu minut zażyć.

249. *Apomorphini mur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskór. 1/2—1 strzykaw.

Catarrhus ventriculi chronicus.

1. *Acidus*
Dyeta pożywna lekko strawna, z wykluczeniem potraw korzennych, kwaśnych, tłuszczów, jarzyn, napoi wyskokowych i CO_4 zawierających. Wewnętrznie wskazane są środki alkaliczne, woda Karlsbadzka, Vichy lub Szczawnica źr. Magdaleny, przepłukiwania żołądka rozczynami soli alkalicznych, lub wodą Karlsbadzką, w razie silniejszych bólów w dołku podsercowym środki odurzające.

Cat. ventr. chronicus 2) (mucosus).
Wskazana jest dyeta lekko drażniąca, a więc nieco napojów wyskokowych, kwasków organicznych, mięso w możliwem rozdrobnieniu, najlepiej więc siekane. Wewnętrznie środki gorzkie i kwas solny.

Ad. 1.

250. *Sal. therm. Carolin factic. 100·00.*
S. Na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki ciepłej wody.

251. *Sal. therm. Carolin originale olla una.*
S. Co dzień na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki ciepłej wody zażyć.

252. *Natri bicarb. 15·00,*
Magn. carbon. 10·00,
Calcar. carbon. 5·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

W razie bólów:

253. *Morph. mur. 0·10,*
Aquae laurocer. 10·00,
MD. in vitr. nigro.
S. W razie bólu 10 kr. zażyć.

254. *Codeini 0·02,*
Natri bicarb. 0·25,
Magnes. carb. 0·10,
Mfp. d. tal. dos. X.
S. W razie bólu 2—3 pr. dz.

Ad. 2.

255. *Trae Amar.*
Acid. hydrochl. dil. āā. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

256. *Acid. hydrochl. 3·00,*
Pepsin solub. german. de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

Catarrhus vesicae.

W przypadkach ostrych, winien chory leżeć w łóżku, na brzuch stosujemy okłady wysychające, dyeta ścisła przeważnie mleczna. Napoje wyskokowe należy zabronić zupełnie, natomiast tylko podawać wodę sodową, bilińską, giesshüblerską, Vichy, Kissingen, Rohitsch, orszadę lub odwar siemienia lnianego.

257. *Dct. sem. lini e 10·00 ad 200·00,*
Syr. simpl. 20·00,
Tct. opii gtts. XX.
S. Jako napój.

W razie znacznych bólów należy zastosować środki narkotyczne.

258. *Extr. Cannab. indic.*
„ Hyosciam āā. 0·40,
Sacch. alb. 5·00,
Mf. pulv. div. in dos. N. X.
S. 3—4 proszki dziennie.

259. *Opii puri 0·20,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit N. X.
S. 2—3 czopków dziennie.

260. *Morph. mur. 0·10,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a.
supposit N. X.
S. 2—4 czopków dziennie.

261. *Morph. mur. 1·00,*
Glycerin 5·00,
Aqu. dest. 15·00.
S. Do wstrzykiwań.

W przypadkach przyostrych i przewlekłych.

262. *Dect. fol. uvae ursi e*
20·00 ad 200·00,
Natr. bicarb. 3·00,
Syr. simpl. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

263. *Arbutin 5·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

264. *Natr. salicyl. 5·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3—4 proszków dziennie.

Rp. Salol 4·00,
Pulv. acac. gummi q. s.
Aq. cinnam. 180·00.
MDS. Co 4 godz. łyżkę.

265. *Salol.*
Sacch. alb. āā. 5·00,
Mf. pulv. div. in dos. N. X.
S. 2—4 proszków dziennie.

266. *Ac. tannic. 0·5—1·0,*
Sacch. alb. 4·00,
Mf. pulv. div. in dos. N. X.
S. 2—4 proszków dziennie.

Jeżeli mocz alkaliczny lub obojętny:

267. *Ac. benzoic. 3·00,*
Aqu. dest. 150·00.
S. Po zakłóceniu na 2 razy wypić.

268. *Ac. muriat. 0·50,*
Aqu. dest. 100·00.
S. 3 razy dnia po łyżce.

269. *Ac. benzoic. 0·30,*
Eleosach. foeniculi 5·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3—6 proszków dziennie.

270. *Ac. phosphor. 5·00,*
Syr. rub. idei 50·00.
S. Łyżkę do szklanki wody.

271. *Acid. Salicyl. 8·00,*
Liquor. ammon. acet. 60·00,
Aq. dest. 80·00.
MDS. 3—4 razy dz. po łyżce wody ocukrzonej.

W przypadkach uporczywych przestrzykiwania pęcherza letniemi roztworami:

272. *Ac. boric. 30·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

273. *Ac. carbol. 5·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

274. *Resorcin 10·00,*
Aq. dest. 1000·00.
S. S. n.

275. *Argent. nitr. 0·5—2·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

276. *Acid. salicyl. 3·00,*
Aq. dest. 1000·00.
S. S. n.

277. *Ac. boric. 30·00,*
Jodoform 10·00,
Aqu. dest. 1000·00.
S. Przed wstrzyknięciem zakłucić.

278. *Zinc. sulph. 0·5—1·—5,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

W przypadkach nader uporczywych i opierających się wszystkim podanym dotąd środkom, należy przystąpić do drenowania pęcherza przez wykonanie urethrotomii zewnętrznej. W razie zatrzymania lub niezupełnego wydalania moczu wypada założyć cewnik.

Chalazeon.

Nożykiem kończystym przeciąć od wewnątrz tj. od spojówki w kierunku prostopadłym do

wolnego brzegu powieki, następnie treść, palcami dokładnie wycisnąć. Ścisła antyseptyka. Należy więc wypłukać worek spojówkowy przedtem kwasem borowym lub sublimatem.

279. *Acidi borici 6·00,*
Aqu. dest. ferv. 200·00.
DS. Woda borowa do oka.

280. *Sublimati corrosivi 0·02,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda oczna sublimatowa.

Hordeolum. Ciepłe wilgotne okłady (n. p. z bułki maczanej w mleku) a następnie incisia i wypuszczenie ropy. W celu zapobiegnięcia recydywom smarowanie na noc w brzeg powiekowy wolny, następującej maści:

281. *Praecip. flavi 0·20,*
Vasel. fl. 4·00.
DS. Maść na powieki na noc.

282. *Praecip. albi 0·20,*
Vasel. fl. 4·00.
DS. Maść na powieki na noc.

Chloasma.

Występujące w ciąży ustępuje po ukończeniu tejże i nie jest przedmiotem leczenia — zresztą p. Ephelides.

Chlorosis.

Przedewszystkiem usunięcie istniejącej przyczyny bladaczki. Pożywienie powinno być b. posilne, ale łatwo trawiące się. Świeże powietrze, mierny ale systematyczny ruch. Należyte wysypianie się, nieprzeciążanie chorych ani fizyczną ani umysłową pracą. Szczególną mieć uwagę na zaburzenia żołądkowe i jeżeli takowe istnieją, przedewszystkiem starać się usunąć.

283. *Tinct. malat. ferri,*
„ Chin. comp. āā. 25·00.
DS. 2—3 łyżeczek na dzień.

284. *Ferri sulfur. pur.*
Kalii carbon. āā. 15·00,
Gi. Tragacanth. q. s. ut. f. pill. N. 120.
Consp. pulv. cinam.
DS. 3 r. na dzień 2—5 pig. (Blauda pigułki).

285. *Ferri sulfur. sicc. 6·00,*
Kali carbon. sic. 5·00,
P. altheae 3·00,
Mel. crud. q. s. ut. f. pil. N. 120.
DS. 3 r. na dzień po 2 pig. (Pigułki Valetti).

286. *Aloes 2·00,*
Ferri pulv. 8·00,
Pulv. rad. rhei 4·00,
Mucil. gum. ar. q. s. f. pill. pond 0·10,
Consp. cynamom.
S. 2 razy dz. po 3 pig.
Przy równoczesnem zaparciu.

Przy dyspepsyi:

287. *Pepsin germ. 2·50,*
Ferri hydrog. reduct. 1·00,
Extr. nuc. vom. 0·10,
Sacch. lact. 3·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 3 pr. dz.

288. *Ferri carbon. sacch.*
Sacch. albi,
Natri bicarb. āā. 3·00,
Myrrh. pulv.
Pulv. rad. rhei āā. 2.00,
Mfp. D. ad scatul.
S. 2—3 r. na dzień na koniec noża.

289. *Ferri oxydati sacch. 10·00,*
Pulv. rad. Gent. 5·00,
Extr. Gent. q. s. ut. f. pil. N. 100.
S. 3 r. po 2 pigułek następnie 3—4 do 10.

290. *Ferri reducti 100·00,*
Magn. carbon.
Succ. liquir. āā. 4·00,
Glyc. q. s. ut. f. pil. N. 100.
S. 3 r. po 2—4 pig. dziennie po jedzeniu.

291. *Ferri lactici,*
Sacch. albi,
Eleosacch. cinamom. ää. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX. in charta cerat.
S. 3 r. dz. proszek po jedzeniu.

292. *Pyrophosph. ferri et sodae,*
Sacch. albi ää. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX.
S. 3—4 proszki na dzień.

293. *Liqu. ferri album. 50·00.*
DS. 3 r. po łyżeczce od kawy.

294. *Chinini ferro-citrici 1·00,*
solve in
Vin. malagens. 200·00.
DS. 3—4 łyżek dziennie.

Obok tego przetwory arsenikalne jak Sol. Fovlera, woda Gubera, Levico, Roncegno 2—3 łyżeczki na dzień, następnie i 2—3 łyżek. Wody żeleziste, Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad i t. p. kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Cholelithiasis.

Leczenie 1-mo samej choroby, 2-do napadu kolki wątrobowej.

Ad 1. Uregulowanie dyety, ścisła uwaga na oddawanie stolca, z dyety wykluczyć należy przedewszystkiem tłuszcze i kwasy, oraz napoje wyskokowe. Prócz tego środki rozpuszczające złogi żółciowe, a tu należą wody mineralne (Karlsbad, Ems, Vichy etc.) i środek Duranda.

Ad 2. Podczas napadu okład ciepły na okolicę wątroby, podskórne wstrzykiwania środków odurzających.

295. *Aether. sulph. 15·00,*
Ol. Terebinth. rectific. 10·00.
DS. 3 r. dnia po 15—20 kropel. (Środek Duranda).

296. *Extr. belladon. 0·10,*
Aq. dest. 20·00.
MDS. W napadzie co ½ godz. po 15 kropli.

297. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini ää. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań, w jednej strzykawce 0·01 morfiny.

298. *Natri Salicyl. 0·50,*
Extr. bellad. 0·01,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. 4 proszki dziennie w wodzie sodowej.

Polecają też glycerynę w dawce 20—30 grm. w razie napadu. W dawce 5—15 grm. w wodzie alkalicznej kilka razy dziennie dla zabezp. od napadu.

lub

299. *Ol. olivar. optim. 200·00,*
Cognaci 20·00,
Vitelli ov. Nr. 2,
Menthol. 0·20.
DS. W przeciągu godziny na 2 razy użyć.

Cholera.

W pierwszym okresie choroby wskazane są środki przeczyszczające, a z tych przedewszystkiem Calomel, który ma też mieć znaczenie antiseptyczne dla treści jelitowej. Po kilku obfitych wypróżnieniach, wywołanych środkiem czyszczącym, należy podawać przetwory makowca. W przypadku, gdzie są już wymioty, rozwolnienie, odrazu przejść do przetworów makowca, chorego w łóżku ułożyć, okłady ogrzewające, środki podniecające: herbata z rumem, cognakiem i t. p. Ciepłe kąpiele b. polecane. Następnie przejść do enteroclysmy według Cantaniego: w wodzie przegotowanej o ciepłocie 30—40° C. rozpuszcza się tanninę 10·00:1000·00; lejkiem Hegara wlewa się do kiszek 1—2 litrów z wysokości 2 metrów. Powtarzać co kilka godzin. Jeżeli pomimo tego na-

stępuje zapad (stad. algidum) stosować hypodermoklysę z wody destylowanej i sterylizowanej (wodę trzeba w tym celu $^1/_2$ godziny gotować w kolbce zatkanej korkiem z waty). Na 2 litry takiej wody daje się 6·00 Natri carbon. i 8·00 Natri chlorati ogrzewa do 40° C (zachować ostrożność co do antiseptyki). Zresztą leczenie przypadowe, rozcierania, wyskokiem spir. camphoratus; przeciw kurczom inj. morfiny (1—2 ctgr.) w razie wymiotów: wino szampańskie, zimna woda sodowa kwaśna, kawa czarna, połykanie lodu, Cocaina. W razie zapadu środki podniecające, inj. podsk. eteru, ol. camphor. Desinfekcya stolców i wymiocin.

Krople Botkina:

300. *Trae chinae comp. 25·00,*
Chinin mur. 1·00,
Acid. mur. 1·50,
Trae Opii 6·00,
— Valer. aeth. 12·00,
— nuc. vom. 1·50,
Ol. menth. 0·50.
DS. Co godz. 15 kropli.

301. *Acid. hydrochl. 2·00,*
Cocain. mur. 0·12,
Tinct. Opii 2·00,
Aq. dest. 170·00,
Syr. simpl. 30·00.
DS. Co godz. łyżeczkę, dopóki wymioty trwają, później rzadziej (lekarstwo trzymać w lodzie).

302. *Tinct. Cinamom. 20·00,*
— Opii croc. 0·75,
Bismut. subn. 5·00,
Mixt. gumm. 100·00.
S. Co godz. łyżkę (w biegunkach początk).

303. *Tinct. opii croc. 6·00,*
Vini ipecac. 4·00,
Trae Valerian. aeth. 12·00,
Ol. menthae pip. 1·00.
DS. 15 kr. w herbacie z mięty.

304. *Camphor. 1·00,*
Aether. acet. 15·00,
Trae opii 3·00.
DS. Co $^1/_2$ godz. 10 kropli.

Dujardin Beaumetz radzi 1) aby chorego ogrzać napojami, kawą, herbatą z rumem i t. p. 2) przeciw biegunce:

305. *Acidi lactici 10·00,*
Syr. simpl. 20·00,
Tinct. cort. aur. 2·00.
Całość wlać do litra wody i co kwadrans 3 łyżki podać. 3) Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub:

306. *Tinct. valerian. 5·00,*
Laudan. Sydenham. 1·00,
Liquor Hoffmann 5·00,
Aq. menth. pip. gtts. V.
MDS. Po 25 kropli, ile razy przychodzi skłonność do wymiotów lub parcia na stolec.

Bucquoy poleca przeciw biegunce:

307. *Tinct. cannellae 10·00,*
Bismut. subnitr. 4·00,
Laudan. Sydenham. 0·75,
Mixt. gummos. 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Cholera infantum.

Zapobieganie: w lecie przestrzegać czystości i świeżości mleka; nie odłączać dzieci w lecie (czerwiec, lipiec, sierpień).

W chwili wybuchu choroby: przedewszystkiem nie dawać żadnego pokarmu, nawet piersi aż do ustąpienia wymiotów. Natomiast: chłodną wodę, źródlaną lub sodową, z kilku kroplami Cognacu często (co 10 minut) po łyżeczce. Wino, nie zawsze dzieci dobrze znoszą.

308. *Liquor ammon. anis.*
Spir. aetheris āā. 7·00.
MDS. Co $^1/_2$ godz. 3—5 kropel (w wodzie ocukrzonej).

309. *Cognaci 10·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacch. 10·00.
MDS. Co ½ godz. łyżeczkę.

Czarna kawa, herbata z rumem lub cognakiem, szampan co ½ godz. łyżeczkę, pigułki lodowe. Jeżeli niebezpieczeństwo groźne i objawy zapadu występują: kąpiele z gorczycą (50·0 mąki gorczycowej do woreczka, wycisnąć w kąpieli), silne nacieranie, dopóki się skóra nie zaczerwieni, później wytarcie i ogrzana pościel. Kąpiel powtórzyć, gdy dziecko zaczyna na nowo stygnąć. Dalej podskórne wstrzykiwania eteru (1—2 strzykawek na 12 godzin).

310. *Flores benzoes 0·50,*
Spir. aetheris,
Trae aromat āā. 5·00.
DS. Co godz. 3—5 kropli.

311. *Acidi benzoici 1·00,*
Camphor. 0·30,
Spir. aether.
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. ½ strzyk. na raz.

Jeżeli choroba powstała w dalszym ciągu niestrawności, nieżytu kiszek, wówczas podawać leki ściągające, opium, kreozot.

312. *Calomel. 0·01—0·03,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. Rano i wieczór proszek.

313. *Calomel. 0·005—0·015,*
Saloli 0·10,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. VI.
S. Co 2 godz. proszek.

313.* *Tinct. Colombo*
Tinct. Cascarillae āā. 20·00.
S. Co godz. 10—20—30 kropli w herbacie podać.

314. *Trae ratanhae 1·00,*
Aq. dest· 50·00,
Spir. aether. gtts. X.
Kreosoti gttam unam.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

Gdy zaś przyczyną choroby jest nagromadzenie fermentów i choroba wśród zupełnego zdrowia wybuchła, natenczas stosować:

315. *Creosoti gtts. duas*
Aquae cinamomi 90·00,
Syrup 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

316. *Natri benzoici 5·00,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup. simpl. 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

317. *Resorcin 0·20,*
Aq. chamomill 60·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

318. *Resorcini 0·10,*
Infus. chamomill. 60·00,
Trae opii gtts. duas.
Syrup simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

319. *Benzonapthol*
Sacchari āā. 0·05—0·20.
S. Co 3 godz. proszek.

Gdy po usunięciu groźnych objawów, pozostanie biegunka, powoli wracać do pokarmów. Zob. *Catarrhus intestin.*

Chorda.

1) Dyeta mleczna. 2) Uregulowanie stolca. 3) Zimne okłady i kąpiele systematycznie przeprowadzane, gdyż chwilowo użyte, działają raczej rozdrażniająco; *Antiphrodisiaca:*

320. *Camphor. rasae 0·20,*
Mixt. gummosae 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

321. *Lupulini puri 0·10,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. 3 proszki dziennie.

322. *Lupulini puri 0·10,*
Camphor. rasae 0·01,
Extr. Lupuli q. s. ut. f. pill
dtr. tal. dos. N. XII.
DS. 6 pigułek dziennie.

323. *Lupulini puri 0·10,*
Morph. mur. 0·005,
Sacchari albi 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. 3 proszki dziennie.

324. *Camphorae 2·00,*
Opii 0·20,
Extr. et pulv. Gentian. q. s.
f. pill. N. 20.
S. Wieczór w przeciągu godziny 4 pig. użyć.

325. *Natri bromati 1·00—1·50,*
Camphorae rasae,
Lupulini āā. 0·10,
Mfp. dtr. tal. dos. N. 10.
DS. Rano i wieczór proszek.

326. *Antipyrini 0·50,*
Dtr. tal. dos. N. VI.
DS. 3 proszki dziennie.

Gdy to wszystko bezskuteczne, dajemy injekcye morfinowe (0·01—0·02 pro dosi) lub:

327. *Chloral hydratis 5·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup cort. aurant. 10·00.
MDS. Łyżkę stołową na noc.

Chorea minor.

Dobre odżywianie, pobyt na świeżem powietrzu, gimnastyka lecznicza, chociaż w cięższych przypadkach w samym początku, lepiej dzieci trzymać w łóżku. Zabronić nauki, dozwolić dużo spać. Jeżeli na tle niedokrewności, bledniсy, reumatyzmu; podawać przetwory chininy i żelaza, w ostatnim przypadku, przetwory Salicylu. Kąpiele letnie, siarczane, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa) (24—26°) prąd stały. Rozpylanie eteru na kręgosłup. W cięższych przypadkach, w celu uspokojenia można podawać chloral, Urethan, Sulfonal, aby wywołać dłuższy sen.

328. *Solut. arsen. Fovleri,*
Trae ferri pomati āā. 5·00.
DS. 3 r. dnia po 2—3 kropli po jedzeniu. Można postąpić do 5·ciu kropli.

Wody arsenowe: Gubera 2—3 łyżek, Levico i t. d.

329. *Chloral. hydrat. 4·00,*
Natri bromati 2·00,
Aqu. dest.
Syr. aurant. āā. 25·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

330. *Kali jodati 2·50,*
Aq. dest. 150·00.
DS. 3 r. dz. łyżkę.

331. *Natri bromati 0·20,*
Chinini ferrocitrici 0·10,
Sacch. 0·20,
Mfp. Dtr. tal. dos. N. XV.
DS. 3 pr. dziennie.

332. *Sulfonali 0·25—0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Na noc prossze k.

Prócz tych środków. zachwalano w ostatnich czasach antipyrynę po 2—3 gramów dziennie (0·50 pro dosi) nie widziałem jednak nigdy skutku.

333. *Propylamini 1·00,*
Aqu. menth. pip. 50·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.
(Przez 3—4 dni).

334. *Exalgin 1·00,*
Solve in spir. menth. pip. 5·00,
Aquae tiliae 120·00,
Syrup aurant. 30·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

Chorioiditis.

1. *Exsudativa plastica:*

Ciemny pokój, lub konserwy dymne, zaniechanie pracy na dłuższy czas, środki czyszczące (sól morszyńska, Hunyady), systematycznie przeprowadzone wcierania Unguenti cinerei po 2—3·0. Następowo Natrum vel kalium jodatum interne, przez

6—8 tygodni; w razie mętów ciałka szklannego, injekcye podskórne pilocarpini.

335. *Ung. hydrarg. cin. 30·00,*
Div. in part. aequ. N. X.
DS. Jednę paczkę na raz użyć do wcierań.

Przyczem koniecznem jest płukanie ust rozczynem:

336. *Kali chlorici 10·00,*
Dent. tal. dos. N. X.
DS. Jednę paczkę rozpuścić w $^1/_2$ litra gorącej wody, a po wystygnięciu całą ilość wypłukać w jednej dobie.

W razie ślinotoku i obrzmienia dziąseł, delikatne pędzlowanie tychże:

337. *Tinct. Gallarum 15·00.*
DS. 2 r. dz. pędzl. dziąsła.

338. *Natri jodati 8·00,*
Aqu. dest. 200·00,
D. in vitr. nigro.
DS. Rano i wiecz. łyżkę stoł.

339. *Pilocarpini mur. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do wstrzykiwań podskórnych.

Rozpoczynać od $^1/_4$ strzykawki = 0·005 i powoli dojść do pełnej = 0·02, jeżeli chory dobrze poprzednie dawki znosił.

2. *Chorioiditis serosa:*

Bardzo podobna w swych objawach klinicznych do jaskry zapalnej: leczenie zob. jaskrę.

3. *Chorioiditis suppurativa* panophtalmitis. Wypocina ropna w naczyniówce, siatkówce, ciałku szklannem, a później i w komórce środkowej oka. Obrzmienie powiek i spojówki, lekkie wysadzenie oka ku przodowi; w kom. środk. i źrenicy żółta ropna wypocina, oko twarde, silne bóle w odpowiedniej połowie głowy, brak poczucia na światło. Ropa przebija twardówkę i wypływa, objawy zapalne ustępują powoli, a oko przechodzi w zanik (phthisis bulbi). Przyczyny: trauma, metastasy przy ropnicy i t. p.

W samym początku lekki ucisk opaską, w rozwiniętej chorobie ciepłe okłady, potem punkcya twardówki, wypuszczenie ropy i opaska. Oko zawsze stracone.

Cirrhosis hepatis.

Leczenie polega na podawaniu środków lekko czyszczących, najlepiej solnych, uregulowanie dyety, z której napoje wyskokowe wykluczyć należy. Skutecznem bywa przeprowadzenie kuracyi karlsbadzkiej lub maryenbadzkiej.

Przeciw nagromadzeniu się płynu w jamie brzusznej, środki moczopędne, gdy te nie są dostateczne i wobec indicatio vitalis, nakłócie powłok brzusznych i wypuszczenie płynu.

Jako moczopędne:

340. *Calomelanos 0·10,*
Sacch. albi 0·30,
Mfp. Dtur. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

Przyczem jednak należy zwrócić baczną uwagę na dziąsła).

341. *Theobromini natrosalicyl. (vel Diuretin) 0·50,*
D. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

342. *Inf. fol. Digit. 1·00 : 200·00,*
Liqu. Kali acet. 20·00,
Trac cort. aurant. 25·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

343. *Inf. Juniperi 15·00 : 200·00,*
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżkę.

344. *Kali jodati 10·00,*
Aq. dest. 200·00.
MDS. 2 łyżki dziennie.

Colica flatulenta.

Uwzględnić powody: niestrawność, nieżyt żołądka, zaburzenia nerwowe, hysteria, zaziębienie, zapalenie błony brzusznej, i t. d. i według tychże, stosować leczenie.

Ciepłe okłady na brzuch, masowanie brzucha, mięta pieprzowa, rumianek, herbata gorąca: Tra laudani 5—10 kropli co parę godzin, wstrzyknięcie morfiny, środki przeczyszcz., lewatywy.

345. *Aq. chloroform. saturatae,*
Aqu. Tiliae āā. 50·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

346. *Chloroform 1·50,*
Trae Valerian. aeth. 10·00,
Morphii mur. 0·05.
MDS. Co godz. 10 kropli.

347. *Ol. chamomill. gtts. 5,*
Aetheris 5·00,
Trae chamomill. 20·00.
MDS. Co godz. 10 kropli.

U dzieci w pierwszych tygodn.ach życia, zazwyczaj z popodu niestrawności, u starszych z nieżytu kiszek, zatrzymania stolca, na tle zimnicy, hysteryi, czerwliwości (Helminthiasis).

W pierwszym przypadku uregulować karmienie, nieuspokajać dziecka pokarmem.

W napadzie: wilgotne ciepłe okłady na brzuch, smarowanie ciepłą oliwą, lub maściami aromatycznemi, Wprowadzić do kiszki stolcowej trestkę od lewatywy lub kateter (powyżej sphincter internus). Lewatywy z ciepłej wody z oliwą. Rumianek lub herbata z mięty, łyżeczkami. Starszym dzieciom przykładać płatki nakrapiane rumem, synapizma.

348. *Calomel. 0·01—0·03,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

349. *Natri benzoici 0·20,*
Aqu. dest.
Aqu. foenicul. āā. 30·00,
Trae laudani gtts. duas.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

350. *Chloral hydrat v. Urethan 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. arab. 20·00.
MDS. Na 2 lewatywy.

(W razie długotrwałych boleści lub wystąpienia drgawek).

351. *Trae bellad. gtts. X.*
Aq. lauroc. 10·00.
MDS. 10—20 kropli co godz.
(Na tle nerwowem).

Colica saturnina zob. zatrucie ołowiem.

Collapsus.

352. *Acidi benzoici 1·50,*
Spir. vin. rctf. 12·00.
MDS. Wstrzykawkę pełną na raz.

Combustio.

W lekkich oparzeniach, posypywać pudrem, okłady z wody Goularda, Liquor Burowi, zanurzenie w mydlinach. Ból uśmierza się tryskaniem wody selterskiej z syfona, pędzlowaniem 2% roztworem Cocainy.

Przy oparzeniach drugiego stopnia, przekłuć pęcherze, okłady:

353. *Aq. calcis.*
Ol. lini āā. 50·00,
Thymoli 0·10.
S. Przykładać na szmatkach.

354. *Jodoformii 5·00,*
Vaselini,
Lanolini āā. 25·00.
Mf. unguentum.
DS. Nałożyć maści na grubość noża i okryć papierem gumow. Codziennie opatrunek zmieniać

lub:

355. *Jodoformii 1·00,*
Acid. borici,
Antipyrin āā. 5·00,
Vaselin 50·00.
Mfung. S. jak wyżej.

Posypywanie dermatolem, lub:

356. *Europheni 3·00,*
Ol. olivar. 7·00,
Vaselin. 60·00,
Lanolini 30·00.
Mfung. S. Maść.

357. *Aristoli 3·00,*
Ol. olivar. 20·00,
Lanolini q. s. ad 100·00.
S. Maść.

Oparzenia trzeciego stopnia, wymagają uwagi na swobodny odpływ ropy. Opatrunek jodoformowy.

Rozległe oparzenie łagodzi się stałą kąpielą 25—30° R. ciepłą wodę zmienia się 2—3 razy dziennie.

Jeżeli po odpadnięciu strupa, ziarnina wybujała, lapisować, lub dać 1% maść lapisową, a w celu usunięcia bólu, zapędzlować poprzednio Cocainą.

Na rany dobrą ziarniną pokryte stósować maści:

358. *Acidi borici,*
Cerae albae āā. 10·00,
Paraffini
Ol. amygd. dulc. āā. 20·00.

359. *Acidi carbol. 1·00,*
Ol. olivar. 25·00,
Cretae alb. q. s. ut f. pasta mollis.

W razie upadku sił przy rozległych oparzeniach: wino, Liquor ammon. anis. po 5—10 kropli, wstrzyknięcie eteru.

Comedones.

Wyciskać palcami lub zapomocą kluczyka od zegarka. W razie rozdrażnienia skóry, okłady z wody zimnej lub ołowiowej, zmywać środkami alkalicznemi, np. Spir. sapo Kalin, smarowanie przetworami siarki. Pomimo zadrażnienia skóry, nie należy pudru używać, gdyż łatwo tworzą się nowe.

360. *Natri carbonici 5·00,*
Aq. rosar. 100·00,
Glycerin 50·00,
Extr. mill. flor. gtts. 10.
DS. Do zmywania twarzy.

361. *Kali carbonici 10·00,*
Aq. dest. 100·00,
Ol. aeth. cinam. gtts. duas.
Ol. aeth. rosar. gtt. unam.
S. Do zmywania twarzy.

Commotio cerebri.

Spokój, zimne okłady na głowę. W razie bezprzytomności, skrapiania wodą, nacierania, synapizmy, lewatywy z octem. Później środki przeczyszczające. W razie zatrzymania moczu, odprowadzić cewnikiem. Dalsze leczenie według objawów.

Condylomata acuminata.

Najpewniejszym środkiem jest usunięcie drogą operacyjną. Kłykciny szypułkowe odcina się krzywemi nożyczkami, bezszypułkowe wyskrobuje się ostrą łyżeczką,

Krwotok ztąd powstały mniejszy, tamuje się przyżeganiem laseczką azotanu srebrowego, osuszywszy poprzednio z krwi watą Brunsa, krwotok większy, tamuje się Pacquelinem. Inne sposoby następujące:

362. *Acid. nitr. fumantis 10·00.*
DS. Zwilżać kłykciny zapomocą pręcika drewnianego.

363. *Acid. bichloroacetici 10·00.*
DS Ut supra.

364. *Ferri sesquichlorati soluti 20·00.*
DS. Do pędzlowania.

365. *Plumbi oxydati 0·25,*
33% Sol. Kali caust. 7·50.
MDS. Zapomocą lasecz. szklannej napuścić, zetrzeć watą powstałą przy tem z tkaniny kłykcin żółtą masę, i jodoform zasypać.

366. *Pulv. frondum Sabinae,*
Aluminis usti,
Cupr. sulph. subt. pulv.
āā. 5·00.
Mfp. Do zasypywania.

367. *Resorcini 5·00—10·00,*
(20—40%).
Glycerini,
Vaselini flavi āā. 12·50.
Mf. Pasta. S. Raz dziennie smarować.

Codylomata subcutanea.

1. Wygniecenie przy pomocy paznogci palców wielkich.
2. Wyskrobanie ostrą łyżeczką i przyłożenie waty Brunsa na miejsca krwawiące.
3. W razie większej liczby obok siebie gęsto ułożonych kłykcin, okład z mydła szarego.

Congelatio.

W świeżych przypadkach nacieranie śniegiem lub zimną wodą, dopóki odmrożona część ciała do właściwej ciepłoty nie wróci. Przestrzegać wprowadzenia do miejsc ogrzanych. Podawać napoje wyskokowe. Pęcherze otworzyć i przyżegać lapisem lub opatrzyć:

368. *Argenti nitrici 0·30,*
Lanolini,
Vaselin āā. 15·00.
S. Maść do opatrunku.

Jeżeli tkanka skóry obumarła, opatrunek jodoformowy, maść borowa, okład z wody Goularda lub:

369. *Alum crudi 1·00,*
Plumb. acet. bas. sol. 5·00,
Aqu. dest. 100·00.
DS. Do okładów.

Odmroziny zob. Perniones.

Conjunctivitis blennorrhoica acuta (gonnorrhoica).

Groźne cierpienie, niebezpieczeństwo zniszczenia rogówki wielkie. Przedewszystkiem zabezpieczyć dotąd zdrowe oko, przez następujący opatrunek: Zapomocą 4 mm. szerokich pasków kitajki angielskiej lub Empl. animale, zalepić szczelnie szparę powiekową, łącząc górną powiekę z dolną, pionowo przylepianymi szczelnie do siebie przystającymi paskami. Następnie zagłębienia oczodołu szczególnie okolicę woreczka łzowego wysłać watą Brunsa, całość zaś pokryć odpowiednio dużym owalnym kawałkiem płótna, który przylepia się na około zapomocą colodionu do brzegów oczodołu i powleczony grubą warstwą tegoż, daje pewną osłonę przed dostaniem się wydzieliny z chorego do zdrowego oka. Opatrunek ten należy co dzień zmienić.

Dopóki jest I-szy okres infiltracyi (powieki silnie obrzmiałe, przy dotknięciu twarde, skóra na tychże, sina, napięta, połyskująca, wydzielina ze szpary powiekowej skąpa, brudnowodnista, spojówka szarawo czerwonawo naciekła) jedynie silne przepłukiwanie (co ½ godz.) worka spojówkowego, roczczynem sublimatu lub boru, ciągłe okłady lodowe na oko, pijawki (4—5) na skroń i purgantia, są wskazane obok leżenia w łóżku i zaciemnionego pokoju.

W okresie II-gim (barwa skóry powiekowej żywsza, napięcie tejże ustąpiło miejsca licznym fałdom w tejże, spojówka więcej soczysta i czerwona, wydzielina obfita ropna) natenczas wolno dopiero przejść do tuszowania spojówki 2—3% roz-

czynem lapisu; raz na dobę wystarczy, powtórzyć wcześniej nie wolno, aż strup z poprzedniego lapisu w zupełności, oddalił się. Przytem dalsze częste przemywanie borem lub sublimatem. Lodowe okłady, głównie przez 2 godziny po kauteryzowaniu. Leczenie to stósować do zupełnego wyleczenia. W razie zajęcia rogówki 1% atropin. (zob. Iritis) 2 razy dzien. obok powyższego leczenia, skrupulatne obmywanie rąk lekarza w 5% karbolu.

370. *Argenti nitr. cryst. 1·50,*
Aqu. dest. 50·00.
DS. Lapis 3% do rąk lekarza. Pędzelek.

371. *Acidi carbol. cryst. 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
MDS. Karbol 5% do mycia rąk lekarza.

Conjunctivitis blennorrhoica neonatorum.

Początkowo b. oględne i lekkie tuszowanie spojówek powiekowych 1% rozczynem argenti nitrici; z chwilą jednak, gdy wydzielina staje się obfitszą i więcej ropną, a spojówka więcej rozpulchnioną, należy tuszować energicznie 2—2½% rozcz. arg. nitr. — zwykle starczy raz dziennie. Jeżeli jednak po ostatniem tuszowaniu strup jeszcze nie oddzielił się, należy wstrzymać się z tuszowaniem lub wykonać to b. oględnie, omijając miejsca, gdzie się strup znajduje. Po każdem tuszowaniu przez 2 godziny okłady lodowe na oczy. Od samego początku choroby pilne (co ½ godz.) przepłukiwanie worka spojówkowego 3% rozczynem kw. borowego, w celu dokładnego usunięcia wydzieliny. Z chwilą ustępowania objawów zapalnych, lapisować coraz słabiej, w końcu przejść do jednego ze zwykłych Collyriów. Komplikacya ze strony rogówki nie zmienia powyższego postępowania. Baczyć pilnie na odżywianie dziecka.

Zapobiegawczo należy przed samym porodem przepłukać pochwę rodzącej kw. borowym, dziecku zaraz po urodzeniu zapuścić po jednej kropli 1% rozczynu lapisu do obu ócz i nie obmywać powiek i twarzy wodą w pierwszej kąpieli, lecz szmatką zmaczaną w wodzie borowej.

Conjunctivitis blennorrhoica chronica.

Leczenie stosować w zupełności według wskazówek przy: *Conjunctivitis trachomatosa.*

Conjunctivitis catarrhalis.

W przypadkach lżejszych podostrych i chronicznych, zapuszczanie 3 razy dziennie Collyrium przez 4—5 tygodni, zmieniając toż po 2 tygodniach na inne, oko bowiem łatwo przyzwyczaja się i lekarstwo działać przestaje. W przypadkach ostrych i silniejszych chronicznych: tuszowanie spojówki powiekowej przez kilkanaście dni rozczynem 1% lapisu, a potem Collyrium. Obmywanie powiek ciepłą wodą rano i wieczór, unikanie kurzu, dymu, silnego gorąca, zakazanie pracy wieczornej, regularny tryb życia, przebywanie na świeżem powietrzu. Wrzód rogówkowy kataralny nie przeciwskazuje użycia lapisu.

372. *Acidi borici 1·50,*
Aqu. dest. 50·00,
Zinci sulphur. 0·20.
MDS. 3 raz. dzien. zapuszczać na dolną powiekę 2 krople. Zakraplacz.

373. *Argenti nitr. cryst. 0·25,*
Aqu. dest. 25·00,
D. in v. n.
DS. Lapis 1% do rąk lekarza.
Pędzelek.

374. *Sublimati corrosivi 0·01,*
Aqu. dest. 50·00,
Trae Opii crocat. gtts. 3.
MDS. 3 r. dz. zapuszczać.

375. *Collyrii adstr. lutei 15·00,*
Aqu. dest. āā. 5·00,
D. in v. n.
S. 3 r. dz. zapuszczać.

Conjunctivitis crouposa.

Przebieg zazwyczaj lekki, komplikacye rogówkowe rzadko występują. Przepłukiwanie częste worka spojówkowego kwasem borowym; w razie silniejszego obrzmienia powiek zimne okłady. Po oddzieleniu się błon z nastaniem drugiego okresu, przejść do lekkiego lapisowania 1—2% roztworem Arg. nitrici; w końcu jedno ze zwykłych Collyriów na katar ócz. Zapuszczanie Collyrium z kw. borowego i cynku (zob. Conj. catarrhalis).

376. *Acidi borici 6·00,*
Aq. dest. 200·00.
DS. Woda oczna.
Zakraplacz.

Conjunctivitis diphtheritica.

Najcięższe cierpienie oczne, niszczące zwykle zajęte oko. U nas bardzo rzadkie. Zwykle równocześnie z dyfteryą gardła i nosa.

Szczelne zamknięcie odpowiednią opaską oka zdrowego (vide Conjunct. blennorrhoica); przemywanie częste oka chorego roztworem sublimatu lub kwasu borowego, zasypywanie jodoformem i smarowanie powiek waseliną, lodowe okłady i zapuszczanie 3 razy dziennie atropinu (zob. Iritis).

Skoro błona śluzowa z nacieków dyfterycznych się uwolni ostrożne tuszowanie 1% lapisem raz dziennie. Liczne blizny spojówkowe wymagają po ustąpieniu choroby, następowego leczenia.

377. *Jodoformii subtiliss. pulv. 10·00.*
DS. Proszek oczny.
Pędzelek.

378. *Argenti nitr. cryst. 0·25,*
Aqu. dest. 25·00,
D. in v. n.
DS. Do pędzlowania ócz do rąk lekarza.
Pędzelek

379. *Sublimati corrosivi 0·02,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda oczna sublimatowa.

380. *Acidi borici 9·00,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Woda oczna borowa.
Zakraplacz.

381. *Vaselinae flavae 15·00.*
DS. Maść do smarow. powiek.

Conjunctivitis follicularis.

Na pierwszy rzut oka podobna do jaglicy, różni się jednak swą lokalizacyą: usadowienie bowiem follikułów, znajduje się przeważnie w dolnym załamku spojówki dolnej powieki, jaglicy zaś głównie na powiece górnej.

Leczenie miejscowe w lżejszych przypadkach polega na zapuszczaniu do worka spojówkowego 3 razy dziennie Collyrium plumbi acetici, w cięższych przypadkach, tuszowanie silniejszym roztworem powyższego środka. Kuracya 5—6 tygodni.

Podstawa zołzowa wymaga również uwzględnienia (zobacz Conjunct. phlyctenulosa).

382. *Plumbi acet. basici perf. neutr. 0·25,*
Aqu. dest. 25·00,
Filtra exactissime.
DS. 3 r. dz. po 3 krople do obu ócz zapuszczać.

(Lekarstwo ma być przeźroczyste jak woda i silnie zatykane. Po tygodniu świeże powtórzyć).

383. *Plumbi acet. basici perf. neutri 0·50,*
Aqu. dest. 25·00.
DS. Do pędzlowania ócz, do rąk lekarza.
Pędzelek.
(Po zatuszowaniu należy dokładnie spłukać lekarstwo ze spojówki wodą).

Conjunctivitis scrophulosa (phlyctenulosa).

W przypadkach zwykłych, zasypywanie raz dziennie w małej ilości (lepiej zamało niż za dużo) kalomelu (pro oculis), lub wprowadzanie maści z hydrarg. praecip. fl. v. album. (zob. hordeolum) pędzelkiem do worka spojówkowego z następowem massowaniem palcem przez powieki, dotąd, dopóki spojówka powiekowa nie utraci chorobowego przekrwienia (zaczerwienienia).

W razie komplikacyi z katarem, (silne zalepianie się powiek rano, liczne nitki śluzowe w załamku dolnym, rozpulchnienie spojówki widoczne), lapisowanie 1% roztworem lapisu raz dziennie, a później dopiero Calomel. W razie komplikacyi ze strony rogówki należy o s t r o ż n i e zasypywać calomel, jeżeli jednak oko zaczerwienia się silniej, lub też phlyctena dotąd szarawa, przybiera zabarwienie więcej żółtawe lub też powiększa się, zaniechać natychmiast dalszego zasypywania i leczyć dalej, jak zwykły wrzód rogówki (zobacz Keratitis suppurativa).

Po zabliźnieniu wrzodu rogówkowego przejść do kalomelu.

Keratitis phlyctenulosa maligna, wymaga również leczenia takiego, jak wrzody rogówkowe ropne.

Przytem nie zaniedbać leczenia przeciwzołzowego: Dużo świeżego powietrza, unikanie wilgotnego, dusznego, ciemnego mieszkania, dobre odżywianie (mleko, mięso, jaja, mało mącznych pokarmów, pedantyczna czystość ciała i głowy, hartowanie racyonalne dziecka, zimne zmywania wodą, gimnastyka). W porze zimowej tran rybi wewnętrznie, w lecie wysyłanie do zakładów kąpielowych (Rabka, Rymanów, Iwonicz).

Podczas używania wody zawierającej jod, środków rtęciowych używać nie można. Również dopóki zapalenie ócz nie jest usuniętem, kąpiele pełne wstrzymać należy na razie. W razie światłowstrętu zobacz Blepharospasmus.

384. *Calomel. v. h. p. et subt. pulv. 10·00.*
DS. Proszek oczny do rąk lekarza.
Pędzelek.

Conjunctivitis trachomatosa (aegyptica, Trachoma).

Choroba bardzo u nas częsta, szczególnie między ludnością żydowską i klas ubogich, wymaga wiele cierpliwości tak ze strony lekarza, jak i chorego do zupełnego wyleczenia. Występuje głównie w formie ostrej, i chronicznej.

Ostra forma wymaga codziennego tuszowania spojówek powiekowych 2% roztworem lapisu; skoro zaś objawy zapalne (obrzmienie powiek, znaczna

wydzielina, silne zaczerwienienie i obrzmienie spojówek) w znacznej części ustąpią, przejść należy do tuszowania codziennego cum cupro sulphurico in substantia. Siny kamyk powinien być należycie wygładzonym.

Chroniczna forma wymaga od początku tuszowania sinym kamieniem, chyba że nadmierna sekrecya śluzu, czasowo lapisu wymaga.

Obok powyższego leczenia, należy choremu przepisać sublimat 1:5000·00 lub też 1% roztwór Creoliny, aby kilka razy dziennie zapuszczał po kilka kropel do worka spojówkowego. W razie wrzodów rogówkowych, lepiej jest tuszować lapisem, a po zabliźnieniu się tychże: Cuprum sulphuricum.

Pannus nie wpływa zupełnie na wybór lapisu lub cuprum, decyduje tylko w tej mierze wyż przytoczona okoliczność.

W przypadkach, w których znaczniejsza jest ilość ziarn jaglicowych, przyspiesza się znacznie leczenie, wygniatając (na jednem posiedzeniu lub też kilka dni z rzędu) ziarna jaglicowe; rękoczyn ten najdogodniej jest wykonać palcami: Po odwinięciu odpowiedniej powieki wprowadza się jeden wielki palec pod fałd powiekowy, drugim zaś wielkim palcem, uciska się z góry; naturalnie zabieg ten wykonywa się powierzchniami paznogci.

Skrupulatna czystość oczu, unikanie wpływów szkodliwych (zob. Conj. catarrh) objaśnienie chorego, że choroba łatwo innym udzielić się może; powinien więc mieć osobny ręcznik i pościel do spania.

W razie zajęcia tylko jednego oka, baczna uwaga, aby na drugie choroby nie przenieść. Kuracya trwa czasem rok i dłużej.

Po zupełnem usunięciu objawów chorobowych, przepisać roztwór Cuprum sulph. do domu, i przedstawianie się lekarzowi raz na miesiąc przez czas dłuższy.

385. *Argenti nitrici cryst. 0·50,*
Aqu. dest. 25·00.
S. Lapis 2% do rąk lekarza. Pędzelek.

386. *Cupri sulph. 1·00,*
Glycerini 15·00.
S. Raz dziennie zapuszczać po 2 krople do oka chorego. Zakraplacz.

Contusio.

W pierwszych dniach po uderzeniu, zimne okłady (worek z lodem) i spokój; po tem należy część chorą masować a po dokonanem masowaniu najlepiej owinąć bandażem flanelowym.

Convulsiones vide Eclampsia.

Coryza.

387. *Acid. carbol. pur. 5·00,*
Ammon. liq. 5·00,
Aq. dest. 15·00,
Alcohol 10·00.
MDS. Puścić kilka kropli na bibułkę i wąchać.

388. *Bismut. subnitric.*
Benzoin pulv. ãã. 6·00,
Acid. boric. pulv. 4·00,
Menthol. 0·20.
Mfp. S. Do zażywania.

Coxitis.

W początkach cierpienia należy zalecić absolutny spokój: pacyent powinien leżeć bez przerwy na wznak na twardym materacu. W okresach późniejszych choroby, w których występuje skłonność do patagnomonicznego ustawienia kończyny, wypada założyć opatrunek

naciągający z przylepca. Jak długo sprawa zapalna trwa, nie wolno na kończynę chorą następować: jeżeli się tedy pozwoli choremu chodzić, to tylko o kulach, z podwyższonym obcasem i podeszwą po stronie zdrowej, lub w aparacie Taylora. Kontraktury pozostałe po zapaleniu stawu biodrowego, można usunąć albo forsownie (zabieg o tyle niebezpieczny, że często sprowadza ponowne zaostrzenie się całej sprawy), lub zwolna w aparacie naciągającym. W przypadkach opierających się leczeniu konserwatywnemu, wykonywamy resekcyą stawu biodrowego. Rozumie się samo przez się, że podczas całego leczenia energicznie także należy działać przeciwko ogólnemu zakażeniu zołzowemu przez dobre odżywienie, świeże powietrze, kąpiele jodowe i t. d.

Cystitis vide catarrh. vesicae.

Dacryocystitis.

W pierwszych dwóch dniach, założenie silnie uciskającej opaski może chorobę powstrzymać, przyczem bardzo uważać należy, aby oko nie uległo równoczesnemu uciskowi. Skoro jednak uczuwać się daje już choćby niewyraźna fluktuacya, należy przejść od razu do ciepłych wilgotnych okładów, a skoro fluktuacya jest wyraźną, wykonać przecięcie woreczka i wypuścić ropę. Po należytem przestrzykaniu borem lub sublimatem wprowadzić cieniutki zwitek gazy przez rankę do woreczka a koniec jej wystający na zewnątrz, przylepić do skóry poniżej otworu kitajką angielską, nie zalepiając ranki. Procedurę tę co dzień powtórzyć, aż do zupełnego wyklęśnięcia całej okolicy woreczka.

Następnie dopiero przejść do wprowadzenia sondy Bowmanna przez punkt łzowy, (zob. Blenorrh. sacci lacrim.) nie wprowadzając już gazy, ranka zaś sama się zagoi.

Decubitus.

Największy nacisk należy położyć na profilaxę. We wszystkich przypadkach chorób obłożnych, dłuższy czas trwających, należy się postarać o to, by chorzy leżeli na materacach, na których prześcieradło najmniejszych nie śmie robić fałdów. Jeżeli to tylko jest możliwem, należy choremu zalecać zmianę położenia kilka razy na dzień. Jeżeli mimo przestrzegania tych ostrożności wystąpi na okolicy kości krzyżowej zaczerwienienie, to należy tę część ciała kilka razy w ciągu dnia zmywać octem, sokiem z cytryny lub jakimś przetworem wyskokowym (wódką francuską), chorego zaś ułożyć na materacu wodnym. Jeżeli wystąpią otarcia lub głębsze rany, należy przyłożyć albo opatrunek jodoformowy albo jedną z podanych poniżej maści lub posypek. Skoro się wrzód oczyści, przykładamy maść lapisową. W przypadkach rozległych odleżyn, najlepiej ułożyć chorego na stałe w kąpieli wodnej:

389. *Ac. boric.*
Ol. olivar.
Cerae. alb. āā. 15·00,
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

390. *Zinc. oxyd. 10·00,*
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

391. *Ac. boric.*
Zinc. oxyd. āā. 5·00,
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

392. *Emplastr. cerussae 100·00.*
S. Plaster.

393. *Plumb. tannic. 10·00,*
Ung. simpl. 30·00.
Mfung. S. Maść.

394. *Ac. tannic. 2·00,*
Plumb. acet. bas. 10·00,
Ung. simpl. 50·00.
Mfung. S. Maść.

395. *Camphor.*
Spir. vin. āā. 2·00,
Mucill. gum. arab. 6·00,
Vin. generos. 90·00.
S. Do zmywania rany.

396. *Argent. oleinici 50·00.*
S. Do posypywania.

397. *Argent. nitric. 1·00,*
Bals. peruv. 10·00,
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

Defluvium capillorum vide Alopecia.

Delirium tremens.

Unikać leczenia osłabiającego, upustów krwi, dyeta pożywna, oraz nie wielkie ilości piwa lub wina. Uspokoić chorego środkami nasennemi: opium, chloral, (kaftan tylko w celu ochrony, przeciw uszkodzeniom, zwłaszcza po operacyach).

Chloral można podawać po 3, 4 lub 5 gram. jeżeli nie ma wady serca. Jeżeli chloral nie działa, lub wada serca istnieje: Tra. opii w lewatywie, lub Extr. opii 0·03 podskórnie.

398. *Amylenhydrat. 6·00,*
Aqu. dest. 60·00,
(Morph. mur. 0·02).
Extr. liquir. 10·00.
DS. Na noc połowę użyć.

399. *Paraldehydi 4·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Rum,
Syrup simpl. āā. 10·00.
DS. Połowę na raz użyć.

400. *Tinct. capsici 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup aurant. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Diabetes insipidus.

Pożywna dyeta, mierne użycie napojów. Leczenie hydropatyczne, pobyt w górach. Kąpiele morskie.

401. *Infus Valerian e 5·00,*
ad 100·00,
Natri bromati 1·00,
Syrup 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

402. *Codeini phosphor. 0·10,*
Syr. simpl. 30·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę.
(Dla dziecka 10 lat).

Diabetes mellitus.

Tylko pożywienie złożone z mięsa, jaj i mleka, to ostatnie jeżeli procent cukru nie wysoki. Tłuszcze nie są zabronione.

Chleba najwyżej 100—150 grm. na dzień, z jarzyn wolno szpinak, sałatę, zielony groszek i fasolkę, kalafiory, szparagi, kapustę; z mącznych jedynie trochę ryżu. Do picia: kawa, herbata osłodzona sacchariną, która nawet w większych ilościach nie szkodzi, kwaskowate wina, wódka, cognac, woda.

Z lekarstw najlepiej jeszcze działa woda Karlsbadzka, potem Vichy, Neuenahr, spore dawki opium do 1·0—2·0 pro die.

403. *Acid. lacticum 5·00—10·00*
pro die.
Acid. carbol. według Ebsteina:

404. *Acid. carbol. 5·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. menth. pip. 50·00.
DS. 3—4 łyżeczki na dzień.

405. *Antipyrina 2—3·00 pro die.*

406. *Extr. fol. Myrtillor 5·00,*
Extr. et pulv. Gentian q. s.
f. pill. N. 50.
S. Od 3 pig. dzien. do 10—12. lub (Pill. Myrtill. Jasper).

407. *Jodoformii*
Extr. lactucae sativ. āā. 1·00,
Cumarin 0·10,
M. ut f. pill. N. XX.
S. 2—3 pigułki na dzień.

408. *Pilocarpini mur. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórnie 1/2—1 strzyk.
Do osłodzenia płynów używa się pigułek z saccharyny.

409. *Saccharini 3·00,*
Natri carb. sicc. 2·00,
Manniti 50·00,
f. pill. N. 100.
S. Pigułkę na 1/2—1 szklankę płynu.

W razie coma diabeticum środki podniecające, wstrzykiwanie eteru, ciepła kąpiel ze zlewaniami głowy zimną wodą.

Dilatatio ventriculi.

W przypadkach, gdzie przyczyną cierpienia jest zwężenie odźwiernika czysto bliznowate, czy nowotworowe, wskazany jest zabieg operacyjny.

Chwilową poprawę osiągnąć można przez systematycznie, dłuższy czas stosowane przepłukiwanie żołądka, raz lub 2 razy dziennie roczczynem kw. borowego lub salicyl. resorcyny, lub w razie oddziaływ. kwaśnego roczczynem sody, soli lub wody karlsbadzkiej.

W razie bólów wskazane są środki odurzające i to lepiej podskórnie niż wewnętrznie, gdyż w wypełnionym i rozszerzonym żołądku trudno ulegają wessaniu.

W razie, gdy przyczyną cierpienia jest zwiotczenie ścian żołądka, należy przepisać dyetę pożywną, w małych ilościach a często podawaną z wykluczeniem o ile możności płynów; co dzień na czczo uwolnić żołądek zapomocą aspiratora żołądkowego od zalegającej treści, a w razie towarzyszącego nieżytu żołądka, takowy stósownie leczyć.

Skutecznie też działają zabiegi wodolecznicze, miesienie i prąd indukcyjny, w okolicę żołądka stósowane.

W celu wzmocnienia mięśni żołądka: ipecacuanha 0·02—0·05 w przeciągu 24 godz., raz w pół godziny po jedzeniu, drugą dawkę (0·01) po całej godzinie.

Przy zaparciu stolca: przed jedzeniem dwie łyżeczki: Sulphat Magnes., Cremor tartari, et flor. sulphur. aa. p. aeq. Lewatywy z gliceryny. Jeżeli po jedzeniu występują boleści, poleca się 2—4 łyżek wody chloroformowej. Przeciw wzdęciu: kreda, węgiel, magnesia w bardzo małych ilościach.

Diphtheritis vide Angina diphteritica.

Dysenteria.

W czasie epidemii unikać niestosownego pożywienia. Ściśle odłączać chorych, a zwłaszcza desinfekcya wypróżnień. Chorzy powinni leżeć w łóżku, mieszkanie przewietrzać.

Dyeta ścisła, kleik, rosół, mleko. Słabszym można dozwolić bulion z jajem, wyciągów mięsnych, wina. Dzieciom mleko z wodą wapienną, kawa żołędziowa, herbata — osłabionym z rumem, wino burgundzkie z kleikiem, starsze dzieci mogą dostawać winnej polewki.

Wszystkie pokarmy należy podawać n i e c o o g r z a n e.

Dzieci przy piersi będące dostają pokarm regularnie, lecz wszelkie dodatki usunąć.

Leczenie rozpocząć należy od środków przeczyszczających, Ca-

lomel. Ol. ricini, dorosłym 2—4 łyżek dziennie, dzieciom w emulsyi, lub: Infus rhei.

Później środki ściągające, miejscowe przepłukiwania kiszki letniemi roczynami. Starcia około odbytnicy troskliwie oczyszczać i zasypywać pudrem salicylowym.

Codziennie kąpiel ciepła, dorośli jedną dzień., starsze dzieci 2, ssawcy najmniej 3. Ciepłota kąpieli 27° przez 5—10 minut. Okłady wysychające, kataplazmy, zawijania ciepłe sprawiają ulgę.

Podane tutaj recepty odnoszą się do dzieci, dorosłym dawki większe.

410. *Ol. ricini 30·00,*
Inf. fol. menth. 60·00,
Gum. arab. 5·00,
Succi citri 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

411. *Salol 4·00,*
Ol. oliv. fervid 4·00,
Aq. chloroform. 120·00.
MDS. Z początku co ½ godz. później co godz. łyżeczkę.
(Dla 8 letn. chłopca).

Co 10 minut łyżeczkami lekką letnią herbatę naprzemian z kleikiem.

412. *Calomelanos 0·01—0·05,*
Sacchari 2·00,
Mfp. dtr. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

Jeżeli stolce nie zawierają już kału, można podawać opium ze środkami ściągającemi, jednak po paru dniach znowu środek przeczyszczający.

413. *Acidi Salicyl 10·00,*
Opii pulv. 0·20,
Mfp. div. in dos. N. XX.
S. 3—4 proszki dziennie (dorosłym).

414. *Natri Salicyl 2·50,*
Laudani 0·05,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. 3 pr. dzien. (dzieciom).

415. *Natri Salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Trae laud. gtts. V.
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

416. *Liquor. alum acet. 30·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

Do lewatywy używa się: sól kuchenna (0·5%), Acid. salicyl. (0·5%), Thymol (0·10%).

417. *Liquor. alum acet.*
Aqu. dest. āā. 100·00.
DS. Na 2 lewatywy.

Po lewatywach jakoteż w razie silnego parcia dać czopki:

418. *Butyri Cacao 0·50,*
Trae opii guttam
Mf. supposit.
S. 2—3 r. dziennie.

419. *Extr. bellad. 0·10,*
Morphii mur. 0·05,
Butyr Cacao q. s. f. sup.
N. V.
S. 1—2 czopków dziennie (dorosłym).

W przypadkach przewlekłych podawać dalej lewatywy i środki lekko ściągające.

W razie zapadu: Cognac, wino, kamfora, eter.

W okresie zdrowienia przechodzić zwolna do pokarmów: jaja, skrobane mięso itd.

420. *Bismut. Salicyl 1·00,*
Pulv. Doveri 0·20,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. 3 pr. dziennie.

421. *Chinini tannici*
Bismuti salicyl. āā. 1·00,
Laudani 0·10.
Mfp. div. in dos. N X.
S. 3 pr. dziennie.

Dysmenorrhoea.

U panien: unikać ruchu bezpośrednio przed i podczas peryo-

du, zaziębienia, szkodliwych wpływów moralnych. Regulować dyetę. Jeżeli chora niedokrewna lub skrofuliczna, odpowiednie leczenie stanu chorobowego ogólnego. Leczenie kąpielowe: Iwonicz, Rabka, Krynica, kąpiele borowinowe, (Mattoniego sól borowinowa).

Podczas boleści spokój, suche ciepło na okolicę podbrzusza, środki kojące jak: lewatywa z Tra. opii simpl. (15 kropli na lewatywę albo Chloral hydrat (1·0) na lewatywę). Czopki do kiszki stolcowej, zawierającej opium lub morphinum, wstrzyknięcie morphiny pod skórę, u osób silnych, krwistych po jednej pijawce na wewnętrznej powierzchni obu ud.

W cięższych przypadkach należy zbadać dokładnie miejscowo narząd płciowy, przez odbytnicę, albo jeżeli możebne przez pochwę i leczyć, jak u osób zamężnych.

Najczęstszą przyczyną bolesnego miesiączkowania, bywa niedrożność przewodu szyi macicy.

Niedrożność pochodzić może ze zmiany położenia macicy jak np. zagięcia tejże, z wrodzonej wązkości przewodu, z krętego przebiegu tegoż.

W tych razach u mężatek zazwyczaj napotykamy równocześnie niepłodność.

W przypadkach takich wskazanem jest leczenie mechaniczne, polegające na wyrównywaniu zagięcia macicy, na rozszerzaniu przewodu szyi macicy sposobem tępym, wprowadzaniu zgłębnika lub rozszerzaczy na ten cel zbudowanych do jamy macicy. Jeżeli te sposoby nie prowadzą do celu, wskazanem jest rozszerzenie macicy sposobem krwawym (Hysterostomatomia).

W ostatnim czasie polecają:

Elektryzowanie według metody Apostolego.

422. *Extr. hydrast. canad. fluid.*
2 razy dziennie po 25 kropli na 8 dni przed regularnością.

423. *Chloral hydrat. 8·00,*
Kali brom. 16·00,
Aqu. camphor. 200·00.
S. Co 2 lub 4 godz. łyżeczkę.

Dyspepsia nervosa.

Cierpienie to najczęściej stoi w związku z czynnościowem, nadmiernem wydzielaniem soku żołądkowego, lub z niedomogą wydzielniczą żołądka.

Stosownie do tego w 1-szym przypadku wskazane są środki alkaliczn, wody: Karlsbad, Vichy, Szczawnicka Magdalenka, w 2-gim kwas solny i środki gorzkie.

W innych razach zboczenia w wydzielaniu soku żołądkowego niema, tylko błona śluzową żołądka jest nadczułą, a w tych przypadkach należy przed jedzeniem podawać środki znieczulające (cocaina) i zapomocą przepłukiwań żołądka zmniejszać przeczulicę błony śluzowej, można też podawać przetwory bromowe.

Prócz tego należy zwrócić uwagę na ogólny stan chorego, u anemicznych wskazane są środki żelaziste (Krynica, Żegiestów-Francensbad i t. d.) u neurasteników i hysteryczek skutecznem bywa leczenie wodoleczniczе.

424. *Natri bicarbon.*
Magn. carbon.
Kali carbon. āā. 5·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

425. *Sal. therm. Carolin 100·00.*
DS. Co dzień rano łyżeczkę w pół szklanki ciepłej wody.

426. *Strontium brom. 2—3·00.*
Po obiedzie i po kolacyi.

W razach niedomogi wydzielniczej:

427. *Acid. hydrochl. 3·00.*
Pepsini German. solub de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

428. *Acid. hydrochl. dilut.*
Trae absinthi āā. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

U anemicznych z niedomogą wydzielniczą:

429. *Trae ferri pomati 25·00,*
Trae Rhei vinosae
Trae amarae āā. 15·00.
MDS. 3 razy dnia po łyżeczce zażyć.

430. *Ferri carb. sacchar. 5·00,*
Extr. nucis vomicae 0·50,
Pulv. et extr. Rhei āā. q. s. ut f. pill. N. 100.
DS. 3 razy dnia po 2 pigułki zażyć.

Dyspepsia u dzieci.

Regularne karmienie osesków, jeżeli przyczyną mleko krowie, wrócić do piersi, lub w miejsce tego kleik jęczmienny, owsiany, woda cukrzona z białkiem, rosół cielęcy.

Z poprawą stolców zwiększać ilość mleka. Jeżeli są odbijania, czuć kwas z ust, wymioty, stolce serowate: Calomel (0·01—0·03) lub Natrum benzoic. (3%) co 2 godziny łyżeczkę.

W razie wzdęcia bolesnego, wprowadzić kankę lub kateter do odbytnicy. Jeżeli wymioty nie serowate, cuchnące, wskazują na brak kwasów: Acid. mur. 0·30:50·0) lub:

431. *Pepsin 1·00,*
Ac. muriat. gtts. tres.
Aqu. dest. 90·00,
Syr. simpl. 15·00.
S. Przed pokarmem łyżeczkę.

Papayotin 0·25,
Acidi lactici 1·00,
Aq. dest. 80·00,
Syr. simpl. 30·00.
MDS. Łyżeczkę po ssaniu.

432. *Pepsin 10·00,*
Vini Xerens. 300·00,
Acidi mur. 1·00,
Sacch. 20·00.
MDS. Co 4 godz. łyżeczkę.

W razie nagromadzenia się kału w jelitach. Ol. ricini.
Przy Intertrigo towarzyszącym zmywanie wodą mydlaną.

433. *Magnes ustae 5·00,*
Talci praepar. 20·00,
Acid. salicyl. 0·20.
MDS. Do posypywań.

U starszych dzieci:

434. *Trae Colombo*
Trae cascarillae āā. 5·00,
Trae bellad. 2·00.
Trae opii gtts. IV.
S. 5—10 kropli przed jedzen.

Dyspepsia u suchotników.

Napoje wyskokowe w miernej ilości, środki gorzkie, kreozot, Strychnina, Rheum, Gentiana.

Dyspnoe.

Wyszukanie przyczyny powodującej duszność i leczenie stosowne choroby głównej.
W razie większej duszności, otwarcie okna w pokoju, usadowienie chorego na łóżku, skropienie twarzy zimną wodą, natarcie czoła, twarzy, wodą kolońską lub eterem, podanie wina, cognacu, czarnej kawy, wziewanie eteru, roztarcie nóg i rąk, synapizma na piersi.

435. *Extr. alcoh. Quebracho 10·00,*
Aqu. dest. 200·00,
Succi citr. 20·00.
Łyżkę podczas napadu.

Eclampsia infantum.

Uwzględnić przyczyny: Początki chorób ostrych i zakaźnych, zimnica, wpływ przestrachu, użycie środków odurzających, przepalenie głowy, kolki brzuszne, niestrawność, robaki, choroby dróg moczowych (phimosis), koklusz, skurcz głośni, ciała obce w nosie, zranienia.

Wśród samego napadu zimne okłady (woda z octem) na głowę co parę minut, lewatywy, gorczyczniki na kark i łydki, w razie długotrwałych drgawek wdychanie chloroformu (ostrożnie!) kilka kropel na chustce trzymać pod nosem. Lewatywy z chloralu.

W razie powtarzających się napadów:

436. *Chloral hydratis 1·00,*
Natri bromati 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup sacchari 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

437. *Chloral hydratis 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. ar. 20·00.
MDS. Połowę do jednej lewatywy.

438. *Urethani*
Sacchari āā. 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek w łyżeczce wody.

Jeżeli stolec zaparty:

439. *Calomelanos 0·30,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Co godzina proszek.

Eclampsia puerperalis.

U ciężarnych okazujących cierpienie nerek, znaczniejsze obrzęki, podawać środki moczopędne (kali aceticum, Acidum benzoicum) środki wypróżniające, środki napotne, mleczna dyeta.

Podczas napadu ułożenie w łóżku otoczonem materacami, aby chorą uchronić od obrażeń; przed wystąpieniem szczękościsku, wsunąć język do jamy ust i między szczęki wsunąć kawałek drzewa okrytego płótnem. Ruchów nie krępować. Znieczulić chorą silnemi dawkami narkotyków, morfin podskórnie 0.02 — 0·03 lub chloral w lewatywie (2·0). Gdy się chora budzi lub napad występuje, ponowić dawkę. Można użyć chloroformu do wdychania. Po napadzie kąpiel ciepłą 30° R., potem zawinąć w prześcieradło i koc, aby wywołać poty.

Podczas ciąży napady mogą ustać i ciąża być donoszoną, dlatego tylko w razach, gdy powyższe leczenie niepomaga, napady występują zbyt często, albo grozi oedema pulmonum, wzniecenie porodu przedwczesnego (założenie świeczki elastycznej do macicy, niektórzy radzą przebicie pęcherza płodowego).

Jeżeli napady występują podczas porodu najlepiej chloroformować, można użyć i narkotyków jak wyżej i kombinować jedno z drugiem. Podaje się narkotyk, a oprócz tego ilekrotnie występują objawy zwiastunowe napadu, chloroform. Unikać częstego badania wewnętrznego, aby nie drażnić chorej. Jeżeli są warunki do łagodnego ukończenia porodu, to takowy ukończyć. Zabiegów gwałtownych, w celu rozwiązania rodzącej używać nie należy. Jeżeli napady występują w połogu postępowanie jak podczas ciąży.

440. *Chloral hydrat. 5·00,*
Aqu. dest.
Mucilag g. ar. āā. 50·00.
MS. Na 2 lewatywy.

Eczema acutum.

W okresie rozwoju unikanie tarcia bielizny, gorąca, potu, wilgoci a więc: zmywań i kąpieli. Dla ochronienia od potu i tarcia najlepszym środkiem jest puder, do którego dla zapachu nie dodaje się olejków eterycznych, bo drażnią.

441. *Amyli Orizae 50.00,*
Pulv. alum. plumos. 10·00,
Zinci oxydati
Pulv. Ireos florent. āā. 3·00.
Mfp. DS. Puder.

442. *Zinci oxydati*
Magist. Bismut. āā. 5·00,
Cerussae 2·50,
Pulv. talci venet. 5·00.
Mfp. S. Puder.

Puder zmienia się tak często, ilekroć takowy zwilgotnieje i zagrzeje się.

Przy objawach silnego zapalenia (silne obrzmienie, sączenie z uczuciem bólu i napięcia) okłady zimne z:

443. *Plumbi acet. basici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
MDS. Do okładów
lub okłady z liquor Burowi 10%—25% zmieniając takowe co 2 godziny lub Thymol 1:1000.

Najkorzystniej wszakże prawie zawsze ograniczyć się do samego pudru.

W eczema acutum papulosum wśród którego istnieje swędzenie powodujące drapanie i pogorszenie sprawy chorobowej pędzluje się:

444. *Acidi carbol 0·50,*
Spir. vini gallici 100·00.
MDS. Zewnętrznie.

445. *Acidi carbol 1·00,*
Spir. vini gallici 150·00,
Spirit. lavandulae
„ coloniensis āā. 25·00,
Glycerini 2·50.
MDS. Zewnętrznie.

446. *Olei Rusci 50·00,*
Aetheris sulphur.
Spir. vini rectif. āā. 75·00,
M. filtra adde olei lavandulae 2·00.
MDS. (Tra Rusci) Zewnętrznie.

W stadium decrementi usuwa się strupy olejkiem migdałowym, lub oliwą. Na miejsca sączące daje się 2 razy dziennie maść rozciągniętą na płótnie (na twarz maskę płócienną) i przymocowuje opaskami flanelowemi.

Maści używa się:

447. *Unguent. Diachylon Hebrae 50·00.*
DS. Maść.

448. *Empl. Diachyl. simpl.*
Vaselini āā. 25·00,
Liquefac. misce
S. Maść lub:

Pasta Lassara:

449. *Zinci oxydati*
Amyli tritici āā. 25·00,
Vaselini puri 50·00,
Acidi salicyl. 1·00.
Mf. Pasta.
S. Maść.

Neisser poleca:

450. *Tumenoli 2·00—5·00,*
Flor. zinci
Magist. bismut. āā. 2·50,
Ung. lenientis
Ung. simplic. āā. 25·00.
Mfung. S. Maść lub:

451. *Dermatoli 5·00,*
Vaselin. 50·00.
Mfung. S. Maść.

W stadium squamosum naciera się kilka razy dziennie szorstką, łamiącą się skórę tłuszczem i posypuje się pudrem.

452. *Unguenti emolientis 20·00.*
MS. Maść.

453. *Zinci oxydati 1·00,*
Unguenti simpl. 40·00.
Mf. ung. DS. Maść.

Lub Maść Wilsona:

454. *Benzoes pulverisati 5·00,*
Axung. porci 160·00,
Digere cola adde
Zinci oxyd. 25·00.
Mfung. DS. Maść.

Najlepiej wszakże w tym okresie osobliwie w razie swędzenia używać dziegciu z początku, dając powyższe maści na miejsca dziegciem zapędzlowane, później używać samego dziegciu, lub

455. *Tumenoli 5·00,*
Aether. sulphur.
Spir. rectfc.
Aq. dest. āā. 15·00.
MDS. Do pędzlowań.

Eczema chronicum.

Wskazania:

1) Rozmiękczenie i usunięcie strupów jakoteż zgrubiałego czasem modzelowatego przyskórka.

2) Zniesienie chronicznego przekrwienia.

Do rozmiękczenia strupów i przyskórka używa się tranu, maści Hebry. Tłuszcze płynne należy kilka razy dziennie napuszczać, maści zaś na płatkach płótna nasmarowane opaskami flanelowemi, ściśle do części schorzałych przystosowane przykładać. Bardzo dobre usługi robi także Emplastrum saponato salicylicum 10%.

W celu usunięcia strupów rozmiękłych: zmywania szarem mydłem, spirytusem mydlanym, mydłem naftolowem. W razie znacznego zgrubienia przyskórka, środki te niepomagają, używa się tedy okładów z mydła szarego na 24—48 godzin, lub naciera się rozczynem kali caustici 1:2.

Skoro skóra pod wpływem tych środków stanie się podatną, gładką, nie sączącą, używa się dziegciu w celu usunięcia przekrwienia.

456. *Olei Rusci*
„ olivarum āā. 25·00.
MDS. Zewnętrznie.

457. *Trae Rusci 100·00.*
S. Zewnętrznie.

458. *Olei Rusci 20·00,*
Spiritus saponato Kalini 50·00,
Glycerini 10·00.
MDS. Zewnętrznie.

459. *Olei fagi 10·00,*
Glycerini 5·00,
Ung. emolientis 50·00,
Balsami peruviani 2·00.

460. *Glycerini 40·00,*
Olei rosarum,
Olei flor. aurant. āā. gtts. II.
Kali carbonici 2·50.
MDS. Zewnętrznie.

lub maść cynkowa, lub z białego praecipitatu (1:40). Przy E. natle grzybkowem, charakteryzującem się naciekiem na wielkiej przestrzeni ciała, porozrzucanem najczęściej w postaci łuszczącej się, znakomite usługi oddaje maść Wilkinsona.

Eczema poszczególnych części ciała.

Eczema capillitii.

Rozmiękczyć strupy tłuszczami (oliwa karbolowa 1%, tran), zmywać w dzień c. spirytu. saponato kalino. W stadium squamosum pędzlowanie cum Tra. Rusci, w ostatku maść cynkowa, praecipitatowa biała (1:40) lub pasta Lassara (Rp. 449).

W E. seborrhoicum bardzo dobrze działa maść Wilkinsona (R. 464).

Eczema faciei impetiginosum.

Usuwać strupy jak wyżej, po ustaniu sączenia, dziegieć, maść praecipitatowa, cynkowa lub Wilsona. Do dziurek nosowych tampony z gliceryną lub oliwą, ragady przyżega się lapisem.

Przy eczema powiek:

461. *Praecip. rubri 0·15,*
Ung. emolientis 10·00,
Mf. unguentum.
S. Maść.

E. sączące uporczywe u dzieci ustępuje czasem po kilkorazowych ½ godzinnych okładach z argent. nitric. 1%.

Chroniczne eczema brzegu warg ustępuje nieraz dopiero po kilkakrotnem przypalaniu cum kali caustico 1:2, również eczema sutka i brodawki sutkowej.

Eczema chron. scroti.

Unguentum Hebrae, empl. saponato salicylicum 10%. Zmywanie 2 razy dziennie mydłem szarem w kąpieli, gdy sączenie ustąpi, dziegieć.

Eczema perinei et ani.

Unguentum Hebrae, maść borowa, przy ragadach w rectum czopki.

462. *Cocaini muriat. 0·02,*
lub: { *Extr. Belladonae 0·02,*
{ *Extr. Opii aquosi 0·02,*
Zinci oxydati 0·15,
Butyri Cacao 1·50,
Mf. Suppositorium dtr. tal. dos. N. X.
DS. Czopki.

Przy swędzeniu ma znakomicie działać 4—10% maść tumenolowa.

463. *Tumenoli 3·00,*
Bism. subnitr. 2·00,
Lanolin
Vaselin. āā. 25·00.
Mfung. S. Maść.

Jeżeli eczema jest podtrzymywane lub spowodowane chorobami wewnętrznemi, należy takowe leczyć, a więc przy skrofulozie dawać tran, usunąć anemię, choroby żołądka etc.

Eczema marginatum.

1) bez istniejącego zgrubienia przyskórka: Wcieranie zapomocą pędzla szczecinowatego przez 8—12 dni:

(Maść Wilkinsona):

464. *Olei Rusci*
Lactis sulphur. āā. 25·00,
Sapo viridis
Axungiae porci āā. 50·00,
Pulv. cretae albae 5·00.
Mf. unguent. DS. Maść.

465. *Naphthol 2·50,*
Ungu. simpl. 50·00.
Mf. unguent. DS. Maść.

466. *Chrysarobini 5·00,*
Unguenti simpl. 50·00.
Mf. unguent. DS. Maść.

467. *Naphtol-B 1·00,*
Spirit. vini rectific. 100·00.
MDS. Zewnętrznie.

468. *Sublimati corrosivi 1·00,*
Spirit. vini rectific. 100·00.
MDS. Do pędzlowania.

Lub nacierania dziegciem, trą jodową.

2) Jeżeli istnieje zgrubienie przyskórka należy takowy zapomocą roztworu kali caustici 1:2, lub okładów z mydła szarego usunąć, a następnie, gdy się przyskórek odnowi, powyższe środki pędzlem wcierać.

Emphysema pulmonum.

Przeważnie leczenie symptomatyczne.

Unikanie zaziębień, przemoczenia nóg, w ogóle wszystkiego, co może sprowadzić lub powiększyć nieżyt oskrzelowy. Główne zadanie leczyć nieżyt o-

skrzelowy przez pobyt na świeżem górskiem powietrzu, picie wód w Ems, Reichenhall, Nauheim, Szczawnicy; na wewnątrz Pulv. Doveri, Amonium muriat, Tannina z morfiną, Stibium sulphurat. aurant. z morfiną, apomorfin, Inf. Ipecacuanhae lub radix Senegae, przetwory balsamiczne jak: Balsam peruv. tolutanum, ol. terebinth. terpinol, terpinhydrat (3·00: na 30 pigułek, z tego 1—3 pig. dziennie).

Leczenie w gabinetach pneumatycznych lub za pomocą przyrządów Waldenburga lub Geigla i Majera (Würzburg) lub Schnizlera.

U ludzi otyłych można polecić picie wód Karlsbadzkich lub Kissingen. Przy osłabieniu akcyi serca, podawać obok środków wykrztuśnych i nasercowe. Uważać na wypróżnienia, w razie braku tychże, podać odpowiednie środki.

Dyeta pożywna, ale nie wzdymająca.

469. *Terpinoli 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
ut. f. pil. N. 30.
S. 3—4 pig. dziennie.

470. *Apomorph. hydrochl. 0·05,*
Morphii mur. 0·03,
Acidi mur. gtts. X.
Aqu. dest. 180·00,
Da in vitro nigro.
S. Co 3 godziny łyżkę.

471. *Stibii sulph. aurant. 0·30,*
Morph. mur. 0·10,
Natri bicarb. 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie.

472. *Gutti*
Fol. digit.
Bulb. Scillae
Stibii sulphur. aurant.
āā. 1·50,
Extr. Pimpinellae q. s. ut. f.
pil. N. 60.
DS. Co 2 godziny pigułkę.

473. *Ol. terebinth. 2·00,*
Aqu. menth. pip. 150·00,
Mucil. g. arab. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżkę.

Endocarditis.

Właściwego leczenia niema, i ogranicza się tylko do symptomatycznego.

Spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, niepodniecająca. Na okolicę serca okłady zimne lub worek z lodem.

Na wewnątrz cardiaca, zwłaszcza digitalis, strophantus, w razie bólu mierne dawki morfiny.

Przy znacznem osłabieniu: kawa czarna z cognakiem, wino mocne, kamfora lub eter podskórnie wstrzyknięty. Coffeina lub Theobromina po 0·10 na dawkę, 1·00 pro die.

Przy gorączce wysokiej, mierne dawki antipyretyków, z obawy groźnego zapadu najlepiej razem z Coffeiną lub Theobrominą.

474. *Infus. fol. digit· e 1·50*
ad 150·00,
Coffeini citrici 5·00,
Liquor. Kali acet. 50·00,
Succ. liquir. 10·00.
S. W ciągu 2 dni użyć.

475. *Tinct. Strophanti*
Aq. lauroc. āā. 10·00.
S. 3 r. dz. po 10—20 kropli.

W zaparciu stolca:

476. *Pulv. fol. digit.*
Calomelanos āā. 0·40,
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek (dla dzieci).

Endometritis.

Ostry nieżyt: spokojne leżenie w łóżku, środki lekko wypróżniające, okłady wysychające na brzuch, wstrzykiwania letnie, (niezbyt silnym prądem) —

zawierające środki desinfekcyjne: Acidum boricum (3:100) Ac. carbolicum (2:100) i t. d. W razie bólów, czopki cum laudano lub cum morphio.

Przewlekły nieżyt wymaga jużto leczenia ogólnego w przypadkach niedokrewności, zołzów i t. d., już też leczenia miejscowego.

W tym celu można używać wprowadzania środków żrących przypiekadłem Chiarego, albo za pomocą sondy owiniętej watą i napojonej n. p. cum Tra jodi. cum liquore ferri sesquichl. i t. d. Przepłukiwania macicy za pomocą cewnika Bozemanna, Olchausena, i t. d. rozczynami: kwasu borowego, karbolowego jak wyżej. Schulze radzi przedtem rozszerzyć macicę sposobem tępym. Wprowadzenie rozczynów silniejszych, jak kwas karbolowy 4%, Cuprum sulphuricum 10% zapomocą rurki Bandla w jego wzierniku do jamy macicy.

Dawniej wstrzykiwano rozczyny do jamy macicy strzykawkami Brauna, Madurowicza. Wprowadzenie do jamy macicy pręcików zawierających jodoform, taninę i t. d. Wprowadzanie do jamy macicy gazy jodoformowej w postaci długiego paska, którego jedna część wypełnia macicę, druga zaś sterczy do pochwy.

Gdy te sposoby nie wystarczają, wyskrobanie jamy macicy (Abrasio mucosae).

Owrzodzenia części pochwowej należy goić przyżeganiem zapomocą: nastoju jodowego, azotanu srebrowego w laseczce, Cuprum sulphuricum w kryształach, Acidum nitricum fumans, który się stosuje ostrożnie za pomocą pręcika szklannego albo asbestowego.

W przypadkach dawnych owrzodzeń z przerostem gruczołowym, najlepiej wyskrobać ostrą łyżeczką dno wrzodu i przypiec następnie, do czego użyć można ferrum candens, thermocauter Paquelina, Galvanocauter.

Enuresis nocturna.

Uwzględnić powody: Ascaridy, Oxyuris. Phimosis, pavor nocturnus, zboczenia w odżywieniu, Onania.

Zimne obmywania, kąpiele nasiadowe chłodne od 5—20 minut, na wieczór, wstrzymywać od napojów. Polecać przez dzień wstrzymywać mocz.

Polecają unikać spania na wznak, lub ułożyć pacyenta, aby była podwyższoną miednica. Prąd stały, a mianowicie wprowadzić wązką elektrodę metalową (nasmarowaną oliwą) do odbytnicy (u dziewcząt do pochwy) drugą elektrodę zwilżoną na spojenie kości łonowych lub perineum, prąd słaby można zwolna wzmacniać — elektryzować przez 5 minut. Antipyrina po 0·50—1·00 na noc między 9 a 11 godziną przez 14 dni z rzędu.

477. *Atropin sulphur. 0·05,*
Aqu. dest. 30·00.
DS. Po tyle kropli ile dziecko ma lat, o 4 i 7 godzinie wieczorem.

478. *Extr. chinae aqu. sic. 5·00,*
solve in
Aqu. dest. 100·00,
Natri bromati 2·00,
Trae bellad. gtts. X.
Syrup sacchari 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

479. *Extr. bellad. 0·05,*
Extr. nuc. vomic. 0·10,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Na noc jeden proszek.

480. *Strychnini nitrici 0·001,*
Sacchari 10·00,
Mfp. div. in dos. aequal.
N. XX.
S. Na noc proszek.

481. *Extr. fluid rhois arom. 10·00.*
S. 5—10 kropli 2 razy dziennie podawać we wodzie.

W razie nadczułości pęcherza, podać na noc Chloral na wewnątrz lub też w lewatywie. Polecają też vesicatoryę przyłożyć na kark.

Skrofulicznych i źle odżywionych leczyć zarazem chininą i środkami żelezistemi.

Enteritis follicularis.

Zmiana mamki. Odstawione dzieci wrócić do piersi. Śmietana Biederta lub zupa Liebiga za pokarm. Kleik jęczmienny, kawa żołędz., kakao.

Przepłukiwanie kiszki 1% wodą słoną, Liquorem alum. acetici aa. c. Aq. Toż i na wewnątrz.

482. *Liquor. alum. acet. 30·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Syrup 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

Bismut. 0·10—0·20 pro dosi 3—4 r. dziennie.

Chinin tannic. 0·05—0·10 pro dosi.

W razie boleści i parcia Extr. opii aq. 0·01 pr. dosi, 3—4 r. dz., Tra Opii według wieku.

W razie krwawienia Liquor ferri sesqui 3—5 kropli kilka razy dz. Wśród zapadu herbata z cognakiem, wino czerwone, liquor ammon. anis.

Ephelides (piegi).

Energiczne leczenie z silną reakcyą, trwające tydzień, polega na okładach z roczczynu:

483. *Hydr. bichlorati 1·00,*
Spir. vini rctf.
Aq. destil. āā. 50·00.
MDS. *Venen!* Do okładów.

Łagodniej działa natarcie szarego mydła i pozostawienie takowego na twarzy przez jeden dzień, przykrywając twarz flanelą namoczoną in Spir. Sapon. Kalino.

Nacieranie maścią:

484. *Lactis sulphur. 3·00,*
Kali carbon. 1·50—3·00,
Ung. rosati 30·00.
Mfung. S. Maść.

lub:

485. *Hydr. praecip. albi*
Bismut. subnitr. āā. 2·00,
Ol. olivar. 1·00,
Ung. glycerin. 4·00.
Mfung. S. Maść.

Epididymitis.

Pozostanie w łóżku, ułożenie wysokie scrotum, zapomocą ręcznika, lub poduszeczki trójkątnej, okłady z acetas plumbi basici 1%, by uniknąć wyprysku, okłady zimne (lecz nie lodowe) środki przeczyszczające, na noc maść z extractum Belladonae (1:25). Okłady robi się tak długo, dopóki ból trwa (4—10 dni), gdy ból ustąpi lub znacznie się zmniejszy, staramy się o usunięcie wypociny przykładając plaster:

486. *Emplastri hydrargyri*
„ sapon. āā. 15·00,
leni calore liquefac. ut fiat emplastr. extende supra linteum.

Plaster taki nosi chory 4—5 dni i zdejmuje go w ciepłej kąpieli, przykładając nowy plaster. Po 2—3 tygodniach wypocina ustępuje i pozostaje tylko guzek stwardniały w dolnej części, w celu usunięcia tegoż zapisujemy:

487. *Kali jodati 2·00,*
Jodi puri 0·10,
Lanolini 9·00,
Olei olivar. 1·00.
Mf. Unguentum.
S. Maść.

Jeżeli chory w łóżku pozostać nie może, koniecznem jest, aby przynajmniej w nocy przez kilka godzin robił okłady zimné, na dzień zaś w celu umożebnienia chodzenia, zakłada się mu suspensorium Horanda.

Epilepsia.

Przedewszystkiem starać się wykryć przyczynę padaczki i takową o ile można usunąć, zwłaszcza przy epilepsyi odruchowej.

Chory nie powinien fizycznie lub umysłowo natężać się, unikać napojów wyskokowych, żyć hygienicznie, uważać na regularny stolec, nie pijać kawy, herbaty, mało lub wcale nie palić, unikać wszelkich gwałtownych wzruszeń.

Podczas aury chory powinien położyć się do łóżka, lub na sofkę, porozpinać ubranie i podczas napadu ktoś powinien być obecnym, ażeby chory wśród silnych drgawek nie wyleciał z łóżka i nie potłukł się. Nieraz udaje się napad usunąć, mając przygotowany Amylnitrit, kilka kropli na chustkę i parę razy tem oddechać. Czasem zaś kieliszek cognacu, wina, na razie może wstrzymać napad. Podczas bardzo silnego napadu można robić inhalacye chloroformowe.

Jako środki polecane przeciw epilepsyi przedewszystkiem: kali bromatum po 2—5 do 10 i 15 grm. na dzień, lub mieszanki bromowe:

488. *Ammon. bromati,*
Natri brom.
Kali brom. āā. 3·00—5·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. 2—3 łyżek dziennie, dalej Curara podskórnie (0·005).

489. *Curare 0·10,*
Aqu. dest. 10·00,
Acid. muriat. gtt. unam.
DS. $^1/_5$—$^1/_2$ strzykawki na raz.

Polecano też:

490. *Decoct. artemisiae*
e 15·00 ad 250·00,
Kali bromati 10·00—20·00.

Podawać też można Valerianę w proszku (0·50—2·00) pro die, albo jako infusum e 10—15·00 na 200·00. Belladona w pigułkach np.:

491. *Extr. Belladon.*
Fol. Bellad. āā. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s. ut f. pill. N. 100.
S. Codzień 2—3 do 6—7 pigułek.

Następnie Zincum oxyd. od 0·05—0·20 p. dosi, w połączeniu z innymi środkami, lub atropinę na wewnątrz:

492. *Zinci oxydati 0·05,*
Rad. Valer. 2·00,
Extr. Hyoscyam. 0·06,
Ol. Valerianae 0·05,
Mfp. D. tal. dos. N. X.
Da in charta cerata.
S. 3 proszki na dzień.

493. *Atropini sulphur. 0·01,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 2—3 razy na dzień po 10 kropli (uważać na źrenice!).

Dalej przetwory arsenikalne jak: Sol. Fowleri, woda Levico, Roncegno.

Przytem można zastosować procedury hydropatyczne i elektryzowanie, prądem stałym głowy n. sympaticus. Podczas status epilepticus można robić inhalacye chloroformowe lub eterowe.

494. *Aethyleni bromati*
Spir. vini rectif. āā. 5·00,
Aqu. menth. pip. gtts. 2.
S. 3—3 razy dziennie po 5—10 kropli w $^1/_3$ szklanki mleka.

Epistaxis.

Wstrzykiwanie zimnej wody z rozczynami ałunu (20 : 50) taniny, octu, ferri sesquichlor. 1%. soku ze świeżej cytryny itp. Przestrzykiwania bezustanne wodą gorącą najmniej + 53° C., aż do ustania krwotoku. Radzą też ręce i nogi zanurzyć w gorącej wodzie.

Ucisk zewnętrzny na skrzydło nosa, przyczem głowę chorego naprzód pochylić.

Tamponada nosa zapomocą rurki Belocq'ua. Do tamponady z przodu nosa, polecają zamaczać czop z waty w olejku terpentynowym lub też w stężonym rozczynie Antipyryny, lub Extr. fluid. hydrast. canad.

W uporczywych krwotokach nosa podać można Ergotin 0·10 co $^1/_2$ godziny.

Epulis.

Guz cały wraz z schorzałą częścią szczęki należy usunąć ostrą łyżeczką, dno rany wypalić termokauterem i następnie całą jamę wytamponować gazą jodoformową. Usta należy pilnie płukać antiseptycznym rozczynem:

495. *Ac. borici 15·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Płukanie.

496. *Kali hypermang. 1·00,*
Aqu. dest. 50·00.
S. Kilka kropli do szklanki wody.

Erysipelas.

Leczenie ogólne niczem nie różni się od leczenia innych chorób gorączkowych. Przy leczeniu miejscowem, przedewszystkiem wyśledzić punkt wyjścia róży, a więc przy róży twarzy, zbadać czy nie ma abscessu z powodu periodontitis i takowy przeciąć, osobliwie zaś dokładnie zbadać jamę nosa i jeżeli tamże znajdują się exkoryacye strupami pokryte, takowe rozmiękczyć przez wkładanie tamponów, napojonych oliwą karbolową 1%, wkładać waciki z maścią: Hydrarg. praecipit. flavi (0 15 : 15·00).

Miejsce uległe zapaleniu okłada się suchą watą, lub robi się okład z Plumbum acet. basicum solut. 1%, 2% roztwór ichtyolu lub z płynu Burowa. Najpowszechniejszym środkiem jest maść kamforowa. Polecają również: Nacierania 4—5 r. dz. ol. therebint. rectific. zapomocą pędzla lub wacika po poprzedniem zmyciu alkoholem lub eterem miejsca schorzałego. Nacieranie dośrodkowo, by zarazka na skórę zdrową nie przenieść. Leczenie to przy białkomoczu nie może być użytem. Cavarri pędzluje 10% rozczynem alkoholowym Fuchsinu.

Lodowych okładów używa się tylko przy róży głowy, połączonej z majaczeniami i utratą przytomności.

497. *Acidi tannici*
Camphorae āā. 2·00,
Aether 15·00.
MDS. Zewnętrznie.
Miejsca zajęte pędzlować co 3—4 godzin.

Erythema multiforme et nodosum.

W przypadkach zwykłego erythema multiforme zaniechać wszelkiego leczenia. Przeciw swędzeniom przy Erythema urticatum et papulatum daje się okłady zimne, lub pędzluje się rozczynem:

498. *Acidi salicylici 1·00,*
Spir. vini gall. 200·00.
MDS. Zewnętrznie. Następnie posypuje się pudrem.

W razie bólów stawowych, obrzmienia stawów, lub gorączki, pozostaje pacyent w łóżku, nawewnątrz zaś podaje się: Natrum salicylicum, Antipyrinę, Chinin. Wielką ulgę robią w tych razach okłady z lodu, zimnej wody, plumbum acet. basicum solut. 1%. W razie gorączki, przypadów gastrycznych, daje się kwaski, antifebrilia, środki przeczyszczające i stosowną dyetę. W razie częstych nawrotów u kobiet, badać czy nie ma jakich zboczeń w narządzie płciowym, leczyć istniejącą chlorosę i zboczenia w narządzie pokarmowym.

Favus.

1) Usunięcie ciałek i strupów woszczynowych, przez polewanie przez 2—3 dni, kilka razy dziennie 1% oliwą karbolową i zmywanie mydłem szarem lub spirytusem mydlanym.

2) Usunięcie grzybków znajdujących się w torebce włosowej środkami płynnemi, dostającemi się do torebki.

Metoda: Po wyciągnięciu włosów zmywa się rano i wieczór skórę głowy cum Spirytu saponato kalino. Następnie wciera się w ½ godziny po tem, po osuszeniu skóry zapomocą pędzla szczecinowatego.

499. *Lactis sulphur. 5·00,*
Trae Rusci
Spir. Lavandulae āā. 50·00,
Glycerini 1·50.
MDS. Zewnętrznie.

By zapobiedz zsychaniu się skóry, powstającemu po zmywaniu spirytusem mydlanym lub mydłem, wciera się w południe maść, do której dodaje się antiparasiticum.

500. *Acidi salicyl. 5·00,*
Vaselini flavi 35·00,
Olei naphae gtts. V.
Mf. Ungu. S. Pomada.

Ponieważ druga i trzecia generacya odrastających włosów zawiera jeszcze grzybki, należy je wyrywać, zmywać głowę spirytusem mydlanym obetrzeć na sucho, wcierać następnie roztczyn sublimatu (0·03—0·05 : 100) a nazajutrz rano wetrzeć powyższą pomadę.

Febris intermittens zob. Intermittens.

Fluor albus = Blenorrhoea Vaginae = Catarrhus Vaginae.

O s t r y n i e ż y t: spokojne leżenie w łóżku, lekko wypróżniające środki. Letnie wstrzykiwania wodą przegotowaną z dodatkiem soli kuchennej, kwasu borowego 3 : 100, i t. d.

P r z e w l e k ł y n i e ż y t:

Wstrzykiwania środkami ściągającemi 1—2—3 razy dziennie.

501. *Plumb. acet. b. purum 2·00,*
Dtur. dos. tal. decem.
S. Proszek do litra wody do wstrzykiwań.

502. *Plumb. ac. b. sol. 100·00.*
DS. 2 łyżki na litr wody do wstrzykiwań.

503. *Sulph. Zinci*
Aluminis pulv. āā.
DS. ½ łyżeczki na litr wody do wstrzykiwań.
Sulph. Zinci 1 : 100, wody,
Kali chlor. 1 : 100, wody.

504. *Creolini 15·00.*
DS. 5—10 kropli na litr wody do wstrzykiwań.

505. *Acidi salicylici 1·00,*
Dtur. dos. tal. decem.
S. Proszek do litra wody do wstrzykiwań.

506. *Acidi pyrolignosi crudi 300·00.*
DS. Trzy łyżki do litra wody do wstrzykiwań.

Do wstrzykiwań należy do roczynów używać wody przegotowanej. — Oprócz powyższych wstrzykiwań, gdy nie usuwają cierpienia, należy we wzierniku dobrze oczyścić pochwę i zapędzlować takową np. octem drzewnym, co można powtarzać co 3 dni kilkakrotnie, w tym celu można użyć i innych silniejszych roczynów. Po zapędzlowaniu wypłukuje się pochwę wodą i zakłada tampony. Można także używać proszków: Acidum salicylicum, Alumen, Zinc. sulph. i t. d. samych na wacie, albo w połączeniu z Amylum.

Wreszcie zalecają: tampony napojone lekami:

507. *Kali jodati 5·00,*
Glycerini 100·00.
DS. Do tamponów.

508. *Tannini puri 3·00,*
Glycerini 100·00.
DT. Do tamponów.

Foetor ex ore.

509. *Coff. tost. 15·00,*
Carbon. lign. 5·00,
Acid. borac. 5·00,
Sacchari 13·00,
Vanilin q. s.
Mf. pastillae pond 0·75.
Trzymać w ustach dopóki się nie rozpuści.

510. *Saccharin*
Natri bicarb.
Acid. salic. āā. 5·00,
Alcohol vini 200·00.
DS. Łyżeczkę na szklankę wody do płukania.

511. *Thymol. 0·50,*
Boracis 1·00,
Spir. vini 2·00,
Aqu. dest. 1000·00.
S. Do płukania.

Fungus umbilici.

Przyżegać lekko lapisem (codziennie) i posypywać pudrem (ac. salicyl. 0·20:50·00 amyli), lub też Catgutem lub jedwabiem podwiązać u podstawy.

Furunculosis.

Zwrócić uwagę na możliwy diabetes. Kataplazmy ustawicznie stosowane, dopóki choćby mały guzek zostawał. Wczesne nacięcia, opatrunek jodoformowy. Wśród obfitej furunculosis, ciepłe kąpiele, kąpiele ze sodą (1 klgrm.) kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa), dobre odżywianie, chinina, żelazo.

512. *Ichtyoli 4·00,*
Aqu. dest. 15·00.
MDS. Co 3 godz. pędzlować.

Podskórne wstrzykiwanie 3% roczynu kwasu karbolowego ½ strzykawki.

513. *Acid. salicyl. 7·50,*
Empl. saponati 60·00,
Empl. diachylon 30·00.
DS. 2 razy dnia przykładać.

Furunculosis przewodu usznego zewnętrznego.

514. *Mentholi 5·00,*
Ol. olivar. 25·00.
MDS. Raz na dzień wkładać na wacie.

515. *Acidi borici 3·00,*
Alcohol absol. 25·00.
DS. Napuścić do ucha i 10 minut zostawić.

Gangraena pulmonum.

Świeże powietrze, częste przewietrzanie pokoju. Chory powinien leżeć w łóżku na stronie choréj. Dyeta pożywna i pod-

niecająca (przetwory wyskokowe), jeżeli niema przeciwskazań.

Podawać na wewnątrz środki wykrztuśne i balsamiczne (bals. peruv. bals. tolutan.) obok niewielkich dawek chininy, oraz robić częste wziewania z ol. terebinth 1,0—3,0 na 200 wody lub ol. pini pumilionis polonicae po 10—15 kropli na kieliszek wody do maszynki inhalacyjnej Siegla. Lub też kwas karbolowy 2% do wziewań, ale w takim razie uważać na mocz, czy nie wystąpi zabarwienie ciemne. Również wziewania z Thymolu 0·20 z dodatkiem kwasu borowego 3·0 na 100 wody.

Na wewnątrz podać n. p.:

516. *Terpinol. 3·00,*
Natr. benzoici 2·00,
Sacch. albi q. s. ut f. pill.
N. 30.
S. Co 2 godziny pigułkę.

517. *Menthol. 3·00,*
Sacch. albi
Gum. arab. āā. 2·00,
Aqu. dest. q. s. ut. f. pil.
N. XX.
S. Co godzinę pigułkę.

Lub menthol podawać w kapsułkach wyrobu Zachradnika po 1·0 grm. z dodatkiem ol. olivar. 2·0.

Do spluwaczki przykrywanej szczelnie wlewać 5% kw. karbolowy lub 2%-ej kreoliny.

Gingivitis.

Leczenie przyczyn (Periodontitis, Epulis, Stomatitis mercurialis, Stomacace). Częste płukanie ust.

518. *Kali hypermang. 0·05,*
Aqu. fontis 200·00.
DS. Płukanie.

519. *Tannini 3·00,*
Spirit. vini rectif. 80·00,
Bals. Hoffman. 20·00.
MDS. Łyżeczkę na szklankę do płukania.

520. *Tinct. Ratanhae*
Tinct. Gallar. āā. 10·00,
Tinct. opii 1·00.
MDS. Do pędzlowania.

Glaucoma (Jaskra)

Zaczerwienienie spojówki gałkowej, któremu towarzyszy równoczesne rozszerzenie źrenicy (jeśli możemy wykluczyć zapuszczenie atropiny) budzi wielkie podejrzenie o jaskrę.

Przy stwierdzonej jaskrze, zapuszczać roczczyn Ezerynu lub Pilokarpinu, z początku, dopóki się objawy nie uśmierzą, 5—6 razy dziennie, potem 3 razy dziennie, a skoro napad zapalny zostanie choć w części usunięty, wykonanie Iridectomii.

Pilocarpina jest lepszą do dłuższego użycia, bo nie ulega tak szybkiemu rozkładowi, jak Eseryna.

Pamiętać należy, że zdarza się jaskra prosta (niezapalna) gdzie jedynym objawem jest podupadanie wzroku i exkawacye tarczy nerwu wzrokowego.

Atropinu pod żadnym pozorem używać nie wolno, nawet tam, gdzie jest tylko podejrzenie o jaskrę.

521. *Pilocarp. muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Krople oczne.
Zakraplacz.

522. *Eserini sulphur. 0·05,*
Aqu. dest. 15·00,
Dt. in v. n.
DS. Krople oczne (szczelnie zatykać).

Glossitis.

W przypadkach ostrych należy podawać lód w kawałkach do połykania, na szyję zimny okład.

W przypadkach groźnych wskazane są: liczne głębokie nacięcia i skaryfikacye. Z powodu możliwego ostrego obrzęku głośni, należy mieć narzędzia do tracheotomii pod ręką.

Ropnie przewlekłe, należy rychło otworzyć.

Fisura linguae:

523. *Acid. carbol. 2·50,*
Trae jodi
Glycerini āā. 12·50.
MDS. Do pędzlowania.

Gonitis.

W pierwszym rzędzie należy leczyć przyczynę wywołującą zapalenie stawu, o ile takowa da się wykazać, a więc ogólny reumatyzm stawowy, choroby układu moczo-płciowego i t. d. W okresie ostrym zaleca się absolutny spokój w łóżku, ewentualnie opatrunek ustalający. Na wewnątrz podajemy przetwory kwasu salicylowego a zewnętrznie preparaty jodowe lub ichtyolowe.

W okresie przyostrym lub przewlekłym, opatrunek uciskający, massowanie, kąpiele ciepłe siarczane.

Zapalenie stawu kolanowego natury gruźliczej, leczymy według ogólnych prawideł leczenia gruźlicy stawów (patrz Tumor albus).

524. *Trae jodi 50·00.*
S. Zewnętrznie.

525. *Trae jodi*
„ gallarum āā. 25·00.
S. Zewnętrznie.

526. *Kal. jodat. 3·00,*
Jodi puri 0·30,
Ungu. simpl. 30·00.
Mf. Ungu. S. Maść.

527. *Kal. jodat. 5·00,*
Glycer. q. s. ad solut.
Sapon. virid. 50·00.
Mf. Ungu. S. Maść.

528. *Natri sulphoichtiolici*
Vaselin āā. 10·00.
S. Maść.

529. *Natr. sulphoichtiol. 30·00,*
Ol. olivarum 100·00.
S. Zewnętrznie.

530. *Natr. sulphoichtiol. 10·00,*
—50·00,
Aqu. dest. 100·00.
S. Do okładów.

531. *Ammon sulphoicht. 10·00,*
Chloroform 3·00,
Lanolin 10·00.
Mf. Ung. S. Maść.

532. *Ammon. sulphoicht. 10·00,*
Ac. salicyl. 2·00,
Collod. 100·00,
Ol. ricin. 10·00.
S. Zewnętrznie.

Haematemesis.

Przedewszystkiem należy uwzględnić przyczynę krwotoku. Chory powinien jaknajspokojniej leżeć i wstrzymać się od przyjmowania pokarmów przynajmniej 24 godzin, a nieraz 1—2 tygodni.

Jeżeli osłabienie jest znaczne, lub chory od pokarmów wstrzymuje się dłużej, należy podawać odżywcze lewatywy.

Na okolicę żołądka okład lodowy, kawałki lodu do połykania i środki przeciw-krwotoczne, obok laudanum, cocainy lub morfiny.

W razie zapadu eter podskórnie, lub ol. camphoratum lub też roczyn soli.

Gdy wzmagająca się ostra niedokrewność wskazuje, że krwotok nie ustępuje, wstrzykiwania podskórne przetworów sporyszowych.

Po ustąpieniu krwotoków dłuższy czas spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, mleko zimne łyżkami, a obok tego leczenie przyczynowe.

533. *Tannini puri 0·50,*
Opii puri 0·10,
Sacchar. albi 3·00,
Mfp. div. in dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek, lub opium w czopkach.

534. *Liqu. ferri sesquichlor. guttas 10.*
Aqu. dest. 200·00,
Morph. mur. 0·05,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

535. *Extr. Secal. cornut 2·00,*
Spir. dilut.
Glycerini āā. 5·00.
DS. 1/4 do jednej strzykawki podskórnie.

Haematocele retrouterina.

Bezwzględny spokój, leżenie w łóżku na wznak.

Badanie miejscowe ostrożne. W czasie wzrostu guza krwawego, worek lodowy na brzuch albo przyrząd chłodzący Leitera. Przeciw bólom środki kojące, przyczem należy zwracać uwagę na stan niedokrewności, najlepiej podawać w czopkach:

536. *Extr. opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis supp. ad anum quinque.
DS. W razie boleści czopek (3—4 dziennie).

Dyeta płynna pożywna, środki wypróżniające. Przeciw niedokrewności środki skrzepiające, wstrzykiwania podskórne eteru albo oleum camphoratum, lewatywy ze słonej wody w stosunku 0·60 : 1000.

Gorączka zwykle nie wysoka, nie wymaga w następnych dniach podawania środków.

Jeżeli w przypadku danym można rozpoznać jako przyczynę pęknięcie ciąży zamacicznej, wskazanem jest usunięcie tejże sposobami operacyjnemi.

Skoro ustanie gorączka i guz niezbyt bolesny: leczenie pobudzające wessanie, jak przy „Perimetritis“.

Po ustąpieniu guza można pozwolić chorej powstać, gdy regularność przebiegnie prawidłowo.

Następne miesiączki powinna się chora szanować.

Haematuria.

Absolutny spokój, usunięcie przyczyny, o ile jest wiadoma. Zimne okłady na międzykrocze i nad spojeniem łonowem, (w razie krwotoków pęcherzowych lub cewkowych) lub na okolicę lędźwiową (w przypadkach krwotoków nerkowych). W przypadku gwałtownego krwotoku pęcherzowego, można stosować zimne lewatywy lub wprowadzić do odbytnicy mały kolpeurynter napełniony wodą lodową.

537. *Inf. Secal. corn. e 3·00—8·00 ad 200,*
Trae opii gtts. XX.
Syr. simpl. 20·00.
S. Co godzinę po łyżce stołowej.

538. *Extr. Secal. corn. 1·00,*
Sacchar. alb. 2·00,
Mfpulv. div. in dos. N. V.
S. Co 3—4 godz. proszek.

539. *Ergotin Bombelon pro injectione.*
S. 1/4—1 strzykawki wstrzyknąć.

540. *Ergotin Denzel 25·00,*
Boracis 2·50,
Aqu. dest. 72·50,
Filtra!
S. Do injekcyi.

541. *Ergotin Denzel 2·00,*
Aqu. dest. 180·00.
S. Po 2—3 łyżek zażywać.

542. *Ferr. sesquichlorat. 2·00—4·00,*
Aqu. dest. 200·00,
Syr. rubi idaei 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę stołową.

543. *Ferr. sulph.*
Natr. bicarb. āā. 5·00,
Extr. rad. acori q. s. f. l. a. pil. N. 50.
S. 5—10 pigułek dziennie.

544. *Plumb. acet. 0·30,*
Opii pur. 0·10,
Eleos. citri 5·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3—5 proszków dziennie.

545. *Tannini puri 1·00,*
Opii pur. 0·20,
Sacch. alb. 5·00,
Mfpulv. div. in dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

546. *Extr. hydrastis. canad. (Parke Davis e C°) 30·00.*
S. 3 razy dnia po 20 kropli.

547. *Hydrastinimum mur. 1·00,*
Aqu. dest. 10·00—20·00.
S. $^1/_2$—1 strzykawki wstrzyknąć.

Haemoptoe.

Bezwzględny spokój, ułożenie chorego na wznak w łóżku, w pokoju o miernej ciepłocie, przykryć chorego lekko.

Nie pozwolić mu się ruszać i mówić — zwolna oddechać.

Pokarmy tylko płynne, zupełnie chłodne, (najlepiej mleko). Wstrzymywać się od kaszlu, a jeżeli kaszel trwa, to spore dawki morfiny 1—2 ctg. na raz. Chorego nie badać. Na piersi lód w worku gumowym lub pęcherzu, połykać małe kawałki lodu. Obok tego na wewnątrz: Plumb. aceticum z opium aa. 0·03 na dawkę, lub też Liq. ferri susquichl. 25 kropli na $^1/_2$ szklanki wody, z tego łyżkami; lub też Extr. Secal. cornuti. Pulv. secal. corn. aa. 2·00 na 30 pigułek, z tego co 2 godz. pigułkę.

W cięższych krwotokach wstrzyknąć ergotynę Bombelon $^1/_2$—1 strzykawki na raz lub podać atropinę w dawce 0·0002 lub wstrzyknąć $^2/_4$—$^1/_2$ strzykawki z rozczynem 0·01 : 10·0.

Przy podniesionej akcyi serca, radzą Inf. digitalis, przez Leydena jednak przeciwskazane.

548. *Extr. fluidi hydrast. canad. 10·00.*
S. Po 20—30 kropli, kilka razy dziennie.

549. *Hydrastinini 0·25,*
Sacch. lact. 3·00,
Mfp. div. in dos. X.
d. in charta cerat.
S. 3 pr. dziennie (następnie 2—1).

550. *Ergotin dialys. Bombelon 2·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Acid. carbol. gtts. tres.
MDS. Do wstrzykiwań (1 strzykawka Prawatza zawiera 1 decigr.).

551. *Ergotin*
Chinin. sulph. āā. 2·00,
Pulv. fol. digit.
Extr. hyosc. āā. 0·20,
Mf. pil. N. XX.
S. Co 2 godziny pigułkę.

Haemorrhois.

Należy się starać codziennie o należyte wypróżnienie przez podawanie środków lekko przeczyszczających, wodę karlsbadzką i t. p.

Gorące kąpiele nasiadowe, irrygacye odbytnicy usuwają czasami cierpienie.

W niektórych znów razach, nadaje się bardzo sonda chłodząca.

Oprócz tego można próbować czopków z ergotyny, chrysorabinu, lewatyw ściągających,

wstrzykiwań czystego kwasu karbolowego do guzów.

Jedynie pewnym środkiem jest tylko operacya. Guzy wypadnięte należy odprowadzić do wnętrza, jeżeli jednak już przeszły w stan zapalny lub zgorzelinowy, najlepiej ograniczyć się do posypywania proszkiem jodoformowym i okładów z octanu glinowego.

Przeciwko uporczywemu swędzeniu najskuteczniejsze są zmywania wyskokiem.

552. *Pulv. liquir comp. 50·00.*
S. Łyżeczkę wieczór zażyć.

553. *Sal. thermar. Carolinens. 50·00.*
S. Łyżeczkę w szklance letniej wody rozpuścić.

554. *Extr. secal. corn. 2·00,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit. N. X.

555. *Chrysarobin 0·80,*
Jodoformii 0·30,
Extr. bellad. 0·60,
Vaselin. 15·00.
Mf. ung. S. Maść.

556. *Chrysarobin 0·08,*
Jodoform 0·02,
Extr. bellad. 0·01,
Butyr Cacao 2·00,
Glycerin. q. s. f. supposit.
Dtr. tal. dos. N. X.

557. *Calomel 2·00,*
Morphini 0·15,
Bism. subnitr.
Vaselini āā. 25·00,
Glycerini 8·00.
M. f. ung.
S. Zewnętrznie.

558. *Cocain hydrochl. 1·00,*
Morphii sulph. 0·20,
Atropin sulphur. 0·10,
Tannin. 0·20,
Vaselin 30·00.
Mfung. S. Po wypróżnieniu posmarować.

559. *Extr. Hamamel. virg. fluid. 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Ol. amygdal. 7·50.
Mfung. S. W razie krwotoków.

Helminthiasis.

Zob.: ascaris, oxyuris, taenia.

Herpes.

H. Zoster. Pęcherzyki utrzymać aż do uschnięcia, posypując pudrem, nie robić nigdy okładów, bo te macerują przyskórek i odsłaniają warstwę skóry brodawkową. Na owrzodzenia b. bolesne przy herpes Zoster haemorrhagicus używa się maści z dodatkiem środków kojących.

560. *Cerae albae 3·00,*
Olei olivar. 10·00,
Leni igne misce adde
Extr. opii aquosi
(„ bellad.) 0·15.
Mf. ungu. S. Maść.

W celu usunięcia bólów neuralgicznych wśród stad. prodromorum i wśród przebiegu choroby, w bezsenności, daje się morfin na wewnątrz, injekcye morfinowe, chloral, zewnętrznie plaster:

561. *Empl. de Meliloto 25·00, Extende supra linteum, consperge pulver Laudani 2·00.*
S. Plaster.

Neuralgie po herpes zostające wymagają prócz środków kojących, także środków wewnętrznych: Chinin, Solutio Fovleri.

Herpes labialis et progenitalis.

Pęcherzyki jak najtroskliwiej utrzymywać przez przysypywanie pudrem lub aristolem (Heckel).

Herpes tonsurans.

Wskazania patrz: Favus.

Herpes tonsurans capilitii.

Przez kilka dni zapuszcza się kilka razy dziennie miejsce schorzałe oliwą karbolową 1%, zmywa się cum Spir. saponato kalino i wyrywa się włosy szczypczykami. Następnie naciera się skórę roztworem sublimatu (0·3—0·5 : 100) lub wciera się płyn:

562. *Lactis sulphur. 5·00,*
Trae Rusci
Spirit. vini gallici āā. 50·00,
Glycerini 1·00.
MDS. Zewnętrznie:

563. *Anthrarobin 10·00,*
Ol. oliv. 30·00,
Lanolin 60·00.
Mfungu. S. Zewnętrznie:

Herpes tonsurans tułowia.

W postaci pęcherzykowej lub chrostkowej nie wymaga leczenia, bo się sam organizm pozbywa grzybków.

Herpes tonsurans maculosus.

Sposób Hebry:

Przez 6 dni naciera się 2 razy dziennie mydło szare, bez zmywania warstwy poprzedniej, przez następne 6 dni, pozostaje mydło na skórze, 12-go dnia chory bierze kąpiel. Kaposi poleca wcierać przez 3 wieczory.

564. *Sapo viridis 100·00,*
Naphthol-B 4·00.

Maść ta pozostaje na skórze 8 dni, 12-go dnia kąpiel. Środek ten poleca bardzo Prof. Rosner. Można także używać maści Wilkinsona.

565. *Ol. Rusci*
Lactis sulph. āā. 25·00,
Saponis viridis
Axungiae porci āā. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Maść tę wciera się przez 4 wieczory, pozostają przez 4 dni a 9-go dnia daje się kąpiel.

Hordeolum zob. Chalazeon.

Hydrocephalus.

H. acutus. Zimne okłady, wcieranie szaruchy (po 2·0—4·0 dziennie na głowę i kark), wewnętrznie podać Calomel, (0·01—0·03 co godzinę).

Dzieciom silnym można postawić 2—4 pijawek.

W razie drgawek chloral (0·50—1·0 pro dosi). Synapizm na łydki i kark.

Leczenie krzywicy i zołzów.

H. chronicus. Leki moczopędne (Kali aceticum, Juniperus) leki przeczyszczające. Wypuszczenie wody (punkcya) niewiele rokuje. Somma radzi leczyć działaniem słońca na głowę: codziennie ½ godziny do 50 minut.

Hyperaemia cerebri.

Uwzględnić przyczyny i te usuwać: nadużycia trunków, przeciążenie pracą umysłową, ucisk na szyję, grę na instrumentach dętych, wady serca, rozedma płuc i t. p.

Zimne okłady na głowę, środki przeczyszczające, dyeta.

U dzieci: Pijawki za uszami, zimne okłady na głowę, środki czyszczące (Calomel, Rheum, Jalapa) lewatywy, pryszczydła na łydki. W razie drgawek lewatywy z chloralu (0·50—1·0).

Hyperemesis gravidarum.

Zbadać dokładnie ciężarną w celu czy się nie da wykazać przyczynowe cierpienie: tyłopochylenie, tyłozgięcie ciężarnej macicy, lub inne zmiany narządu płciowego, lub innych organów jak nieżyt żołądka, białkomocz, i w takich razach leczenie przyczynowe.

W przypadkach, gdzie żadne zmiany wyraźne wykazać się nie

dadzą, należy używać środków zrazu łagodniejszych, później coraz silniejszych, z tych, które bywają zalecane. Uregulowanie i zmiana dyety, picie śniadania w łóżku, jedzenie z rana pokarmów ostrych j. n. p. kawałek śledzia, albo picie cognacu zaraz po przebudzeniu. Dyeta mleczna, podawanie pokarmów chłodnych, woda sodowa, wody mineralne alkaliczne, połykanie kawałeczków lodu. Kawa mrożona, lody, wino szampańskie przy jedzeniu. Stomachica, pepsyna, kwas solny.

566. *Mag. Bismuth 1·50,*
Natri bicarb.
Sacch. albi āā. 2·00,
Mf. pulv. div. in dos. X.
DS. 3 razy dnia proszek.

567. *Kali bromati*
Natri bromati
Ammon. bromati āā. 3·00,
Aqu. dest. 200·00,
D. in vitr. nigro.
S. Rano i wieczorem po łyżce w wodzie sodowej.

568. *Cerium oxalicum.*
1—2 pigułek (po 0·05) na dzień.

569. *Cerium valerianicum.*
5 pigułek po 0·05 dziennie.

570. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Co $^1/_2$ godz. pół łyżeczki.

571. *Cocaini muriatici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 3—4 razy dzien. 10—15 kropli.

572. *Menthol 1·00,*
Spiritus vini 20·00,
Aqu. dest. 150·00.
S. Co godzinę łyżkę.

573. *Aqu. laurocer. 10·00,*
D. in l. nigra.
S. Kilka razy dnia po 10 kropli na lodzie.

Narkotyki jak opium, morfin, chloral, jużto przez usta, jużteż podskórnie lub w lewatywach.

Lodowe okłady. synapizma, rozpylanie eteru na okolicę żołądka.

W cięższych przypadkach odżywianie przez odbytnicę.

Gdy te środki nie prowadzą do celu, pomazywanie części pochwowej rozczynem azotanu srebrowego (1:10) lub laseczką. Stosowanie na część pochwową belladonny lub cocainy.

Rozszerzenie palcem szyi macicy, w sposób aseptyczny, (zabieg ten ostrożnie, gdyż grozi poronieniem).

Gdy chora nie zatrzymuje zupełnie pokarmów i zachodzi obawa o życie, wskazanem jest, wzniecenie poronienia co jednak ex consilio winno być postanowione.

Hyperidrosis.

Axillae, genitalium palmae manus i lżejsze stopnie potu stóp, ustępują przy zmywaniach kilka razy dziennie wodą letnią i nacieranie wódką francuską lub wodą kolońską i przy częstej zmianie bielizny i obówia, które powinno być wietrzone. W wyższych stopniach obok powyższego zachowania czystości w każdym stopniu Hiperidrosy niezbędnego, używa się do zmywań następujących środków:

574. *Tannini 1·00,*
Spirit. vini rectif. 250·00.
DS. Zewnętrznie.

575. *Sublimati corross. 1·00,*
Aqu. dest. 400·00.
DS. Zewnętrznie.

576. *Decoct. cort. Quercus*
20·00 ad 500·00.
DS. Zewnętrznie.

577. *Kali hypermang. 1·00,*
Aqu. dest. 400·00.
MDS. Zewnętrznie.

W niektórych przypadkach potów rąk i stóp, robi dobre usługi zmywanie rozczynem:

578. *Naphthol 10·00,*
Spir. vini gallici 175·00,
Spir. coloniensis 25·00.
MDS. Zewnętrznie.

Obok tych środków używa się pudru, który w miejsca stykające się z sobą z watą zakładamy.

579. *Acidi Salicyl. 5·00,*
Alum. 2·00,
Acidi tannici 3·00,
Amyli tritici 90·00.
S. Pudrować stopy i posypywać obówie wewnątrz.

W uporczywem poceniu stóp, najlepsze usługi oddaje maść Hebry, na wypranem starem płótnie rozprowadzona. Płatek namaszczony musi dokładnie przylegać do stopy, między palce daje się waciki z maścią, w ten sposób chory po wdzianiu skarpetki na wierzch, może bez dolegliwości oddawać się zwykłym zatrudnieniom.

Po 24 godzinach zmienia się maść, bez obmywania stóp, ściera się tylko dawną maść watą.

Leczenie takie trwa 10—14 dni. Po upływie tego czasu używa się pudru.

Ze środków wewnętrznych używanych przeciw potom są następujące:

580. *Agaricini 0·005,*
Extr. et pulv. Acori q. s. ut f. pil. dtr. tal. dos. N. XII.
DS. 3 pigułki dziennie.

581. *Atropini sulph. 0·007,*
Extr. et pulv. Liquirit q. s. ut f. pil. X.
DS. 2 pigułki dziennie.

Z innych środków wewnętrznych, tonica roborantia, diuretica.

Owrzodzenia smarować 5% maścią resorcynową.

Hysteria.

Zwrócić uwagę na zmianę w poszczególnych organach, zwłaszcza w narządzie moczo-płciowym i starać się istniejące zboczenia usunąć.

Chorą leczyć psychicznie i starać się zyskać zaufanie. Jeżeli jest anaemia, chlorosa, to odpowiednio leczyć. U osób wynędzniałych dobre skutki daje metoda Weir-Mitchella.

W cięższych przypadkach, chorego umieścić w odpowiednim zakładzie i leczenie systematycznie przeprowadzić.

W mniej wybitnych, leczenie w zakładach wodoleczniczych, zimne nacierania, kąpiele letnie, kąpiele borowinowe (sól borowinowa Mattoniego) i inne procedury. Elektryzowane prądem stałym, lub faradycznym także nieraz dobre skutki daje.

Ze środków wewnętrznych wszystkie nerwina, jak asa foetida, Castoreum, Valeriana, Camphora bromata, Zincum valerianicum i wiele innych. Obok tego pobyt na wsi, w górach lub kąpielach morskich, hygieniczne życie, dyeta pożywna niepodniecająca.

Podczas napadu hysterycznego raptowne zlanie wodą twarzy, silny prąd elektryczny, chłodna kąpiel, Chloral w lewatywie lub na wewnątrz. W razie bezsenności Sulphonal 1—2 grm. lub Chloralamid 2—3 grm. na noc.

582. *Sulfonali 1—2·00,*
Dtr. tal. dos. 6.
S. Na noc proszek, popić znaczniejszą ilością herbaty lub rosołu.

583. *Amylenhydrat, 5·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup aurant. 10·00.
S. Na noc połowę.

Ichthyosis.

Usunięcie twardych blaszek przyskórkowych zapomocą tłusz-

czów (oliwa, tran) maści Wilkinsona, którą się na noc naciera razem z mydłem szarem, a rano się zmywa. Kaposi chwali bardzo 5% maść naftolową, którą się 1—2 razy dziennie naciera, a co 2-gi dzień mydłem naftolowem zmywa. Skoro skóra pod wpływem tych środków stanie się podatną i gładką, staramy się utrzymać ją w tym stanie, przez kąpiele i wcieranie tłuszczów obojętnych. Na wewnątrz podaje się chinin, żelazo, arszenik, pilocarpin.

Icterus.

Leczenie powinno być przedewszystkiem zastosowane do przyczyny cierpienia, (vide Catarrhus gastro-duodenalis, Cholelithiasis, Cirrhosis hepatis, Carcinoma hepatis etc.). Zresztą leczenie przypadowe, w razie bólów w okolicy wątroby, okład ciepły i wstrzykiwania podskórne morfiny.

Swędzenie skóry łagodzą ciepłe kąpiele z dodatkiem sody i zmywania 2% kwasem karbolowym, z dodatkiem sody lub roczyn:

584. *Acidi carbol. 10·00,*
Chloralhydr. 5·00,
Aq. dest. 500·00.
S. Do nacierań.

Dyeta przeważnie mleczna i rosołowa (unikać mięsa).

585. *Infus. rad. rhei e 10·00*
ad 180·00,
Magnes. ustae 5·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

W chronicz. przyp. wody Karlsbad, Maryenbad. Przeciw biegunce Bismut, Dover, opium. Przytem amara np.:

586. *Fol. trifol. fibrin*
Hb. Millefolii
Centaur. min.
Fol. menth. pip.
Fruct. foenicul. āā. 30·00,
Mf. Species.
S. Herbata: 1—2 łyżek na ½ litra wody.

W nowszych czasach używano z dobrym skutkiem wlewania zimnej wody w 1-szym dniu na 12—13° R., w 2-gim 15—16° 3 i 4-go dnia 18—20° w ilości 1—2 litrów. U dzieci również taksamo, płynu jednak nie więcej jak jeden litr.

587. *Argenti nitric. 0·06,*
Aqu. dest. 180·00.
DS. 3—4 razy dz. łyżkę.

W celu pobudzenia wydzielania żółci.

588. *Podophyllin 0·015,*
Extr. bellad. 0·01,
Extr. nuc. vom. 0·02,
f. pill. N. 1. tales 20.
S. 2—3 pig. na noc w ciągu godziny użyć.

Ileus.

Jeżeli przyczyną niedrożności jelit jest zwężlenie, okręcenie, uwiązgnięta przepuklina, nie wiele można się spodziewać z leczenia środkami wewnętrznemi, należy przystąpić do zabiegu operacyjnego, przedtem jednak należy przez podawanie przetworów makowca uspokoić gwałtowne ruchy jelit i zapomocą dużych lewatyw próbować przywrócić drożność. Lewatywy z wody sodowej: łączy się syfon z sondą do odbytnicy włożoną i powoli wypróżnia. Gdy powodem niedrożności jelit jest uwiązgnięta przepuklina, należy starać się ją odprowadzić (vide Hernia incarcerata). Jeżeli niedrożność jelit pochodzi z wgłobienia, udaje się często zapo-

mocą przetworów makowca i lewatyw drożność przywrócić. W nowszych czasach polecają prócz tego, wypróżnienie żołądka zapomocą aspiratora żołądkowego.

Gdy te środki nie skutkują, nie należy długo zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Gdy przyczyną cierpienia jest zaparcie kału, a nie ma objawów zadrażnienia otrzewnej, należy podawać środki przeczyszczające w dużych dawkach, w razie przeciwnym lub, gdy środki czyszczące nie skutkują, przetwory makowca, okład lodowy na brzuch, kawałki lodu do połykania, zresztą leczenie przypadowe.

Impetigo vide: Eczema faciei impetiginosum.

Influenza.

W czasie epidemii zapobiegawczo brać po 0·25 chininy. Gdy choroba wybuchnie, środek przeczyszczający (Calomel 0·50 pro dosi, dzieciom 0·05—0·10). Dalej leczenie objawów, środki przeciwgorączkowe. Chinina, Antipyrina, Phenacetin, Coffeina, szczególnie, gdy bóle głowy zbyt silne. Natr. salicylicum (zwłaszcza dzieciom).

Przeciw nieżytom oskrzeli Inf. Ipec. cum Natro et Codeina.

Starcom zaraz podać wina i środki wzmacniające.

Insolatio.

Zdjęcie sukien, ochładzanie ciała, tryskanie zimną wodą. Po ocuceniu duże ilości kawy, herbaty. Kąpiel. W razie zapadu, sztuczne oddychanie, amoniak do wąchania.

Intermittens.

W czasie napadu leżenie w łóżku. Podczas dreszczu, ogrzewanie, wśród gorączki chłodzenie. Przed napadem wiadomym, na 5 godzin chinina.

Częste napady wymagają zmiany miejscowości.

589. *Chinin muriatici 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Przed napadem proszek.

Przez kilka dni chociażby napad się nie powtórzył, rano i wieczór po proszku.

Jeżeli chory chininę wymiotuje, można ją dać w lewatywie z krochmalem lub:

590. *Chinini muriat. 0·50,*
Glycerin.
Aqu. dest. āā. 2·00,
(Disp. sine acido).
S. Wstrzyknąć pod skórę.

591. *Phenocolli hydrochl. 1·00,*
Dtur. tal. dos. VI.
S. Przed napadem na kilka godzin proszek i przez kilka dni podawać.

Przy dłuższem trwaniu:

592. *Decoct. cort. chinae*
e 10·00 ad 180·00,
Sol. arsen. Fovleri 1·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. 4 łyżki dziennie.

593. *Sol. arsen. Fovleri 5·00,*
Trae chinae comp. 15·00.
S. Rano i wieczór po 5 kropli, postępować co dzień o jednę kroplę, aż do 20-tu.

594. *Trae Eucalypti glob. 15·00.*
S. Kilka razy dziennie po 10—20 kropli.

Dzieciom:

Chinini muriat. 0·30—0·50.

Jeżeli wymiotują, dać w lewatywie lub czopkach.

595. *Chinin muriatici 0·25,*
Butyri Cacao 0·50,
Mf. supposit dtur. tal. N. IV.
S. Przed napadem na 3 godz. czopek, a później, po jednym przez kilka dni.

596. *Chinini tannici*
Sacchari āā. 2·00,
Mfp. div. in dos. N. VI.
DS. 3 proszki dziennie, co godzinę jeden.

597. *Chinini muriat. 0·50,*
Acid. tartar. 0·30,
Syrup simpl. 60·00.
DS. 2 lub 3 łyżeczki w małej ilości czarnej kawy parę razy dziennie.

598. *Trae Helianthi 1·00,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. 3 razy dziennie po 10—20 kropli.

599. *Sol. arsen. Pearsoni*
Trae chinae āā. 5·00.
MDS. 3 razy dziennie po 2—3 kropli,

Intertrigo.

Utrzymywanie czystości skóry i przed zamoczeniem chronić.

Dzieciom tłustym pudrować we fałdach skóry.

600. *Acidi Salicyl. 0·50,*
Alum. plumosi
Amyli āā. 25·00.
Mfp. S. Puder.

601. *Kali sozojodolici 5·00,*
Talci 50·00.
Mfp. S. Puder.

Zakładać we fałdy skóry płatki posmarowane jedną z poniżej podanych maści. Kąpiele letnie na 26° z dodatkiem otrąb lub Bolus alba (50—100).

W przypadkach uporczywych z dodatkiem Sublimatu (0·50).

Na częściach płciowych i odbytnicy pędzlowanie Sublimatem (0·50 : 100 aquae).

602. *Acidi borici 0·50,*
Lanolin 50·00,
Vaselin 10·00.
Mf. ungu. S. Przed posmarowaniem oczyścić skórę.

603. *Acidi salicyl. 0·20,*
Lanolin 20·00,
Mf. Unguentum.

604. *Ichtyoli 0·30,*
Lanolin 30·00,
Mf. Unguentum.

605. *Cocain oleinici 0·50,*
Lanolin 18·00,
Ol. olivar. 2·00.
Mf. Ungu. S. W razie silnego świądu posmarować.

Przed smarowaniem maści oczyścić skórę z resztek proszków lub maści, maść 2 razy dziennie nakładać.

Do zmywań.

606. *Aqu. Plumbi*
Aqu. boric. 5% āā. 100·00.
DS. Zewnętrznie.

Iritis.

Zapalenie tęczówki występuje w następujących formach: Iritis plastica, serosa, suppurativa, gummosa lub forma mięszana z dwóch poprzednich.

Leczenie jest następujące:

1) Zapuszczanie atropinu z początku co 2 godziny, aż osiągnie się maxymalne rozszerzenie źrenicy, a obecne tylne przyczepiny ulegną rozerwaniu.

Przy Iritis plastica, dobrze jest zapuszczać atropin z Cocainą w celu rozerwania synechii, potem zaś sam atropin, który w dalszym przebiegu choroby 3 razy dziennie zapuszczać należy, a po ustąpieniu choroby jeszcze przez 3 tygodnie raz dziennie.

Iritis serosa wymaga od początku tylko 2 razy dziennie atropinu i badania napięcia ocznego.

2) Ciemny pokój, lekko przeczyszczające środki, przebywanie dużo w łóżku, lekkie wieczorne poty.

W razie bólów w nocy, injekcya morfiny w skroń.

3) Ciepłe okłady wilgotne z maki siemienia lnianego, robione przez cały dzień, wpływają le-

czaco na chorobę i kojąco na bóle; wcieranie maści belladonowej w skroń co 2 godziny w razie bólów.

4) Uwzględnienie przyczyny: Syfilis, wcieranie Ungu. cin. systematycznie przeprowadzone. Rheuma, Natr. salicylicum wewnętrznie; diabetes: sól karlsbadzka; przy zołzach: jod.

Jeżeli źrenica mimo energicznego atropinizowania rozszerzyć się nie chce, postawić na skroń 4—5 pijawek. Zarośnięcie źrenicy (occlusio vel seclusio) wymaga wykonania Iridectomii.

607. *Atropini sulph. 0·05,*
Cocaini muriat. 0·10,
Aqu. dest. 5·00.
MDS. Atropina do oka. Zakraplacz.

608. *Atropini sulph. 0·05,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Atropina do oka.

609. *Morphii muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Morfina 1% do injekcyj podskórnych — do rąk lekarza.

610. *Ung. hydrarg. cin. 15·00,*
Extr. belladonnae 2·00.
MDS. Maść belladonowa na czoło.

611. *Ung. hydrarg. cin. 30·00,*
Div. in p. aequ. N. X.
DS. Szara maść do wcierań.

612. *Kali chlorici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
DS. Płukanie do ust.

613. *Natri salicyl. 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. 2 łyżki dziennie.

614. *Natri jodati 8·00,*
Aqu. dest. 200·00,
D. in v. n.
DS. 2 łyżki dziennie.

615. *Farinae sem Lini 100·00.*
DS. Mączka do okładów.

Dla dzieci:

616. *Natr. jodati 4·00,*
Aqu. dest. 200·00,
D. in v. n.
DS. 2 łyżeczki dziennie z mlekiem słodkiem.

Ischias.

Przyczynę wynaleść i takową usunąć.

Jeżeli na tle malaryi, to chinina, arsen; jeżeli wskutek zaziębienia: kąpiele ciepłe, łaźnia parowa, leżenie w łóżku, ciepło utrzymywanie nóg, środki odwodzące, wzdłuż nerwu kulszowego, jak: suche bańki, Tinct jodi, synapizma, vesicatoria, obok tego massage, prąd elektryczny stały (anoda na miejsce bolesne), rozpylanie eteru przyrządem Richardsona, na wewnątrz antipiryna. Natr. Salicylicum, phenacetynę, antifebrynę, salol, betol, kali jodatum w dawkach kilkagramowych dziennie.

W razie silnych bólów injekcye morfiny. Można też wstrzykiwać:

617. *Acid. hyperosmici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. 1/4 strzykawki Prawatza.

Jeżeli neuralgia się zmniejszy i chorego można wysłać do kąpiel to: Swoszowice, Krzeszowice, Lubień, Cieplice czeskie, Treneczyn, Piszczany, Busk, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa),

W przypadkach ciężkich uciec się można do naciągania nerwu.

618. *Antipyrin.*
Chinini muriat. āā. 0·50.
S. 3 proszki dziennie.

619. *Euphorin 0·40,*
Dtur. tal. dos. 20.
S. 2—3 razy dziennie.

620. *Salophen 1·00,*
D. tal. dos. Nr. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

621. *Analgeni 0·50,*
D. tal. dos. N. 10.
S. 3—5 pr. dziennie.

622. *Betoli 3·00—5·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 4 proszki dziennie.

623. *Salol 0·50—1·00,*
Sacchari 3·00,
Dtr. in capsul. amylac.
S. 3 proszki dziennie.

624. *Antinervin 0·20—0·30.*
Kilka razy dziennie.

Exalgin 0·30—0·40 pro dosi,
Methylen. coerul. 0·02—0·03 pro dosi.

Kephalhaematoma.

Pokryciem z waty chronić guz od urazów. Nie robić nacięć, tylko w razie ropienia.

Keratitis.

1) Zapalenie rogówki ropne (Keratitis suppurativa).

W lżejszych przypadkach leczenie ambulatoryjne: Przepłukanie raz dziennie worka spojówkowego roztworem sublimatu 1:5000·00 zasypanie drobno-miałkiego jodoformu i założenie opaski. Procedurę tę powtarzać co dzień, aż do zupełnego wyleczenia.

W cięższych przypadkach przepłukiwania sublimatem co 2 godziny, jodoform, atropin 1% kilka razy dziennie i ciepłe wilgotne okłady z siemienia lnianego (zob. Iritis) na noc opaska, ciemny pokój i łóżko.

Skoro powyższe leczenie zawodzi, wypalenie części rogówki naciekłych ropą, a więc żółtawo zabarwionych, galwano- lub termokauterem, lub też keratotomia Saemischa obok powyższego leczenia. Po wyleczeniu należy dłuższy czas jeszcze nosić opaskę.

W razie obecności ciała obcego w rogówce, wydobycie tegoż bezzwłoczne.

2) Zapalenie rogówki miąższowe (Keratitis parenchymatosa diffusa).

W okresie 1-szym progressyi (zaćmienia zwiększają się, nastrzykanie rząskowe, powierzchnia rogówki jakby drobno pokłuta, światłowstręt i łzawienie) nie można używać środków drażniących i jedynie ciemne, dymne okulary litera C., zapuszczanie atropinu 3 razy dziennie (zob. Iritis), zasypywanie bardzo małej ilości jodoformu raz dziennie. Zakazać pracy oczyma, ograniczenie ilości światła, jednak nie zamykanie w ciemnym pokoju. Jod wewnętrznie lub w razie nabytej kiły wcieranie Ungu. ciner. à 3·00 (zob. Iritis) są wskazane, a przy tem jak najlepsze łatwo strawne a niepodniecające odżywianie.

W okresie 2-gim (objawy zadrażnienia i zaczerwienienia oka zupełnie ustąpiły, zaćmienie rogówki od obwodu zaczyna ustępować, rogówka na powierzchni gładka) przejść należy do środków lekko drażniących, raz dziennie zaczynając od Calomelu i zmieniając co jakiś czas (zob. Maculae corneae).

3) Keratitis phlyctenulosa (zob. Conjunct. phlyctenulosa).

Zapalenie rogówki występujące, jako następstwo cierpienia spojówek (Trachoma. Phlycteny, Ulcera corneae catarrhalia, Blenorrhoea) wymagają głównie przyczynowego leczenia i są w odnośnych rozdziałach uwzględnione.

Laryngitis acuta.

Pobyt w dobrze przewietrzanem mieszkaniu, najmniej mówić, co 6 godzin okład wysychający. Środki napotne (herbata lipowa, lemoniada). Woda Szczawnicka, Giesshübler, Selterska z mlekiem. W celu zmniejszenia kaszlu narcotica. W razie silniejszego zapalenia środki przeczyszczające, okłady lodowe, pigułki z lodu, synapizma na szyję.

625. *Dct. alth. e 10·00 ad 200·00,*
Morphii mur. 0·05,
Syrup Sacchari 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

626. *Natri benzoic. 15·00,*
Syrup terebinth. 50·00,
Syrup tolutan. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

627. *Sal. ammoniaci 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

628. *Natri borici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

629. *Natri bicarb.*
Natr. chlorat. ää. 5·00,
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

630. *Aqu. lauroc. 5·00,*
Spir. vini rctf. 50·00—100·00.
S. Łyżeczkę do inhalacyi.

631. *Acid. carbol. 0·50—1·00,*
Cocain hydrochl. 0·25,
Glycerin 50·00,
Aqu. 450·00.
S. Do inhalacyi 3 razy dzien.
U dzieci zob. Pseudocroup.

Laryngitis chronica.

Wzbronić nadużywania głosu, wychodzenia wśród niepogody, palenia tytoniu, używania napojów wyskokowych. Polecić w razie zołzów kąpiele słone (w domu), pobyt w okolicach górzystych i lesistych, zwłaszcza gruźliczym, a również picie mleka, żentycy, kefiru.

Otyłym zalecić picie wody Karlsbadzkiej, Maryenbadzkiej.

W razie podrażnienia do kaszlu, duszności: narcotica.

632. *Ammon. muriat.*
Succi liquir ää. 5·00,
Aqu. dest. 120·00,
Morph. mur. 0·03.
S. Co 2 godz. łyżkę.

633. *Zinci sulphur. 1·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Inhalatio.

634. *Alumin crudi 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Inhalatio.

635. *Tannin. 3·00—5·00,*
Spir. vini rctf. 50·00,
Aqu. dest. 500·00.
S. Inhalatio.

636. *Ol. Juniperi*
Ol. Terebinth. ää. 10·00.
S. Po 10—20 kropli do inhalacyi.

637. *Ol. pini pumilion.*
Ol. juniperi ää. 10·00.
S. Po 10—20 kropli do wziewania.

Do wdmuchiwania:

Alum. crud.
Tannin. pur.

Pędzlowania:

638. *Argent. nitr. 1·00—5·00,*
Aqu. dest. 50·00.
S. Do Pędzlowania.

639. *Zinci sulphur. 2·00,*
Aqu. dest. 20·00.
S. Do pędzlowań.

640. *Jodi puri 0·50,*
Kali jod. 1·00,
Glycerin 50·00.
S. Do pędzlowań.

Laryngitis crouposa.

W początku nieżytu, czem się dławiec rozpoczyna, dać dziecko do łóżka i stosować środki wy-

krztuśne, w połączeniu z Kali chloricum, Kali carbonicum. W celu zachowania sił dziecka dać pożywną dyetę — skrobane mięso, jaja, winną polewkę, mleko z herbatą, cognakiem.

Nieużywać ani upustu krwi, ani pijawek, pryszczydeł. Lekkie środki przeczyszczające.

Aby zapobiedz wytwarzaniu się błon, zimne okłady na szyję, połykanie lodu lub lodów. Inhalacye z aparatu Siegla, już to z wody wapiennej, już to z podanych niżej środków, z początku co 3 godziny.

Obok tego improwizowana parówka t. j. okrywa się pewną małą przestrzeń pokoju prześcieradłami szczelnie. W takiej budce trzyma ktoś dziecko, aby wdychało parę, zrobioną przez puszczanie rozpalonego żelaza do wody w naczyniu na podłodze stojącem — powtórzyć parę razy dziennie.

W celu pobudzania do rychlejszego odrywania się błon, robi się wcierania z szaruchy 3 razy dziennie, a to można połączyć z mięsieniem krtani. Podawać obficie napoje. Inhalacye częste, w pokoju utrzymywać dużo pary.

W razie silnej gorączki chinina, po 0·20—0·30 jużto w proszkach, w roztczynie do wewnątrz, jużto w lewatywie, dawszy poprzednio lewatywę odczyszczającą. Gdy występują objawy ścieśnienia krtani, (stenosis) przyczem i błony zaczynają się odrywać, dawać środki wykrztuśne.

W razie upadku sił: wino, cognac, czarna kawa z rumem, kamfora. Jeżeli przy wdechu i wydechu słychać rzężenia z odrywających się błon, wtenczas można dać środek wymiotny.

Gdy się jednak ścieśnienie krtani wzmaga, występuje zapadanie dołków nadobojczykowych, zaciąganie się dołka podsercowego, bezgłos i napady duszności — nie zwlekać z wykonaniem Tracheotomii lub intubacyi.

641. *Inf. ipecac. e 0·20 ad 80·00,*
Kali chlorici 1·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

642. *Ungu. hydrgr. ciner.*
Lanolin āā. 6·00,
Mfung. div. in dos. N. VI.
S. 3 razy dnia po jednej sztuce wetrzeć w szyję.

643. *Ammon. muriatici 1·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Do inhalacyi.

644. *Acidi lactici 2·00,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

645. *Sublim. corrosivi 0·05,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

Używa się również do inhalacyi:

Kali chlorici 2%, Acid. borici 2%, Resorcini 1%.

646. *Infus. ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Pilocarp. muriat. 0·02,
Syr. Rubi idaei 15·00.
MDS. Co pół godz. łyżeczkę.

647. *Pilocarpin 0·02,*
Ammon. carb. 2·00,
Kali chlor. 2·00,
Cognaci 20·00,
Syr. Senegae 25·00,
Aqu. dest. 170·00.
DS. Co godz. 2 łyżeczki.

648. *Inf. Senegae e 3·00 ad 80·00,*
Liquor amon. anisati 1·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

649. *Inf. ipecac.*
e 1·00 ad 50·00,
Tart. emetic. 0·05,
Syrup rubid. 10·00.
MDS. Co 5 minut łyżeczkę aż do wymiot.

Radzą też w razie duszności, gdy niemożna robić tracheotomii:

650. *Aether sulphur. 3·00,*
Aether acetic. 1·00,
Menthol 0·10.
Co kwadrans kilka kropli na na wacie trzymać przed ustami, jak przy chloroformowaniu.

Leukaemia.

Przyczyna niewiadoma. Leczenie prawie zawsze bez skutku. Podawać należy chininę z żelazem, lub dodatkiem arszeniku. Po dłuższem użyciu zmienić na ol. eucalyptusowy i piperynę, lub polecić pić wodę Gubera, Levico lub Roncegno. — Krynica, Żegiestów.

Próbowano robić wstrzykiwania do miąższu śledziony:

Ergotyny 0·50—1·0, lub Sol. arsen. Fovleri. Żywić chorego forsownie, pobyt na świeżem powietrzu najlepiej górskiem, mierny ruch, zresztą leczenie symptomatyczne.

651. *Piperini 5·00,*
Ol. eucalypti e foliis rec. 10·00,
Chinin muriat. 4·00,
Extr. et pulv. liquir q. s. ut f. pil. N. 100.
S. 4—8 pigułek dziennie.

652. *Trae eucalypti 50·00.*
DS. 2—3 łyżeczki na dzień.

Lichen scrophulosorum.

Poprawienie odżywienia, pobyt na świeżem powietrzu, suche mieszkanie, wewnętrznie tran.

653. *Jodi puri 0·10,*
Olei jecoris aselli 150·00.
MDS Rano i wieczór łyżkę.

W celu szybszego usunięcia wysypki, naciera się skórę 2—3 razy dziennie tranem i układa się pacyenta między kocami wełnianemi.

Lichen ruber.

Jedynym środkiem usuwającym tę chorobę jest arszenik, który należy podawać przez 6—9 miesięcy, by zapobiedz nawrotowi choroby.

654. *Pillularum arsenic. asiaticarum Hebrae N. 100.*
DS. Z początku 3 pigułki dziennie, co 4-ty dzień podwyższa się dawkę dzienną o jednę pigułkę, dochodząc do 8 nawet do 10 dziennie, trzymamy się tej ilości dotąd, dopóki sprawa w znaczniejszej części nie ustąpi, następnie schodzi się do 6 pigułek dziennie, które się przez 3—4 miesięcy używa.

Szybciej działają, lecz od recydywy nie zabezpieczają:

655. *Solut. arsen. Fovleri 4·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Acid. carbolici 0·40.
DS. Co 2-gi dzień wstrzyknąć całą strzykawkę Prawaza —

Unna podaje maść, którą się 2 razy dziennie wciera:

656. *Sublimati corrosivi 0·10,*
Acid. carbol. 2·00,
Unguenti Hebrae 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

W razie swędzenia używa się kąpieli siarczanych, sodowych i naciera się skórę płynem:

657. *Acid. salicyl. 2·00,*
Spirit. vini gallici 100·00,
Glycerini 6·00.
Następnie posypuje się pudrem.

W razie bezskuteczności arszeniku podają na wewnątrz tartras antimon. 0·008 pro dosi, z początku 5 razy dz., później 4 razy dz. Zewnętrznie hydroterapia.

Lupus vulgaris.

Dopóki lupus występuje w formie plam lub guzków odoso-

bnionych wystarcza wypalenie c. nitrate argenti in substantia, guziczek przebija się aż do tkanki łącznej zdrowej.

Jeżeli już są wystające rozleglejsze nacieki: wyłyżeczkowanie i wypalenie Pacquelinem, lub gdy naciek bardzo znaczny, przykłada się przez 8—10 dni maść pyrogallusową 10% tak, by maść dniem i nocą stykała się z naciekiem, lub używa się emplastrum hydrargyri, okłady z gazy jodoformowej tranem napojonej co 2-gi dzień naprzemian z opatrunkiem jodoformowym.

Lupus erythematosus.

Poprawienie odżywienia (tran, żelazo, arszenik).

Miejscowo: zmywanie codzienne c. spiritu saponato kalino, na noc emplastrum hydrargyri.

Lymphangioitis.

Usunięcie przyczyny (otwarcie ropnia, oczyszczenie rany pierwotnej, zdjęcie strupa, pod którym się ropa zatrzymuje i t. p.). Na część zajętą chorobą, okłady wysychające z octanu glinowego. Dyeta pożywna, wyskok w znaczniejszej ilości.

658. *Alum. crud. 40·00,*
Plumb. acet. 70·00,
Aqu. dest. 600·00.
Filtra!
S. Do okładów.

Lymphoma.

W pierwszym rzędzie leczenie przyczynowe (scrophulosis, pseudoleukaemia i t. p.)

Na wewnątrz z początku wypada stosować maść jodową, a w razie nieskuteczności tejże, zwłaszcza jeżeli gruczoły okazują dążność do ropienia, najlepiej takowe wyłuszczyć lub wyskrobać ostrą łyżką. W przypadkach t. zw. lymphoma malignum najskuteczniejszem jest leczenie zapomocą przetworów arsenu.

Na wewnątrz należy podawać Sol. arsen. Fovleri lub wody arsen zawierające, (woda Gubera, Roncegno, Levico), do miąższu zaś gruczołów wstrzykiwać codziennie po kilka kropli Sol. arsen. Fovleri. W niektórych przypadkach, w których arsen zawodzi, działają bardzo dobrze wstrzykiwania kwasu nadosmowego.

659. *Sol. ars. Fovleri*
Trae ferr. pom. āā. 10·00.
S. Codziennie przed obiadem od 2 kropli począwszy o 2 krople zwiększać dawkę aż do 50, a potem znów o 2 krople codziennie zmniejszać.

660. *Sol. ars. Fovleri 10·00.*
S. Do wstrzykiwań.

661. *Ac. hyperosmic. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00,
D. in vitro nigro.
S. Do wstrzykiwań.

662. *Jodol 5·00,*
Vaselin 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Lyssa.

Rany nie wysysać! Wyciąć okolicę miejsca ukąszonego, przyżegać rozpalonem żelazem lub kali caustic., lub acid. carbol. pur., oraz dobrze opatrzyć. Gdy wścieklizna wybuchnie, można próbować wstrzyknięcia Curary.

663. *Curare 0·20,*
Aqu. dest. 5·00,
Acid. mur. gttam.
MDS. Na 5 wstrzyknięć.

Chloral, morfina podskórnie użyta, chloroformowanie służy do uspokojenia.

Maculae corneae.

Plamki rogówkowe są to większe lub mniejsze zaćmienia po

przebytych różnych formach zapalenia rogówek.

W celu wyjaśnienia stosować środki lekko drażniące (raz na dzień) zaczynając od kalomelu i zmieniać je co kilkanaście dni.

664. *Calomelanos v. h. p. et subtilliss. pulv. 10·00.*
DS. Proszek oczny, pędzelek.

665. *Praecip. flavi vel albi 0·20, Vasel. fl. 4·00.*
DS. Maść. Wprowadzić pędzelkiem za powieki i lekko masować przez powieki palcem.

666. *Trae Opii crocati 5·00.*
DS. Krople oczne zakraplacz.

667. *Ol. therebint. rectif. Glycerini āā. 5·00.*
MDS. Krople oczne (środek Dondersa).

668. *Ung. hydrarg. cin. 1·00, Vaselin. flav. 2·00, Lanolin 1·00.*
S. Jak maść 665.

Malleus.

Zmianę pierwotną wycina się i wypala kwasem azotowym, przy nacieku miękkim stosuje się szaruchę i okłady ciepłe z płynu Burowa, jeżeli naciek zbity, robi się głębokie nacięcia. Na wewnątrz spore ilości alkoholu, chinina.

Mania.

Odosobnienie zabezpiecza chorego i otoczenie. Dyeta pożywna mięsna.

Tylko w razie silnego podrażnienia mózgu (zrywań, zgrzytania zębami, przy zwężeniu źrenic) można stawiać pijawki i podać środki przeczyszczające. Kąpiel, lodowe okłady. Jeżeli przeważa podrażnienie płciowe Kali bromatum 4—10·0. Jeżeli mania skutkiem opilstwa: morfina, opium.

Przy objawach anaemii mózgu wino, piwo, chloral.

Mastitis.

Uniesienie piersi za pomocą chustki lub bandażu, okłady z liquor alum. acetici, wcierać maść belladonową.

669. *Solutio Burowi 500·00.*
DS. Do okładów.
Extr. bellad. 2·00, Lanolin 30·00.
Mfu. S. Zewnętrznie.

Nadto dyeta skąpa, unikanie napojów wyskokowych, środki przeczyszczające ol. ricini, woda gorzka, Victoria, Hunyady Janos.

670. *Magnesiae sulph. 35·00, Aqu. dest. 120·00, Syr. simpl. 15·00.*
DS. Co 2 godz. 2 łyżki, do skutku.

671. *Acidi tartar. 10·00, Syr. rubi Id. 70·00.*
S. Kwasek do wody do napoju.

Jeżeli sprawa nie ustępuje, bolesność i zaczerwienienie wzrasta, okłady z gorącej wody, kataplazmy. Skoro chełbotanie można wykazać, przeciąć wcześnie i założyć opatrunek aseptyczny.

Melancholia.

Największy spokój, położyć chorego do łóżka.

Czuwać, aby chory sobie lub otoczeniu szkody nie zrobił. Dyeta pożywna, w razie potrzeby sztuczne karmienie. Środki nasenne, opium, sulfonal, letnia kąpiel 26—28 R.

672. *Sulfonal 1·00, Dtur. tal. dos. N. V.*
S. Na noc proszek w gorącem mleku lub rosole.

Mastodynia.

Podwiązanie gruczołu, obłożywszy poprzednio watą. Wstrzykiwanie morfiny w okolicę bolesną.

673. *Chloroformii 5·00,*
Ol. camphorati 15·00,
Mf. liniment.
DS. Do wcierań.

Meningitis cerebro-spinalis epidem.

Leczenie objawów. Rozpocząć podaniem Calomelu, w dużych dawkach. Lód na głowę i na kark; pijawki, bańki wzdłuż kręgosłupa. Wcieranie szaruchy. Wstrzykiwanie morfiny, chloral i natrum bromatum. Natrum jodatum (1—2 gramów dziennie). Przeciw gorączce: Antipiryna, wobec obrzęku stawów acid. Salicyl.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe, Cocain. muriatic. (1:10, po 5 kropli).

Meningitis simplex.

Zimne okłady na głowę, wcieranie szaruchy (2·00—4·00) w tyłogłowie i kark. Do wewnątrz Calomel (0·01—0·03 co godzinę), pryszczydła — starszym dzieciom i silnym można postawić pijawki. W razie drgawek chloral w lewatywach. Przeciw wymiotom pigułki lodowe. Po uspokojeniu unikać gwaru, rażącego światła; dyeta z początku ścisła, później pożywna.

Przetwory jodowe, Natrum jodatum 1% co 2 godz. łyżeczkę, wcieranie 10% maści jodoform.

Meningitis tuberculosa.

Jeżeli dzieci chudną, gruczoły obrzmiewają dawać chinin z żelazem i wcierać jod w gruczoły. Gdy choroba wybuchnie, leczenie według objawów. W pierwszych chwilach przeciw podrażnieniu mózgu natr. bromat. (1—2 grm. pro die) zimne okłady na głowę. Pokój zaciemnić. Lewatywy i środki przeczyszczające. Pokarmy dawać często w małych ilościach. Baczność na oddawanie moczu.

674. *Calomelanos 0·30—0·50,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godz. proszek.

675. *Kali v. Natr. jodat. 1·00—2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

676. *Natri bromati 1·00—2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacch. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżeczki.

W razie wielkiego rozdrażnienia lub drgawek:

677. *Chloralhydrat. 1·00,*
Natri bromat. 1·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

678. *Urethani 1·50,*
Natri brom. 0·50,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę

679. *Jodoformii 2·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 10·00.
Mf. ungu. DS. Wcierać na tyłogłowie.

Po obcięciu włosów przy skórze posmarowawszy przykryć cienką ceratką.

Metritis.

W przypadkach ostrego zapalenia macicy: spokojne leżenie w łóżku, u osób silnych kilka pijawek na okolicę podbrzusza, zimne okłady, worek lodowy. Scarificatio części pochwowej macicy.

Środki solne wypróżniające. W razie boleści maść:

680. *Extr. bellad. 2·00,*
Vaselini flavi 30·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

681. *Extr. opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis suppositoria ad anum N. V.
DS. Co 3—4 godz. czopek.

Po ustaniu bólów, okłady wysychające na brzuch zamiast lodu.

W przypadkach przewlekłego zapalenia: unikanie pracy fizycznej natężającej, gwałtownego spółkowania, uregulowanie stolca (środki solne, Cascara Sagrada, Hunyady Janos).

U niedokrewnych podawanie żelaza. Jeżeli równocześnie miesiączkowanie zbyt obfite:

682. *Extr. Hydrastis Canad. fabricationis Parke et Davis 40·00.*
D. in l. guttatoria.
S. 3 razy dnia po 20 kropel.

Leczenie miejscowe: pomazywanie części pochwowej we wzierniku co 2—3 dni cum Tra jodi, albo Ichthyolem. Tampony w przypadkach świeżych.

683. *Ammon. sulpho ichthyol. 5·00,*
Glycerini 200·00.
DS. Do tamponów lub

684. *Kali jodati 5·00,*
Glycerini 100·00,
D. in v. nigro.
S. Do tamponów.

Nakłuwanie co kilka dni części pochwowej we wzierniku, massage.

W przypadkach zastarzałych amputatio portionis vaginalis.

Nadto w porze letniej, w przypadkach świeżych, gdy powiększenie macicy znaczne, leczenie kąpielowo zdrojowe: Iwonicz, Rabka, Ciechocinek, Rymanów. W późniejszych okresach: Krynica, kąpiele morskie. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Metrorrhagia.

Dokładne wykazanie przyczyny krwotoku.

W przypadkach krwotoku poporodowego z macicy, jeżeli przyczyną złe kurczenie się tejże: nacieranie dna macicy przez powłoki brzuszne ręką, okłady zimne na brzuch, Secale cornutum przez usta, w lewatywie lub podskórnie. Wstrzykiwania gorące na 40° do pochwy. Uciskanie macicy dwuręczne. W ostatnich czasach Dührssen tamponuje macicę gazą jodoformową.

685. *Extr. secalis cornut. 3·00.*
DS. Na koniec noża w rosole zażyć.

686. *Extr. secalis cornuti 2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
DS. Co godzinę łyżkę.

Gdy macica dobrze skurczona i nic nie zawiera, a krwotok trwa, domyślać się należy przyczyny krwotoku w pęknięciu ujścia zewnętrznego macicy, lub na innem miejscu. Założyć wziernik i tamować krwotok miejscowo przez podwiązanie, ucisk, tamponadę, zeszycie pęknięcia.

Jeżeli przyczyną są pozostałe części łożyska, błon, skrzepy: usunąć je dokładnie jeżeli można ręcznie, a gdy to niemożebne, wyskrobać jamę macicy.

Gdy to nie pomaga wytamponować pochwę zapomocą Penawar-Djambi w gazie jodoformowej i jeżeli przyczyną — nowotwory macicy — usunięcie tychże sposobem operacyjnym. Na razie podczas krwotoku tamponada pochwy po przestrzyknięciu tejże roczynem środka przeciwgnilnego j. n. p. 2% roczyn kw. karbol.; 1 : 2000—3000 roczyn sublimatu i t. d. Do tamponowania najlepiej użyć kulek waty oczyszczonej zamoczonej w glicerynie, pierwsze kulki owinąć gazą jodoformową.

W przypadkach gwałtownych wstrzyknięcie do jamy macicy

rozczynu Liquor ferri sesquichlor. strzykawką Madurowicza lub Brauna, przyczem warunek konieczny, aby kanał macicy był dostatecznie drożny, aby rozczyn mógł przez szyję macicy do pochwy spływać. (Postępowanie obosiecznie ze względu na możebność dostania się rozczynu do jamy brzucha).

Równocześnie zwalczanie powstającej ostrej niedokrewności: ułożenie spokojne, poziome, ciepłe okłady na głowę, chłodne napoje, wino, kawa czarna, cognac, rum, Tinct. cinam, Tra ferri acet. aeth. Wstrzykiwania podskórne eteru, ol. camphoratum, wstrzykiwania podskórne większych ilości rozczynu soli kuchennej 0·5 : 1000; lewatywy z tegoż rozczynu.

687. *Trae Cinnam. 50·00.*
S. Co ½ godziny ½ łyżeczki we wodzie.

688. *Tinct. Ferri acet. aeth. 15·00.*
S. 15 kropli do ½ szklanki wody do popijania.

Bandaże na kończyny, ucisk na tętnicę główną przez powłoki brzuszne.

Migraena.

Uwzględnić: ogólne osłabienie, choroby nerwów, chor. narządów trawienia, zboczenia płciowe. W czasie napadu spokój. Masowanie czoła i skroni (można użyć maści z mentholem lub cocainą). Smarowanie pręcikiem z mentolu.

689. *Chinin. muriat. 0·25,*
Coffeini natro salic. 0·10,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. W czasie napadu co godzinę proszek (użyć 2 lub 3).

690. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Jak wyżej.

691. *Phenacetin 0·50,*
Chinin. 0·20,
Mfp. dtr. tal. dos. N. 10.
S. Jak wyżej.

692. *Natri Salicyl. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Jak wyżej.

693. *Euphorin 4·00,*
Div. in dos. N. 10.
S. 3 proszki dziennie.

694. *Coffeini citrici 1·00,*
Phenacetin 2·00,
Sacchari 1·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godziny proszek.

Podskórne zastrzyknięcie Ergotyny (Bombellon) 0·25. Chloralhydrat 1—2 gram. w lewatywie.

Do dalszego leczenia można użyć:

695. *Chinin. muriat. 5·00,*
Pulv. fol. digital. 1·50,
Extr. gent. et pulv. q. s. f. pil. N. 30.
DS. Na noc pigułkę.

696. *Solut. arsen. Fovleri 5·00,*
Trae ferri pomat. 10·00.
MDS. Rano i wieczór po 5 do 10 kropli.
Woda arsenikalna Gubera.

697. *Ammon. bromati 1·00,*
Kali bromati
Natri bromati āā. 2·00,
Aqu. dest. 180·00,
Syr. aurant. 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

Morbilli, Odra, Kur.

Niemowlęta i chorowite dzieci oddzielić. Jeżeli przebieg prawidłowy nie trzeba uciekać się do lekarstw. Pokój ostrożnie przewietrzać, ciepłota od 15—16° R. okrycie średnio ciepłe, lekkie przysłonięcie okien, jeżeli jest światłowstręt.

Dyeta w czasie gorączki ścisła, po jej przebyciu pożywna, za

napój lekkie kwaski, lub wody (szczawy alkaliczne). Dopóki trwa łuszczenie nie wypuszczać dzieci z łóżka, a mniej więcej 8—14 dni nie wypuszczać z pokoju, zwłaszcza, gdy są objawy nieżytu.

Przeciw nieżytowi spojówek wystarczają przemywania 2% kw. borowego. Silny świąd uspakaja się nacieraniem tłuszczami.

698. *Lanolin anhydr. 50·00,*
Vaselin americ. 20·00,
Aq. dest. 25·00.
Ms. terendo f. Ung.
S. Co 3 godziny nacierać.

Silny kaszel wymaga podania naparu ipecac. ze środkami narkotycznemi, wziewania pary wodnej, napoje ciepłe, odwar ślazu i t. p. W razie biegunki dyeta i opium.

Wysokie gorączki i majaczenia, uśmierzać zimnemi okładami na głowę. Chinina — antipyryna, Natr. salicylicum.

Wśród upadku sił, stygnięcia kończyn: wino, cognac, camphora, Acid. benzoicum.

Przeciw drgawkom: Chloral w lewatywach (0·50:50) kali bromatum (2:100) co godzinę łyżeczkę.

Jeżeli gorączka przewleka się ponad 4 dni, zwrócić uwagę na przełyk, uszy i nerki.

Powikłania: błonica, dławiec, nieżyt oskrzeli, zapalenie płuc, leczyć według wskazówek odpowiednio podanych.

699. *Codeini phosphor. 0·02,*
Linctus gummosi 50·00,
Syrup Altheae 30·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę w razie silnego kaszlu.

700. *Extr. hyoscyami 0·15,*
Aqu. dest. 70·00,
Syr. simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

701. *Infus. ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Tinct. laudani gtts. duas.
Liquor ammon. anisat. 1·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

Morbus Basedowi.

Regularne, hygieniczne życie, unikanie zmęczenia fizycznego i umysłowego, wstrzymanie się od nadużywania a nawet od picia alkoholików, herbaty, kawy, nadmiernego palenia. Pobyt na świeżem powietrzu, zwłaszcza w górach lub nad morzem.

Na okolicę serca okład zimny lub lód, zwłaszcza podczas silniejszej akcyi serca, oraz digitalis lub strophantus w miernych dawkach.

U chorych osłabionych, anemicznych: żelazo, chinina, arsen, procedury wodolecznicze, obok systematycznego stosowania prądu galwanicznego na sympaticus (ganglion supremum i processus mastoidei).

Przetwory bromowe i nervina, woda Gubera, Levico, Roncegno, Żegiestow, Krynica, Elster, Francensbad, obok należytego odżywiania i psychicznego spokoju.

702. *Natri brom.*
Aq. amygd. am. āā. 15.00,
Trae convall. maj. 12·00,
Aq. dest. 60·00.
DS. 2—3 łyżeczek na dzień.

Morbus Brighti.

Jeżeli mamy do czynienia z ostrym Morb. Brighti, to chory powinien bezwarunkowo leżeć w łóżku, w jednostajnej ciepłej temperaturze. Dyeta złożona z mleka, kleików, rosołów, lekkich zupek, trochę kaszki, lub ryżu w mleku. Do picia wodę selterską, bilińską, gieshübelską, ubogim zaś zwykłą wodę z dodatkiem cytryny lub kwa-

sku, uważać przytem by stolce były regularne.

Na okolicę nerek stawiać bańki suche, nawet cięte lub pijawki, jeżeli mocz bardzo krwawy i zawiera wiele białka.

Jeżeli opuchliny są znaczne, to polecić kąpiele gorące zaczynając od 28° R. do 30° i 32° R. po 15—45 minut, ze zlewaniami na głowę, następnie zawija się chorego w koce na 1—2 godzin, żeby się dobrze pocił. Jeżeli chory czuje się w kąpieli bardzo osłabionym, dać można kieliszek wina. Albo też urządza się choremu w łóżku sztuczną parówkę za pomocą przyrządu opalanego spirytusem. Obok tego można dawać mierne dawki cardiaców, jak digitalis, strophantus lub coffein dla połączenia działania napotnego z moczopędnem. Wstrzykuje się też pilokarpinę po 0·01—0·02 na dawkę, uważając jednak czy nie nastąpi zapad. Obok napotnych i moczopędnych polecają silne środki przeczyszczające jak colocynth, Jalapa, gumi gutti, Rheum, nawet pig. Morisona.

W razie przypadków mocznicowych, kąpiel gorąca ze zlewaniami zimnemi, silny laxans, podskórnie eter lub kamfora, albo też do lewatywy Hydras chlorali 2—3 gramów lub Acid. benzoicum po 0·2 co 2—3 godz. Zob. Uraemia.

Jeżeli okres przewlekły, chory niekoniecznie ma leżeć w łóżku, zwłaszcza, jeżeli opuchliny nieznaczne.

Dyeta przeważnie mleczna, 2—4 litry mleka, jaja, mięsa mniej, jarzyny, żadnych alkoholików i korzeni.

Do picia wody: Bilińska Giesshübel lub woda z kwaskami. Unikać zmęczenia fizycznego, odziewać się ciepło, nie narażać się na niepogodę i zmiany temperatury.

Choremu należy polecić mierne dawki tanniny lub Plumb acet. Ferr. sesquichloratum obok ciepłych kąpieli, mniej energicznie stosowanych jak w okresie ostrym i zawijania w koce. Nadto podawać diuretica: Coffein 1·0—1·50 p. die, theobrominum salicyl. w tych samych dawkach, digitalis, adon. vernalis z dodatkiem Liqu. kali acet. 15—20 na 200. W razie zaparcia stolca, środki przeczyszczające.

703. *Diuretini 5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Syr. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

704. *Strontii lactici 50·00,*
Aqu. dest. 250·00.
MDS. 2 łyżki dziennie.

Morbus maculosus Verlhofii.

Lekka pożywna dyeta, spokój w łóżku, kwaśne napoje (kawa, herbata wzbronione). (Leczenie krwotoków zob. Epistaxis, Haematemesis).

705. *Dct. Chinae reg. e 10·00*
ad 180·00,
Acid. sulphur. dil. 3·00,
Syrup s. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

706. *Extr. secal. corn. 1·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syr. sacch. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Morphinismus.

Najlepszą metodą, powolne odzwyczajenie, z początku do połowy lub trzeciej części, później w przeciągu 10—20 dni zejść do 0 morfiny, w końcu wstrzykiwać Aq. destil., dając natomiast cokolwiek morfiny do wewnątrz, lub małe wstrzyknięcia Codein hydrochl. lub extr. opii aqu.

Dobre żywienie, mleko z cognakiem, mocne wina, kąpiel 28° R.

Przeciwko bezsenności brom z makowcem, Amylenhydrat, Sulfonal, unikać Chloralu.

Wpływ moralny, usunięcie powodów, jakie doprowadziły do Morf., chronić od powtórzenia się choroby.

Przeciwskazanie do odzwyczajania morfiny stanowi tylko bolesna ciężka choroba, gdzie morfina mniej szkodzi.

Morpiones zob. pedic. pubis.

Mydriasis (rozszerzenie źrenicy).

Towarzyszy zwykle porażeniu accomodacyi; przyczyny, prognoza i leczenie takieżsame, jak przy paralysis accomodationis.

Myelitis.

W ostrej:

Ułożenie chorego równo w łóżku, najlepiej na poduszkach powietrznych. Bańki cięte lub pijawki w samym początku choroby, potem Tra. jodi, wcierki z Ung. cinereum 3—4 grm. p. die i jednocześnie kali jodatum, jeżeli była lues, a nawet jako środek przeciwzapalny. Uważać przy tem na ślinotok, lodowe okłady na stos pacierzowy. Równocześnie silne środki przeczyszczające: Kalomel, Jalapa, Senna. Uważać na odleżyny, na zatrzymanie moczu.

W przewlekłej formie:

Kąpiele ciepłe, wyjazd do Cieplic, Gasteinu, Trenczyna, Wildbadu, Swoszowic, Piszczan, Lubienia itp. wód. Elektryzowania prądem stałym i faradycznym. Na wewnątrz kali jodatum z 10:200, 2 łyżki dziennie. Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach, arsen po 0·001 lub Ergotynę po 0·10—0·50 2—3 razy dziennie (skutek jednak wątpliwy).

Myringitis.

Jeżeli ból wielki 1—2 pijawek na Tragus, gdy widać tworzący się ropień, nacięcie. W razie miernego bólu wcierać w okolicę ucha:

707. *Morphii muriat. 0·30,*
Ol. hyosc. 15·00.

jako też włożyć do ucha watę napojoną kilkoma kroplami tego roztworu.

Leczenie zapalenia B., jak przy Otitis media acuta.

Nephritis zob. Morb. Brighti.

Nephrolithiasis.

Zalecić wody alkaliczne (Karlsbad, Vichy, Ems, Kissingen, Salvator, Wiesbaden. Zabronić zbytniego pożywania mięsa, za to więcej jarzyn, mleka, w ogóle dużo płynów.

Napoje wyskokowe w małej ilości; kwaśne napoje i potrawy wzbronione. Mierne używanie ruchu.

Przeciw krwotokom z nerek Ergotin, Tannin. Przeciw kolce nerkowej, narcotica: Morfina, Opium, dalej Urethan 3—4·0 dziennie. Ciepłe kąpiele, bańki suche, nacieranie oliwą z chloroformem, ciepłe okłady. Wstrzykiwania morfiny.

708. *Butyl Chloral 5·00,*
Aqu. dest. 120·00,
Spir. vini rectif. 10·00,
Glycerin 2·00.
DS. 2—3 łyżek jedna po drugiej.

709. *Lithii carbon.*
Natri bicarb. āā. 0·50,
Tal. dos. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

710. *Piperazin 5·00,*
Div. in dos. 10.
DS. 3 pr. dziennie w opłatku, lecz znacznie lepiej w syfonie wody sodowej lub Giesshübelskiej.

Neuro-retinitis (Zapalenie nerwu wzrokowego i siatkówki).

Cierpienie objawiające się jedynie podupadaniem bystrości wzroku rozpoznawanem być może jedynie wziernikiem. Obok ograniczenia światła, jużto okularami, jużto w pewnych formach zapalenia, ciemnym pokojem i zakazanie pracy, wymaga przedewszystkiem leczenia przyczynowego, a więc: Syfilis (secundaria) wcierania ungu. cinereum; diabetes: Karlsbad, albuminuria: mleczna kuracya itd. Rheuma i leukemia dają również powód do zapaleń siatkówki. Zmiany chorobowe w ścianach naczyń siatkówki (kruchość tychże) dają powód do zapal. siatkówki połączonego z licznemi wynaczynionkami krwi w tejże osłonie, jakoteż w ciałku szklannem (Ret. haemorrhagica). Wzrok zwykle bezpowrotnie stracony; jeżeli zaś, co się przydarza przyłączy się podwyższenie ucisku śródocznego (Glaucoma haemorrh.), oko takie ze względu na dolegliwość często wyjętem być musi. Choroby mózgu wogóle, a najczęściej nowotwory w mózgu ($^2/_3$ i więcej) sprowadzają najczęściej w obu oczach t. z. tarczę zastoinową.

Neuralgia intercostalis.

Przedewszystkiem wyśledzić przyczynę, najczęściej malaria. Elektryzowanie, wcierania kojących maści. Wstrzykiwania morfiny lub antipyriny. Jeżeli przyczyną jest liszaj (herpes) pudrować lub smarować maścią cynkową, lub morfinową.

711. *Chloroformii 10·00,*
Ol. hyosc. cocti
Ol. olivar. āā. 20·00.
MDS. Do nacierań.

712. *Veratrini 0·50,*
Chloroformii 10·00,
Spiritus 50·00.
MDS. Do nacierań.

713. *Antipyrin.*
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. 1 lub 2 strzykawki wstrzyknąć w okolicę bólu.

Neuralgia trigemini, Prosopalgia.

Uwzględnić i leczyć przyczyny: anemia, histerya, zimnica, choroby ucha, zębów itp.

Wycięcie blizny ugniatającej nerw. Leczenie przymiotu, zatrucia ołowiem.

714. *Chinin muriat. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Jeden proszek przed napadem.

715. *Chloral. croton. 0·30.*
Pro dosi w pigułkach 4—5 razy dziennie.

716. *Solut. arsen Fovleri 10·00.*
DS. 3 razy dziennie od 3—5 kropli po jedzeniu.

W razie bólu powstałego z przeziębienia:

717. *Natri Salicyl. 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

718. *Butyl chloral 2·00—3·00,*
Spir. vini rectf. 10·00,
Glycerin 20·00,
Aqu. dest. 120·00.
MDS. 3—4 łyżek na raz. (Dawki według stopnia bólu i indywidualności chorego).

719. *Extr. Gelsemii fluid. 10·00.*
DS. Co $1/2$ godz. po 5 kropli. (Najwyżej 3 dawki).

720. *Analgeni à 0·50.*
3—4 razy na dzień.

721. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Rano i wieczór proszek.

722. *Exalgin 0·30—0·40.*
Kilka razy dziennie.

Methylen caerul. 0·02—0·03.
pro dosi, 2—3 razy dziennie.

723. *Veratrin. 0·15,*
Morphii acet. 0·10,
Ungu. cerei 10·00.
Mf. ungu. S. Wcierać w miejsca bolące.

Elektryczność, naciąganie lub wycięcie kawałka nerwu.

Noma.

Najgłówniejszym czynnikiem leczniczym jest pożywna i podniecająca dyeta.

Części zgorzelą dotknięte należy przypalić zgęszczonymi kwasami lub sześciochlorkiem żelaza, najlepiej jednak lapisem lub termokauterem.

Do opatrunku najlepiej nadaje się jodoform lub płatki waty maczane w kreolinie. Usta należy pilnie płukać, lub wymywać roztworami przeciwgnilnymi (3%) woda borowa, słaby roztwór nadmagnezianu potasowego, 3% kwas salicylowy itp. Ubytki powstałe, wymagają najczęściej po zupełnem zabliźnieniu, zabiegów plastycznych.

Obstipatio alvi habitualis.

Usunąć przyczyny cierpienia, środki lekko czyszczące, dyeta mieszana, kompoty, jarzyny, owoce, figi, miód, pierniki, zimna woda na czczo, u chorych, którzy znoszą mleko, dawać takowe w sporych ilościach.

Obok tego zabiegi hydropatyczne, miesienie, codzienne lewatywy, wody mineralne: Karlsbad, Marienbad, Hunyady Janos, Kissingen (Rakoczy).

724. *Pulv. liquir comp. 40·00.*
Co dzień na noc $1/2$—jednej łyżeczki.

725. *Trac Rhei vinos.*
Extr. fluid. Cascar. Sagr.
āā. 25·00.
DS. 2 razy dnia po $1/2$—1-ej łyżeczki.

726. *Extr. Aloë aquos.*
Extr. taraxaci āā. 5·00,
f. pil. N. 50.
S. Rano i wieczór po 1—2 pigułek.

727. *Trochisci compressi e Rheo à 0·50 N. 50.*
DS. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

728. *Trochisci campressi e Cascar. Sagrad à 0·50 N. 50.*
S. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

729. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w $1/2$ szklanki ciepłej wody.

730. *Natri bicarb.*
Magnes carbon. āā. 10·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00.
DS. 2 razy dnia na koniec noża.

Nadzwyczaj zalecają:

731. *Podophyllini 0·30,*
Extr. aloes
Extr. rhei āā. 3·00,
Extr. taraxaci q. s. f. pil. N. 40.
S. Na noc 1—3 pigułek.

Przy uporczywem zaparciu, wlać przez wysoko do rectum wprowadzoną sondę: 70 gr. aeter sulph. z 300 gr. Aq. foeniculi.

Dzieciom:

U osesków, zmiana mamki, odsunąć dodatki mączne, woda z cu-

krem lub extractem słodowym. U starszych regularne żywienie, mięszany pokarm, unikać środków rozwalniających. Lewatywy ze słonej chłodnej wody (14° R.), płynu do 1 roku 100—200 gr., starszym do 500 gr.

W razie koniecznej potrzeby, oseskom: Rheum cum magnesia 2 r. dziennie na koniec noża, starszym: Aq. laxat. 2—3 łyżeczki dziennie, Trae rhei vin. 1—2 łyżeczki, opaski z chłodnej wody na noc, po poprzedniem massowaniu brzucha. Extr. fluid. Cascar. Sagr., rano i wieczór po 10—15 kropli.

732. *Extr. Casc. Sagr. 5·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Syrup zingib. 20·00.
S. Na noc łyżeczkę.

733. *Tinct. nuc. vom. 1·00,*
Tinct. rhei aquos 14·00.
MDS. 2 razy dz. po 10 kropli dla dziecka 8—12 mies. przez dłuższy czas.

Rp. Ol. ricini 15·00,
Inf. coffeae tost. 60·00,
Sacch. 20·00,
Vitell. ovi N. 1.
f. emulsio.
S. Co godz. łyżeczkę.

Infus. fol. Senn. e 10·00
ad 100·00,
Syr. Mannae 10·00.
S. Na 2 razy użyć.

Odontalgia.

Jeżeli z powodu pruchnienia zęba i zapalenia nerwu: płukanie w celu oczyszczenia, osuszenie jamy w zębie i założenie kwasu karbol. czystego na kuleczce z waty.

734. *Morphii mur. 0·03,*
Spir. vini rectif. 5·00,
Chloroformii 20·00.
MDS. Na kulce z waty włożyć do jamy zęba.

735. *Mentholi 2·50,*
Chloroformii 4·00.
Na wacie włożyć do zęba.

736. *Extr. opii*
Camphor. tritae
Bals. peruv. āā. 0·50,
Masticis 1·00,
Chloroformii 10·00.
S. Kuleczkę waty w tym roztczynie zmaczaną włożyć do zęba.

Pulpitis ac. Po oczyszczeniu zęba.

737. *Thymol* w substancyi włożyć do jamy zęba.

Periodontitis: płukanie zimną wodą, zimne okłady. Tra jodi do pędzlowania dziąsła około chorego zęba, 1—2 razy dziennie. Jeżeli bóle się zwiększają, przejść do okładów ciepłych, płukania kojące.

738. *Decoct. altheae 200·00,*
Trae opii 2·00,
Aqu. menth. pip. 10·00.
DS. Płukanie.

Z powodu zwiotczenia dziąseł: usunąć kamień ze zębów i płukanie środkami ściągającymi.

739. *Acidi tannici 4·00,*
Spir. vini rectif. 80·00,
Bals. vitae Hofm. 20·00.
MDS. Łyżeczkę na szklankę płukania.

740. *Infus. fol. Salviae 200·00,*
Spir. cochlear.
Trae myrrhae āā. 25·00.
MDS. Woda do ust.

Jeżeli ból bez wiadomej przyczyny: antipiryn, phenacetin, Natr. salicylicum 0·75, co 1/2 godz.

741. *Cocaini oleinici 1—2·00,*
Ol. olivar. 10·00.
DS. Kilka kropli ogrzanego płynu wpuścić do ucha.

Przeciw krwotokom po wyrwaniu zęba:

742. *Chloroform. 4·00,*
Acid. tannic.
Menthol āā. 2·00,
Tinct. ratanh. 25·00,
Aqu. dest. 500·00.
MDS. Do płukania.

Oedema glottidis.

Uważać na czystość powietrza, unikać pyłu, dymu, zakazać rozmowy. Przy nieznacznym obrzęku, można dać inhalacye z Acid. tannicum, Kali bromatum, płukanie roztworami środków ściągających lub też pędzlowanie c. Arg. nitrico (1 : 20) raz dziennie. Łykanie pigułek z lodu, zimne lub wysychające okłady na szyję, wcieranie szaruchy. Środki przeczyszczające oraz wymiotne. Znaczniejsze obrzęki wymagają nacięć (scarificatio) przy pomocy wziernika.

W ostateczności Tracheotomia.

Oedema pulmonum.

Leczenie głównej choroby w odpowiedni sposób.

Przy pierwszych objawach obrzęku płuc ostrego, podać środki podniecające akcyę serca jak: czarna kawa, cognac, grog, wino, kamfora, piżmo. Podskórnie wstrzyknąć eter, ol. camphoratum lub coffeinę.

Zewnętrznie położyć na piersi i łydki synapizma, rozcierać nogi i ręce, dać choremu kąpiel i zlewać głowę i piersi zimną wodą.

Jeżeli chory jest krwisty, można puścić krew, zwłaszcza w obrzęku płuc wśród spraw zapalnych.

Nadto można dać lewatywę ze środków ostrych jak: Decoct colocynt., octu, roczynu soli itp.

Jeżeli niebezpieczeństwo na razie minęło, dawać cardiaca i digitalis, coffeinę, theobrominę, Sparteinę, Tra stroph. — Po tem leczyć główną chorobę i zwracać uwagę na pierwsze objawy zastoinowe.

743. *Infus. flor. arnicae*
e 15·00 ad 120·00,
Camphor. trit. 1·25,
Mucil. g. mimos. 20·00.
Mf. emulsio. S. Co $1/2$ godziny łyżkę.

744. *Acidi benzoici 3·00,*
Camphor. pulv.
Stibii sulph. aurant āā. 0·50,
Sacch. alb. 5·00.
Mfp. div. in dos. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Omphalitis.

Opatrunek przeciwgnilny (salicylowy, jodoformowy) okłady z letniej wody (2% maść salicylowa z wazeliną), ropnie wcześnie otwierać.

Onania (Masturbatio) Samogwałt.

Zapobiegać wypryskom na częściach płciowych, oxyuris; nieprzykrywać dzieci pierzaną pościelą. Wzbraniać nieobyczajnych rozmów, czytania. Ręce wśród nocy kazać trzymać na kołdrze.

Leczenie polega na wpływie moralnym, z środków ostatecznych w razie potrzeby, obrzezanie, względnie przypiekanie łechtaczki.

Przeciw niedokrwistości przetwory chinowe, żelazo, pobyt na świeżem powietrzu, gimnastyka.

Onychia.

Po stłuczeniach okłady z Aqu. Goulardi, Liquor alum. acet. Kąpiele sublimat. (0·50 : 1000·00).

Najprostszym sposobem leczenia wrastającego paznogcia jest usunięcie wrastającej połowy (po poprzedniem zamrożeniu palca eterem) zapomocą nożyczek. U ludzi bojących się tej małej ope-

racyi można osiągnąć wynik korzystny przez codzienne głębokie wprowadzenie kawałka gazy jodoformowej do załamka pomiędzy paznogieć a skórę.

Oophoritis.

Schodzi się z leczeniem perimetritis.

Otalgia.

Leczenie zależne od przyczyny. Wskutek zimnicy: chinina, jednak w przebiegu nieżytu lub ropienia ucha środk. szkodliwa. W przebiegu syfilis: kali jodatum.

Zwrócić szczególną uwagę na spróchniałe lub źle wprawione sztuczne zęby. W każdym razie można użyć maści kojących, wkraplać Cocainę.

Otitis.

a) Ot. externa circumscripta (v. Furuncul).

W pierwszej chwili leczenie poronne, w pobliżu furunkułów robi się lekkie nacięcia (jak przy szczepieniu) i napawa maścią (Resorcin 2·00 Lanolin 20·0) kilka razy dziennie. Przewód uszny wypełnia się również maścią a w pobliżu Tragus zakłada się watę borową. W dalszym okresie kataplazmy do przewodu usznego, oraz za muszlą ucha. Często przepłukiwanie ciepłą wodą, wprowadzenie pary do ucha. Wczesne przecięcie, przed tem można dla uniknięcia bólu wielkiego wstrzyknąć 10% roczczynu Cocainy. Po ustaniu krwawienia, przestrzyknąć i watą wysuszyć ucho, po czem 5% maścią borową wysmarować.

745. *Cocaini muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Watę napojoną kilku kroplami włożyć do ucha.

Resorcin 0·10,
Cocain mur. 0·20,
Morphii mur. 0·10,
Aq. dest. 10·00.
MDS. 2—4 razy dz. po kilka kropel do ucha.

746. *Veratrini*
Morphii muriat. āā. 0·10,
Lanolin
Vaselin āā. 7·00.
Mf. ungu. DS. Wcierać w okolicę ucha.

Jeżeli ból bardzo silny nie ustaje, podskórne wstrzyknięcie morfiny.

b) Otitis exter. diffusa.

U silnych osób pijawki (na Tragus, nie na proc. mastoid). Ustawiczne przepłukiwania ciepłą wodą, a jeżeli i to bez skutku, kataplazmy do przewodu usznego, na proc. mastoideus i przed muszlą uszną, (lecz nie jeden duży kataplazm na całe ucho).

Kataplazmy tylko parę godzin przykładać, poczem założyć watą napojoną gliceryną. W razie silnego bólu wkraplanie Cocainy i zewn. maści kojące, lub też podać morfinę i chloral wewnętrznie.

Jeżeli pojawi się ropienie, przestrzykać 1—3 razy dziennie i oczyścić ucho watą.

Następnie wdmuchiwać kwas borowy, wkraplać 5% roczczyn kw. borowego, a w uporczywych ropieniach, pędzlowanie roczczynem Arg. nitrici 1 : 30.

Otitis media.

Dopóki trwa ból, postawić na Tragus 1—2 pijawek, wkraplać 10% roczczyn Cocainy. Jeżeli się błona bębenkowa wypukla, przekłucie (Paracentesis).

W razie obrzęku proc. mastoid.: kataplazmy, wcieranie szaruchy.

Częste przestrzykiwania lub wkraplanie ciepłej wody do ucha. Po przebiciu bębenka 2 razy dziennie przestrzykać ucho i równocześnie przedmuchiwanie według metody Politzera.

Chory powinien być w łóżku, gdy potrzeba, płukać gardło, brać środki napotne. Na wewnątrz podać wrazie silnego bólu morfinę — chloral — kali bromatum, zewnętrznie stosować kojącą maść (zob. Otitis exter.).

Po kilku dniach ropienia wdmuchiwanie kw. borowego raz na dzień a jeżeli to nie zmniejszy wydzieliny, wkraplać środki ściągające.

747. *Zinci sulphur. 0·20,*
Aqu. dest. 20·00.
MDS. Po przestrzykaniu ucha wlać kilkanaście kropli nieco ogrzanego płynu.

W razie cuchnącego odpływu, przestrzykiwania 2% kw. karbolowym lub kali hypermang. 0·50 : 100·0.

Ozaena (Rhinitis catarh. acuta).

Jednostajna ciepłota, zaprzestanie kąpieli.

W zatkane przewody nosa u ssawców napuszczać pędzelkiem 2% roztwór Cocainy 3 razy dziennie. Starszym przestrzykać roztworem sody lub soli, (łyżeczkę na 1/2 litra wody) lub ałunu (1/3 łyżeczki na 1/2 litra).

Pędzlowanie maścią z praecipit. rubri (0·50 : 10·0), kwasu borowego 5%; podawać środki napotne.

748. *Zinci sozojodol. 5·00,*
Vaselini
Lanolini āā. 40·00,
adde Paraff. liq. q. s. f. ung. molle.
S. Posmarować gazę i wkładać do nosa.

Wdmuchiwać:

749. *Bismut. salicyl. 5·00,*
Talci 2·00.
Mfp. S. 2 razy dziennie wdmuchiwać do nosa.

750. *Cocain mur. 0·50,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Watę zmaczaną w płynie co 5 godzin wkładać.

Wziewanie do nosa pary z kamfory lub:

751. *Zinci sulphur. 2·00,*
Thymol 0·20,
Menthol 0·30,
Alcohol. absol. 50·00,
Aqu. dest. 120·00.
DS. Rozpylaczem wtryskiwać do nosa 2 razy dziennie.

752. *Saloli 5·00,*
Acidi borici 3·00,
Acidi salicyl. 0·50,
Thymol 0·20,
Talci pulv. 10·00.

Po przestrzykaniu nosa wodą karbolową 1% i osuszeniu, wdmuchiwać do nosa.

Ozaena chronica.

Uwzględnić: ciała obce, polipy, nowotwory, zatrzymaną ropę, strupy, dalej: przymiot, zołzy.

Przestrzykiwania jak powyżej.

Kali chloricum 5—10·00 : 500·00,
Resorcin 10·00 : 500·00,
Kali hypermang. 0·30 : 300·00.

Zołzowatym pędzlować roztworem Lugola:

753. *Jodi puri 0·15,*
Kali jodati 0·50,
Aqu. dest. 300·00.

Bliższe wewnętrzne ściany nosa, pędzlować balsamem peruwiańskim, w głąb zakładać tampony z waty, napojone balsamem — raz dziennie. Usuwa to cuchnienie z nosa.

754. *Jodol cryst.*
Acid. tannic.
Borac āā. 5·00.
Mfp. Zażywać 3 — 5 razy po szczypcie.

Wdmuchiwanie Aristolu. Ozaena syphil: przestrzykiwanie sublimatem (0·01 : 100·0) z dodatkiem gliceryny.

755. *Praecip. rubri 0·15,*
Vaselin
Lanolin āā. 15·00.
Mf. ungu. S. Zapuszczać pędzlem do nosa.

Oxaluria.

Dyeta przeważnie mięsna, mleczna, unikanie mącznych pokarmów, jarzyn, octu, cytryn, wina.

Ze środków leczniczych: picie wód: Vichy, Karlsbad, Elster, Salzbrunn, Wildungen.

Na wewnątrz: lith. carb., lith. salicylicum, Natr. carbon po 0·50—1·0 dziennie w wodzie selterskiej.

756. *Natri bicarb. 10·00,*
Lith. carb. efervescentis 50·00.
Mfpulv. Div. in dos. N. XX.
S. r. i. w. proszek w szklance wody.

757. *Natri bicarb. 2·00,*
Lith. carbon.
Kali carbon. āā. 0·50,
Aq. flor. naph.
Syr. simpl. āā. 20·00,
Aqu. dest. 300·00.
DS. Przez dzień wypić (roztwór Ewicha).

Oxyuris vermicularis.

Lewatywy z wody, czosnku roztartego wodzie (garść na 1 litr) z $^1/_2$% roztworu sublimatu, lub też lewatywa z czystego tranu.

758. *Butyri Cacao 3·00,*
Calomelanos 0·05,
Mf. supposit. Dtur. tal. dos. N. V.
S. Na noc jeden czopek.

Naphthalin 1·00,
Ol. olivar 40·00.
MDS. Do lewatywy.
Dorosłym 5—6·00:80·00 oliwy.

Panaritium.

Należy jak najrychlej głęboko aż po kość przeciąć i w ranę wprowadzić pasek gazy jodoformowej, celem zapewnienia odpływu wydzieliniu i zapobieżenia przedwczesnemu zlepianiu się brzegów rany. Kawałki kości obumarłe należy wyjąć.

Pannus.

Nie będąc samoistną chorobą, nie wymaga odrębnego leczenia; należy leczyć jedynie chorobę wywołującą tenże jak: trachoma, Conjunct. scrophulosa et blennorrh. chron. (Zob. odpowiednie rozdziały). Łuszczka zaś sama powoli ustąpi.

Zbytecznem więc jest mówić, iż łuszczka jaglicowa innego, a powstająca na tle skrofulicznem również innego leczenia wymaga.

Paralysis.

Wykrycie przyczyny porażenia, czy obwodowe czy ośrodkowe. Leczenie przedewszystkiem głównej choroby.

Najczęstszą przyczyną lues, a wtedy wcierki z unguent. cinereum i kali jodatum.

W razie przyczyny rheumatycznej — polecić ciepłe kąpiele siarczane. Cieplice czeskie lub węgierskie, Piszczany, — masowanie, elektryzowanie prądem stałym lub przerywanym stósownie do rozpoznania.

Na wewnątrz pilocarpin 0·01 na dawkę lub podskórnie, lub strychnin. sulfur. 0·10 na 10·0 z tego $^1/_4$—$^1/_2$ strzykawki co 2-gi dzień.

Paralysis agitans.

Choroba nieuleczalna. Można jednak zmniejszyć trzęsienie za pomocą środków, podskórnie wstrzykiwanych jak: Curare, Morphin. i Sol. Fovleri.

759. *Sol. arsen. Fovleri 2·00,*
Aqu. dest. 4·00.
DS. $\frac{1}{2}$ strzyk. Na wewnątrz też sol. arsen. Fovleri po 4—6—10 kropli na dzień.

Wody arsenikalne: Gubera, Levico itd.

Ciepłe kąpiele, kąpiele borowinowe, (Mattoniego sól borowinowa), elektryzowanie, kali jodatum lub bromat. i inne nervina.

Polecają też wstrzykiwania z:

760. *Hyosciamin mur. 0·01,*
Aq. dest. 10·00.
DS. $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ strzykawki; lub na wewnątrz:

761. *Hyosciamin 0·02,*
Pulv. et extr. liquir. q. s. ut f. pil. N. XX.
S. 1—2 pigułki dziennie.

Paralysis nervi facialis.

Wykrycie przyczyny czy jest obwodowe czy centralne i leczenie tejże, a więc: lues, ropnie lub gruczoły, tumory, (exostozy) uciskające nerw, zmiany w uchu (otitis interna).

Jeżeli przyczyną porażenia zaziębienie, to środki napotne, ciepłe okłady, ciepłe kąpiele, unikanie przeciągów, na wewnątrz pilocarpin. mur. 0·01 lub podskórnie.

Elektryzowanie n. facialis, przeważnie prądem stałym, później i faradycznym, massage.

Podskórne wstrzykiwanie strychniny:

762. *Strychnin. sulfur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ strzykawki co 2-gi—3-ci dzień.

Paralysis progressiva.

Przy pierwszych objawach usunąć chorego od zajęć, dać mu umysłowy i fizyczny wypoczynek. Dyeta pożywna ale nie podniecająca, życie pod każdym względem hygieniczne.

Jeżeli była dawniej lues, to energiczna kuracya rtęciową przez wcierki 2—3 grm. na raz, obok tego kali jodatum.

Jeżeliby nawet i nie było lues, to przecież należy spróbować wcierek, bo czasem bywają polepszenia, a nadto chorzy nie chcą się do lues przyznawać.

Zresztą kąpiele letnie, zimne wycierania, prąd stały na głowę, na wewnątrz kali jodatum lub Ergotin po 0·1—0·50, 2—3 razy dziennie. Rzadko kiedy bywa skutek z leczenia.

Paralysis accomodationis.

Cierpienie bardzo uporczywe, często nie ustępujące.

Przyczyny obwodowe jak trauma, rheuma, sztuczne (atropin) lub też centralne jak: cierpienia mózgu i rdzenia pacierzowego.

Przedewszystkiem leczenie przyczynowe; lokalnie zapuszczanie raz dziennie 1 kropli 0·5% roztworu pilokarpiny i elektryzowanie słabym prądem stałym. Zakazanie pracy.

Porażenie accomodacyi atropinowe, samo ustępuje.

763. *Pilocarp. mur. 0·05,*
Aq. dest. 10·00.
DS. Krople do oka.
Zakraplacz.

Paraphimosis.

Odprowadzenie natychmiastowe załupka. W razie trudności, okłady z zimnej wody, z wody Goularda, a w razie znacznego obrzęku nacięcie.

By usunąć obrzęk żołędzi, okręca się ją na kilka minut kil-

kakrotnie w kierunku poprzecznym kateterem Nelatona, po zdjęciu tegoż szybko odprowadza się napletek.

Paresis vesicae.

Należy choremu polecić, by oddawał mocz w regularnych, nie zbyt wielkich odstępach. Jeżeli oddawanie moczu jest zupełnie niemożliwem lub jeżeli po samowolnem oddaniu jeszcze pewna ilość moczu w pęcherzu pozostaje, należy założyć 2—3 razy na dobę cewnik.

Przeciwko osłabieniu pęcherza, o ile ono nie jest objawem choroby ośrodków nerwowych, zaleca się leczenie hydropatyczne, kąpiele nasiadowe chłodne, zmywania, zimne lewatywy, stosowanie prądu stałego i przerywanego, masowanie, a na wewnątrz przetwory strychninowe.

764. *Strychnin. nitric. 0·01,*
Sacch. albi 4·00,
Mfpulv. div. in dos. 10.
S. 1—3 proszków dziennie.

765. *Strychnin. sulph. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyi.

Parotitis.

Okłady wysychające z wody ciepłej lub octanu glinowego, na wewnątrz środki lekko przeczyszczające. W przypadkach ropnych wczesne nacięcia.

Pavor nocturnus.

Dyeta niedrażniąca, nie dawać kawy, herbaty, napojów wyskokowych. Zimne zmywania, kąpiele, gimnastyka. Nie pobudzać wyobraźni opowiadaniami. Na noc nie dawać wiele jeść, sypialnię miernie oświetlić. W razie niedokrewności chinina, żelazo, a w potrzebie na noc cokolwiek soli bromowej, chloralu, urethanu. Opium przeciwskazane.

766. *Chloralhydrat*
Natri brom. āā. 1·00,
Mucilag. g. ar.
Syrup rubid. āā. 15·00,
Aqu. dest. 80·00.
DS. Na noc łyżkę.

767. *Urethani 2·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Syrupi 20·00.
DS. Na noc łyżkę.

Pediculi capitis.

Po obcięciu włosów, wymyć głowę roztworem sody, następnie wysmarować albo naftą czystą lub z dodatkiem balsamu peruwiańskiego.

768. *Ol. petrae 50·00,*
Bals. peruv. 20·00.
MDS. Do smarowania głowy.

Po dokładnem nasmarowaniu zawiązać głowę na 12 godzin, po czem należy kilka razy przemyć i wyczesać gęstym grzebieniem.

Pediculi pubis, Morpiones.

Na wieczór posmarować albo czystą maścią szarą, lub też

769. *Ol. petrae*
Unguent. cinerei āā. 10·00,
Bals. peruv. 5·00.
Mf. ung. S. Do smarowania.

Na drugi dzień kąpiel i oczyszczenie mydłem. Po 8 dniach leczenie powtórzyć, aby zniszczyć z gnid powstałe młode.

Pediculi corporis seu vestimenti.

Wymagają kąpieli i leczenia powstałych podrażnień skóry. Ubrania należy wyparzyć lub też napuścić 1—2% roztworem sublimatu.

Pemphigus.

Dobre odżywienie, na wewnątrz żelazo, chinina, Sol. ars. Fovleri a unikać leków osłabiających organizm (pigułki Morissona) leczenie rtęciowe.

W pemphigus pruriginosus kąpiele dziegciowe, t. j. naciera się skórę dziegciem, a w $^1/_2$ godz. po tem daje się kąpiel letnią przynajmniej godzinę trwającą. W przypadkach Pemphigus vegetans, daje się kąpiele sublimatowe (5—8 gr. na kąpiel). Przy zmianach w jamie ust, płukanie c. acido borico 2%. Exkoryacye pokrywa się płatkami z maścią cynkową lub ochładzające maści.

P. neonatorum: smarować 1% olejem salicylowym i pudrow. *c. Zinc. oxyd. et talco ven.*

770. *Lanolin anhydrici 10·00,*
Adip. benzoin. 20·00,
Liqu. plumb. subacet 30·00.
Mf. Ungu. S. Do smarowań.

Pericarditis.

Przedewszystkiem spokój, chory powinien leżeć w łóżku, mało się ruszać, na okolicę serca worek lodowy. W razie silnych bólów parę pijawek, suche bańki, pędzlowanie c. Tra. jodi. Na wewnątrz Inf. digitalis e. 1·00 ad 200·000, co godz. łyżkę, lub inne jakie cardiacum. W razie silnej gorączki podawać antipyrinę, phenacetinę lub antifebrynę w połączeniu z coffeiną dla uniknięcia zapadu. Jeżeli bóle trwają, dać morfinę, chloralhydrat, lub sulfonal na noc. Dyeta przy tem płynna, niepodniecająca, uważać na regularne stolce. — Jeżeli okres zapalny minął, stosować resorbentia: okłady ciepłe, pędzlowanie jodyną, diuretica, jak: coffeina, diuretyna, digitalis, Tra strophanti itp. a dyeta wówczas posilna, lekko podniecająca.

W uporczywych przypadkach można zrobić punkcyę i aspiracyę przyrządami Potaine'a lub Dieulafoy, lecz rzadko kiedy chory się na to zgodzi.

771. *Infus. fol. digit.*
e 1·00 ad 180·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżki.

772. *Tinct. Strophanti 10·00.*
DS. 3 razy dz. po 10 kropli.

Po ustaniu gorączki, gdy exsudat zostaje:

773. *Infus. juniperi e 15·00*
ad 200·00,
Liqu. Kali acet.
Oxymel Scillae āā. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

774. *Infus. hb. digitalis*
e 1·00 ad 150·00,
Kali acet. 5·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Dzieciom:

775. *Inf. digit. e 0·20:100·00,*
Coffein 0·05—0·10 pro dosi.
1—2 razy dziennie.

776. *Trac Convallar 10·00.*
DS. 3 razy dz. po 5—10 kropli.

Perimetritis.

W okresie ostrym:

Spokojne leżenie w łóżku, okłady lodowe na okolicę bolesną, w razie znacznej boleści i gwałtownych objawów, u osób silnych 5—6 pijawek nad okolicę pachwinową, dyeta ścisła, płynna, nadto wewnętrznie: Tra opii simpl. po 10 kropli kilka razy dziennie albo:

777. *Extr. opii aquos. 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis suppositoria ad anum
N. V.
DS. Co 3 godz. czopek użyć.

(Gdy nasilenie objawów się zmiejsza rzadziej.

Gdy ciepłota opadnie, środki łagodnie wypróżniające: lewatywy z wody z dodatkiem 2 łyżek ol. ricini albo z dodatkiem łyżki gliceryny. Czopki glicerynowe, oleum ricini wewnętrznie.

Gdy objawy ostrego zapalenia ustąpiły, okłady wysychające, po ustąpieniu bolesności: kąpiele nasiadowe ciepłe, z dodatkiem $^1/_8$—$^1/_4$ kilo soli na kąpiel. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

778. *Trae jodi*
„ gallarum āā. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

779. *Ammon. sulpho-ichtyol 5·00—10·00,*
Vaselini flavi 50·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

780. *Ammon. sulpho-ichtyol 5·00—10·00,*
Glycerini 200·00.
MDS. Do tampon. codziennie.

W przypadkach przewlekłych miesienie.

781. *Kali jodati 10·00,*
Gelatini q. s. f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć lub:

782. *Jodoformii desodorati 3·00,*
But. Cacao q. s. ut f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć.

783. *Ammon. sulpho-icht. 1·00,*
Butyr. Cacao q. s. f. l. art. suppos. ad anum N. X.
S. Jeden czopek dziennie użyć.

Periostitis.

Spokój, pędzlowanie nastojem jodowym, okłady wysychające z octanu glinowego. W przypadkach ropnych, szerokie przecięcie ropni. Jeżeli przyczyna zapalenia okostnej szczęki jest ząb schorzały, należy go wyjąć.

Tam, gdzie istnieje podejrzenie o sprawę kiłową, należy stosować plaster rtęciowy, a na ewentualnie towarzyszące owrzodzenia przykładać maść rtęciową, na wewnątrz zaś podawać przetwory jodowe.

784. *Kal. jodat. 5—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

785. *Natri jodati 5·00—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

786. *Empl. hydrarg. extens.*
$^1/_4$ m.
S. Pokrajać na paski i przykładać na miejsca zgrubiałe.

787. *Merc. praecip. rubri 1·00—3·00,*
Ungu. simpl. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Peritonitis.

Przedewszystkiem chory powinien zachować bezwzględny spokój; dyeta ściśle płynna. Wewnętrznie należy podawać przetwory makowca w dużych dawkach, a w razie silnych wymiotów kawałki lodu do połykania i cocainę. Zewnętrznie środki przeciwzapalne, okład lodowy, pijawki. Gdy okres ostry minie okłady wysychające lub ciepłe. Kąpiele ciepłe całe lub nasiadowe.

W przypadkach surowiczego zapalenia z przebiegiem chronicznym, może być czasem wskazane wypuszczenie płynu z jamy brzusznej, a nawet t. z. tualeta jamy brzusznej.

Peritonitis chronica, zwłaszcza u dzieci, wymaga dobrego odżywiania, wcieranie szarego mydła na ściany brzucha, kąpiele solne (Iwonicz, Rabka), kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa), Punkcya.

Do wewnątrz: żelazo, jod z żelazem, Syrup ferri jodati.

P. tuberculosa: leczyć według tychsamych zasad; punkcye wykonywać tylko w ostateczności.

788. *Antipyrin 10·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. 2 łyżki do lewatywy co 2 godziny, póki gorączka nie spadnie do 38.

789. *Antipyrin 2·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syr. rubid 20·00.
MDS. Co 3 godz. 2 łyżeczki (dla dzieci).

790. *Laudani pur. 0·02,*
Sacch. albi 0·30,
Dtur. tal. dos. XII.
S. 3 pr. dziennie.

791. *Cocaini mur. 0·15,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10—15 kropli zażyć.

792. *Emuls. commun. 200·00,*
Aqu. lauroc. 5·00,
Morphii mur. 0·05,
Syrup simpl. 10·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

W razie parcia na stolec:

793. *Morphii mur. 0·01,*
Extr. bellad. 0·02,
Butyri Cacao 1·00,
f. suppos. dtur. tal. dos. X.
S. W razie parcia jeden czopek użyć.

794. *Jodoform 5·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 25·00.
Mfung. S. Rano i w. wcierać.

Perniones. Odmrożenie.

Przemywanie ałunem, boraxem, pędzlowanie tinct. jodową, rozcieńczonym kwasem cytrynowym lub octowym.

795. *Aluminis*
Boracis āā. 5·00,
Solve in
Aqu. rosarum 300·00,
Trae benzoes 15·00.
DS. Do zmywań.

796. *Ung. rosat 75·00,*
Ol. lauri 15·00,
Camphorae 10·00.
Mfung. S. Maść na odmrożenie.

797. *Boracis 5·00,*
Ung. spl. 25·00.
Mfung. S. Maść na odmrożenie.

798. *Ol. camphorati 2·00,*
Lanolini 20·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

799. *Aristoli 1·00,*
Aether. sulph. 10·00,
Collodii 30·00.
MDS. Do pędzlowań.

800. *Medullae ossium 30·00,*
Acid. mur. conc. 20·00,
Ungu. altheae 80·00,
Extr. opii aquos
Camphorae rasae āā. 1·00,
Terebinth. venet. 15·00.
Mf. ungu. S. Do smarowań.

801. *Cocain hydrochl. 0·20,*
Lanolin 10·00.
Mf. ungu. S. Wcieranie.

Rp. Mentholi 1·50,
Saloli 2·00,
Ol. oliv. 2·00,
Lanolin 50·00.
S. 2 razy dz. wcierać w ręce.

Na owrzodzenia opatrunki jodoformowe, maść z azotanu srebra itp.

Pertussis. Koklusz. Krztusiec.

Oddzielić dzieci zdrowe zwłaszcza małe. Dyeta pożywna, karmić zaraz po wymiotach. Pobyt na świeżem powietrzu, oddychanie zgęszczonem powietrzem, zmiana miejsca pobytu. Rozpylanie 5% kw. karbol. w mieszkaniu. — Przy napadach dobywać palcem w szmatkę zawiniętym wydzielinę.

W razie wystąpienia zapalenia płuc (napady czasem ustają) dawać leki wykrztuśne:

Inf. ipecac. c. Natro benzoico.

802. *Trae bellad. gtts. 2—5,*
Mixtur. gummos. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 god. łyżeczkę.

803. *Chloral hydratis 0·50,*
Ammon. v. Natri bromati 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Mixtur. gumm.
Syrup rubid. āā. 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

804. *Cocain mur. 1·00,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do pędzlowań, przełyku i krtani.

805. *Morphii mur. 0·01—0·02,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup altheae 15·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę.

806. *Chinini muriat. 0·50,*
Natr. bicarb.
Sacchari āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

807. *Trae alcohol. rad. aconit.*
Trae bellad. āā. gtts. 10,
Aqu. amygdal. amar. 1·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. 3—4 r. dzien. łyżeczkę.

808. *Stibii sulphur. aur. 0·50,*
Mucilag. gum. ar. 20·00,
Aqu. dest. 50·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Skłóciwszy, co 2 godz. łyżeczkę.

809. *Coccionell pulv. 1·00,*
Kali carbon. 3·00,
Sacchari 10·00,
Aq. dest. 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

810. *Antipyrin. 1·00,*
Terpinhydratis 1·00,
Aqu. tiliae
Syrup aurant āā. 50·00.
MDS. 4—5 r. dzien. łyżeczkę.

811. *Extr. hyosc. 0·20,*
Linctus gummosi 100·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

812. *Codeini mur. 0·05,*
Linct. gumm. 60·00,
Syrup altheae 30·00.
MDS. 3—4 łyżek dziennie.

813. *Antipyrin 0·50—1·00,*
Aqu. de Vichy 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. Używać zaraz po napadzie łyżeczkę. — Wyżyć w ciągu 24 godzin.

814. *Dct. hbae Thymi*
10·00 ad 200·00,
Ammon. bromat. 2·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

815. *Bromoformii 5·00.*
DS. Dzieciom
do roku życia 2—3 kropli,
od 2—4 lat 3—4 „
do 8 lat 4—5 „
3 razy dziennie podać w łyżeczce wody.

Ponieważ bromoform perełkami osiada, uważać, aby dzieci połknęły (Br. należy chronić przed światłem, a gdy zczerwienieje, odrzucić).

816. *Acidi benzoici*
Bismut. salicyl. āā. 5·00,
Chinin sulph. 1·00.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

817. *Acidi borici*
Coff. tost. āā. 5·00.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

818. *Thymoli 1·00,*
Spir. vini rectif. 250·00,
Aqu. dest. 750·00.
DS. Do inhalacyi.

Jako środek, zmniejszający ilość napadów, znoszący wymioty, polecają kreozot. Podaje się albo w syrupie (0·50:100·00) dzieciom od $1^1/_2$—2 mies. 2 łyżeczki dzien., starszym 6—8 łyżeczek, lub też we winie z wodą aromatyczną i syrupem.

819. *Creosoti 0·25,*
Sulphonal 0·20,
Syrup tolutani 150·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę (przed użyciem wstrząsnąć).

820. *Antispasmini 1·00,*
Aq. amygd. amar. 10·00.
S. 1—2 r. dz. po 15 kropli.

Pharyngitis.

W nieżytach lekko przebiegających, wystarczą płukania słoną wodą, ślazem itp., zabronić palenia tytoniu i trunków.

W cięższych przypadkach używać wdychania z ałunu, ac. tannic. Pędzlować roztworem lapisu (1:20) ac. tannicum (1:15).

821. *Alum crudi 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
DS. Płukanie.

822. *Kali hypermang. 0·10,*
Aqu. dest. 500·00.
DS. Płukanie.

823. *Kali chlorici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
DS. Płukanie.

824. *Jodi puri 0·15,*
Kali jodati 0·50,
Glycerini 50·00.
MDS. Do Pędzlowania.

825. *Trae myrrhae 15·00,*
„ pimpinell 2·50,
Ol. menth. pip. gtts. V.
·MDS. 15—20 kropli na szklankę płukania. W razie znacznej bolesności, pędzlowanie 5% rozcz. Cocainy.

Phimosis.

Jeżeli phimosis jest skutkiem zapalenia, to w wielu przypadkach udaje się ją usunąć leczeniem przeciwzapalnem: spokój, ułożenie członka podwyższone, zimne okłady, przestrzykiwanie kwasem borowym 2% pod napletek, by wydzielinę przy istnieniu balanitis, trypra, wrzodu miękkiego lub twardego usunąć. W razie, gdy phimosis jest wypływem kiły, utrzymuje się uporczywie, a niema objawów zgorzeli, przedsiębierze się energiczną kuracyę rtęciową, w takim razie wraz z ustępowaniem zmian kiłowych napletka, i phimosis ustępuje. W razie grożącej zgorzeli, skutkiem wzajemnego ucisku obrzmiałej żołędzi na napletek, operacyjne zniesienie phimosy.

Metody operacyi:

1) Rozcięcie wewnętrznej blaszki napletka. Naciąga się ile możności zewnętrzną blaszkę napletka na żołędzi, napinając w ten sposób brzeg napletka, który się w linii środkowej na długość $1/2$ ctm. nacina, przy dalszem naciąganiu napletka na żołędzi, przecina się wciąż napinającą się blaszkę wewnętrzną dopóki napletek nie da się zupełnie odprowadzić.

2) Przeciąwszy na grzbiecie członka obie blaszki napletka, zeszywa się blaszkę napletka wewnętrzną z zewnętrzną.

3) Circumcisio: Cięcie jak wyżej, aż do sulcus coronarius, wzdłuż tego ostatniego prowadzi się cięcie tak, by z blaszki wewnętrznej napletka jaknajwięcej, z zewnętrznej jaknajmniej wyciąć.

Pityriasis versicolor.

826. *Trae Veratri viridis 30·00.*
DS. Do pędzlowania na noc. Następnego dnia zmyć wodą mydlaną.

827. *Acidi salic. 3·00,*
Sulphur. praecip. 10·00,
Lanolin
Vaselin āā. 50·00.
DS. Wieczorem nasmarować, rano zmyć wodą z mydłem.

Pleuritis.

Chory ma leżeć w łóżku, pożywienie płynne, zwłaszcza jeżeli jest gorączka. Suche bańki na okolicę zajętą zapaleniem opłucnej, jeżeli bardzo silny ból, to nawet 4—6 pijawek. Po tem

okład lodowy, lub wysychający. Z resztą leczenie wyczekujące, co najwyżej jakiś kwasek do picia, małe dawki chininy. W razie męczącego kaszlu, morfina. Jeżeli się wypocina nie wytwarza, to pozostać przy tem leczeniu, co najwyżej pędzlowanie przez kilka dni cum Tra jodi i nie pozwalać choremu wychodzić, dopóki tarcie istnieje i stan podgorączkowy się utrzymuje. Z resztą trzeba leczyć chorobę zasadniczą, najczęściej nacieki szczytowe. Jeżeli zaś jest już znaczna wypocina, to obok okładów wysychających można zalecić ciepłe kataplazmy. W okresie, kiedy już wypociny nie przybywa, pędzlowanie jodyną, vesicantia, stosowane co 2—3 dni na inne miejsce. Na wewnątrz Natr. salicylicum po 3—4 grm. dziennie, diuretica jak: Inf. digitalis, Theobrom. natro salicyl. po 4—5 grm. dziennie, Coffeinum natro salic. 1—1·5 dziennie, Calomel, Adonis vernalis 6·00 na 200·00., Tra. stroph., Kali nitricum itp. Nadto można próbować środków przeczyszczających, jeżeli nie ma przeciwskazania: Kali. jodat. 10·00 : 200·00 na wewnątrz 2—3 łyżek pro die.

Tam, gdzie wypocina ropna, należy zrobić resekcyę żebra i ropę wypuścić, jeżeli zaś chory nie chce, to przynajmniej punkcyę i aspiracyę płynu przyrządem Potaina lub Dieulafoy. Punkcya nadto jest wskazana, jeżeli znaczna bardzo duszność grozi życiu chorego.

Po przebyciu zapalenia opłucnej, wyjazd na świeże powietrze, w góry, odżywianie forsowne, gimnastyka odpowiednia i leczenie w gabinetach pneumatycznych.

Zresztą leczyć należy chorobę główną, która dała powód do zapalenia opłucnej, a tą jest najczęściej gruźlica płuc.

828. *Dect. cort. chinae*
e 10·00 ad 150·00,
Natri salicyl 3·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Dzieciom Natr. salic. 0·10—0·30 pro dosi. Co 2—4 godz.

829. *Chloroformii 10·00,*
Ol. hyosc.
Ol. olivar. āā. 20·00.
S. Do nacierań.

Przy pozostałym exsudacie:

830. *Decoct. ononidinis*
e 15·00 ad 200·00,
Oxymel Scillae 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

831. *Natr. chlorat. 5·00,*
Lithii chlorat. 1·00,
Aqu. petroselin 130·00,
Syrup menth. 200·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

832. *Syrup ferri jodati 10·00,*
Syr. simpl. 20·00.
MDS. 3 razy dz. po 20 kropli (dla dziecka 5 let).

Pneumonia.

Leków swoistych przeciw pneumonii nie posiadamy. Leczenie więc przeważnie dyetetyczne. Chory powinien leżeć w dużym pokoju o jednostajnej temperaturze, dyeta tylko płynna: bulion, rosół, mleko, winna polewka, wino, rosół z jajem, do picia jakiś kwasek lub lemoniada.

W pierwszym okresie zapalenia płuc można postawić suche bańki, zwłaszcza, jeżeli jest kłócie w piersiach, przy bardzo silnem kłóciu nawet 2—3 pijawek lub cięte bańki i okład lodowy lub wstrzyknięcie morfiny. Przy silniejszym kaszlu, męczącym chorego, nieznaczne dawki narkotyków. Jeżeli gorączka bardzo wysoka lub trwa długo, na-

leży przeciwdziałać przez zmywanie ciała letnią wodą lub pół na pół wodą z octem, dalej środki przeciwgorączkowe jak: antipyrinę 1·00—2·00 lub phenacetinę, ale lepiej z dodatkiem coffeiny 0·15—0·20 na dawkę, lub też obok antipyretików dać jeszcze cognac lub mocne wino. Przy słabem tętnie, lichej akcyi serca, podać digitalis, strophantus lub sparteinę.

W objawach zapadu na wewnątrz camphora 0·1 w kieliszku wina lub podskórnie strzykawkę ol. camphorat.; wreszcie, podskórnie eter.

833. *Infus Valerianae*
e 5·00 ad 200·00,
Aether sulph. 2·00,
Syr. aurant. 20·00.
S. Co godzinę łyżkę.

Chorym, przyzwyczajonym do nadużywania wyskoku, należy nie szczędzić wina, cognacu, ażeby nie wybuchło delirium. W razie delirium: opium, morfina lub chloralhydrat (2—3 grm.).

W okresie rozdzielania się nacieku: środki wykrztuśne, rozdzielające jak: woda giesshübelska, selterska, szczawnicka.

834. *Infus ipecac.*
e 0·30 ad 180·00,
Aqu. lauroc. 2·00,
Syr. altheae 20·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

835. *Infus senegae*
e 10·00 ad 200·00,
Natri benzoici 2—3·00,
Liquor ammon. anis. 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Pulv. Doveri 0·25, 2 lub 3 dawki, Stib. sulphur. aurant á 0·01—0·02 na dawkę, 2—3 razy na dzień itp. W razie trudnego rozdzielania się nacieku: okłady wysychające, okłady ciepłe, kataplazmy, dyeta pożywna, wino, cognac.

U dzieci: regularne żywienie, mleko, rosoły, do napoju kwaski, Acid mur. 1%. Ac. phosph., ½% zimne okłady na głowę. Środków przeciwgorączkowych silnych a zwłaszcza digitalis unikać.

Przeciw objawom ze strony mózgu lub żołądka: Calomel (0·05—0·10). W razie zapadu, osłabienia serca, czarna kawa, cognac, szampan, kamfora. Wczasie znacznego spadku ciepłoty, wino. Po przełomie choroby środki wykrztuśne.

Pneumonia catarrhalis zob. Bronchopneumonia.

Poliomyelitis anterior acuta.

Rzadko można widzieć pierwszy okres, w tym razie zimne okłady na głowę i kręgosłup, środki przeczyszczające (calom.). W drugim okresie t. j. (porażenia) pędzlowanie jodem, prąd stały (po 5 minut), Anoda szeroka na kręgi szyjne, katoda guziczkowa na porażone mięśnie. Gimnastyka lecznicza, środki wzmacniające: żelazo, podskórne wstrzykiwania strychnin. mur. (0·001) pro dosi 2 razy na tydzień. Nacierania części porażonych wyskokowymi, aromatycznymi przetworami. W końcu leczenie ortopedyczne.

Pollutiones.

Uwzględnić: Phimosis, Balanitis, Urethritis, Obstipatio, Helminthiasis, Onanię, Anaemię. Dobre odżywianie, unikanie wybryków in Baccho et Venere. Pościel niezbyt miękka i lekkie przykrycie. Kąpiele nasiadowe letnie na 20—25°. Elektroterapia. Hydroterapia. Kąpiele rzeczne. Pobyt na świeżem powietrzu, wczesne wieczerze, unikać spania na wznak.

Nerwowym: Natrum bromatum 2—3 grm. dziennie, osłabionym chinina, żelazo, arsen.

836. *Extr. secal. corn. 5·00,*
Sacchari 15·00,
Mfp. div. in dos. N. 20.
DS. Rano i wieczór proszek.

837. *Ferri bromati 0·30,*
Natri brom. 5·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup cort. aur. 30·00.
DS. Rano łyżkę, wiecz. 2—3.

Processus puerperalis.

Zapobiegać przeniesieniu zakażenia z osób chorych na zdrowe. Ściśle aseptyczne postępowanie podczas porodu t.j. utrzymanie w stanie aseptycznym rąk, narzędzi, bielizny czyli wszystkiego, co wchodzi w zetknięcie z rodzącą, unikanie niepotrzebnego częstego badania rodzącej.

Gdy występuje po porodzie gorączka lekka do 38° C. a tętno spokojne, odchody rozłożone: przestrzykiwanie pochwy 1—2 razy dnia roztczynami: kw. karbolowego, kw. borowego, Creoliny, Thymolu. Posypanie owrzodzeń w przedsionki i na międzykroczu jodoformem, opatrzenie gazą jodoformową. Antipyretica, zaciemniają obraz chorobowy i nie przynoszą korzyści.

Gdy ciepłota i tętno się podnosi po użytem postępowaniu: przestrzykiwanie jamy macicy środkami przeciwgnilnemi. (Acid boricum 3%, Acid carbol. 2—5% itd. zapomocą cewników Bozemanna, Fritscha, Olshausena, 2—3 razy dzien. Gdy po dwóch dniach ciepłota nie opada, postępowania tego zaniechać.

Gdy są objawy podrażnienia otrzewnej: lód na brzuch, opium per anum.

Środki rozwalniające (Ol. ricini, Calomel) podawać można, tylko gdy nie ma zadrażnienia otrzewny.

Po rozwinięciu się gorączki połogowej, postępowanie Runggego: mocne wina 1—2 butelek dziennie, cognac. Gdy skłonność do wymiotów, wino szampańskie z lodu.

838. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Co pół godz. łyżeczkę.

Gdy wstręt do wina, to cognac, rum.

839. *Spir. vini cognac. optimi*
Aqu. dest. ãã. 60·00,
Vitell. ovi unius
Syr. simpl. 20·00.
DS. Co pół godz. 1—2 łyżek.

Mleko, herbata, czarna kawa, silne rosoły, Beeftea; do napoju: woda z dodatkiem białka kurzego jednego jaja na szklankę (przecedzić). Gdy tętno szybkie: Coffeina interne. Jeżeli nie ma podrażnienia otrzewny, kapiele letne (22—24° R.) 5—10 minut 1—2 razy dziennie.

Postępowanie przeciwgorączkowe: Gdy ciepłota dochodzi do 39·5° C., zmywania całego ciała kilka razy dziennie, gdy dochodzi do 40° C. zawijanie w mokre, w letniej wodzie maczane prześcieradła; zawijanie takie można powtórzyć 2—3—4 razy, aż do opadnięcia ciepłoty, 1—2 razy dziennie. Zimny okład na głowę. Uważać na tętno i w razie zapadu, środki podniecające.

Proctitis.

Leczenie ogranicza się do stosowania lewatyw oczyszczających i zawierających środki ściągające i przeciwgnilne, zwłaszcza kw. borowy 2% lub Natr. Salicyl., obok tego z powodu towarzyszącego parcia na stolec czopki ze środkami odurzające-

mi i letnie kąpiele nasiadowe. Najważniejszem jest jednak leczenie przyczynowe.

840. *Zinci sulph. 1·00,*
Dent. tal. dos. X.
DS. Jeden proszek w pół litra wody letniej rozpuścić i użyć jako lewatywy.

841. *Acid. tannici 0·05,*
Butyri Cacao 1·00,
Mf. supposit. dent. tal. dos. N. X.
DS. 2—3 czopki dziennie.

842. *Morph. mur. 0·01,*
Extr. Bellad. 0·02,
Butyri Cacao 1·00,
f. supposit dent. tal. dos. X.
S. 2—3 czopki na dobę użyć.

Prosopalgia vide Neuralgia trigemini.

Prurigo.

Leczenie wewnętrzne:

843. *Acid. carbolici 5·00,*
Extr. et pulv. gent. q. s. ut f. pil. N. 50.
Consp. pulv. Lycopod.
DS. 3—5 pigułek 2 razy dnia.

Jeżeli choroba jest skutkiem anaemii, kaheksyi lub zołzów, to podawać na wewnątrz: tran, jod, żelazo. W lecie Rabka, Iwonicz.

Leczenie zewnętrzne:

Kąpiele siarczane lub zwykłe z dodatkiem Sol. Fleminckx. Nacierania maścią Wilkinsona przez kilka lub kilkanaście dni. Nacierania dziegciem i zmywanie tegoż w kąpieli. W ostatnich czasach z bardzo dobrym skutkiem używa się maść Naftol-B u dorosłych 4—5% u dzieci 2%. Maść tę naciera się pędzlem szczecinowym, zasypuje pudrem i zostawia na noc, z rana bierze chory kąpiel. W bardzo łagodnych przypadkach u dzieci, kąpie się co dzień dziecko w wodzie przepuszczonej przez otręby, po kąpieli naciera się skórę bilem, a czasem tylko wobec silniejszej reakcyi przez 8—10 dni maścią naftolową 2%.

Z dobrym skutkiem używano:

844. *Tiopheni 5—10·00,*
Vaselini
Lanolini āā. 50·00.
Mfu. S. Maść.

Ihle poleca:

845. *Oesypi*
Ol. olivar. āā. 10·00,
Zinci oxydati
(Amyli tritici) q. s.
f. pasta mollis.

Colombini zaleca:

846. *Mentholi 1/2—3%,*
Zinci oxydati
Amyli tritici āā. 25·00,
Vaselini flavi 50·00.
Mf. Pasta.

Prurigo ferox.

Przez 8—14 dni zmywanie skóry mydłem szarem w kąpieli i następnie nacieranie maścią Wilkinsona. Później należy przez 6 tygodni nacierać skórę cienką warstwą maści naftol. (4—5%).

W dalszym ciągu, kiedy swędzenie znacznie ustąpi, 2 razy w tygodniu kąpiel letnia i nacieranie skóry bilem. Po kilku miesiącach wystarczy to raz na tydzień wykonać.

Pruritus ani.

847. *Hdrgr. bichlor. 0·03,*
Ammon. chlorati 0·12,
Acidi carbol. 4·00,
Glycerin 60·00,
Aq. rosar. 115·00.
MDS. Rano i wiecz. posmarować, gdy skóra zgrubiała, posmarować raz kreozotem.

Przy Pr. ani, unikać picia kawy.

Pruritus cutaneus.

Leczenie przyczyn wywołujących: choroby żołądka, wątroby.

Kąpiele zimne, siarczane ze sodą, ałunem.

848. *Natr. salic. 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. 3 razy dz. po 2 łyżki.

Obmywanie 3% rozczynem spirytusowym mentholu.

849. *Cocaini 1·00,*
Mentholi 1·00,
Lanolin 50·00.
MDS. Do nacierań.

850. *Menthol. 2·50,*
Bals. peruv. 5·00,
Ung. Wilsonii
Lanolin āā. 50·00.
Mfu. S. Do nacierań.

Pruritus senilis.

Kąpiele z otrębami, zmywania wodą gorącą (40°), do której dodać roztworu:

851. *Acid. carbol. 4·00,*
Aceti arom. 200·00.
2 łyżki, po czem zapudrować.

852. *Bismut. salicyl. 20·00,*
Amyli 90·00.
MDS. Puder.

853. *Oesypi*
Ol. olivar. āā. 10·00,
Zinci oxyd.
Amyli tritici āā. q. s.
f. pasta moll.
S. Maść.

Pruritus vulvae.

Uwzględnić przyczyny: Vulvitis, vaginitis, obstipatio, diabetes. Unikać drapania, kąpiele nasiadowe (24—26°), okłady z wody karbol. 3%, Sublimat (0·50 : 1000·00). Laseczka mentolowa.

854. *Acidi carbol. crist. 5—10·00,*
Ol. olivar. 100·00.
DS. Do smarowania.

855. *Chloroformii 5·00,*
Ol. olivar. 50·00.
MDS. Do pędzlowań.

856. *Natri subsulphur. 30·00,*
Acid. carbol. 5·00,
Glycerini 20·00,
Aqu. pest. 500·00.
MDS. Do obmywań, rozgrzawszy poprzednio płyn.

857. *Cocain 1·00,*
Lanolin 20·00.
Mf. ungu. S. Do smarowań.

Pseudocroup-Laryngitis stridula.

Wziewanie pary wodnej lub słabych rozczynów soli, Natr. carbon., Ammon. mur. jużto z inhalatora, jużto trzymając dzieci nad parą. Ciepłe okłady na szyję, kataplazmy. Podawać dużo ciepłych napojów, herbaty, mleka, w ostateczności środki wymiotne.

858. *Inf. ipecac. e 2·00 ad 40·00,*
Tart. stib. 0·05,
Syrup 10·00.
MDS. Co 10 minut łyżeczkę.

859. *Cupri sulphur. 0·20,*
Aqu. dest. 40·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 10 minut łyżeczkę.

Dzieci skłonne do P. w czasie niepogody trzymać w domu.

Psoriasis.

Leczenie musi być wewnętrzne i zewnętrzne.

Leczenie wewnętrzne:

860. *Solutio Fovleri*
Trac malatis ferri āā. 10·00.

Z rozczynu powyższego daje się po obiedzie i po kolacyi z początku po 6 kropli, 4-go dnia zwiększą się dawkę o 2 krople pro die, zwiększając następnie co 3 dni dawkę o 2 krople, dochodzi się aż do 24 kropli pro die. Odtąd zwiększa się dawkę co 5 dni o 2 krople i do-

chodzi się do tej ilości, przy której, zmiany w sposób widoczny zaczynają ustępować (zwykle przy 40-tu kroplach pro die) i teraz w ten sam sposób zmniejsza się dawkę stopniowo, schodząc do początkowej ilości.

Polecają też wody arsenikalne: Gubera, Levico i t. d.

Można także podawać arszenik w postaci pigułek.

(Pillulae asiaticae).

861. *Acid. arsen. 0·65!!*
Pulv. piper. nigri 6·00,
Gummi arab. 1·50,
Rad. altheae pulv. 2·00,
M. c. aq. dest. q. s. ut f. pil. N. 100.

Pigułek używa się albo po obiedzie i kolacyi lub bezpośrednio przed niemi. Rozpoczyna się od 2 pigułek pro die, które się przed obiadem zażywa. Co 5-ty dzień podwyższa się dawkę o jednę pigułkę pro die, dochodzi się do 8—10 pigułek dziennie.

Skoro się dojdzie do 5-ciu pigułek, rozdziela się je na dwie dawki, t. j. 3 pigułki po obiedzie 2 po kolacyi i t. d.

W razie wystąpienia biegunki, bólu brzucha, nudności, zmniejsza się ilość pigułek.

Jeżeli chodzi o szybkie usunięcie zmian, robi się injekcye z Sol. Fowleri.

862. *Sol. arsen. Fovleri 2·00,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do injekcyi, jednę strzykawkę Prawaza.

Z innych środków wewnętrznych mniej skutecznych są używane:

863. *Aq. picis*
Aq. fontis āā. 250·00.
MDS. $^1/_2$ litra dziennie wypić.

864. *Acid. carbol. 10·00,*
Extr. et pulv. Liquir āā. q. s. ut f. pil. N. 100.
DS. 5—10 pigułek dziennie.

Leczenie zewnętrzne:

W okresie wybuchowym ostrym nie używać środków zewnętrznych (prócz pudru), gdyż można wywołać wyprysk ostry, i dolegliwości pacyenta znacznie zwiększyć, w okresie tym tylko środki wewnętrzne mogą być użyte.

Wskazania: 1) usunąć łuski, 2) znieść naciek, 3) usunąć zaczerwienienie.

Co do 1-go: zmywania mydłem szarem 5—6 krotnie połączone z kąpielą.

Co do 2-go: — Środki liczne, najlepszy kwas pyrogalusowy.

865. *Acidi pyrogal. 10·00,*
Ung. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. maść.

Uważać na objawy zatrucia, charakteryzują się one moczem oliwkowym.

W celu usunięcia zaczerwienienia, przepisuje się dziegieć, (który się wciera pędzlem szczecinowym) pozostawia się przez godzinę na skórze, a następnie daje się kąpiel.

W celu uniknięcia zatrucia przy rozległych zmianach na skórze, pędzluje się tylko część miejsc schorzałych, później dopiero wszystkie.

Psoriasis skóry głowy:

Usuwa się łuski oliwą, następnie zmywa się 2 razy dnia spirytusem mydlanym i wciera się następnie pomadę:

866. *Hydrarg. praecip. albi 1·00,*
Ungu. emolient. 12·00.
Mfungu. S. Pomada.

Po 8—10 dniach robi się to tylko raz dziennie.

Resnier poleca maść:

867. *Sapon. kalini mollis*
Vaselini āā. 100·00,
Ichtyol 10·00,
Acidi Salicyl
Acidi pyrogallici āā. 5·00.
Mfung. S. Maść.

W wyjątkowych razach, gdy leczenie to nie pomaga, wtedy używamy naftolu.

868. *Naphtol-B 15·00,*
Vaselini albi 100·00,
Sap. viridis 20·00.
Mf. S. maść.

W okresie wybuchowym ostrym nie używać środków zewnętrznych, gdyż można wywołać wyprysk.

Pustula maligna (Anthrax).

W celu zniesienia napięcia i uwolnienia ropy, zrobić kilka głębokich cięć krzyżujących się, przepłukać kwasem karbolowym 4%, między brzegi nacięć założyć paski gazy jodoformowej i posypać iodoformem, nadto robi się okład wysychający z płynu Burowa, zamoczywszy w nim watę Brunsa, na wierzch daje się papier kauczukowy, lub ceratkę i przymocowuje bandażem.

Pyaemia.

Należy usunąć pierwotne ognisko lub przynajmniej zapewnić wydzielinie należyty odpływ.

Pożywienie winno być podawane w formie łatwo strawnej a posilnej; cognac, stare wino. Ogniska przerzutowe należy rychło otworzyć i ropę z nich wypuścić. Z lekarstw najlepiej ograniczyć się do przetworów chininy i coffeiny.

869. *Coffein citr. 1·00,*
Aqu. cinamom. 150·00.
S. Co 2 godziny łyżkę zażyć.

Pyelitis.

Jeżeli jest okres ostry zapalny: Chory ma leżeć w łóżku, suche bańki w okolicę nerek, dyeta tylko płynna, przeważnie mleczna, najlepiej mleko pół na pół z wodą wapienną, picie wody: Bilińska. Giesshübler, wystrzegać się kawy, herbaty, korzennych zapraw i napitków wyskokowych.

Przy cierpieniu przewlekłem dyeta mniej ścisła, z unikaniem jednak wszelkich napojów wyskokowych i korzeni.

Ze środków wewnętrznych można polecić odwar; Fol. uvae ursi 15·0 na 300·0 z tego co godzina łyżkę, lub filiżankami pić. Lub Arbutini 2—3 grm. pro die w proszkach (środek drogi mało skuteczny).

870. Ol. ligni santali 3 razy po 10—15 kropli w kawie lub mleku. Kali chloric. 4—6·0 na 200·0 z tego co godzinę łyżkę.

Dobrze też działa Tannina z opium:

871. *Tannini 0·30,*
Opii 0·02,
Mfp. d. tal. dos. N. X.
S. 3—5 proszki dziennie.

Polecić też można do picia wodę sodową kwaśną (Rząca i Chmurski). Kąpiele nasiadowe ciepłe, okłady wysychające, w razie bólów na wewnątrz lub podskórnie morfinę. Zresztą trzeba leczyć główną przyczynę choroby.

Rachitis. Krzywica.

Najwięcej pomaga baczność na pielęgnowanie i żywienie. Dzieci z krzywicą powinny być jak najwięcej na powietrzu, ubranie lekkie, zamiast pierza materace z włosia, przy Craniotabes: poduszeczka z włosia

z wyciętym otworem na główkę. Przy skrzywieniach kręgosłupa i załamaniu kończyn, niepozwalać dzieciom bez podpory siedzieć, a próby ze staniem i chodzeniem bardzo ostrożnie zaczynać. W razie obfitych potów zmywać ciało kilka razy gąbką zamaczaną w zimnej wodzie i dobrze wyciśniętą, a zwłaszcza tyłogłowie. Matka słaba nie powinna karmić dziecka z krzywicą.

Dziecko z krzywicą powinno już w 4-tym miesiącu dostawać nieco solonego rosołu, o ile można, nie dawać pokarmów skrobiowatych. Po odłączeniu głównym pokarmem (po ósmym miesiącu) mięso z wyjątkiem wieprzowego, jaja, nieco wina, mleko.

Starszym dzieciom nie dawać wiele legumin, a zwłaszcza cukrów.

Drugim ważnym czynnikiem są kąpiele, jeżeli nieżyt oskrzeli nie przeszkadza.

Daje się w połączeniu ze słodem ($^1/_2$ litra) i solą ($^1/_4$—$^1/_2$ do 1 funta na 20 litrów) z dodatkiem ziół aromatycznych, w razie anaemii sole żeleziste, kąpiele (26° R.) z soli borowinowej (Mattoniego), na tydzień 2—3 razy, nigdy na noc.

Regulować objawy niestrawności, jużto dodatkiem kwasów lub alkalii. Nieżyt oskrzeli leczyć naparem Ipecac, Senegae, Liquor ammonii anis.

Kurczowi głośni energicznie zapobiegać, (zob. Laryngospasmus). Skrzywienia kończyn wymagają leczenia gimnastycznego, ortopedycznego, szyn, gorsetów itp. — U małych dzieci najlepiej rozpocząć leczenie żelazem.

872. *Aqu. pyrophosphatis ferri et sodae.*
3 r. dziennie łyżeczkę, dalej:

873. *Trae ferri chlorati 5—10·00.*
3 razy dziennie po 5 kropli we wodzie.

874. *Ferri pyrophosphor. 0·05, —0·10,*
Sacchari lactis 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 15.
S. 2 pr. dziennie.

875. *Calcii phosphor. pulv. 30·00.*
Parę razy dziennie na koniec noża do pokarmów.

876. *Calcar. phosphor. 30·00,*
Ferri lactici 2·00,
Sacch. lactis 30·00.
Mfp. S. 3 razy dz. na koniec noża.

877. *Bismut subnitrici*
Carbonat calcar. āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 4 godziny proszek (w razie uporczywego nieżytu przewodu pokarmowego.

878. *Ol. jecor aselli 2·00—4·00,*
Mucilag. gum. arab.
Aqu. dest. q. s. f. l. a.
Mixt. oleosa col. 80·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. 3 razy dz. łyżkę.

879. *Ol. jecor aselli 150·00,*
Limaturae ferri 20·00,
stent in macerat per 24 horas. deinde decant.
DS. Rano łyżeczkę.

880. *Phosphori 0·01,*
Ol. amygdal. dulc. 30·00,
Gum. arab.
Sacchari āā. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
DS. Jednę łyżeczkę na dzień.

881. *Phosphori 0·01.*
ol. jecor aselli 100·00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

882. *Phosphori 0·01,*
Lipanin 30·00,
Pulv. gi. ar.
Sacchar. āā. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

883. *Phosphori 0·06,*
Alcohol. 20·00,
Spir. menth. 0·50,
Glycerin. 60·00.
DS. 3 razy dziennie po 6 kropli. — (Co tydzień o kroplę więcej aż do 10).

Dzieciom z nieżytem kiszek stanowczo fosforu nie podawać.

884. *Butyri recent. 200·00,*
Kali jodati 0·15,
Kali bromati 0·50,
Natri chlorati 5·00,
Phosphori 0·01.

Tę ilość użyć w ciągu 3 dni, kilka razy dziennie podając na chlebie.

Ranula.

Przeprowadzić nitkę jedwabną przez torebkę. Wycięcie przedniej ściany torbiela i przyżeganie lapisem. (Drugiej metody unikać u małych dzieci — gdyż przez to nie mogą ssać).

Rheumatismus articulorum acutus.

Chory bezwarunkowo ma tak długo pozostać w łóżku, dopóki gorączka nie minie, obrzęki się nie zmniejszą i bóle nie ustąpią.

Ze środków najprędzej działających polecają: Antipyrinę, z Natr. salicylicum po 0·50, dziennie takich proszków 4—6. Jeżeli obawiamy się zapadu po silnych dawkach antipyriny, to lepiej dodać do każdego proszka 0·15 Coffeini natrosalicylici.

Dalej stosować można samo Natr. salicyl. 5·0—6·0 pro die, Acid. salicyl. 4·0—5·0 pro die, Phenacetin po 0·50, 4—5 proszków dziennie — Antifebrin do 0·25—0·50, 3—4 proszki na dzień, Salol 1·0, 5—6 proszków na dzień, Betol 0.3—0·5, 3—4 razy na dzień.

885. *Salipyrin 0·50.*
Kilka razy dziennie proszek.

886. *Asaproli 4·00,*
Aq. foenicul.
Syr. simpl. āā. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżeczkę.

887. *Salopheni 1·00,*
Dt. tal. dos. X.
S. 3—4 pr. dziennie.

Euphorin po *0·40.*
Kilka razy dziennie.

Phenocollum hydrochl. 1—1·50 pro die.
Methacetin 0·20—0·30 pro dosi.
Kilka razy dziennie.

Nadto okłady lodowe na bolesne stawy, lub ciepłe okłady. Pędzlowanie jodyną i zawijania w watę. Smarowanie stawów mięszanką chloroformową lub ichtyolem.

Nadto leczenie wszelkich powikłań w odpowiedni sposób, zwłaszcza zapaleń wsierdzia, opłucnej i t. p.

Jeżeli jest okres przewlekły, to obok środków wyż wymienionych i kali jodatum 2—3·0 pro die, polecić ciepłe kąpiele, kąpiele ze soli borowinowej (Mattoniego), pędzlowanie jodyną, massage stawów maścią jodową, ruchy bierne lub wysłać chorego do czeskich Cieplic, Trenczyna, Piszczan, Swoszowic, Krzeszowic, Truskawca, Buska i t. d.

888. *Ichtyoli 10·00,*
Ungu. parafin. 90·00.
Mf. ungu. DS. Maść·

889. *Ichtyoli 5·00,*
Ungu. emolient. 50·00.
Mfungu. S. Wcieranie.

890. *Ammon. sulfoichtyol*
Spir. aether. āā. 10·00,
Collodii 20·00.
DS. Do pędzlowania stawów.

891. *Trae Colchici 10·00,*
„ Aconit. 3·00,
„ Opii 2·00.
DS. 3—4 r. po 15—20 kropli.

892. *Exalgin 2·50,*
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup simpl. 30·00.
S. Co godzinę łyżkę.
(Jedna łyżka 0·20 Exalg. 0·80 pro die).

893. *Diaphtherini 0·50,*
Spir. vini
Cognaci
Aq. naphae
Syrup simpl. āā. 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.
(Dla dzieci).

894. *Natri jodat. 6·00,*
Sol. Fovleri 5·00,
Natri bicarb. 15·00,
Kali bicarb. 30·00,
Dct. Sarsaparill comp. 600·00.
S. Po obiedzie łyżkę użyć.
(Według Whibla w formach chronicznych).

Rheumatismus musculorum.

Na wewnątrz można podać mierne dawki Natr. salicylicum, Antipyriny, Phenacetyny a obok tego działać miejscowo przez wcieranie maści kojących, mięszanki chloroformowej. Kąpiele ciepłe, zawijania w koce, łaźnia parowa, massage, prąd elektryczny, kąpiele siarczane, Cieplice w Czechach, na Węgrzech i t. p. miejscowościach.

895. *Chloroformii*
Glycerini āā. 50·00.
DS. Wcieranie.

896. *Trae Bellad. 1·50,*
Bals. vitae Hoffman. 80·00,
Chloroformii 20·00.
DS. Do wcierań.

897. *Veratrin 0·30,*
Chloroform 15·00,
Mixt. oleos. balsam. 80·00.
DS. Do wcierań.

898. *Spir. sapon 30·00,*
Trae opii 2·00.
DS. Do wcierań.

Sarcomphalus.

Przyżegać codziennie lapisem i zasypywać pudrem salicylowym (0·25 : 50·0). Większe narośle podwiązać jedwabiem lub Catgutem.

Scabies.

Po kąpieli i wymyciu szarem mydłem, wcierać przez parę wieczorów jednę z podanych maści. Głównie nasmarować grzbiet rąk i nóg i miejsca, gdzie najwięcej lubią się gnieździć świerzby, na 3-ci dzień kąpiel.

899. *Flor. sulphur.*
Ol. Fagi āā. 20·00,
Sapon. virid.
Axungiae āā. 40·00,
Cretae albae pulv. 5·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

900. *Naphtoli 15·00,*
Ungu. simpl. 100·00,
Sapon. virid. 50·00,
Cretae albae 5·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

901. *Styrac. liquid. 5·00,*
Petrolei 20·00,
Bals. peruv.
Flor. sulphur. āā. 2·50,
Spir. Sapo. Kalini 10·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

902. *Ol. Lavandulae*
Ol. Caryophyllor āā. 1·50,
Kali carbon. 35·00,
Lactis sulphur. 100·00,
Axungiae v. Lanolin q. s. ut f. unguentum.

903. *Losophani 10·00,*
solve in
Ol. olivar 20·00,
adde
Lanolin (Adipis) q. s. 100·00.
MDS. Do wcierań.

Dla dzieci:

904. *Bals. peruv.*
Sulphur depur. āā. 5·00,
Vaselinae 50·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

905. *Styrac. liquid.*
Ol. olivarum āā. 50·00.
MDS. Do nacierań.

906. *Naphtholi 4·00,*
Sapo Kalin 25·00,
Axungiae 50·00,
Cretae albae 5·00.
Mfu. S. Do nacierań.

907. *Creolini 2·50,*
Vaselin 50·00.
Mfung. S. Maść.

Również skuteczne natarcie czystym balsamem peruwiańskim. Suknie i bielizna muszą być wyparzone.

W praktyce ubogich używa się Solutio Vleminckx, natarcie dwukrotne.

Scarlatina.

Ścisłe odłączenie chorych, aż do zupełnego złuszczenia t. j. 5—6 tygodni, poczem należy mieszkanie odwietrzyć, okna, podłogi wymyć 5% kw. karbolowym. Dzieci szkolne w mieszkaniu będące, do szkoły nie posyłać.

Pokój troskliwie przewietrzać, ciepłota 13—14° R. wystarcza, bieliznę można często zmieniać.

Za pożywienie: mleko, rosół, po ustąpieniu gorączki dyeta pożywniejsza, lecz nie zaraz mięsna. Za napój podawać można czystą wodę, kwaski.

Płukanie gardła częste 2% kw. borowym, 2% kali chloricum. W razie silnej gorączki zimne okłady na głowę, chinina, antipyrina (ostrożnie), Natr. salicyl. Na obrzęki gruczołów okłady z liquor aluminii acet., wcierania szarej maści. Skoro tylko wystąpi chełbotanie, przecinać.

W razie znacznego świądu:

908. *Lanolin anhydric. 50·00,*
Vaselin. americ. 20·00,
Aqu. dest. 25·00.
M. terendo f. ung.
S. Do nacierań.

Drgawki, majaczenia uspakajać okładami z lodu; lewatywami z chloralu (0·50:50·0).

Wśród objawów zapadu, osłabienia serca, Cognac, mocne wina, czarna kawa, kamfora.

Powikłania z błonicą (dyfterya), wysiękiem w opłucnej, błony brzusznej, zapaleniem stawów, chorobami ucha, rakiem wodnym, zapaleniem nerek — zob. odpowiednie rozdziały.

909. *Chinini muriat. 0·30,*
Dtur. tal. dos. 10.
S. Rano i wieczór proszek.

910. *Antipyrin 0·25,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 4 godz. proszek.

911. *Natr. salicyl. 0·30,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

912. *Natr. salicyl. 5·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

913. *Liquor ammon. anis.*
Aether. sulphur. āā. 5·00.
MDS. Co 2 godz. po 10 kropli w czarnej kawie.

914. *Camphorae 0·50,*
Spir. vini
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań.

915. *Acidi benzoici 0·20,*
Sacchari 2·00.
Mfp. div. in dos. N. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Od początku szkarlatyny należy mocz codziennie badać. Od pierwszej chwili zapalenia nerek podawać dużo mleka.

Przy zaparciu stolca 2—3 dawek Calomelu; w razie bólu w okolicy nerek, postawić 6—10 suchych baniek. Dopóki w osadzie z moczu znajduje się wiele ciałek krwi i wałeczków, nie dawać leków moczopędnych, lecz ściągające.

916. *Acidi tannici 0·50,*
Chinin. sulphur. 1·00,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 6.
S. 3 proszki dziennie.

917. *Chinini tannici 4·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3 razy dziennie proszek.

918. *Solut. acid. tannici 2·00 ad 100·00,*
Solut. natri bicarb. q. s. ad react. alcal.
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

W razie silnego krwawienia:

919. *Liquor ferri sesquichl. gtts. X.*
Aq. cinamom.
Syrup simpl. āā. 50·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

Jeżeli się pojawia znaczna puchlina, lub ucisk na płuca, podawać wcześnie leki moczopędne a przy towarzyszącej anaemii żelazo n. p. Tra. ferri pomati, 3 r. dzien. po 15 kropli.

920. *Infus. fol. digital. e 0·20 ad 100·00,*
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

921. *Dcti equiset. e 3·00 ad 100·00,*
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

Można też używać w razie dłużej trwającej puchliny, kąpieli na 29° R., 5—10 minut i zawijania w koce na 2—3 godziny; przeciwskazanie stanowi tylko stan zapalny płuc lub osłabienie serca, w kąpieli dawać zimne okłady na głowę.

Uraemia: zob. pod tytuł. Nephritis i Uraemia.

Sclerosis (wrzód twardy p. Syphilis).

Scorbutus.

Dobre powietrze i dobre pożywienie, podawać dużo zielonej jarzyny (sałata, szpinak itp.) owoce, lemoniada z cytryn. Mleko w dużych ilościach. Wino, piwo. Letnie kąpiele. Płukanie ust roztworami lekko ściągającemi (kali chloricum, acidum boricum). Pędzlowanie: Tra. Myrrhae, Tra. ratanh. Nacieki krwawe smarować oliwą z chloroformem. W ciężkich przypadkach leki pobudzające, kamfora, eter, wino często podawać.

922. *Dct. cort. chinae e 10·00 ad 150·00,*
Acidi sulphur. dil. 2·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

W razie krwotoków:

923. *Liquor ferri sesquichl. 2·00,*
Aq. cinamom. 200·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

Dzieciom:

924. *Liquor ferri sesquichl. gtts. X.*
Trae opii gttas 1—5,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

Leczenie następowe wymaga dłuższego podawania: żelaza, przetworów chinowych, dobrego żywienia i kąpieli.

Scrophulosis.

Dzieciom małym przy piersi, jeżeli się pokażą gruczoły po-

większone, zacząć dodawać osolone rosoły. Starsze dzieci żywić mięsem, mlekiem, kawą żołędziową, dać nieco wina czerwonego, owoce, jarzyny lżejsze. Suche mieszkanie przewietrzane. Kąpiele, zmywania wodą są koniecznemi.

Dzieci tłuste powinny dostawać pożywienie chude, łatwo strawne, mleko, mięso, ekstrakt mięsny, używać dużo ruchu.

Dzieci blade, chude, mogą używać więcej tłuszczów, tutaj więc podać tran, najlepiej w porze jesiennej i zimowej. Lepiej odżywionym tran z dodatkiem Trae. jodi. Zaprzestać jednak tranu przy braku apetytu, biegunce, gorączce. Tran dawać w godzinę po jedzeniu 1/2—1 łyżki, małym dzieciom w emulsyi, po 3 tygodniach zrobić przestanek kilkudniowy.

Jeżeli dzieci nie znoszą tranu lub są przeciwskazania, podawać przetwory jodu z żelazem, herbatę z liści orzecha, masło jodo-bromowe (zob. rachitis), ekstrakt słodowy (1—2 łyżeczek 2 razy dziennie.

W lecie pobyt na świeżem powietrzu, wody mineralne jodobromowe lub słone — (Iwonicz, Rabka, Rymanów) tak do kąpieli, jak i do picia.

Kąpiele ze soli z dodatkiem soli iwonickiej, rabczańskiej, soli borowinowej Mattoniego (po 1/2—1—2 funtów), kąpiel na 27° R. przez 15—20 minut.

W obrzmiałe gruczoły wetrzeć na wieczór łyżeczkę mydła szarego (Sapo kalin) i zmyć rano i tak przez szereg dni dopóki nie będzie większej bolesności.

Choroby towarzyszące jak: Conjunctivitis, Keratitis, Otitis, i t. p. obok ogólnego leczenia leczyć miejscowo (zob. pod odpowiedniemi rozdziałami).

925. *Ol. jecor. aselli 10·00,*
Mucil. gum. ar. q. s.
Aqu. dest. 60·00,
Syrup Melissae 10·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

926. *Syrup ferri jodati 20·00,*
Syrup sacchari 40·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

927. *Kali arsenicos solut.*
Aqu. cinamom. āā. 10·00.
MDS. 3 razy dziennie po 3—6 kropli.

928. *Ferri jodati sacchar. 0·50,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XX.
S. 3 proszki dziennie.

929. *Trae jodi gtts. X.*
Kali jodati 1·00,
Aq. menth. pip.
Glycerin. āā. 50·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

930. *Ol. jecor. aselli*
Aq. Calcar. āā. 100·00,
Mf. linim. adde
Trae chinae comp. 20·00,
„ Rhei vin. 15·00,
„ Calami 5·00.
MDS. 2—3 razy dziennie łyżeczkę do 1 łyżki.

Prof. Sommerbrodt radzi dawać wytrwale kreozot od paru kropli dziennie do 1 grama w winie lub kapsułkach, zaraz po jedzeniu.

931. *Creosoti 1·00,*
Ol. jecor. aselli 150·00.
DS. Łyżeczkę na godzinę przed jedzeniem.

932. *Creosoti 1·00,*
Tinct. gentian 2·00,
Spiritus 25·00,
Vini Xerens. q. s. ad 100·00.
DS. 2—3 łyżeczek dziennie do 1/2 szklanki wody.

Seborrhoea.

Rozmiękczenie strupów oliwą, tranem i następnie zmywania mydłem szarem.

Seborrhoea capilitii zob. Alopecia e seborrhoea.

Seborrhoea glandis penis.

Zmywanie wodą borową 2% i zakładanie waty z maściami ściągającemi.

933. *Zinci oxydati 0·25,*
Ungu. simpl. 20·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

Obok leczenia miejscowego, leczenie środkami wewnętrznemi istniejącej anaemii, dyspepsyi, zołzów, a więc tran, wody żeleziste, Roncegno 2—4 łyżek dziennie) rheum, wody alkaliczne.

Singultus.

Uwzględnić powody:

Anaemia, hysterya, choroby przewodu pokarmowego. Zimne lub gorące okłady, synapizmy na okolicę żołądka, elektryzowanie nerv. phrenici. Jako pojedynczy środek może służyć: Wetknąć palce do uszów i silnie przyciskać, równocześnie podawaną wodę powoli przełykać. Również z dobrym skutkiem polecają: wstrzymać oddech po głębokim wdechu, uciskanie n. n. phrenicus i vagus, sonda żołądkowa, nadto bromowe przetwory w dużych dawkach.

934. *Trae Valerian. aether.*
Trae nuc. vomicae āā. 5·00.
MDS. Po 10 kropli na cukrze.

935. *Chloral hydratis 2·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Mucilag. gum. arab.
Syrup aurant. āā. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

936. *Pilocarpin mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
MDS. 2—4 r. dz. po 10 kropli. (Przy hysteryi i w chronicznych przypadkach, w ostrych, nie używać).

937. *Codeini phosphorici 0·03,*
Aq. lauroc. 20·00.
MDS. Co godzinę po 10 kropli (dla dziecka od 2—5 lat).

938. *Strychn. sulph. 0·03,*
Syrup menth. 30·00,
Aq. foenicul. 150·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Soor.

Czyste utrzymanie ust, przemywać po pokarmach, dobre pokojowe powietrze.

Po usunięciu mechanicznem grzybków (miękkiem płótnem zwilżonem w zimnej wodzie) pędzlować:

939. *Kali hypermang. 0·12,*
Aqu. dest. 15·00.
MDS. Do pędzlowania.

940. *Saccharini 1·00,*
Spir. vini 50·00.
DS. Łyżeczkę rozpuścić w 1/2 szklanki wody i 5 r. dziennie pędzlować.

941. *Resorcin. 0·50,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup 10·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę. (Dla dziecka od 1—2 lat).

Do przemywania ust: Borax (1·50:100·0 Aq. destil.) kali chloricum, Bicarb. sodae (0·50:150·0).

Spasmus glottidis.

U dorosłych tylko jako objaw hysteryi, wówczas skrapianie twarzy zimną wodą.

942. *Chloral hydratis 4·00,*
Natr. bromati 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup rubid.
Mucilag. gum. arab. āā. 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

U dzieci:

W chwilach napadu włożywszy palec do ust dziecka, dotknąć nagłośni, przez co wzbudza się wymioty, poczem następuje głę-

boki wdech. Kurt radzi chorągiewkę pióra zmaczaną w mięszaninie chininy z cukrem wprowadzić do nosa.

Tryskać zimną wodą na twarz. Dziecko trzymać na rękach, zrzuciwszy wszystkie ubrania. Po napadzie unikać podrażnienia dziecka, chronić przed silnem światłem i łoskotem. Jeżeli się napady powtarzają co parę gogodzin, lewatywę z rumianku samego, lub z dodatkiem Asa foetida (0·50, jako emulsia z żółtkiem).

Uwzględnić powody: zaburzenia w trawieniu, nieżyt krtani, początek chorób zakaźnych, głównie zaś krzywicę (zob.).

943. *Chloral hydratis 1·00,*
Natr. bromati 2·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup rubid.
Mucil. gum. ar. ăă. 15·00.
MDS. Co 3 godziny łyżeczkę.

944. *Ammon. bromati 1·00,*
Urethani 1·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

945. *Infus. Valerianae*
e 10·00 ad 100·00,
Trae asae foetid. 2·00,
Vitell. ovi unius.
MDS. Na 2 lewatywy.

946. *Antipyrin 0·12,*
Dtur. tal. dos. N. 6.
S. Co godzinę proszek.

Spermatorrhoea.

Leczenie przyczynowe przy istnieniu kamieni pęcherzowych lub chorób kiszki odchodowej. Leczenie rzerzączki, unikanie wzruszeń płciowych, nadmiernej pracy umysłowej i fizycznej. Kąpiele morskie lub rzeczne, leczenie hydropatyczne.

Pożywienie strawne, nie używać napojów wyskokowych, kawy, herbaty. Wieczerza powinna być wcześnie spożywana i nie obfita. Posłanie łóżka twarde, przykrycie lekkie, leżenie nie na wznak, lecz na bok.

W anaemii żelazo, chinina.

Przy neurasthenii — Natrum bromatum 3—4·0 pro die czasem dobrze działa.

947. *Extr. secalis corn. 1·00,*
Sacchari albi 3·00,
Mfp. Div. in dos. N. X.
DS. 3 proszki dziennie.

Miejscowo: Wprowadzenie grubych sond metalowych lub używanie psychroforu.

Spina bifida. Tarń dwudzielna.

Chronić od urazów, założywszy opatrunek ochronny, zdarza się bowiem dobrowolne wyleczenie.

Nakłócie worka i wstrzyknięcie jodu lub wyłuszczenie worka.

Stenocardia.

Leczenie samego napadu polega na wygodnem ułożeniu chorego w jasnym nieduszným pokoju, usunięcie uciskającego ubrania — podać choremu trochę czarnej kawy, łyżkę wina lub cognacu.

Podskórnie wstrzyknąć morfinę lub wziewać trochę chloroformu.

Na okolicę serca synapizma, okład gorący, rozcierać kończyny, dać lewatywę z soli. Można też wziewać kilka kropli Amylnitritu lub Pyridin.

Polecają też na wewnątrz wśród napadu: Nitroglycerynę z roczczynu 0·01 na 10.0 z tego 10—20 kropli na raz, lub pastylki nitroglicerynowe po 0·001 wyrobu Mutniańskiego i innych.

Następnie leczyć chorobę przyczynową, najczęściej więc: wady sercowe, choroby nerwowe i zatrucia przewlekłe tytoniem, kawą i herbatą.

948. *Exalgin 2·50,*
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup 30·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Stomatitis aphthosa vide Aphthae.

Stomatitis catarrhalis.

Czyste utrzymywanie jamy ustnej, wymywanie ust chłodną wodą. Pędzlowanie: 2% kwasem borowym, 1% roczczynem kali chloric. Dzieciom starszym zimne pokarmy, mleko z lodu. Wyrwać psujące się zęby, które są częstym powodem St.

949. *Boracis 5·00,*
Mel. rosat. 20·00,
Aq. rosar. 10·00.
MDS. Do pędzlowania.

Stomatitis ulcerosa. Stomacace.

Pędzlowanie pojedynczych owrzodzeń roczczynem kali hypermang (0·12: 25·0) 5—6 razy dzień.

950. *Acidi borici 1·00,*
Kali chlorici 0·75,
Succi citri 15·00,
Glycerini 10·00.
DS. Do pędzlowań.

Wewnętrznie: kali chloricum (1·0—3·0 na 120·0 Aquae, pr. die).

951. *Decoct. cort. chinae*
e 5·00 ad 100·00,
Kali chlorici 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

W razie krwawienia:

952. *Liquor ferri sesquichl.*
Aq. dest. āā. 15·00.
MDS. Do pędzlowań.

Stomatitis mercurialis.

Zaprzestać używania przetworów rtęci. Płukanie 2% roczczynem kali chloric., 3% kwasem borowym, 2% kw. salicylowym, Sublimat 1:4000 do płukania.

Pędzlowanie owrzodzeń roczczynem Tra jodi aa. cum Tra gallarum.

Struma.

Na wewnątrz podajemy mierne dawki jodu i wód jodowych lub gąbki morskiej zawierającej jod; na zewnątrz zaś stosujemy maść jodową.

Jeżeli leczenie to nie odnosi skutku, usuwamy cierpienie drogą operacyjną i to albo przez wstrzykiwania miąższowe (jodu i jodoformu) lub przez podwiązanie tętnic, wyłuszczenie, resekcyę i t. p.

953. *Kal. jodat. 5·00—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

954. *Natr. jodat. 5·00—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

955. *Kal. jodat. 5·00,*
Jodi puri 0·50,
Ungu. simpl. 50·00.
Mł. ungu. S. Maść.

956. *Kali jodati 5·00,*
Glycerin q. s. ad solut.
Sapon virid. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

957. *Spongiae tostae 5·00,*
Div. in dos. N. X.
S. Rano i wieczór proszek.

958. *Trae jodi 30·00.*
S. Do wstrzykiwań.

959. *Jodoformii 1·00,*
Aether sulph. 5·00,
Ol. olivar. 9·00.
S. Do wstrzykiwań.

960. *Jodoformii 1·00,*
Aeth. sulph.
Ol. olivar. āā. 7·00.
S. Do wstrzykiwań.

Sudamina, Miliaria. Potówka.

Unikać zbyt ciepłego ubierania dzieci w lecie. Posypywać pudrem lub:

961. *Amyl. oriz.*
Zinci oxydati āā. 10·00.
DS. Puder.

Sycosis.

Profilaktyka: Brzytwa i ręce golącego powinny być kw. karbolowym wymyte, którejto ostrożności golarze nie zachowują.

Gdy skóra naciekła, pokryta strupami, krostami i guzkami, należy włosy jaknajkrócej obciąć i na rozmiękczenie strupów przykładać oliwę lub maść Hebry. Po zmyciu strupów zarost ogolić, włosy szczypczykami powyrywać nietylko chore, lecz i przyległe zdrowe, skórę następnie 2 razy dnia mydłem szarem zmywać, a po zmyciu nacierać sublimatem 1—2 : 1000. Kromayer radzi w celu zapobieżenia ciągłej autoinfekcyi odbywającej się przez przyskórek zmywanie 2 razy dziennie:

962. *Sublimati corr. 1·00,*
Spir. vini rctf. 90·00.
DS. Do zmywań.

W $^1/_2$ godziny po tem przykłada się znowu maść Hebry.

963. *Acidi tannici 2·00,*
Sulph. praecip. 4·00,
Zinci oxydati
Amyli tritici āā. 2·00,
Vaselin. flav. 20·00.
Mf. pasta. S. Maść.

Ropnie istniejące otworzyć. Leczenie to trwa tak długo, dopóki naciek nie ustąpi i nowe krosty nie występują.

W niższych stopniach Sycosis, zarostu się nie goli, lecz wyrywa się włosy, wciera się sublimat, a potem maść z praecipit. album 1 : 20.

Syphilis universalis.

I. Kiła nabyta.

A. Kiła pierwotna.

Wycięcie zmiany pierwotnej, jeżeli usadowienie jej na to pozwala, z zabraniem jaknajobfitszem zdrowej tkanki (metoda ta ma zaletę szybkiego gojenia, a z nią nie tak łatwego przenoszenia choroby) lub wypalenie cum Kali caustico.

Gdy wycięcie zmiany pierwotnej nie nastąpiło:

a) Exkoryacya czysta połyskująca, obmywanie takowej rozczynem sublimatu 1 : 1000 i następnie przykładanie raz dziennie emplastr. hydrargyri americanum supra linteum extens.

b) Wrzód lub exkoryacya z zagłębieniem w centrum szarą wypociną pokryte:

Zmywanie rozczynem sublimatu 1 : 1000 i zasypywanie jodoformem lub jodolem, aristolem (bezwonny, lecz mniej skuteczny od jodoformu). Obecnie zalecają posypywania c. hdrg. sozojodolico. Gdy powierzchnia wrzodu pod wpływem tych środków się oczyści, przykłada się empl. hydrargyri americanum.

c) Wrzód fagedeniczny lub dyfterytyczny: Obmywanie kwasem karbolowym 2% i zasypywanie jodoformem, na wewnątrz środki wzmacniające, unikać środków merkuryalnych.

Leczenie ogólne środkami merkurialnymi w okresie kiły pierwszorzędnej można rozpocząć:

1) Gdy pacyent jest zresztą zupełnie zdrów.

2) Gdy dyagnoza kiły pierwotnej jest zupełnie pewną.

3) Gdy zmiany pierwotnej nie wycięto.

4) Gdy zmiana pierwotna nie komplikuje się z fadegenizmem lub dyfteryą.

Ilość rtęci wprowadzona do organizmu nie może być znaczna, najlepszym w tej mierze przetworem jest:

964. *Hydrargyri oxydulati tannici 5·00,*
Glycerini puri 1·50,
Extr. et pulv. Liquir āā. 4·00,
Mfpil. N. 100.
DS. 3—6 pigułek dziennie.

965. *Hydrargyri oxydulati tannici 0·10,*
Acidi tannici 0·05,
Extr. opii aquosi 0·005,
Sacchari albi 0·20,
Mfp. Dtur. tal. dos. N. XX.
DS. 2 proszki dziennie.

Preparat ten używa się tak długo, dopóki stwardnienie zmiany pierwotnej nie ustąpi. Inne przetwory w tym celu używane na wewnątrz są: Sublimat 0·01 pro die, protojoduretum hydrargiri 0·20 pro die.

Dyetetyka przy używaniu rtęci czy to na wewnątrz, czy przez wcierania lub injekcye:

Chory nie powinien się narażać na zaziębienie, nie przeciążać się pracą ani fizyczną ani umysłową, nie palić tytoniu, prowadzić życie spokojne, dobrze się odżywiać i wysypiać. Mieszkanie powinno być nawet w zimie wietrzone. Pokarmów kwaśnych i trudnostrawnych należy unikać. Stolec powinien być raz dziennie. Jama ust i zęby powinny być jaknajczyściej utrzymywane.

Do płukania daje się:

966. *Kali chlorici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
MDS. W ciągu doby wypłukać.

967. *Kali chlorici 40·00,*
Aluminis crudi 20·00,
Acid. borici 6·00.
DS. Łyżeczkę od kawy, do szklanki wody do płukania.

Jako proszek do zębów zapisuje się:

968. *Calcariae carbon. 30·00,*
Camphorae rasae subtillisime pulver. 3·00.
MS. Proszek do zębów.

969. *Calcar carbon. praecip. dep.*
Lapid. pumici sbt. pulver.
Kali chlorici
Cort. chinae rubr. pulver. āā. 16·00,
Pulv. rad. Ratanh. 10·00,
Sapon. medic. 23·00,
Ol. menth. pip. 3·00.
M. s. p. subl. terendo.
S. Pasta do zębów.

Do pędzlowania dziąseł po wymyciu jamy ust używa się:

970. *Trae Ratanhae*
Trae Myrrhae āā. 25·00.
DS. Pędzlowanie.

Intoxykacya rtęcią objawia się jako: 1) *Enteritis*. W tym razie należy natychmiast przestać używać podawanego dotąd preparatu rtęciowego, podać łyżkę olejku rycinowego a następnego dnia laudanum 3 razy dzień. po 0·02, dopóki biegunka nie ustąpi.

2) *Stomatitis mercurialis* 1-szy stopień (dziąsła obrzękłe, rozpulchnione, odstają nieco od zębów, broczą przy dotknięciu, sprawiają ból przy żuciu). W tym stopniu nie potrzeba usuwać preparatów rtęciowych i przestrzegać tylko pilnego płukania ust).

2-gi stopień (obok powyższych objawów: obrzęk języka, ślinotok, smak metalowy w ustach, cuchnienie z ust, chwianie się zębów). Usunąć preparat rtęciowy, dokładne wietrzenie mieszkania, płukanie ust.

971. *Tannini puri 5·00,*
Aqu. dest. 400·00,
Spir. vini gallici 100·00.
MDS. Płukanie.

Pędzlowanie dziąseł cum:

972. *Tra Ratanhae*
„ Gallarum āā. 25·00.
MDS. 3 razy dz. pędzlować.

Celem usunięcia przykrej woni z ust.

973. *Chlorinae liquidae 10·00,*
Aqu. dest. 500·00,
Mellis rosati 50·00.
MDS. Płukanie.

3-ci stopień (naciek na dziąsłach, policzku, języku, przechodzący w nekrozę i wrzody). Usunięcie natychmiastowe używanego dotąd preparatu rtęciowego, świeże powietrze, dobre odżywianie.

Do płukania:

974. *Camphorae rasae subtil. pulv. 3·00,*
Emuls. amygdal 300·00.
MDS. Płukanie.

Jakoteż płukanie dziąseł powyższym rozczynem taniny. Największą ulgę jednak sprawia obok płukań przyżeganie owrzodzeń azotanem srebrowym w rozczynie (1:2) lub in substantia.

3) *Roseola* lub erythema czasem z wysoką gorączką (40°) połączone. Zaniechać leczenia rtęciowego, środki przeczyszczające, puder.

4) *Białkomocz* z wałeczkami po wstrzymaniu leczenia zazwyczaj szybko ustępuje.

Jeżeli się rtęci w kile pierwszorzędnej nie podaje, należy przed wystąpieniem kiły wtórorzędnej przygotować pacyenta do następnego leczenia, usunąć anaemię: podając żelazo z arszenikiem, przygotować jamę ust do leczenia przyszłego rtęciowego, a więc zęby karyetyczne wyrwać lub zaplombować, odzwyczaić od palenia tytoniu.

Przetworów jodu używa się w kile pierwotnej tylko wtedy, gdy gruczoły limfatyczne są zbyt powiększone, jak się to zdarza u ludzi skrofulicznych.

B. Kiła drugorzędna.

Leczenie rtęcią wskazane w przypadkach kiły plamistej, guzkowej i łuskowej. W wysypkach chrostkowych tylko wtedy stosuje się leczenie rtęcią, gdy takowa jest wynikiem złośliwego jadu, a nie słabej konstytucyi, w tym ostatnim przypadku należy najprzód ogólne odżywienie poprawić.

Metody leczenia:

1) Środki wewnętrzne p. kiła pierwotna.

2) Injekcye podskórne, do których wskazania następujące: łagodna forma kiły wtórorzędnej, lub gdy pacyent ze względów towarzyskich, wcierań robić nie może, lub w porze zimowej, w czasie wcierań, w domu pozostawać nie może.

Najpewniejszym środkiem jest Sublimat.

975. *Sublimati corrosiv 0·10,*
Natr. chlorati 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Injekcye.

Z rozczynu powyższego wstrzykuje się codzień jednę strzykawkę Pravaza, zwykła i najmniejsza ilość injekcyj w liczbie dwudziestu.

3) Wcierania szarej maści.

Wskazania:

a) W przypadkach, w których podawanie przetworów rtęci na wewnątrz dla słabego przewodu pokarmowego są przeciwskazane, a injekcye sublimatowe dla neurastenii nie mogą być robione.

b) W przypadkach ciężkiego przebiegu kiły niebędącego następstwem słabej konstytucyi.

c) W przypadkach odnawiającej się kiły drugorzędnej, jeżeli takowa występuje w formie cięższej od 1-go wybuchu.

d) U ciężarnych i dotkniętych gruźlicą płuc.

e) Gdy wystąpią zmiany w organach ważnych dla życia lub grożące oszpeceniem.

Do jednego wcierania używa się u dorosłych 3·00—4·00 szaruchy, u dzieci 1·00.

Sposób robienia wcierań:

Przed rozpoczęciem wcierań bierze chory kilkakrotnie kąpiel, zmywając ciało mydłem, w celu otworzenia ujść gruczołów potnych i łojowych. Przed wcieraniem korzystnem jest spocenie się chorego pod przykryciem, co nie powinno nastąpić po uskutecznionem wcieraniu. Bezpośrednio przed rozpoczęciem wcierania, osusza się z potu część ciała, w którą ma być wcieranie robione.

Przy wcieraniu nie należy całą ilość szaruchy mającej być wtartą na raz wetrzeć, lecz ubierać z niej po troszce (wielkości soczewicy) i zajmować jaknajwiększą powierzchnię skóry.

Wcieranie odbywa się tak długo, dopóki palec przeprowadzony po miejscu wcierania pozostawia smugę jaśniejszą (20—30 minut w jednę połowę ciała).

Miejsce wcierań:

Wcierać po $^3/_2$ grm. szaruchy w jednę połowę:

I. dzień obie łydki,
II. „ oba uda,
III. „ prawy bok klatki piersiowej i prawa połowa brzucha,
IV. „ lewy bok klatki piersiowej etc.
V. „ plecy (jeżeli nie sam pacyent robi wcierania).

Watraszewski podaje do wcierań mydło kalomelowe: Calomelanos vapore parati 1 część na 2 cz. mydła potasowego czystego, jako sapo calomelanos fortior, a w stosunku 1:3 jako Sapo calom. mitior. Do jednorazowego wcierania używa 2 grm. mydła kalomelowego. Wcieranie robi się ręką zwilżoną wodą, dopóki się całej ilości powstałej piany nie wetrze. Czas wcierań krótszy, bielizna się nie brudzi, skutek według W. bardzo dobry.

Bovero robi 5—7 wcierań co 5—8 dni mieszaniną Calomelanos vapore parati 0·50—1·00, Lanolin 3·00, Butyri Cacao 1·00.

Wcierań używa się najmniej 20, najwięcej 50.

Prof. Rosner jest zdania, że najrzadziej występują zmiany 3-rzędne, jeżeli się mimo braku recydyw zastosuje po 6 miesiącach powtórne leczenie wcieraniami w liczbie 20, a po roku trzeci raz robi się 20 wcierań.

Jod używa się w kile 2-rzędnej:

1) Przy równoczesnem zakażeniu zołzowem.

2) Gdy po wyleczeniu zmian kiłowych 2-rzędnych na skórze, występują na błonach śluzowych, kłykciny sączące.

3) Gdy oprócz zmian na skórze i bł. śluzowych występują zmiany chorobowe w układzie kostnym. Najlepszym przetworem jodu jest:

976. *Natri jodati 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
MDS. 2 łyżki stołowe dziennie (w mleku) zażyć.

Przyjemny do użycia:

977. *Kali jodati 25·00,*
Anisette 150·00,
Syr. simpl. 350·00.
S. 2 łyżki dziennie. Łyżka zawiera 1·00 K. J.

978. *Natri jodati 10·00,*
Glycerini 1·00,
Extr. et pulv. Quassiae āā. q. s. ut f. pil. N. centum.
DS. Rano i wiecz. po 5 piguł.

979. *Jodoformii subt. pulver. 2·00,*
Extr. Quassiae q. s. ut f. pil. N. 20.
DS. Rano i wiecz. jednę pig.

Uwagi ogólne leczenia kiły 2-rzędnej:

Ilość wcierań, injekcyj, czas podawania rtęci lub jodu na wewnątrz, określony jest ustąpieniem wszelkich zmian chorobowych poszczególnego wybuchu, doświadczenie jednak uczy, że nader korzystnem jest dla gruntownego usunięcia zmian kiłowych, leczenie o połowę przedłużyć n. p., jeżeli zmiany makroskopowe ustąpiły przy 30 wcieraniach szaruchy, zrobić takowych jeszcze 15.

Kiła, jako choroba zakaźna chroniczna wymaga leczenia nie jednorazowego, lecz dłuższego, choćby nawet recydyw nie było. Jest rzeczą stwierdzoną, że lekkie przypadki kiły nie leczone dokładnie sprowadzają ciężkie objawy kiły 3-ciorzędnej. Prof. Rosner jest zdania, że najrzadziej występują zmiany 3-rzędne, jeżeli mimo braku recydyw zastosuje się po 6 miesiącach w okresie 2-rzędnym kiły, powtórne leczenie wcieraniami szaruchy w liczbie 20, a po roku 3ci raz w tejsamej liczbie.

Po przebytej każdorazowej kuracyi rtęciowej należy podać na wewnątrz przetwory jodu (natr. jodat 5%) przez 3—4 tygodnie.

Leczenie zmian miejscowych w kile 2-rzędnej.

Kłykciny sączące stanowiące znaczne nacieki wystające, w stolcu i na częściach rodnych, pędzluje się sublimatem 1:100, w jamie ust sublimatem 1:600 lub kwasem chromowym 2%. Kłykciny z mniejszym naciekiem, płaskie, pozbawione przyskórka, pędzluje się rozczynem azotanu srebrowego 1:30; skoro się pokryją przyskórkiem, usuwa się resztę nacieku plastrem merkuryalnym, który się codzień zmienia.

980. *Empl. hydrargyri*
Empl. saponati āā. 15·00,
Extende supra linteum.

Iritis syphilitica.

Obok leczenia ogólnego wymaga także wczesnego zapuszczania atropiny, by się synechie nie wytworzyły.

Psoriasis palmaris et plantaris:

Okłady wysychające w celu rozmiękczenia i usunięcia przyskórka pokrywającego naciek — ten zaś ostani ustępuje pod plastrem rtęciowym.

Chrostkowe nacieki skóry głowy i brody, po usunięciu strupów oliwą, naciera się maścią:

981. *Mercur. praecipit. albi 2·00,*
Sublimati corrosivi 0·10,
Vaselini 20·00,
Olei rosarum gtts. tres.
S. Pomada.

C. Kiła 3 rzędna.

Wskazania:

W formach lżejszych daje się jod, w cięższych rtęć, a nawet rtęć i jod. (Zmiany mózgowe, narządu wzrokowego, lub grożące zeszpeceniem np. choroby kości nosowych).

Leczenie miejscowe w kile 3-ciorzędnej:

Ozaena syphilitica:

Przepłukiwanie nosa 2% kwasem borowym, słabym rozczy-

nem kali hypermanganicum (0·20:500) i pędzlować roczynem:

982. *Jodi puri 0·20,*
Kali jodati 2·00,
Glycerini 20·00.
MDS. Zewnętrznie.

Sarcocele syphilitica.

Plaster rtęciowy.

Periostitis.

Sprowadzająca silny ból wymaga pędzlowania jodem.

983. *Trae jodi*
„ Belladonae
„ Gallarum āā. 10·00.
MDS. Zewnętrznie.

Gdyby ten roczyn drażnił skórę, daje się wtedy do pędzlowania roczyn:

984. *Jodi puri 0·20,*
Kali jodati 5·00,
Glycerini puri 20·00.
MDS. Zewnętrznie.

Kiłaki skórne.

Tak wrzodziejące jak nie wrzodziejące, ustępują pod plastrem rtęciowym. Przy kiłakach nie wrzodziejących, często nawet wobec już istniejącej fluktuacyi może nastąpić resorbcya, wrzodziejące goją się także pod plastrem rtęciowym lub jodoformem.

Zdarzają się przypadki kiły, w których ani jod ani rtęć skutków nie wywierają, a to są wypadki ciężkiej złośliwej kiły u indywiduów kachektycznych, często przedtem energicznie rtęcią leczonych.

W tych razach w pierwszym rzędzie starać się musimy o poprawienie stanu ogólnego. Działanie to wzmacniające posiada Decoctum Zittmanni. Pod wpływem tego środka poprawia się apetyt, wygląd chorego i waga ciała się zwiększa.

Sposób podawania tego środka jest następujący:

Na czczo w łóżku wypija chory 300 gramów Decoct. Zittmanni fortior., ciepłego, a tę samą ilość Decoct. Zittmanni mitior chłodnego, po południu.

Przy używaniu tego środka należy unikać wszelkich pokarmów mogących wywołać biegunkę.

U niektórych ludzi po wyleczeniu kiły środkami rtęciowymi rozwija się anaemia i uporczywie się utrzymuje. W przypadkach tych przepisuje się kąpiele parowe z tuszami, 2 razy na tydzień, lub wysyła się takich chorych do kąpiel siarczanych lub zakładu hydropatycznego (nigdy wobec jeszcze istniejących zmian kiłowych).

II. Kiła dziedziczna.

W pierwszych czterech tygodniach występującą kiłę, leczy się kąpielami sublimatowemi:

985. *Sublimati coross.*
Ammon. muriat. āā. 2·00,
Aqu. dest. 100·00.
MDS. Do jednej kąpieli.

Jeżeli dziecko ma 8 tygodni lub więcej, robi się wcierania z szaruchy.

U dzieci	6-tygod.	0·30	pro dosi		
„	„ 8	„	0·40	„	„
„	„ 10	„	0·50	„	„
„	„ 12	„	1·0	„	„

Usta należy wymywać kwasem borowym 1%.

Mniej pewnie działa według prof. Rosnera: Calomel na wewnątrz podany.

986. *Calomel. laevigati 0·15,*
Sacchari lactis 4·00,
Mfp. Div. in dos. N. XII.
DS. Rano i wieczór jeden proszek w mleku podać.

Po 6 dniach robi się pauzę, i znów przez 6 dni podaje się Calomel, aż do ustąpienia zmian chorobowych.

Środek ten wywołuje często bardzo katar przewodu pokarmowego, czego wcierania nie czynią.

W ostatnim czasie polecają:

987. *Hydrarg. thymol. acet. 1.00,*
Glycerin 10·00,
Cocain mur. 0·10.
S. Raz na tydzień wstrzyknięcie wśródmięśniowe, w całości 10—12 strzykawek.

988. *Hydrarg. oxydulati nigr. pur. 1·00,*
Ol. olivarum 10·00.
S. Co 2-gi dzień strzykawkę (30—40 wstrzyknięć).

989. *Hydrarg. salicyl. 1·00,*
Paraffin. liquid. 10·00.
DS. Co 5 dni wstrzyknąć w pośladek.

990. *Hydrarg. salicyl. 1·00,*
Vaselini 30·00.
Mfu. S. Na wrzody syf.

991. *Hydrarg. salicyl. 1·00,*
Magnes carb. 20·00.
S. Puder.

Empl. hydrarg. oleinic.

Plastrem tym pokrywa się kolejno: przedudzia, ramiona itp. większe części na 8 dni, poczem kąpiel i nowy plaster.

Syphilis congenita p. Syphilis.

Tabes dorsualis.

Jeżeli tabes na tle kiłowem, to wcierki i kali jodat.

W innych przypadkach kąpiele letnie lub ciepłe, procedury hydropatyczne, elektryzowanie stosu pacierzowego prądem galwanicznym, mniej polecane prądem faradycznym. Pędzlowanie stosu pacierzowego c. Tra jodi. Na wewnątrz Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach, kali jodatum 10:200, Arsen po 0·001, Ergotyna po 0·1—0·5 2—3 razy dziennie, Fosfor po $^1/_{10}$ miligr. do 1 miligr., w rozczynach oleistych, mały dają rezultat dodatni.

Wieszanie chorego sposobem Moczutkowskiego i Charcota małe korzyści przynosi, jednak czasem ulgę sprawia.

Zresztą leczenie symptomatyczne, zwłaszcza kojenie bólu środkami narkotycznemi, phenacetina po 0·50 2—3 razy dzien., exalgina po 0·25 2—3 proszków na dzień, antipyrina 1·0, 3—4 na dzień, wstrzykiwania morfiny.

Chorych zamożniejszych wysłać do Nauheim, Teplitz, Wildbad, Ragaz, Pyrmont, Elster, Gastein, Piszczany, Trenczyn.

992. *Liniment volat 30·00,*
Chloroform 20·00.
MS. Do nacierań.

Taenia.

Leczenie poprzedzić środkiem czyszczącym, zachować dyetę. Polecają dnia poprzedniego pokarmy słone: śledzie, szynkę, sałatę, poziomki. Rano na czczo można nieco osłodzonej czarnej kawy. Po użyciu lekarstwa powinien chory spokojnie leżeć, aby uniknąć wymiotów.

993. *Extr. filic. mar.*
Pulv. rad. filic. mar. āā. 10·00,
f. l. a. boli N. 10.
Consp. cynamom.
S. W przeciągu 2 godzin użyć.

994. *Ol. Crotonis gttam unam*
Chloroform 4·00,
Glycerin 30·00.
DS. Użyć na czczo.

995. *Extr. filic. mar. aether. 8·00,*
Calomelanos 0·80,
Div. in capsul. N. XVI.
S. Na czczo co 5 minut kapsułkę w łyżce wody osłodzonej.

Jeżeli po 2 godzinach po użyciu ostatniej kapsułki tasiemiec nie odchodzi, dać 8·00 Syrup

aetheris, a gdyby jeszcze po 2 godzinach dalszych nie odszedł podać 40·00 Ol. ricini w czarnej kawie.

996. *Flor. Koso 30·00,*
Kamalae 15·00,
Extr. fil. mar. aeth. 4·00,
Mel. depur. q. s. f. boli
N. 60.
DS. Na wieczór 30, rano 10—20 sztuk użyć.

997. *Pelletierin tannic. 1·00,*
solve in
Infus. sennae 100·00.
DS. W małych dozach użyć w przeciągu ½ godziny.

Najlepsza pora do leczenia tasiemca jest wówczas, gdy odchodzą większe kawałki. W czasie osłabienia, ciąży, karmienia, miesiączki, nie należy rozpoczynać leczenia.

Dzieciom przed ukończeniem 1 roku życia nie wolno spędzać tasiemca; również w czasie ząbkowania.

998. *Extr. filic. mar. 2—5·00,*
Mucilag. gum. ar. 10·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Na 2 razy użyć.

999. *Koussini 0·50—1·00,*
Extr. filic. mar. aet. 2—5·00,
Pulv. altheae q. s. f. pasta
div. in dos. N. 3.
DS. Co ½ godziny doza.

1000. *Kamal. 3·00,*
Pulpae tamarind. 20·00,
Mf. elect.
DS. Rano w przeciągu ½ godziny na 2 razy użyć.

1001. *Pelletierin tannici 0·30,*
Aqu. dest. 40·00,
Syrup rhei 10·00.
MDS. W przeciągu ½ godziny na 2 razy użyć.

Po użyciu środków wymienionych należy dać w godzinę 20—30 gramów olejku rycyn. najlepiej w mocno osolonym rosole.

Skuteczne też bywają nasiona dyni (Semina cucurbitae maximae) utarte z cukrem na emulsią (100 gramów), użyć w ciągu dnia, na 2 razy, po 3 godzinach po 2 dawce nieco ol. ric.

1002. *Naphthalin 0·30,*
Ol. ricini 15·00,
Ol. Bergamot gtts duas.
MDS. Na raz na czczo podać.

1003. *Strontium lactic. 20·00,*
Aq. dest. 120·00,
Glycerin q. s.
DS. W pięciu dniach biorąc co rano 2 łyżki, wyżyć.

Tetanus.

Usunięcie powodów: oczyszczenia ran i wrzodów, wydobycie ciał obcych, odszczepów kostnych.

Wstrzykiwania podskórne w pobliżu rany co 2 godz. 0·02 acid. carbol. Wstrzykiwać morfinę w małych dawkach, chloroformowanie. Chloral w lewatywach lub wewnętrznie z Cognakiem.

1004. *Sulphonali 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. 3 do 4 pr. dziennie (rozpuściwszy w 200 gramach herbaty lub rosołu).

1005. *Urethani 1·00,*
tal. dos. N. 6.
2 do 3 razy dziennie proszek we wodzie.

1006. *Pilocarpin hydrochlor.*
0·10,
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do wstrzykiwań (2—3 strzykawek dziennie).

Acid. salicyl. w dużych dawkach, kali bromatum 5—10 grm. dziennie.

W razie osłabienia serca, podskórne wstrzykiwanie eteru, kamfory.

1007. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
DS. Co 3 godziny proszek.

Tic douloureux zob. Neuralgia trigemini.

Tonsillitis.

Podczas gorączki leżenie w łóżku, okłady wysychające na szyję, letnie napoje, płukanki c. kali chlorico. Wczesne nacięcia, gdy się chełbotanie okaże. W cięższych formach połykanie kawałków lodu, mniej płukać.

1008. *Saloli 0·50,*
Tal. dos. 15.
DS. Co 3 godz. proszek.

Trichinosis.

Środki przeczyszczające: infus Sennae, Calomel, Glycerina co godzina łyżkę. Benzyna w kapsułkach żelatynowych po 0·50 do 5 gramów dziennie.

Bóle mięśniowe łagodzić zastrzyknięciem morfiny, kąpiele ciepłe, wcierania chloroformu.

1009. *Benzin 6·00,*
Mucilag. gum. arab.
Solut. Succi liquir. conc.
āā. 25·00,
Aqu. menth. crisp. 100·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

1010. *Benzoli 0·50,*
ad capsul. gelat. N. 50.

Rano na czczo i po południu po 5 kapsułek, w godzinę po każdem zażyciu łyżeczkę pulv. rad. rhei et pulvis liquir comp. aa. p. aequ. kuracya ma trwać kilka dni.

Trismus et Tetanus neonatorum.

Główną uwagę zwrócić na pępek, opatrunek przeciwgnilny.

Chloral po 0·05 pro dosi, kilka razy dziennie, w mleku, wlać do nosa lub w lewatywie (w podwójnej dawce), Sulfonal 0·20 p. dosi w lewatywie po każdym napadzie. Sole bromowe po 0·50 na dzień. Coniinum hydrobromicum (aż do 0·05 pro die). Ciepłe kąpiele 28° R. kilka razy dziennie. Karmić mlekiem, również przez nos. Lewatywy odżywcze z mleka po 50 ctm. sześc. co 2 godziny.

Tuberculosis laryngis.

Dobre żywienie, szanowanie głosu, unikać pyłu i t. p. szkodliwości. Zaraz z początku cierpienia kreozot do wewnątrz, prócz tego żelazo, arsen; zamożnych wysłać na zimę na południe na Riviere, do Wenecyi, Kairu, w lecie Görbersdorf, Davos.

1011. *Resorcin 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

1012. *Jodoformii 2·00,*
Acid. borici 1—8·00.
S. Do wdmuchiwań.

1013. *Morphii muriat. 1·00,*
Pulv. gum. ar.
Sacch. lactis 3—5·00.
S. Do wdmuchiwań.

1014. *Cocain muriat. 1·00,*
Sacch. lactis 2·00.
S. Do wdmuchiwań.

1015. *Cocain mur. 0·50—1·00,*
Aqu. dest. 10·00.
S. Do pędzlowań.

1016. *Acidi lactici 20·00,*
Aqu. dest. 20—40—80·00.
S. Do pędzlowań.

Tuberculosis pulmonum.

W przypadkach gruźlicy dziedzicznej, należy zwrócić całą uwagę na higieniczne wychowanie, przebywanie jak najwięcej na świeżem powietrzu, gimnastyka, wysypianie się, dobre odżywianie, nie obciążanie pracą umysłową lub fizyczną,

unikanie zaziębień, hartowanie skóry przez zimne nacierania słoną wodą, zwłaszcza: szyi i klatki piersiowej.

W pierwszych początkach suchot przedewszystkiem uważać na podniesienie odżywienia chorego, forsownie go żywić. Polecić picie mleka w lecie, tranu w zimie, tłuszczów jak najwięcej, o ile tylko żołądek znosi. Pobyt kilkomiesięczny w górskiem powietrzu podczas lata, na zimę zaś polecić wyjazd do jednej ze stacyj klimatycznych.

Ze środków leczniczych stosować kreozot, guajakol, creozot. carbonic. 6·00 p. die, arsen, zresztą leczenie symptomatyczne jak przy bronchitis.

W późniejszych okresach obok powyższych poleceń pilnie uważać na pojawiające się krwioplucia i stosownie je wstrzymywać. Zmniejszać wydzielanie plwocin przez środki balsamiczne, usuwać gorączkę przez podawanie miernych dawek antipyretików, jak antipyriny po 0·50, 2—3 proszki na dzień, w razie potrzeby. Toż samo phenacetiny lub antifebriny po 0·25.

1017. *Salipyrin 1·00,*
Dtur. tal. dos. 15.
S. Co 2 godz. pr. (do 7 dzien.).

Usuwanie mocnych potów przez zmywanie ciała winnym octem, cognakiem, wodą kolońską lub na wewnątrz cognac z mlekiem, lub atropina po 0·001 na noc, Agaricin bardzo słabo działa, z nowszych środków polecają: Kalium telluricum po 0·01 na noc, dochodząc do 0·05.

1018. *Acidi agaricin 0·01—0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. X.
S. 2 proszki dziennie.

1019. *Extr. fluid. hydr. Canad. 10·00.*
S. Na wieczór 30 kropli.

W razie krwotoków bezwzględny spokój, okład lodowy na piersi, połykanie lodu, pokarmy tylko chłodne, wstrzyknięcie Ergotini Bombelon 0·50 do 1·0 na raz, podanie większych dawek morfiny dla zapobieżenia kaszlowi.

Przy tętnie przyspieszonem dać: Fol. Digitalis 0·05 z morfiną 0·01 co 2—3 godz. proszek.

W ciężkich przypadkach krwotoku, wstrzyknąć atropinę 0·10: 10·0 z tego pół strzykawki na raz, lub Acid. sclerotinici 1:10: wody, z tego co godzinę strzykawkę.

Przeciw biegunce leki osłaniające z dodatkiem opiatów:

1021. *Plumb. acet.*
Laudani āā. 0·03.
Mfp. dtur tal. dos. 10.
S. 2—3 razy dziennie.

Pigułki kreozotowe używać bez balsamu tolutańskiego. Dziennie można dojść do 5—6 grm.

Z wyrobów krajowych, pigułki Zahradnika i Mańkowskiego, z zagranicznych dobre są Jaspera (Berlin). W rozczynie dobrze jest zapisywać kreozot z Tra amara lub Tra gent.

1022. *Kreozoti e bit. fagi 3·00,*
Trae gent. 30·00.
DS. Po jedzeniu 20—30 kr. w kieliszku wody lub wina.

1023. *Kreozoti e bit. fagi 1·00,*
Trae gent. 2·50,
Spir. vini rectif. 25·00,
Vini Xerens 100·00.
DS. 3 razy dziennie po łyżeczce w szklance wody.

1024. *Benzosol 0·25,*
Tal. dos. N. 20.
S. 4—6 proszków dziennie (u osób, które kreozotu nie znoszą).

1025. *Guajacoli 2·00,*
Spir. vini 20·00,
Tinct. gentian 10·00,
Extr. Coffe. conc. 20·00,
Aqu. dest. 200·00.
MDS. 2—4 łyżek dziennie.

Pigułki guajakolowe po 0·05 wyrobu Zahradnika, w tych samych dawkach co kreozot.

U dzieci: Niedozwalać suchotnicom karmić dzieci, zmywania chłodne, na lato pobyt w górzystej lesistej okolicy. Przeciw gorączce Chinin (0·25—0·30) Acid. salicyl. 0·25 pro dosi.

1026. *Acid. salicyl. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Cognaci 5·00,
Syrup 20·00.
DS. Co godzinę łyżeczkę.

1027. *Kreosoti gtts. 5,*
Aqu. dest. 70·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 3 godziny łyżeczkę.

1028. *Kreosoti 1·50,*
Solv. in Ol. amygd. 30·00,
Gum. ar. 20·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syr. amygd. 20·00.
Mf. emuls.
DS. 2 razy dzien. łyżeczkę.

1029. *Guajacol 1·00,*
Trac. chinae 2·00,
Vini Malac. 100·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżeczkę po jedzeniu.

1030. *Guajacol 2·00,*
Spir. vini rctf.
Aq. menth. pip. āā. 50·00,
Ol. jecor. 50·00.
MDS. Skłóciwszy, 4 razy dziennie podać łyżeczkę.

W razie krwioplucia: spokój, lodowe okłady na klatkę piersiową.

Plumb. acet. (0·03 pr. dos.) kilka razy dziennie.

Extr. secal. cornuti, przy kaszlu Codeina, morfina. W razie biegunki Aq. Calcis z mlekiem.

Tumor albus.

W pierwszym okresie zaleca się absolutny spokój kończyny zajętej, staw należy ustalić w położeniu prawidłowem, (opatrunek gipsowy lub organtynowy).

Kąpiele słone lub słono-jodowe ułatwiają osiągnięcie wyniku korzystnego. W przypadkach dalej posuniętych, ograniczamy się u dzieci, do operacyj mniejszych atypowych (wyskrobanie tkanek schorzałych Arthrotomia). w wieku zaś późniejszym zmuszeni zwykle jesteśmy decydować się na resekcyę stawu, a często i amputacyę.

Główny nacisk w tego rodzaju chorobach należy położyć na poprawę ogólnego stanu odżywienia.

Tyloma. Modzel. Clavus. Odcisk.

Zeskrobać zgrubiałą warstwę, wypuścić ropę, opatrunek, później maść lub plastry.

1031. *Acid. salicyl. 5·00,*
Collodii 50·00,
Extr. canab. ind. 1·00.
MDS. Przez kilka dni pędzlować.

1032. *Praecipit. albi*
Zinci oxyd. āā. 2·00,
Ungu. simpl. 20·00.
S. Maść na modzele.

1033. *Empl. Diachyl. 15·00,*
Aeruginis
Camphorae āā. 1·00.
Mf. emplastrum.

Plaster turystów (Touristenpflaster).

Typhlitis et Perityphlitis.

Leczenie zewnętrzne polega na stosowaniu środków przeciwzapalnych i odwodzących, okład lodowy, pijawki, smarowanie jodyna. W przypadkach, gdy cho-

ry nie znosi okładów lodowych — okład wysychający. Nie zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Wewnętrznie przetwory makowca w dużych dawkach, a w razie gwałtownych bólów, podskórne wstrzyknięcie morfiny. Dyeta wyłącznie płynna, bezwzględny spokój.

Gdy okres zapalenia minie, środki przyspieszające wessanie wypociny są wskazane, więc: okłady ciepłe, wcieranie maści jodowych. Jeżeli stolce w tym okresie dobrowolnie nie nastąpią, należy je ułatwić za pomocą lewatyw. Zresztą leczenie czysto przypadowe, w razie silnych wymiotów, kawałki lodu do połykania, Cocaina.

W razie zapadu napoje wyskokowe, eter podskórnie.

1034. *Trae opii simpl. 10·00.*
DS. 3 razy dziennie po 5—10 kropli.

1035. *Extr. opii 0·02,*
Sacchari albi 0·30,
Dent. t. dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

W razie silnych wymiotów:

1036. *Cocain muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

1037. *Morphii mur. 1·00,*
Spir. vini 5·00,
Glycerin 10·00,
Aq. dest. ad 30·00.
DS. Do podskórn. wstrzykiwań (Roczczyn bardzo trwały).

Jako przyspieszające wessanie:

1038. *Ung. Kali jodati 25·00.*
DS. Do wcierania.

1039. *Kali jodati 2·00,*
Extr. bellad. 0·50,
Ung. simpl. 30·00.
MDS. Do wcierania.

W razie parcia na stolce lub mocz:

1040. *Morph. mur. 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Mf. l. a. supposit. N. X.
S. 2—3 na dobę użyć.

Typhus.

Leczenie przypadowe, polegające na zwalczaniu zagrażających objawów. Przy pierwszem podejrzeniu na T. abd. purgans. najlepiej Calomel po 0·50 z dodatkiem pulv. Ialapp. 0·30 2—3 dawki aż do skutku.

Gorączkę należy obniżać zapomocą chłodnych zmywań całego ciała, wodą czystą lub z dodatkiem octu, letniemi kąpielami i środkami przeciwgorączkowymi, ale ostrożnie, aby nie wywołać zapadu.

Skrzepiać akcyę serca napojami wyskokowymi, a gdy te nie są dostateczne, środkami nasercowymi.

W razie silnej biegunki, przetwory makowca i środki ściągające; w razie zaparcia stolca w pierwszym okresie choroby, środki czyszczące, w późniejszych okresach lepiej lewatywy stosować.

W razie krwotoków jelitowych okład lodowy na brzuch i środki przeciwkrwiotokowe.

Przytem należy pamiętać o należytem przewietrzaniu mieszkania, desinfekcyi stolców i bielizny. Dyeta powinna być wyłącznie płynna, zwłaszcza mleko, rosoły, wino czerwone.

W razie nieżytu oskrzeli, bańki suche.

1041. *Chinin. mur. 0·40,*
Dtur. tal. dos. XII.
S. 2—5 pr. dziennie.

1042. *Natr. salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

Gdy chodzi o znaczne obniżenie ciepłoty ciała:

1043. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

1044. *Phenacetin 0·50,*
Dent. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

Dzieciom niepodawać antipyriny ani Antifebriny, lecz w razie gorączki znacznej:

1045. *Chinin mur. 0·15,*
Sacchari 0·50,
Mfp. dtur tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

lub:

1046. *Thallini sulphur. 1·00,*
Aq. dest. 80·00,
Syr. flor. aur. 10·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę (dla dziecka 3-letniego).

W razie silnej biegunki:

1047. *Decoct. salep 0·50 ad 200·00,*
Trae opii simpl. gtts. 10,
Syr. rub. Idei 15·00.
DS. Co godzinę łyżkę zażyć.

1048. *Chinin mur. 2·00,*
Pulv. Doweri 3·00.
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

1049. *Mixt. gum. 200·00,*
Extr. Laudani aquos 0·10.
MDS. Co godzinę łyżkę.

1050. *Naphthalini 0·20,*
Mag. Bism. 0·15,
Chinin sulph. 0·25,
Mfp. tal. dos. 15.
S. 3 proszki dziennie.

W razie zapadu:

1051. *Camphor. trit. opt. alcohol. 0·05,*
Coffeini natrosalicyl. 0·10,
Chinini mur. 0·20,
Mfp. Dent. tal. dos. XII.
DS. 4—5 proszków dziennie.

1052. *Naphtol-B*
Bismuth. salicyl āā. 0·20.
Mfp. S. 10 proszków na 24 godziny w razie biegunki.

1053. *Naphtol-B*
Magnes. salicyl āā. 0·20.
S. ut supra.
(w razie zaparcia stolca).

Nareszcie w razie silnego podrażnienia mózgu:

1054. *Natri bromati 0·50,*
Sacchari 10·00.
Rozpuściwszy we wodzie, wypić w ciągu dnia.

1055. *Camphor. 0·50,*
Chloralhydrat. 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Vitell. ovi unius.
S. Co 2 godziny łyżeczkę.

Typhus exanthematicus.

według tych samych prawideł.

Dzieci małe karmić wyłącznie piersią, lub odpowiednio rozcieńczonem mlekiem, starsze dostają herbatę z mlekiem, rosół z jajem.

Gdy gorączka ustaje Cacao, rosół z tapioką.

Pragnienie gasić kwaskami Ac. mur., Ac. phosphoricum 1:200 — z syrupem, co godzinę łyżeczkę, przemywać usta 5% boraxem.

Na początku choroby Calomelem przeczyścić (0·02—0·05 pro dosi).

Ze środków przeciwgorączk.: Chinin 0·25—0·50 do wewnątrz lub w lewatywie, Antipyrin (1:120 z dodatkiem Cognacu 10·00) co 2 godziny łyżeczkę.

W razie czyszczenia:

Chinin. tannic. 0·15 p. dosi.

Przeciw krwotokom: okład lodowy na brzuch, liquor ferri sesquichl. ergotin.

Przeciw bezsenności, rzucaniu się — lewatywy z chloralu (1—2·0 na dawkę).

W razie osłabienia serca, stygnięcia kończyn: czarna kawa z Cognakiem, eter podskórnie, szampan.

Ulcera.

Przy wrzodach cuchnących i zgorzelinowych najlepiej nadaje się posypka jodoformowa i zmywania kreoliną. Z maści zalecają się jodoformowa, arystolowa, a gdy się wrzód zupełnie oczyści, maść lapisowa, borowa, cynkowa. Na wrzody kiłowe należy stosować maść rtęciową, przeciw wrzodom skrofulicznym najlepiej i najpewniej użyć ostrej łyżki, a następnie ranę leczyć jodoformem. Płaskie wrzody rakowe można usunąć przez wyskrobanie i następowe przypalenie ługiem potasowym (po poprzedniem zatamowaniu krwotoku). Rozległe wrzody wymagają dość często zabiegu operacyjnego (okrojenie, transplantacya przyskórka, operacye plastyczne lub wreszcie amputacya). Przeciw wrzodom żylakowym należy radzić noszenie opaski gumowej Martina.

1056. *Creolin 20·0.*
S. Kilka kropli do szklanki wody.

1057. *Jodoform*
Sacch. lact. āā. 5·00.
S. Zewnętrznie.

1058. *Jodoformi 2·00,*
Ungu. simpl. 20·00.
Mf. ungu. S. Maść.

1059. *Aristol 1—2·00,*
Ungu. simpl. 20·00.

1060. *Dermatol 10·00,*
Vaselin 90·00.
Mfung. S. Maść.

1061. *Dermatol 10·00,*
Talci 50·00,
Amyli 10·00.
Mfp. S. Do posypywań.

1062. *Argent. nitr. 1·00,*
Bals. peruv. 10·00,
Ungu. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. Maść.

1063. *Ac. boric.*
Ol. olivar.
Cerae alb. āā. 15·00,
Ung. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. Maść.

1064. *Zinc. oxyd. 10·00,*
Ungu. simpl. 80·00.
Mf. ungu. S. Maść.

1065. *Kali caust. in bac. fus. 5·00,*
D. in vitro epistom. vitreo clauso.

Ulcus contagiosum. (Wrzód miękki).

Zasadą jest, by wrzód miękki zamienić na ranę czystą; środków żrących nie należy używać: jeśli gruczoły limfatyczne sąsiednie są bolesne lub gdy do wrzodu przystąpiła dyfterya lub fagedenizm. By wrzód zamienić na ranę czystą, używa się środków żrących, z których najlepszym jest sulfas cupri 1:3 lub jednorazowe przyłożenie na 24 godzin:

1066. *Zinci chlorati 5·00,*
Zinci oxydati
Aqu. dest. āā. 5·00.
Mf. Pasta.

Wypalanie tym rozczynem powtórzyć należy w odstępach 3 godzinnych 3 do 4 razy. Po odpadnięciu strupa w przeciągu 24—48 godzin pokazuje się dno czyste, wtedy opatruje się wrzód jodoformem i watą Brunsa. Jodol, europhen, aristol, mają przed jodoformem zaletę bezwonności, gojenie jednak przy tych środkach leniwiej postępuje. (Niederlandzka farmakop. przepisuje bezwonny jodoform):

1067. *Jodoformii 197·00,*
Acidi carbol. 1·00,
Ol. menth. pip. 2·00.

J. Koch zaleca Hdrg. Sozojodolicum w maści 1%. Gdy po pewnym czasie dno czyste, brodawkowate, ropy nie wydziela, przykłada się maść z azotanu srebrowego.

1068. *Nitratis argenti 0·10,*
Balsam. peruv. 1·00,
Vaselin. flav. 10·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Fagedenizm i dyfterya.

Środków żrących się nie używa, lecz oczyszcza się dokładnie wrzód wodą borową 2% lub sublimatem 1:1000 2—3 razy dziennie i zasypuje jodoformem. Jeżeli przyczyną tych komplikacyj jest kacheksya lub anaemia, należy używać odpowiednich środków wewnętrznych obok leczenia miejscowego.

Ulcus corneae, (zob. Keratitis).

Ulcera intestini tuberculosa

Leczenie czysto przypadowe, polega na podawaniu środków odurzających wewnętrznie lub w postaci wstrzykiwań podskórnych. W razie silniejszych bólów na podawaniu przetworów makowca wraz ze środkami ściągającymi i przeciwgnilnymi z powodu zwykle towarzyszącej biegunki. Przytem należy starać się podnieść odżywienie chorego zapomocą odpowiedniej dyety (do mleka dodawać Aq. Calcis).

1069. *Tinct. opii simpl. 10·00.*
DS. 2—3 r. dnia po 5—10 kropli.

1070. *Laudani puri 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalini 0·25,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

1071. *Benzonaphtholi*
Bismut. salicyl
Resorcin āā. 0·20.
Mfp. dtur tal. dos. N. 15.
S. 3—5 proszków dziennie.

1072. *Tinct. Colombo*
— Cascarillae āā. 15·00.
DS. Co godzinę 10—30 kropli w kleiku.

1073. *Extr. opii 0·02,*
Resorcini 0·20,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

Ulcera laryngis syphilitica.

Leczenie ogólne przeciwkiłowe. W dysphonii przy kile drugorzędnej:

1074. *Kali jodati 10·00,*
Kali brom. 20·00,
Aqu. dest. 200·00,
Syrup cort. aur. 100·00.
S. 2 łyżki dziennie.

1075. *Calomelanos 1·00,*
Pulv. gummosi 5—10·00.
S. Do wdmuchiwania.

1076. *Sublimati 0·20,*
Aqu. dest.
Spir. vini āā. 20—50·00.
Do pędzlowań.

1077. *Jodi puri 0·50,*
Kali jod. 1·00,
Glycerini 50·00.
S. Do pędzlowań.

Ulcus ventriculi. Wrzód żołądka okrągły.

Przy świeżym wrzodzie zalecić ścisłą dyetę, okłady lodowe na żołądek, spokój bezwzględny, opium. Dalsze leczenie polega na podawaniu środków alkalicznych, czy to w postaci wód mineralnych, czy też soli alkalicznych.

Korzystne wyniki leczenia dają przepłukiwania wodą karlsbadzką lub roztworami soli karls-

badzkiej prawdziwej lub sztucznej, które mają i tę zaletę, że je stosować można i w razach, gdzie picie wody karlsbadzkiej z innych powodów jest przeciwwskazanem.

1078. *Natri bicarbon 40·00,*
Natri sulphur. 40·00,
Natri chlorati 20·00.
Mfp. S. Łyżeczkę na litr wody do przepłukania żołądka.

W razie silnych bólów lub wymiotów są wskazane środki odurzające, w razie kwotoków żołądkowych postępowanie lecznicze jak przy Haematemesis. Obok tego postępowania leczniczego dyeta powinna być pożywna a lekko strawna z wykluczeniem wszelkich napoi wyskokowych lub CO_2 zawierających, kwasów, tłuszczów i pokarmów korzennych. Gdy chorego z powodu silnych bólów, gwałtownych wymiotów lub żołądkowych krwotoków nie można stosownie żywić, wskazane są lewatywy odżywcze.

Często towarzyszące zaparcie stolca usuwać należy lewatywami.

1079. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w $1/2$ szklanki letniej wody zażyć.

1080. *Natr. bibarb.*
Magn. ustae āā. 15·00.
MDS. 3—4 razy dziennie na koniec noża zażyć.

1081. *Natr. bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

1082. *Morph. muriat. 0·10,*
Aqu. laurocer. 10·00.
DS. W razie bólów 10 kr. zażyć.

1083. *Codeini 0·02,*
Natr. bicarb. 0·50,
f. p. dent. t. dos. XII.
S. 2—3 proszki dzien. zażyć.

1084. *Magister. bismuth. 5·00,*
Codeini 0·20,
Mfp. div. in dos. X.
S. 3 proszki dziennie.

1085. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań. W jednej strzykawce 0·01 morfiny.

Uraemia.

Starszym, dobrze odżywionym, mierny upust krwi, dzieciom kilka pijawek za uszami. Zimne okłady na głowę, środki silnie czyszczące. Lewatywy z octu i wody. W razie silnych i długotrwających drgawek, lekkie zachloroformowanie, lewatywy z chloralu. Jeżeli są objawy zapadu. tętno szybkie, nieregularne, kończyny chłodne, wino, camphora podskórnie, kąpiel ciepła (30° R.) i zawijanie w koce. Pilocarpin (0·005—0.01) 2 razy dziennie, jednak ostrożnie, bo czasem wywołuje zapad.

1086. *Chloral hydrat. 3·00,*
Aqu. dest. 150·00.
S. Do lewatywy (starszym). Dzieciom 0·50—1·0 : 50·0.

Urticaria.

Usuwać przyczyny wywołujące; z zewnętrznych: ukąszenie owadów, pluskwy, uwzględnić nieżyty żołądka, zaburzenia płciowe i t. d.

Zmywania zimną wodą, pudrowanie, kąpiele z dodatkiem sody, ałunu, sublimatu, wątroby siarczanej. W celu usunięcia świądu: zmywanie octem, eterem, 1—2% kw. karbolowym.

1087. *Spir. lavand. 100·00,*
Spir. vini gall. 150·00,
Aether. sulphur. 2·50,
Aconitini 1·00.
MDS. Do nacierań.

1088. *Chloralhydrat 5·00,*
Aqu. laurocer. 50·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Do nacierań.

1089. *Chlorali hydrat. 8·00,*
Acidi borici 12·00,
Aqu. dest. 400·00.
S. Do nacierań skóry.

1090. *Acidi Salicyl 5·00,*
Zinci oxyd. 15·00,
Amyli pulv. 30·00.
Mfp. S. Do pudrowań.

1091. *Chinin. muriat.*
Ergotin āā. 0·05,
Extr. bellad. 0·002,
Glycer. q. s. f. pil. 1. tal.
Nr. 10.
DS. Co 3 godziny pigułkę.

1092. *Tinct. strophanti 10·00.*
S. Dwa razy dziennie po 10 kropli.

Vaginismus.

Usunięcie zmian chorobowych miejscowych jak owrzodzeń, zapalenia i t. p. jeżeli się znachodzą. Poprawa stanu ogólnego i podawanie środków uspakajających ustrój nerwowy. Gdy objawy niezbyt jeszcze gwałtowne a przyczyną choroby jest niedokładny stosunek płciowy, wpływ moralny, środki znieczulające miejscowo, aby umożliwić coitum.

1093. *Cocaini muriat. 1·00,*
Aqu. dest. 8·00,
Spir. vini rect. 2·00.
DS. Do pędzlowania

albo:

1094. *Extr. bellad. 1·00,*
Vaselini 15·00.
Mf. ungu. DS. Na wacie między wargi na noc zakładać.

Zasypywanie jodoformu. — Rozszerzanie powolne wnijścia pochwowego rozszerzaczami.

Jeżeli przypady gwałtowne: wycięcie błony dziewiczej i nagłe rozciągnięcie wnijścia pochwowego sposobem tępym po poprzedniem zachloroformowaniu chorej.

Variola.

W okresie zwiastunów, przeczyszczenie. Przewietrzać pomieszkanie, ciepłota pokoju 14—15° R., lekkie przykrycie chorego, dyeta pożywna płynna, mleko, mocny rosół z żółtkiem. Dużo wody, orszada, woda z winem. Przeciw bólom głowy lodowe okłady. Napięcie skóry łagodzić smarowaniem tłuszczów (oliwa, vaselina, 5% maść borowa). Kąpiele ciepłe, a gdy to niemożebne, zmywania ciepłą wodą, zwłaszcza twarz i powieki. Płukanie: 2% Kali chloricum, 3% kw. borowy.

1095. *Kali chloric. 5·00, solve in*
Infus. flor. tiliae 300·00,
Trac laudan. 1·00,
Mell. rosati 10·00.
DS. Płukanie.

1096. *Tannin. puri 1·00,*
Alumin. 0·50,
Kali bromat. 5·00,
Mucilag. gum. ar. 25·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Płukanie.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub wstrzyknięcie morfiny w okolicę dołka podsercowego.

W razie bezsenności:

1097. *Chloralhydrat 5·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup rubid.
Mucilag. gum. ar. āā. 20·00.
DS. Połowę na raz użyć.

1098. *Sulfonali 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. Na noc proszek w herbacie lub rosole.

Zaraz po wybuchu wysypki dać na głowę, twarz i szyję maskę z płótna, pozostawiwszy otwory na nos, oczy i usta, posmarowaną pastą:

1099. *Acid. carbol 3·00,*
Amyli
Ol. amygdal. dulc. ää. 50·00.

Resztę ciała smarować często:

1100. *Acid. salicyl 3·00,*
Amyli 30·00,
Glicerin neutr. 70·00.
Mf. Pasta.

A oprócz tych środków:

1101. *Ol. amygd. dulc. 15·00,*
Syrup flor. aurant. 30·00,
Aqu. lauroc. 10·00,
Chinin. hydrochlor. 0·50,
Solve in acid. hydrochlor. q. s. f. emulsio.
S. Co kwadrans do $^1/_2$ godz. po kilka kropli (Leventaner z Konstantynopola).

Wstrzymuje też rozwój wysypki Cocaina, jużto 3—4 wstrzyknięć podskórnych rozczynem 2%, już też (0·20 : 125 mixt. gum.) w przeciągu 24 godzin podana. Ciepłota ma spadać szybko i rozwój wysypki ustaje.

W osłabieniu serca: kamfora, wino, cognac na pół z wodą z żółtkiem i cukrem, co godz. łyżkę. Ropnie wcześnie otwierać.

Verucca.

Najlepiej wyciąć nożyczkami lub wypalić c. acido nitrico fumanti, ferro sesquichlor., solutione Plenckii (Rp. Sublimati corrosivi, aluminis, cerussae, camphorae, spiritus vini aa. 5·00) lub kw. octowym. Do wewnątrz podawać arsen 3 razy dziennie po 2 krople.

1102. *Acid. salicyl. 5·00,*
Acid. boric. 10·00,
Calom. 30·00.
DS. 3 razy dziennie wetrzeć w brodawkę.

Vitia cordis.

Stosowne żywienie, mleko, mięso bez korzeni, osobom chudym więcej tłuszczów, otyłym tychże zabronić.

Wzbronione również napoje wyskokowe, prócz lekkich win. Ruch, a mianowicie po równi, lub po miernych wzniesieniach gór, z wyjątkiem, gdy chorzy dostają duszności, zawrotów głowy, lub nieregularności tętna, gimnastyka lecznicza, kąpiele solne letnie. Unikać wzruszeń. Uregulować stolec.

Wobec braku kompensaty:

1103. *Infus. digitalis e 1·00 ad 150·00,*
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

1104. *Trae digital. 2·50,*
Aqu. lauroc. 8·00.
MDS. 3 razy dziennie po 15 kropli.

1105. *Pulv. fol. digitalis 0·50—1·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

Jeżeli po użyciu Digital. tętno mocniejsze, regularniejsze, ilość moczu większa, to przestać na parę dni podawać.

1106. *Trae strophanti*
Aqu. lauroc. ää. 10·00.
S. 3 razy dzien. po 10 kropli. (Dzieciom od 5—10 lat do 5 kropli dziennie).

1107. *Coffeini natrobenz. 2·00,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. 20.
S. 5—8 pr. dziennie.

1108. *Theobromin natro-benz. 0·10,*
Sacchari albi 0·20,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. Co 2 godziny proszek.

1109. *Trochisci Nitroglycerin à 0·001,*
Tal. dos. 10.
S. W razie napadu duszności osłabienia akcyi serca $^1/_2$—1 pastylki.

1110. *Kali jodati 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Rano i wiecz. $^1/_2$—1 łyżki.

1111. *Infus. adonis. vern. e 5·00, ad 180·00,*
Syrup rubid. 200·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

1112. *Spartein. sulphur. 0·10,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacchar. 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

1113. *Tinct. fruct. immat. Nerii Oleandri 10·00.*
DS. 2—3 r. dzień. po 20 kropli.

Przeciw puchlinie (zob. ascites) nacięcia obrzękłej skóry, już to lancetem lub małym trójgrańcem, po czem opatrunek aseptyczny. W razie duszności, gorczyczniki na okolicę serca, moczenie nóg w gorącej wodzie, wstrzykiwanie morfiny, w razie silnego bicia serca blaszanka z zimną wodą na okolicę serca.

1114. *Tinct. lobeliae 5·00,*
Aqu. lauroc. 10·00.
DS. Co godzinę 10 kropli.

Przy objawach obrzęku płuc:

1115. *Inf. flor. arnicae e 7·50 ad 150·00,*
Liquor ammonii anis. 2·00,
Syrup aurant. 15·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

1116. *Flor. benzoes 2·00,*
Camphor. 0·50,
Sacchar. 3·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 3 godziny proszek.

Na pobudzenie apetytu, środki gorzkie (Tra amar. Tincti. chin. comp.) acid. mur. Przy omdleniach, zawrotach głowy skutkiem anaemii mózgu, wino, eter.

Vulnus.

Ranę należy wymyć jednym z podanych niżej rozczynów przeciwgnilnych i to tem energiczniej, im większe podejrzenie na zanieczyszczenie. Części obumarłe najlepiej od razu usunąć. Naczynia krwawiące należy podwiązać, okłóć i tp. a ranę o ile to jest możliwem i w danym przypadku dozwolonem, zespoić zapomocą szwów po ewentualnem założeniu sączków. Nawierzch należy położyć opatrunek przeciwgnilny a całą część chorobą dotkniętą, wedle możności ustalić.

Wobec ran postrzałowych należy się w zasadzie ograniczyć do desinfekcyi okolicy rany i pokrycia jej opatrunkiem przeciwgnilnym.

1117. *Ac. carbol. 10—50·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Woda karbolowa 1—5%.

1118. *Sublim. corros. 1·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Sublimat 1‰.

1119. *Sublim. corros. 1·00,*
Acid. tartar. 5·00,
Aqu. dest. 1000·00.
S. Rozczyn kwaśny subl. 1‰.

1120. *Aseptol 30—50·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. 3—5% rozczyn aseptolu.

1121. *Zinc. chlorat. 80·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. 8% rozczyn chlorku cynku.

1122. *Thymol. 1·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Rozczyn tymolu 1‰.

1123. *Ac. salicyl. 3·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Przed użyciem ogrzać.

1124. *Acid. boric. 30—40·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. 3—4% rozczyn kwasu borowego.

1125. *Creolin 20·00.*
S. Kilka kropli do szklanki wody.

1126. *Jodoform 5·00.*
S. Do posypywania ran.

1127. *Jodoform*
Sacchar. lact. āā. 5·00.
S. Do posypywania ran.

1128. *Jodoform 2·00,*
Collod. 20·00.
S. Collodium jodoformowe.

1129. *Jodol 1·00,*
Aeth. sulph. 5·00,
Collod. 10·00.
S. Collodium jodolowe.

1130. *Jodoform 2·00,*
Aeth. sulph. 20·00.
S. Eter jodoformowy.

1131. *Jodoform 2·00,*
Glycerin 20·00.
S. Zawiesina jodoformowa.

1132. *Jodol 2·00,*
Aeth. sulph. 20·00.
S. Eter jodolowy.

Na rany pokryte czystą ziarniną, stosujemy maść lapisową:

1133. *Argent. nitr. 1·00,*
Bals. peruv. 10·00,
Ungu. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Opatrunek przeciwgnilny składa się z gazy antyseptycznej (jodoformowej, jodolowej, sublimatowej lub t. p.) z warstwy wsysającej (wata Brunsa, wełna drzewna, worki napełnione trocinami itp. i z opaski ustalającej i przytrzymującej.

Vulvo Vaginitis.

Troskliwe oczyszczenie części płciowych, ciepłe kąpiele nasiadowe. Przestrzykiwania pochwy sublimatem (0·10%), kw. karbol. 1—2%, Zinc. sulph. (0·50%), ałunem (5%) 3 razy dziennie. Zasypki jodoformem lub pręciki jodoformowe. Nadżerki na wargach sromych opatrzyć maścią salicylową lub pudrem salicylowym zasypać. Ropnie przecinać.

Przyczyny, jak anaemię, zołzy leczyć środkami żelazistemi, jodowymi, tranem itp.

NOWE LEKI.

Aethylenum bromatum.

Środek mocno trujący, odróżnić należy od Aethylum bromatum. Dr Donath w Peszcie poleca go przeciw epilepsyi.

Rp. Aethyleni bromati 5·00,
ad emuls. oleos 100·00,
Ol. menth. pip. gtts. 2.

z tej emulsyi 2—3 r. dz. po 30 kropli w 1/2 szklanki wody z cukrem. Co drugi dzień postępować po 10 kropli więcej, aż do 70. Dzieci od 8—10 lat rozpoczynają od 10 kropli. W razie podrażnienia żołądka (odbijania), zmniejszyć dawkę lub dodać 0·10 Extr. opii, do emulsyi. Można też podać w kapsułkach.

Rp. Aethyleni bromati gtts. 3.
Ol. amygdal. dulc. gtts. 6.
Dtur. tal. dos. in capsul gelatinosis N. 100.
S. 2 r. dz. po 2—4 kapsułek.

Agathinum (Salicyl-*α*-Methylphenyl hydrazon).

Łuski drobne, biało-zielonawe bez smaku i zapachu, w wodzie nierozpuszczalne, natomiast łatwo w eterze i wyskoku. Podawano z dobrym skutkiem w cierpieniach reumatycznych, nerwobólach, Ischias i t. p. Często po zażyciu proszka występuje ból głowy. Zazwyczaj po użyciu 4—6 grm. następuje skutek. Nowsze doświadczenia mniej zachęcające.

Dawka 3 razy dzień. po 0·50 w opłatku.

(10 grm. 2 złr. 25 ct.)*)

Alumnol.

Proszek biały w czerwono wpadający zawiera 5% aluminium i 15% siarki. Rozpuszcza się w gorącej wodzie (do 40%), w wyskoku trudniej rozpuszczalny przybiera barwę niebieską. Jako środek ściągający i antiseptyczny stosuje się w praktyce chirurg. w 0·5—2%, w roztworze do obmywań na wrzody otrętwiałe, w maści 3—6%. Do przepłukiwania w jamie brzusznej w 0·5—0·10%. Czystego A. używano na owrzodzenia żołędzi i pracia (wrzód miękki). Posypka A. z talc. ven. i amylum 10% w wypryskach i oparzeniach. Roztwory 1—5% w eczema pustulosum, acne, furunculosis, gonorrhoea i t. p.

Rp. Alumnoli 10·00,
Lanolin anhydr. 50·00,
Paraffin liquid. 35·00,
Ceresini 5·00.
Mfung. (w chorobach skórnych).

Co do działania alumnolu w wiewiórze to ostatnie ogłoszenia opiewają, że A. nie przewyższa wcale innych dotąd uży-

*) Ceny przy niektórych lekach podane, wyjęte są z cennika miesięcznego: Pezolda et Süssa we Wiedniu.

wanych środków. Jedynie ulcus molle goi się szybko pod działaniem A.

(H : 2 złr. 30 ct.)

Ammonium boracicum.

Jeden ze środków przeciwgruźliczych, ma zmniejszać kaszel i obniżać ciepłotę. Używa się w dawkach 0·25, 3 razy dziennie w połączeniu z opium, Hyosciaminą i t. p.

Amylenhydrat. Amylenum hydratum.

Płyn przeźroczysty, oleisty, zapachu kamfory i mięty. Rozpuszcza się w 8 cz. wody. Przeciw bezsenności w dawce 3—5 grm. w wodzie ocukrzonej, piwie, kapsułkach lub lewatywie. Działa słabiej, niż chloral, silniej od Paraldechydu. W przypadkach, gdzie chcemy koić ból, podać go można z dodatkiem morfiny. Sen następuje w ½ godziny po użyciu i trwa 7—9 godz. Pro dosi: 4·00, pro die 8·00.

(100 grm. 2 złr.).

Rp. Amylen hydrat. 7·00,
Aqu. dest. 60·00,
Extr. liquir. 10·00.
MDS. Przed spaniem połowę.

Analgenum.

Środek polecany przeciw nerwobólom i reumatyzmowi w 1 gram. dawkach. Nie przedstawia żadnych szczególnych zalet.

Antiherminum.

Środek przeciwgorączkowy, działający silnie na nerwy naczynioruchowe. Drobner ze Lwowa próbował w chorobach gorączkowych i m. Brighti z nieszczególnym skutkiem. Wobec niepewnych skutków a niebezpiecznych objawów występujących przy używaniu, należałoby jeszcze czekać na dalsze doświadczenia.

Dawka 0·50 pro dosi.

Antiseptol. (Cinchoninum jodosulfuricum)

zawiera 50% jodu, proszek bez zapachu, rozpuszczalny tylko w wyskoku i chloroformie. Służy jako środek antiseptyczny i zastępuje jodoform.

Anthrarobinum.

Działa podobnie jak Chrysarobina, lecz słabiej i powolniej, za to zaś o wiele mniej szkodliwa i znacznie tańsza. Kwalifikuje się przeto do użycia na twarz i części płciowe. Z dobrym skutkiem stosowano przeciw:

Herpes tonsurans, *Pityriasis*, *Erythema*, *Eczema marg.* i t. d.

Rp. Anthrarobin 10·00,
Ol. olivar. 30·00,
Lanolin 60·00.

W roztworze wyskok. 10:80, lub 10% roztworze glyceryny, wreszcie z Collodium 1 : 10.

Apocodeinum hydrochloric.

Działanie podobne do Apomorfiny. Środek wykrztuśny używa się w nieżytach oskrzeli zwłaszcza przewłocznych. Można dłuższy czas podawać, już to w kroplach, (n. p. 1% roczczynu po 10—20—30), w pigułkach lub podskórnie 10—20 kropli 2% roczczynu.

Aristol.

Różowo-żółty, prawie bezwonny proszek. Nie rozpuszcza się ani we wodzie, ani wyskoku, natomiast w eterze i chloroformie. Zawiera 45% jodu. Używa się w chorobach skóry, owrzodzeniach i wszędzie może zastąpić Jodoform. Zapisuje się w postaci zasypki, maści, pręcików, czopków.

Rp. Aristol 0·30,
Sapo Kalin. 30·00,
Aether 5·00,
Alcohol 5·00.
Mf. ungu. S. Maść na wóle.

Wetrzeć na wieczór i okład wysychający.

Rp. Aristoli 3·00,
Ol. oliv. 20·00,
Lanolin 80·00.
Mf. ungu. S. Na oparzeliny.

(100 grm. 12 złr.).

Asaprol.

Proszek białawy rozpuszczalny we wodzie i wyskoku. W dawce 1—4 grm. przeciwgorączkowy i kojący, zwłaszcza w ostrym reumatyzmie. Bompart podaje w 1-szym dniu 2 grm., w drugim 3·00 w następnych 4·00, dopóki ból i gorączka nie ustąpi, po czem dla zabezpieczenia od nawrotu choroby zmniejsza dawkę do 1 grm.

Rp. Asaprol 2—4·00,
Syrup
Aqu. dest. āā. 30·00.
MDS. Użyć w przeciągu dnia, biorąc po łyżeczce w kawie lub piwie.

W proszkach po 0·50, lub lewatywie:

Asaprol 2—7·00.
Laud. Sydenh. gtts. IV.
Vitelli ovi N. I.
Dct. Salep 100·00.
MDS. Na jedną lewatywę.

Benzanilid.

Proszek biały krystaliczny, w wodzie nierozpuszczalny. Środek przeciwgorączkowy, polecony w praktyce dziecięcej. Ciepłota spada, jak przy antifebrynie, a jej podwyższenie się, powolniejsze. Dla dzieci w proszkach z cukrem pro dosi 0·10 do 0·40, dorosłym 0·60 do 1·00.

Benzolguajacol czyli Benzosol. (Acidum benzoic. i Guajacol).

Proszek bezbarwny, używany w miejsce kreozotu przy gruźlicy płuc. Zapisuje się w proszkach z eleosacch. menth. po 0·25—0·80 trzy razy dziennie po jedzeniu.

Rp. Benzosol 5·00,
Ol. menth. pip. 0·10,
f. trochisci Nr. 20.
S. 3 razy dz. pastylkę po jedzeniu, przez 2-gi, 3-ci i 4-ty tydzień po 2, w 5-tym tygodniu po jednej, 6-ty tydzień wypocząć i na nowo tak samo.

(100 grm. 7 złr.)

Benzonaphtolum. (Acid. benzoic. i Naphthol).

Proszek biały bez smaku i zapachu, trudno we wodzie rozpuszczalny. Środek antiseptyczny podobnie jak Betol. Polecają głównie w chorobach przewodu pokarmowego. Dawka 0·50 pro dosi, 5·00 pro die. Dzieciom 2 grm. pro die (podaje się jako proszek w opłatku).

(100 grm. 1 złr. 75 ct.).

Betolum. Betol. Naphthosalol.

(Połaczenie kwasu Salicylow. z Naphtolem). Proszek bez smaku i zapachu. Środek antiseptyczny i przeciwgorączkowy. Kobert poleca B. przeciw reumatyzmowi stawów i nieżytowi pęcherza. Dawka: 0·30—0·40 cztery razy dziennie w pigułkach lub opłatku. Zewnętrznie przeciw rzerzączce w postaci pręcików 1 cz. Betolu. 4 części Butyr. Cacao.

(100 grm. 2 złr. 40 ct.).

Bismut subbenzoic. v. benzoicum.

Biały delikatny proszek, używany zamiast jodoformu, zwłaszcza jako zasypka na wrzód miękki. Finger poleca zasypywanie wrzodu 2 razy dziennie przez 3—6 dni. Pierwsze posypanie sprawia nieco pieczenia.

Bromamidum

zawiera 70% bromu, proszek krystaliczny nierozpuszczalny we wodzie. Analgeticum i Antihermicum. Podaje się w proszku lub zawiesinie w ilości po 0·6—1·00 dorosłym, i od 0·06—0·03 dzieciom, kilka razy dziennie.

Bromol = Tribromphenol.

Jeszcze przez Rademackera używany środek, obecnie polecony przeciw dyfteryi do pędzlowań 1:25 glyceryny. Jako maść na owrzodzenia 1:10 maści. Przy cholera infantum 0·005—0·015.

Butylchloralum.

(Fałszywie Crotonchloral hydratem zwany). Krystaliczne blaszki, aromatycznego smaku i zapachu. Rozpuszcza się we wodzie dość trudno (1:20), łatwo w wyskoku.

Środek nasenny i kojący, zwłaszcza w newralgiach n. trigemini (co 2 godz. po 0·20—0·40). Jako nasenny (0·50—2·00). Zewnętrznie: przeciw bólom zębów wraz z równą ilością kw. kw. karbolowego.

Bryonia alba.

Polecona w ostatnich czasach przeciw krwotokom. Extractum w pigułkach po 1—2—3·00 pro die. Tinctura 2—3·00 pro die.

Cactus grandiflorus.

W ostatnim roku czyniono wiele doświadczeń, z których wynika, iż C.g. (w homeopatyi już dawniej używany) skutecznym się okazał przy wadach serca, angina pectoris, nerwicach serca, po nadużyciu kawy, herbaty, tytoniu, przy osłabieniu serca po durzycy, w chorobie Basedowa i wogóle tam, gdzie digitalis przeciwskazane. Używano Tinctury, jednak skład tejże bywa niejednaki. Najpewniejszy preparat jest firmy Parke, Davis et Co. Fluidextract Cacti gran. diflori.

Dawka tegoż 10—30 kropli 3—4 razy dziennie.

Cantharidinum.

Istota składowa kantaryd, powodująca powstawanie pęcherzy. Dawniej używano jej jako środka pryszczącego zamiast kantaryd. Obecnie sole kantarydyny zaczęto stosować przeciw gruźlicy — zamiast Tuberculiny. — Środek ten wymaga ostrożności, zdarzały się bowiem już po paru injekcyach zapalenia pęcherza i nerek. Hennig produkuje *Cocain - Cantharidin*, mięszaninę Kantarydyny z Cocainą (1%). Jestto bezwonny biały proszek ściągającego i szczypiącego smaku, łatwo w gorącej wodzie rozpuszczalny. Używa się w formie wstrzykiwań podsk. przy gruźlicy krtani. Injekcye niesprawiają zupełnie bólu. Polecają następne formuły:

I. 0·075 Cocain cantharid.
50·00 Aq. chloroform.
II. 0·15 Cocain cantharid.
50·00 Aq. chloroform.

Roztworu I wstrzykuje się 2 przedziałki strzykawki Overlacha, II-go 1 przedz. (= 0·0001 Cantharid.), dawkę można zwiększyć do 0·0004.

(Wyrób Henniga w fabryce Riedla w Berlinie).

(Dokładne sprawozdanie Demmego Therapeut. Monatshefte H. 3. S. 112, oraz tamże Liebreicha S. 294 z r. 1892).

Cardinum

czyli wyciąg ze serc wołowych, którego przyrządzenie ma trwać około jednego roku, ma wzmacniać serce; w dawce 4 grm. wstrzyknięty wyciąg wzmacnia tętno, zwiększa ilość czerwonych ciałek krwi, i zwiększa ilość moczu. Lek przyszłości — zarówno ze Sperminą, nucleiną i t. p.

Carpainum hydrochloricum.

Alkaloid z grupy Sparteiny, delikatny proszek, łatwo w wodzie rozpuszczalny, używa się głównie przy Angina pectoris i przy wadach serca. W pierwszych minutach po zastrzyknięciu przyspieszenie ruchów serca, jednak po 5 minutach sprawia zwolnienie i wzmocnienie tychże, przyczem objawy duszności szybko ustępują. W razie częstszych napadów A. p. zwiększa się dawkę tak, że od 6 mlgrm. dojść można do 3 ctgrm. Działanie podobne do soli Coffeiny.

Chloramid zob. Chloralformamid.

Chloralformamid = Chloralamid = Chloralum formamidatum.

Bezbarwne kryształy smaku nieco gorzkiego, we wodzie łatwo rozpuszczalne. Łagodny lek nasenny. Używa się w bezsenności przy neurastenii, gruźlicy itp. chorobach, którym nie towarzyszą boleści. 4·00 pro dosi 8·00 pro die. Sen następuje w $^1/_2$ godziny, trwa 7—9 godzin.

Rp. Chlor. amid. 10·00,
Aqu. dest. 120·00,
Syrup rub. 30·00.
DS. Przed spaniem 2—4 łyżek.

Przy dłuższem używaniu dużych dawek pojawia się wysypka z towarzyszącą gorączką.
100 grm. 1 złr. 80 ct.

Chloralurethanum = Uralium.

Powstaje przez rozpuszczanie urethanu w roczczynie chloralu. Środek nasenny, dobry, zwłaszcza dla suchotników, nerwowych i umysłowo chorych.
Dawka 2—3·00 pro dosi (w opł.).

Cornutin.

Według Koberta, najskuteczniejsz alkaloid sporyszu. Silnie trujący. Używa się przy krwotokach po poronieniu i wogóle z narzędzi moczopłciowych.
Dawka: 4 r. dzien. w proszku lub pigułkach po $^1/_4$ ctgr.
1 gramm = 19 złr. 50 ct.).

Creosotal v. Creosotum carbonicum.

Gąszcz, podobny do miodu, przeźroczysty, w wodzie nierozpuszczalny. Za dodaniem wyskoku więcej płynny. Bez zapachu, ma smak nie tak szczypiący jak kreozot. Podaje się w dawkach do 6 grm. pro die.
Creosotal H. 3 złr. 80 ct.

Cytysinum.

Alkaloid z Cytisus Laburnum, silna trucizna, działa podobnie jak Curare i Strychnina. Środek dotąd niewypróbowany.

Dermatol.

Proszek barwy szafranowej, bezwonny, nierozpuszczalny. Jestto połączenie bismutu z kwasem gallusowym. Użyć go można w miejsce jodoformu, a mianowicie: na oparzeliny, owrzodzenia, na rany, w otoku usznym itp., jakoteż zdaniem Liebknechta zamiast bismutu w uporczywych biegunkach i owrzodze-

niach kiszek. Dr Gläser wyraża takie zdanie o Dermatolu: 1. zupełnie nietrujący, 2. niedrażniący, 3. dobry antiseptyk, posiada własności osuszające i dobrze się daje zachować.

Dawka do wewnątrz po 2 grm. pro die.

Rp. Dermatol 20·00,
Talci veneti 70·00,
Amyli 10·00.
S. Do posypek (przeciw potowi nóg).

Rp. Dermatol 10·00,
Lanolin 80·00,
Vaselin 10·00.
Mf. ungu. Maść na wrzody.
(100 grm. 2 złr. 40 ct.).

Diaphtherinum (Oxychinaseptol).

Proszek żółty we wodzie rozpuszczalny, posiada własności antiseptyczne. Próby w praktyce chirurg. dały dobre wyniki, zwłaszcza że mniej trujący od karbolu i sublimatu, jednak do desinfekcyi narzędzi niestosowany, gdyż je czerni. Używa się w rozczynach $^1/_2$—2% do opatrunku.

(100 grm. = 2 złr.).

Diuretin.

Środek moczopędny. Jestto połączenie Theobrom. (48% z Natr. Salicyl. Proszek biały w wodzie rozpuszczalny. Działa moczopędnie, nie wpływa ani na serce, ani narząd oddechowy i nie drażni nerek. Stosuje się w przewlocznych chorobach nerek, mianowicie przeciw puchlinie.

Dawka 1—2 grm. pro dosi do 6 lub 7 grm. pro die.

Rp. Diuretin 5·00,
Aq. dest. 90·00,
Aq. menth. pip. 100·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.
(100 grm. kosztuje 7 złr.).

Duboisinum sulphuricum.

Środek nasenny. Lewald zastrzykiwał z rozczynu 0·04:20 wody jednę strzykawkę = 0·002. Pierwszym objawem: mydriasis, niepokój, po 10—30 min. sen trwający 2—7 godzin, czasami jednak przed zaśnięciem zawrót głowy, zmęczenie, zasychanie w gardle, pragnienie.

Dawki 0·002 nie wolno przekraczać. Wewnętrznie użyty nie sprawia skutku.

Euphorinum = Phenylurethanum.

Proszek rozpuszczalny w mięszaninie, wody z wyskokiem (np. winie). Środek przeciwgorączkowy. Działanie trwa 5—7 godz. Rozpoczynać dawkę od 0·10 i można postąpić od 1—1·50 pro die. W reumatyzmie dawki 1—2·0 usuwają ból, gorączkę i obrzmienia.

E. używa się również jako antisepticum w maściach, rozczynach i wykazano działanie lepsze aniżeli jodoformu, zwłaszcza, że działa ściągająco, nie wywołuje granulacyi i ma zapach przyjemny.

Dawka 0·50 do 1·00 pro dosi, 1—2·00 pro die.
(100 grm 5 złr.).

Europhen. (Isobutylortocresoljodid).

Delikatny żółty proszek rozpuszczalny w wyskoku chloroformie, eterze i oliwie. Środek antiseptyczny, posiada zupełnie te same własności, co jodoform, przewyższa go jednak tem, że jest bezwonny.

Rp. Europhen 2·00,
Vaselin
Lanolin āā. 50·00.
Mfunguent. S. Maść.
(ulcus cruris).

Exalginum = Methylacetanilid.

Krystaliczne białe igiełki, bez smaku i zapachu, w zimnej wodzie trudno rozpuszczalne, łatwiej w ciepłej. Obniża cokolwiek ciepłotę ciała, działa jednak głównie kojąco. Nie wpływa na krążenie i oddychanie (jedynie powyżej 0·75 bywa lekka sinica). Używa się w nerwobólach, zwłaszcza twarzy, u osób anaemicznych i dotkniętych kiłą. Przy migrenie bez skutku. Działa też dobrze w reumatyzmach, kolce nerkowej. Chorea itp.

Dawka 0·10—0·25 dwa lub więcej razy dziennie, do 1·50 pro die. Podaje się jako proszek w opłatku lub np.

Rp. Exalgin 2·50,
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup 30·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę (1 łyżka zawiera 0·20 exalg.).
(10 grm. 70 ct.).

Exodyna.

Ogłoszona jako silny środek przeciwgorączkowy, w cierpieniach reumatycznych i nerwobólach składa się z 90% Antifebryny, 5% Natr. Salicyl. i 5% Natr. bicarb.

Gallanol

jest anilidem kwasu pyrogallusowego (a nie Gallolu). Proszek biały krystaliczny, smaku gorzkiego rozpuszcza się łatwo w gorącej wodzie, wyskoku. Używa się w maściach 1:30, 1:10, 1:4 z Vaseliną głównie przy psoriasis, wilgotnych eczemach. Przy psoriasis pędzluje się miejsca zajęte, wymywszy poprzednio czarnem mydłem, i pokrywa warstwą traumatycyny.

Rp. Gallanol 10·00,
Spiritus 50·00,
Liq. ammon. caust. 1·00.
MDS. Pędzlować.

Guajacol.

Płyn barwy żółtawej, ostrego aromatycznego zapachu. Zmniejsza podrażnienie do kaszlu, ułatwia wykrztuszanie. Używany zamiast kreozotu w gruźlicy płuc.

Rp. Guajacoli 7·50,
Tinct. Chinae 20·00,
Vini malacens 1000·00.
DS. Łyżkę lub 2 przy każdem jedzeniu do 1 gram pro die.

Rp. Guajacoli 3·00,
Ol. jecor. aselli 200·00.
S. 3 razy dz. łyżkę po jedzeniu. lub też w kapsułkach gelatynowych, albo, gdy po pewnym czasie chorzy znosić nie mogą w lewatywie:

Rp. Guajacoli 2·00,
Ol. amygdal. 20·00,
Gum. ar. 10·00,
F. emul. adde
Aqu. dest. 950·00.
S. Na 4 lewatywy.

Guajacolum benzoicum et G. carbonicum.

Można użyć w większej od poprzedniego dawce. Identyczne z Benzosozolem.
(100 grm. 4 złr.).

Haemol i haemogallol.

Nowe, organo-metaliczne związki, żelaza, ulegające w ustroju szybkiej resorbcyi, a nie obciążające trawienia. Oba te związki powstają pod wpływem ciał odtleniających na haemaglobinę, a mianowicie Haemol działaniem pyłku cynkowego, Haemogallol przez redukcyę pyrogallolem. Haemol jest proszkiem szarym, Haemogallol czerwono-brunatnym.

Dawka po 0·10—0·50 trzy razy dziennie, w opłatku, lub pastylkach. Haemol zawiera ślad cynku, obliczony na gojenie owrzodzeń żołądka i kiszek.

Hematogen.

Organiczny związek żelaza. Powstaje z rozpuszczenia białka w ługu potasowym, do przesączonego płynu dodaje się winianu żelaza i roztwór osadza, dodając kw. octowego. Osad składa się z organicznego związku żelaza i po wysuszeniu tworzy żółtawy proszek łatwo rozpuszczający się w alkaliach i zawiera 0·7% żelaza.

Hydracetinum = Pyrodinum.

Białe, bez smaku kryształki, w wodzie trudno, w wyskoku łatwo rozpuszczalne, używa się przeciw reumatyzmowi'i w chorobach gorączkowych, Ischias, po 0·02—0·05 dwa razy dzien. Również przeciw Psoriasis w maści 10%. Środek trujący, wywołuje czasem Haemoglobinurię, żółtaczkę, zapad.

Hydrargyrum benzoicum.

Proszek biały, krystaliczny, bez smaku i woni w wodzie nierozpuszczalny; łatwo natomiast w wyskoku i roztworze soli kuchennej. Używa się do okładów na wrzody syfilityczne w równej ilości ze solą (0·10 : 25·00—50·00).

Rp. Hydrarg. benz.
Vaselin āā. 1·00,
Ol. Paraffini 8·00.
S. Do inj. podskórnych.

(100 grm. 30 ct.).

Hydrargyrum carbolicum.

Środek przeciwkiłowy podaje się w pigułkach po 0·02—0·03, 3 razy dziennie. Dzieciom po 0·001—0·005 dwa razy dziennie.

Rp. Hydrarg. carbolici 1·20,
Extr. liquir.
Pulv. liq. āā. 3·00,
Mfpil. 60. Obduc. Bals. tolut.
S. 2—4 pig. dziennie.

Hydrargyrum B. naphtholicum.

Polecony na rany zadawnione, wysypki skórne itp. Bliższych opisów dotąd nie ma.

Hydrargyrum salicylicum.

Podaje się do wewnątrz po 0·01 0·025 w pigułkach 2—3 razy dz. przy czem poleca się popić ciepłem mlekiem.

Do injekcyj podskórnych, oraz do okładów, zasypek, maści na wrzody syfilityczne, Condylom. lata itd.

Rp. Hydrarg. Salicyl. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s.
f. pil. 60.
S. 3 razy dzien. po jedzeniu 1—2 pig. (Schadek).

Rp. Hydrarg. Salicyl. 0·20,
Mucilag. g. ar. 0·30,
Aqu. dest. 60·00.
S. Do wstrzykn. wśródmięśn.

Rp. Hydrarg. Salicyl.
Kali carbon. āā. 0·10,
Aqu. dest. 10·00.
S. Do podskórnej injekcyi.

Rp. Hydrarg. Salicyl. 1·00,
Vaselin 30·00.
Mf. ungu.

Rp. Hydrarg. Salicyl. 1·00,
Magnes carbon. 20·00.
S. Zasypka. (Plumert).

(100 grm. 2 złr. 80 ct.).

Hydrargyrum thymoloaceticum.

Środek przeciwkiłowy w dawkach 0·005—0·01. W ostatnim czasie używał Tranjen (w Bułgaryi) tego przetworu w celu leczenia gruźlicy. Brak dotąd doświadcz.

Rp. Hydrarg. thymol. acet. 1·00,
Glycerin 10·00,
Cocain. hydrochl. 0·10.
S. Do wstrzykiwań wśródmięśniowych, 1 strzykawka pro dos., raz na tydzień. (Według Loewenthala potrzeba do zupełnego wyleczenia Syfilis 8—10 zastrzyknięć).

Hydrastininum.

Białe krystaliczne igiełki, rozpuszcza się trudno w wodzie, łatwo w wyskoku, eterze. Lepiej używać hydrochloricum. Falk używał z dobrym skutkiem przy Endometritis, Dysmenorhoea, nieregularnej miesiączce co dzień po ½ strzykawki, 10% roztworu t. j. 0·05.

Rp. Hydrastinin. hydrochl. 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
S. ½—1 strzykawki dziennie w razie krwotoku.

(1 grm. 1 złr. 20 ct.).

Hydroxylaminum. H. hydrochloratum.

Używa się w chorobach skórnych w miejsce chrysarobiny i kwasu pyrogallusowego, przeciw psoriasis, lupus, w roztworze 1% wyskokowym. Środek trujący wymaga wielkiej ostrożności.

Rp. Hydroxylamin mur. 0·20—0·50,
Spir. vini 100·00,
Calcar. carb. q. s. ad neutr.
S. Do pędzlowań.

Hyoscin, H. muriaticum, H. hydrobromicum, H. hydrojodic.

Rozszerza źrenicę również, jak atropin, tylko prędzej, działanie jednak trwa krócej. Używa się do zakraplań 1:1000 do 1:400; z pierwszego roztworu wkrapla się 10—15 kropli, z drugiego 4—6 kropli. Gdzie chodzi o uspokojenie podrażnienia umysłowo chorych, ma działać wybornie, pisze Rabow. Chorym takim dawał zazwyczaj w wodnym roztworze (a nie podskórnie).

Rp. Hyoscin. hydrojod. 0·01,
Aqu. dest. 10·00.

Pierwsza dawka 8 kropli (=⅓ miligr.) we wodzie, mleku lub winie, później można dojść do 12 kropli, a nawet 16 pro die. H. działa silniej, niż Hyosacyamina.

(1 grm. 4 złr.).

Hyoscyaminum.

Alkaloid z hyoscyamus niger, w postaci błyszczących igiełek, bez woni, ostrego smaku. Zwyczajnie sprzedają go w proszku zanieczyszczonym Hyosciną. Używa się jako mydriaticum, zamiast atropiny.

Jako środek nasenny w chorobach umysłowych od 1—3 miligramów, jako anodynum i antispasmodicum, ½—1 miligr. w pigułkach, przeciw astmie, kokluszowi, epilepsyi.

(1 grm. 5 złr.).

Hypnalum.

Połączenie antipyryny z chloralem. Kryształy bez smaku i zapachu, rozpuszczające się w 5—6 częściach wody. Środek nasenny, nie posiada złego smaku i żrących własności chloralu (1 grm = 0·45 chloralu i 0·55 antipyryny). Dawka 0·50 do 1·00 działa silniej, niż równa ilość chloralu. Szczególniej stósowny dla dzieci.

(10 grm. 60 ct.).

Bonnet podaje następujący przepis:

Rp. Hypnali 10·00,
Aqu. dest. 65·00,
Aq. flor. aurant. 5·00,
Spir. vini 40·00,
Tinct. cort. aur. 20·00,
Syrup simpl. 60·00,
Trae croci gtts. 2.
MDS. 1—2 łyżek użyć.

Rp. Chartreuse 4·00,
Aqu. dest. 15·00,
Hypnal 1·00.
S. Na raz użyć. Bardet.

Jambul.

Owoc drzewa Syzygium Jambolanum. W ostatnich latach gorąco polecany jako specyfik w moczówce cukrowej, zmniejszający znacznie ilość wydzielanego moczu i cukru. Podaje się najwygodniej w postaci proszków, w opłatku, jako fluidextrakt, lub Tinctura. Środek nietrujący, można podawać w dość wielkich dawkach. Zwyczajnie rozpoczyna się od 0·25—1·00—3 razy dziennie. (Lewaschew podawał 20—40·00 pro die).

(Fructus Syzygii Jambolani 100 grm. = 40 ct.).

Jodolum.

Żółtawo biały proszek w wodzie trudno rozpuszczalny (1:5000) zawiera 89% jodu, bez smaku, ze zapachu podobny do tymolu. Jako antiseptyk do zasypek. Do wewnątrz, jako środek przeciwkiłowy 1·00 pro die. Ma tę wyższość nad jodoformem, że jest bez woni i mniej trujący. Nie tworzy takiej skorupy, jaka bywa przy jodoformie. W okulistyce używa się w formie maści 2:10, przeciw Conj. chron. et granulosa.

(100 grm 7 złr.).

Jodantipyrinum.

Działa raz jako antipyrina, to znowu jak sól jodowa. W durze i gruźlicy działa jak antipyrina. Dotąd nie wyjaśniono, czy ma wyższość nad czystą antipyriną. Dawka 0·50—1·50.

Jodantifebrinum.

Środek zupełnie zbyteczny.

Jodophenin.

Witkowski przypisuje temu środkowi własności przeciwprątkowe, dotąd nie podano jednak, w jakim kierunku.

Lobelinum.

Z liści lub nasienia Lobel. infl. Płyn żółty, oleisty, ostrego smaku. Używa się częściej jako *Lobelinum sulphuricum* (proszek żółtawy) przeciw astmie i nieżytowi oskrzeli.

Dawka: 0·05—0·10 pro dosi 0·20 pro die, dzieciom 0·01—0·05. Środek niepewny.

Losophan. (Trijodkresol, zawiera 80% jodu).

Białe krystaliczne igiełki, rozpuszczalne w chloroformie, eterze. Używano z dość dobrym skutkiem w chorobach skóry: Herpes tonsur., Pityriasis, Eczema chron. Prurigo, Pruritus, Acne, Sycosis. Przeciwskazanie w ostrych zapaleniach skóry. Używano roztworu 1% do pędzlowań (1:75 Spir. i 25 Aq. dest.). W maści (1:30). zasypka 1%.

Lysol.

Płyn przeźroczysty, brunatny (oleisty), zapachu kreozotu, miesza się z wodą i nie sprawia zmętnienia. Posiada własności antiseptyczne kw. karbolowego, jest jednak mniej trujący. Zgęszczony nadżera skórę. Ujemna strona L. polega na tem, że skórę i narzędzia czyni ślizkiemi, co przy operacyach może być niekorzystnem. Do opatrunku

używa się rozczynu $^1/_2$—1%. W rozczynie 3% posiada własności mydła (pieni się).

Methacetinum = Para = Acetanisidin.

Proszek różowawy, bezwonny i bez smaku, w wodzie rozpuszczalny. Środek przeciwgorączkowy, kojąc bóle nerwowe silniej, niż phenacetyna. Działa poniekąd antiseptycznie. Używano ze skutkiem przy gruźlicy, tyfusie, reumatyzmie stawów. Dawka: dzieciom 0·20—0·30, do rosłym 0·30—0·40.

Methylalum.

Płyn bezbarwny, lotny, łatwo w wodzie rozpuszczalny, smaku aromatycznego, piekącego, zapach jakby eteru octowego zmięszanego z chloroformem.

Zewnętrznie w linimentach i maściach 5:30 jako środek łagodzący ból. Do wewnątrz: w stosunku 1:150; jakoteż do wstrzykiwań podskórnych. Ma być doskonałym środkiem nasennym. Używa się przeciw nerwicom żołądka i kiszek, przy delirium tremens, i jako odtrutka przy otruciu strychniną.

Dawka: 1—5 grm. — podskórnie 0·10 bez dodatku) co 2 godz. (Wstrzykiwania są bolesne).

Methylacetanilid zob. Exalgin.

Morrhuolum.

Produkt tranu, zawierający znaczne ilości jodu, siarki i fosforu. Gorzki, aromatyczny. Działa jak tran.

Dawka 0·20 (=5·0 tranu) w kapsułkach, dla dzieci 4, dla dorosłych 6 sztuk dziennie.

(100 grm. 1 złr. 60 ct.).

Myrtholum.

Jest częścią składową olejku z liści myrtus communis. Ciecz jasna dość znośnej woni. Podaje się w zgorzeli płuc i cuchnącej wydzielinie z oskrzeli. Najlepiej używać w kapsułkach napełnionych po 0·15 myrtolem. Co 2 god. 2 kapsułki. Skutek ma być często zdumiewający.

(100 grm. 4 złr. 50 ct.).

Naphthalolum zob. Betol.

Natrium paracresotinicum.

Działanie podobne do kw. salicylowego. Demme podawał dzieciom przy gośćcu stawowym, pneum. catarrh, typhus abd. z dobrym skutkiem, stosując małe dawki (0·10 co 2 godz.):

Mianowicie zaś:

	pro dos.:	pro die:
od 2— 4 lat	0·1 —0·25	0·50—1·0
„ 5—10 „	0·25—1·00	2·50—3·0
„ 11—16 „	1·0 —1·50	3·50—4·0

W razie zapadu: (wyjątkowo) Cognac z wodą.

Najlepszy skutek okazał się przy Catarrhus gastro intestinalis acut. u dzieci, podawano następującą mięszaninę:

Rp. Natri paracresotinici 0·10—0·20,
Tinct. Opii gtts. 2.
Cognac 1·00,
Syrup gummosi 5·00,
Aqu. dest. 25·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Nucleinum.

Wyciąg ze śledzion cielęcych, ma posiadać własność pomnażania białych ciałek krwi. Proszek bezbarwny rozpuszczalny tylko w alkaliach. Wstrzyknięty w dawce 2—3 gr. działa podobnie jak Tuberkulina, tylko nie tak gwałtownie.

Oesypus.

Nieczyszczony tłuszcz z wełny owczej (po oczyszczeniu otrzymuje się Lanolinę). Znany jeszcze za Herodota jako kosmetyk i środek do gojenia ran. Obecnie wraca do swoich praw i polecany szczególniej przy eczema:

Rp. Oesypi
Ol. olivar. āā. 10·00,
Zinci oxydati
Amyl. q. s. f. pasta mollis.

Oleum hydrargyri vel cinereum.

Gęsty olej złożony z 3 części rtęci utartej z Lanoliną i dodatkiem 4 części ol. olivar. Używa się do podskórnych wstrzykiwań przy leczeniu kiły. Przed użyciem należy olej ogrzać. Wstrzykiwania uskuteczania się co 5 lub 8 dni po 0·10 do 0·15. Do wyleczenia wystarcza podobno 2—3 tygodni.

Oleum Gurjun.

Balsamum G. Murell poleca go w miejsce Bals. Copaive, gdyż nie sprawia pieczenia w przełyku i biegunki, ani wysypki nie wywołuje. Służy też jako środek wykrztuśny przy Bronhitis, w chorobach skóry, zwłaszcza Elephantiasis.

Dawka 2—4·0 dziennie 2 lub 3 razy. W celu poprawienia smaku zapisuje się na 2 części balsamu, 10 części extraktu słodow.

Orexinum v. O. hydrochloricum.

Bezbarwne błyszczące igiełki, rozpuszczają się we wodzie łatwo; smaku gorzkiego. Zostawia uczucie pieczenia na języku i w przełyku. Polecona jako Stomachicum przy braku apetytu, bledniey, gruźlicy, osłabieniach i t. p. Wywołuje uczucie głodu.

Dawka 0·20—0·50 pro die, już to w opłatku, już w pigułkach.

Ze względu na drażniące własności, należy popić większą ilością rosołu, herbaty, mleka, lub kawy. Najlepiej zażywać między 7—9 godz. rano, gdyż skutek pojawia się w 3—4 godzin.

Doświadczenia ś. p. Dra Podgórskiego w Szpitalu św. Łazarza wykazały niejednostajność działania.
(O. hydrochlor 10 gr. 1 złr. 60 ct.).

Orthinum, O. hydrochloricum.

Środek przeciwgorączkowy. Ostrzegają jednak przed używaniem onegoż Prof. Kobert i Unverricht, gdyż sprawia dreszcze, nudności, wymioty.

Pental czyli trójmetyletylen

Płyn bezbarwny, nierozpuszczalny we wodzie, natomiast w każdym stosunku w chloroformie, eterze i wyskoku. Łatwo zapalny i niezmiernie lotny, przeto wymaga ostrożności. Używa się do narkozy zapomocą wziewań, jak chloroform (w celu zaoszczędzenia tego dość drogiego środka, najodpowiedniejsza maska Junkera). Zapach podobny do oleju gorczycznego. W celu uśpienia na krótki przeciąg czasu wystarcza 5—10·00. Uśpienie występuje w 1—3 minut. Doświadczeń o skutkach przy dłużej trwających operacyach dotąd nie ma.

Dotychczasowe badania wykazały niebezpieczeństwo przy użyciu P.
(100 grm. 3 złr.).

Phenocollum hydrochloricum

czyli Amido-acet-para-phenitidin, nowy środek przeciwgorącz-

kowy i przeciwgośćcowy na równi z Antipyryną, Phenacetyną.

Proszek biały, rozpuszcza się w 16 cz. wody. Prof. Mering spostrzegł po jedno-gramowej dawce (u chorych z zapal. płuc i tyfusem) spadek ciepłoty o 2° C. bez zapadu i sinicy. Działanie trwa 2 godziny, podwyższanie się ciepłoty występuje bez dreszczu i bez potów. W reumatyzmie po 5 grm. pro die, zmniejsza ból.

Lekarze włoscy polecają Ph. przeciw zimnicy od 0·50—1·50 pro die. Dla dzieci środek nieodpowiedni.

Dawka 0·50—1·00 pro dosi (co 2—4 godziny), do 5·00 pro die.

Phenosalyl.

Mięszanina 9 cz. Kw. Karbol. 1 cz. Kw. Salicyl. 2 cz. Kw. mlecznego i 0·10 Mentolu. Ciecz gęsta przeźroczysta, zapachu mniej drażniącego od karbolu, w wodzie rozpuszcza się łatwo (4:100). Zastosowanie jak Kw. Karbolowego do desinfekcyi, opatrunków, przestrzykn. 1—2%.

Phenyluretan zob. Euphorinum.

Photoxylinum.

Rodzaj Collodium z wełny drzewnej, pozostawia grubszą i mocniejszą warstwę niż zwykłe Collodium.

Pichi-Pichi

extractum fluidum (fabr. Merck) ciecz ciemnobrunatna, przyjemnego zapachu, mocno gorzka. Szczególniej korzystne działanie w chorobach dróg moczowych, Cystitis, Prostatitis, Gonorrhoea acut. zwłaszcza, gdzie znaczniejsze wydzielanie ropy. Równej wartości co Capaiva, Santał, ol. terpent. przewyższa je gdyż, jako amarum i aromaticum, pobudza czynność żołądka. Dawka 3 razy dziennie łyżeczkę.

Picrotoxinum.

Środek mocno trujący zalecony przeciw padaczce, eclampsyi. Odtrutka na morfinę.

Dawka w pigułkach po 0·001—0·005.

Piperazinum.

Przedstawia się w postaci krystalicznych igiełek, łatwo w wodzie rozpuszczalnych. Posiada smak salmiaku — rozpuszcza znaczną ilość kwasu moczowego, używa się przeto w cierpieniach artrytycznych, kamieniach nerkowych i pęcherza. W wielu przypadkach spostrzegano skutek dobry, zachęcający do dalszych prób. Podaje się w dawkach 1 grm. pro die, we wodzie sodowej lub giesshübelskiej (Zapisywać w 1-gram. flaszeczkach, gdyż przyciągając wodę rozpływa się). Do przepłukania pęcherza 1—2%. Do okładów na artytryczne obrzęki:

Rp. Piperazini pur. 1·00,
Spir. rctf. 20·00,
Aq. dest. 80·00.
(1 gram 40 ct.).

Podophyllotoxinum.

Głównie działający składnik Podophyllum peltatum. Bardzo silnie trujący.

Pyoctaninum.

(Z greckiego pyon: ropa, kteino zabijam). Są to barwiki anilinowe. (P. coeruleum: Methylviolet, P. aureum: Auramin).

Środki antiseptyczne, sprawiają rychłe powstawanie strupów i zabliźnienie. P. coeruleum używa się w substancyi, w roztworze 1:1000—1:100, jako zasypka (2%), w maści (2%) na ropiejące rany, eczem i t. p.

P. aureum używa się w okulistyce.

Plamy z Pyoctaniny oczyszcza się spirytusem mydlanym.

(10 grm. 42 ct.).

Pyridinum.

Płyn bezbarwny, przenikliwej woni. Używa się przeciw astmie do inhalacyi, wąchając go od czasu do czasu z flaszki. Polecają też przeciw rzerzączce:

Rp. Pyridini 0·03,
Aqu. dest. 90·00.

DS. Raz na dzień wstrzyknąć.

Rademaker twierdzi, że do uleczenia potrzeba 3—4 injekcyj.

(100 grm 70 ct.).

Pyrodinum zob. Hydracetinum.

Salacetol.

połączenie Kw. Salicylowego z Acetolem. Proszek krystaliczny białawy w wodzie nierozpuszczalny smaku nieco gorzkiego. Zdaniem Dra Bourgeta działa znacznie skuteczniej od Salolu, zwłaszcza w biegunkach, czerwonce. Dawka 2—3 grm. najlepiej z ol. ricini.

Rp. Salacetol 2—3·00,
Ol. ricini 30·00.
f. solut.

S. Rano na czczo użyć, w razie potrzeby na drugi i trzeci dzień. Dzieciom po 0·50.

(H. 6 złr. 50 ct.).

Salicylamidum, związek stanowiący amid. kw. Salic.

Krystaliczne żółte blaszki rozpuszczalne w eterze, wyskoku, a w wodzie 1:250. Mocz po użyciu S. można miesiącami zachować bez zepsucia. Bez smaku. łatwiej rozpuszczalny we wodzie, niż kwas Salicylowy, działa podobnie do tegoż i używa się w nerwobólach i chronicznym reumatyzmie.

Dawka po 0·15 co godzina. Pro die 1·00.

Salipyrinum vel Antipyrinum salicylicum.

Jestto biały i bezbarwny proszek krystal. trudno w wodzie rozpuszczalny.

Środek przeciwgorączkowy, zwłaszcza przy reumatyzmie stawowym zachwalany. Sprawia czasem wysypkę.

(Pewniej i skuteczniej zapisywać osobno Antipyrinę a osobno Natr. Salicyl.).

Dawka pierwsza 2·0 następnie co godzina po 1·0 do 6·0 pr. die.

(100 grm. 5 złr. 70 ct.).

Salolum = Phenolsalicylat.

Biały proszek krystaliczny, bez smaku i zapachu, w wodzie nierozpuszczalny, natomiast łatwo w wyskoku i eterze. Środek antiseptyczny i przeciwgorączkowy. Mocz po użyciu S. zabarwia się, jak przy karbolu. Używa się przeciw cholerze, dysenteryi, w chorobach pęcherza, reumatyzmie. Jako antiseptyk w proszku, w maściach podobnie jak jodoform.

Dawka 0·50—1·0 pro dosi (w opłatku) do 5·0 dziennie.

Rp. Salol 4·00,
Cocain mur. 0·25,
Vaselin 30·00.

Mf. ung. S. Maść na oparzenie.

(100 grm. 2 złr.).

Salophenum (Acetylparamidosalol).

zawiera 50% kw. salicylowego. W postaci blaszek krystaliczn., bez smaku i zapachu, rozpuszcza się cokolwiek w wodzie gorącej, znacznie więcej w eterze i wyskoku. Działa podobnie jak

kw. salicylowy, jednak słabiej. Dawka dzienna (w proszkach) najmniej 4 grm., można zwiększyć do 6 i 7 gr.

Rp. Salopheni 1·00,
Dtur. tal. dos. X.
S. Co godz. proszek.

(100 grm. 8 złr. 75 ct.).

Simulo.

Owoc z Capparis coreacea. Tinkturę z nasion polecają przeciw hysteryi i padaczce.

Solaninum.

Środek przeciwkurczowy zwłaszcza przeciw bólom u tabetyków w dawce 0·025—0·03 jako nasenny, w pigułkach, proszkach. Podskórnie w roztworze wodnym po 0·01.

Jestto środek mocno trujący.

Solveol.

Przeźroczysty, obojętny roztwór krezolu, któren wraz z fenolem jest produktem z węgli kamiennych. Środek ten posiada nader silne własności desinfekcyjne. S. przewyższa w działaniu Creolinę, Lysol a nawet i kw. karbolowy, oddziaływanie jego jest neutralne, roztwory nie są mętne, a przytem nie trujący. Roztwór 0·5% Solv. daje tesame usługi, co 2% kw. karbolowy. Wobec tych zalet nadaje się do praktyki chirurgicznej.

(1 kilogr. 1 złr. 85 ct.).

Solutol

jest krezolem przeprowadzonym w stan rozpuszczalny przez dodanie do niego krezolanu sodu. Posiada on silne własności desinfekcyjne. Ze względu na silne alkaliczne własności i formę zewnętrzną nie nadaje się do praktyki chirurgicznej, służy jednak jako wyborny środek do desinfekcyi mieszkań, ulic, sal chorych i t. p.

(1 klgrm. 65 ct.).

Solvinum.

Środek mocno trujący, służy do rozpuszczania salolu, Naphtolu, kamfory, przy przyrządzaniu maści.

Somnal.

Środek nasenny. Według badań Lutze'go okazało się, że jest szczerym Chloralurethanem, rozpuszczonym w wyskoku. Dawka 2—4 grm. na noc, w wodzie ocukrzonej.

(100 grm. 2 złr. 10 ct.).

Sozal.

Sól glinu i kw. parafenolsulfonowego. Ziarna krystaliczne smaku ściągającego, zapachu fenolowego. Rozpuszcza się w wodzie i wyskoku. Środek antiseptyczny, posiada tę zaletę, że roztwory jego nie ulegają zmianom.

Sozojodolum.

Połączenie jodu z karbolem. Kryształki bez zapachu, łatwo rozpuszczalne we wodzie, wyskoku i glycerynie. Środek antiseptyczny, w miejsce jodoformu używany.

Przeważnie jednak polecone są następujące połączenia:

Hydrargyrum sozojodolicum, proszek pomarańczowej barwy (31% Hdrgr. i 38% Jodu). W maściach 1:50 do 1:10.

Lithium sozojodol. w reumatyzmie stawów:

Rp. Lithii sozojodol 0·50—1·00,
Sacchari 1·00,
Tal. dos. 20.
S. 3 pr. dz.

Kalium sozojod. przeważnie w maściach i proszkach.

Rp. Kali sozojodol 3·00,
Lanolin 30·00.
Mfu. S. Maść na rany i oparzenia.

Rp. Kali sozojodol 5·00,
Talci venet 50·00.
S. Puder przeciw potom nóg, eczema, do wdmuchiwania do nosa.

Natrium sozojod. Łatwo rozpuszcz. we wodzie.

Rp. Natri sozojodol 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Aqu. colon. 20·00.
S. Woda na włosy do przemywań głowy.

Zincum sozojodol. do zasypek (10:100) lub n. p.

Rp. Zinci sozojod. 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Glycerin 5·00.
S. Do przestrzyk. ucha.

Przetwory sozojodolu używają się głównie do opatrunku ran, w chorobach skóry, krtani, ucha: wewn. przeciw reum. stawów. (Sozojod. natr. 100 gm. 4 złr. 70 c.).

Strontium bromatum.

Krystaliczne igiełki łatwo rozpuszczalne we wodzie i wyskoku. Seé używał z dobrym skutkiem w chorobach żołądka, dyspepsyi, gastralgii, z dobrym skutkiem używano przeciw wymiotom, (1 grm. pro dosi, 1—3 grm. pro die).

Dawka 2—4·00 pro die.

Rp. Strontii bromati 20·00,
Aqu. dest. 300·00.
MDS. 2 do 3 łyżek dziennie.
(100 grm. = 75 ct.).

Strontium lacticum.

Proszek biały, ziarnisty, we wodzie łatwo rozpuszczalny. Dujardin Beaumetz i Paul stwierdzili skuteczne działanie w chorobach nerek, a mianowicie Nephrit. parenchym., w białkomoczu u ciężarnych i gruźliczych. Ilość wydzielanego białka zmniejsza się b. znacznie i stan ogólny się poprawia. Labordé uważa Str. l. jako skuteczny środek przeciw tasiemcowi.

Rp. Strontii lactici 50·00,
Aqu. dest. 250·00.
MDS. 2 do 3 łyżek dziennie.

Rp. Strontii lactici 30·00,
Syrup aurant. 200·00.
MDS. Łyżka zawiera 3 grm. Str. lac.

Rp. Strontii lactici 20·00,
Aqu. dest. 120·00,
Glycerin 30·00.
MDS. Przez 5 dni po 2 łyżki (przeciw tasiemcowi).
Laborde.

Strophantin.

Główny składnik z nasienia Strophantusa. Jestto środek bardzo trujący i z powodu braku pewnych doświadczeń, niepowinien być jeszcze używanym.

Sulphonalum.

Środek nasenny. Biały, krystaliczny proszek, bez smaku i zapachu, rozpuszcza się w 500 cz. wody zimnej, a w 15 gorącej. Środek nieszkodliwy. Działa nie tak szybko, jak chloral, lecz za to dłużej, lepszy od Amylenhydratu lub Paraldechydu. Używany w chorobach umysłowych, nerwowych (Trismus neonator. po 0·20 w lewatywie). Przy Diabetes zmniejsza ilość cukru w moczu. Przeciw potom u suchotników. Dawka 0·25—0·30 w opłatku co ½ godziny 3—5 razy. Chorym umysłowo 2—3·00. Diabetykom 1—2 grm. Najwyższa dawka 4·00 pro dosi 6·00 pro die.

Po zażyciu 2 grm. dziennie spostrzegano już czasem czerwono-brunatną barwę moczu — ja-

ku objaw zatrucia — w takim razie natychmiast zaprzestać.

Rp. Sulphonali 4·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup aurant. 20·00.
DS. Połowę na raz użyć.
(100 grm. 1 złr. 80 ct.).

Terpinolum.

Płyn bezbarwny, lotny, w wodzie nierozpuszczalny. Środek wykrztuśny w nieżytach dróg oddechowych w celu zwiększenia wydzieliny. Dawka 0·10 pro dosi.

Rp. Terpinoli
Natri benzoici āā. 1·00,
Sacch. q. s. f. pil. 10.
S. 5—6 pigułek dziennie.
(100 grm. 1 złr. 80 ct.).

Teucrinum.

Wyciąg z Teucrium Scordium, czarniawy płyn ostrego smaku, zapachu czosnku. Mosetig Morhof zastrzykuje T. w celu wywołania reakcyi w ogniskach chorobowych jak np. zimnych ropniach, zwyrodniałych gruczołach, wilku itp. Po zastrzyknięciu 3 grm. T. czerwieni się skóra, ciepłota w tem miejscu się podnosi, abscess staje się bolesnym. Po otwarciu takich abscessów zabliźnienie szybko następuje. Do wewnątrz podaje się T. w kapsułkach po 0·5 jako Stomachicum.
(4 fiolki po 3 grm. 1 złr. 20 ct., 30 kapsułek 1 złr. 20 ct.).

Thiol = Ichtyolum germanic.

Używa się w chorobach skóry podobnie, jak Ichtyol, jednak temu ostatniemu w dobroci niedorównywa.

Thiophendijodid.

Krystaliczne tabliczki nierozpuszczalne we wodzie, natomiast w wyskoku. Użyć można w miejsce jodoformu w proszku lub w postaci gazy 10%.

Thioresorcinum.

Proszek bez zapachu i smaku, ma służyć jako środek antiseptyczny w miejsce jodoformu. Działa czasem trująco.

Thiosinamin.

Połączenie należące do grupy eterycznego olejku gorczycznego poleca Hebra (na kongr. dermatolg.) do wstrzykiwań w tkaninę liszaja żrącego (Lupus), jako środka niesprawiającego zaburzeń w organizmie.

Tolypyrin i Tolysal,

połączenia Antipyriny i kw. salicyl. (Pojedynczo zapisana Antipyrina i kw. salicyl. i skuteczniejsze i tańsze).

Tribromphenol zob. Bromol.

Trionalum et Tetronalum.

Kryształy bez smaku i woni w ciepłej wodzie, wyskoku rozpuszczalne. Środek nasenny.
Dawka 1—3·00 pro dosi 4·00 pro die.
(10 grm. 2 złr.).

Tumenolum.

Produkt otrzymany z łupków bitumicznych przez suchą destylacyę. (Wielkie podobieństwo z Ichtyolem). Stosownie do sposobu, użytego przy wyrabianiu, powstają 3 preparaty: 1) T. venale w postaci gęstej brunatnej cieczy (mięszaniny z Tumenol. sulfonu i kw. tumenolo sulfonowego). 2) Tumenolsulfon, nazwany przez Neissera „olejem tumenolowym.“ 3) Kwas tumenolosulfonowy. Używa się do gojenia owrzodzeń, nadżerek, eczema, jako środka suszącego i zmniejszającego stan zapalny:

a) w 2—5% rozczynie wodnym do okładów.

b) jako pasta 5—10%.

Rp. Tumenoli 2·50—5·00,
Flor. zinci
Bismut. subnitr. āā. 2·50,
Ung. lenientis
Ung. simpl. āā. 25·00.

c) jako tinctury:

Rp. Tumenoli, Aetheris, Spir. rectif. Aqu. dest. āā. 15·00.

d) proszek tumenolowy (kwas tumenolosulfon.) do posypek na owrzodzenia (posmarowane poprzednio tłuszczem.

(T. venale 1 klgr. = 18 złr.).

Thymacetinum.

Derywat Thymolu, w postaci proszku białego, trudno w wodzie rozpuszcz. Działa podobnie jak Phenacetyna.

Dawka 0·25—1·00. Dokładniejszych opisów dotąd niema.

Uralium zob. Chloralurethanum.

WAŻNIEJSZE

KRAJOWE I ZAGRANICZNE ZAKŁADY

zdrojowo-kąpielowe, wodolecznicze, galaktoterapeutyczne, klimatyczne, kąpieliska morskie i sanatorya,

tudzież

wybór najodpowiedniejszych zdrojowisk

do leczenia poszczególnych chorób.

Skrócenia: C. = Celsius.
L. Zkł. = lekarz zakładu.
L. L. = lekarze.
m. = miasto.
mtr. = metrów,
n. p. m. = nad powierzchnią morza.
p. kąp. = pora kąpielowa.
p. pob. = pora pobytu.
p. zdroj. = pora zdrojowa
St. k. ż. = stacya kolei żelaznej.
St. klim. = stacya klimatyczna.
wtrz. = wewnętrznie.
wś. = wieś.
Zkł. = zakład.
ztrz. = zewnętrznie.

Abbazia przy morzu Adryatyckiem, obecnie modna St. klim. zimowa. p. pob. od 15 IX do 15 V.

Ałupka w Cesar. rossyjskiem na południowem pobrzeżu półwyspu krymskiego, własność ziemska ks. Woroncowa, osłonięta grzbietem Jajły, dosięgającej swym wierzchołkiem wysokości 1189 metr. n. p. m., jest wybornem kąpieliskiem morskiem a najprzedniejszą stacyą klimatyczną rossyjską. Powietrze na ogół bardzo łagodne, jednostajnie ciepłe, iście pomorskie. Brak uprzyjemnień wynagradzają przechadzki po wspaniałym parku i tarasowo rozłożonych uroczych ogrodach właściciela.

Abano górno-Włochy, 10 kilm. od Padwy, 31 mtr. n. p. m. cieplice słono jodobromowe, 36—82° C.

Abas-Tuman Ces. rossyjsk. Kaukaz, 1270 m. n. p. m. ma dwie grupy zdrojów mineralnych, z tych 1sza obejmuje 3 źródła cieplicy obojętnej do 48° C. zwane Bogatyrskiemi; 2ga zaś grupa ma 3 źródła od 33° do 40° C. słabo solankowe, zwane przeciw zołzowemi. Urządzenia zdrojowe są należyte, pomieszkania dla gości dostateczne. — P. zdr. od 1 VI do 1 IX.

Aachen = Akwizgran Prusy nadreńskie, 176 mtr. n. p. m. silne cieplice alkaliczno-muryjatyczno-siarczane, 45—50° C. urządzenia kąpielne i na porę zimową.

Ahrweiler w Prusach nadreńsk. zdrój znany pod imieniem Apollinarisbrunnen, szczawa alkaliczna, w ogromnej ilości (rocznie do 10 milionów flaszek) na handel rozsyłana przez Towarzystwo akcyjne angielskie, dzierżawiące zdrój wspomniony. Jestto dowód, co może angielska reklama, skoro błahy ten towar tak wielki ma odbyt.

Acqui Piemont, 140 mtr. n. p. m. liczne słono-siarczane cieplicze zdroje, 36—75° C.

Adelheitsquelle = Heilbrunnen Bawaryja, 774 mtr. n. p. m. szczawa jodobromowa słona, przeważnie do rozsyłki używana.

Aix-les-Bains Sabaudyja, 258 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 45° C. znakomite balneotechniczne urządzenia kąpielne przez cały rok do użycia.

Ajaccio Korsyka, St. klim. zimowa. p. pob. od 15 X do 30 IV.

Akwizgran żob. Aachen.

Algier północ. Afryka St. klim. zimowa. p. pob. od 1 XI do 15 IV.

Amelié-les-Bains Francyja, 222 mtr. n. p. m. słynne z balneotechnicznych swych urządzeń i z łagodnego klimatu cieplice siarczane, od 44° do 61° C. Właściwa pora kąp. od 1 V do 30 X, jednak i przez cały rok do użycia.

Arco Tyrol południowy, 93 mtr. n. p. m. St. klim. zimowa, niedawno zaprowadzona. p. pob. od 1 IX do 16 V.

Arnstadt Turyngja, 300 mtr. n. p. m. silna jodobromowa solanka, 24% soli kuchen. zawierająca.

Aussee Styryja (Salzkammergut), 650 mtr. n. p. m. silna solanka, 24.5% soli kuchennej zawierająca.

Baden pod Wiedniem czyli Baden rakuski, 218 mtr. n. p. m. cieplice ziemno siarczane, 26—33. 7° C.

Baden w Szwajcaryi czyli Baden helwecki, 382 mtr. n. p. m. cieplice ziemno słono siarczane, 48° C., urządzenia łazienne i na porę zimową. P. kąp. od 15 V do 30 IX.

Baden-Baden czyli Cieplice szwabskie w W. Ks. Badeńskiem, 200 mtr. n. p. m. cieplice solankowe, 65—68° C. najwytworniejsze i najliczniej uczęszczane niemieckie zdrojowisko, klimat bardzo łagodny, licznie używane jako St. klim. przejściowa.

Badenweiler w W. ks. Badeńskiem, 422 mtr. n. p. m. cieplice obojętne, 26·4° C. klimat łagodny. P. kąp. od 1 V do 1 X.

Bagnéres de Louchon Francya (depart. górn. Garonny), 628 mtr. n. p. m. pyrenejskie cieplice siarczane, 16–68° C. znakomite balneotechniczne urządzenia. P. kąp. od 15 V do 15 X.

Bardyów=Bartfeld półn. Węgry, na pograniczu Galicyi, 310 mtr. n. p. m. szczawy wapniowo żelaziste, urządzenia balneotechniczne przestarzałe.

Baréges Francya (Pyreneje), 1232 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 18·8° do 45·3° C.

Bex Szwajcarya, 435 mtr. n. p. m. silna solanka 17%, tudzież St. klim. przejściowa.

Birsztany Litwa (gubern. wileńska), solanka od 0 do 3%, urządzenia zdrojowe i kąpielne, w ostatnim czasie znakomicie ulepszone zabiegami i starannością Dra Rodeckiego L. zakład. Ceny wszystkiego bardzo umiarkowane. Pora kąpielowa od 15 V do 15 IX.

Biaritz Francya, w zatoce Biskajskiej, kąpielisko morskie. Pobyt bardzo drogi. Pora kąpiel. od 1 V do 15 X.

Bockiet Bawarya, 1 godz. od Kissingen, 195 mtr. n. p. m. silne żelaziste źródło, bardzo zamożne w kwas węglowy. P. zdr. od 15 V do 30 IX.

Bojarka wieś, pół godz. od Kijowa, zakład kumysowy, własność i kierownictwo Dra Sadowskiego, całorocznie otwarty od 1 V do 1 IX.

Bordighera półn. Włochy, nad zatoką genueńską, St. klim. zimowa, rywalizująca ze sąsiednią San-Remo. P. pob. od 15 X do 15 V.

Bormio=Worms górne Włochy, 1375 mtr. n. p m. cieplice obojętne, 35–40° C. pora kąpielowa tylko w Lipcu i Sierpniu.

Botzen polud. Tyrol, 260 mtr. n. p. m. St. klim. przejściowa (niekorzystna) i winogradowe uzdrowisko.

Borżum Ces. rossyjsk. Kaukaz. 798 mtr. n. p. m. zdroje alkaliczno muryatyczne ciepłe, 20–30° C. składem chemicznym zbliżone do Vichy.

Buda=Ofen=Budapest stolica Węgier, cieplice słabo siarczane, 45—63° C. wspaniałe urządzenie t. z. Kaiserbad, Raitzenbad i Lucasbad, pensyonat w zimowym sezonie od osoby od 2 Złr. dziennie. W pobliżu Budy są bardzo liczne źródła wód gorzkich, z nich najważniejsze: Hunyady, Attila, Deak, Rakoczy i Wiktorya.

Bourbonne les Bains Francya (Wogezy), 272 mtr. n. p. m. silne słone cieplice, 58—66° C. poczytane i nazywane francuskim Wiesbadenem. P. zdr. od 15 V do 15 X.

Busko Król. polskie (powiat Stopnicki), Zakład zdrojowo-kąpielowy wód solno alkaliczno siarczanych, Dr. Dobrzański dzierżawca zakładu, LL. Dr. Dymnicki, Grabowski, Majkowski, L. zakł. i Szpitala, Dr Radziszewski, tudzież Dr. Sulimirski. P. kap. od 15 V do 30 IX.

Burtscheid Prusy nadreńskie, niedaleko Akwizgranu, cieplice z akwizgrańskiemi identyczne, 59—74° C. P. zdr. od 1 V do 30 IX; jednak łazienki i wśród zimy otwarte.

Cairo = Kair (Afryka Egipt), St. klim. zimowa, powietrze gorące, umiarkowano wilgotne, rano i wieczór gwałtowny spadek ciepłoty. P. pob. od 15 X do 15 IV.

Cannes Francya, tuż nad morzem Śródziemnem, St. klim. zimowa znakomita. P. pob. w celu klimatyczn. od 1 X do 1 V, dla kąpiel morskich od 1. V do 30. X.

Canstatt Król. wirtemberskie, 218 mtr. n. p. m. solanka od 0 do 2%, 8—20° C. niemiecka St. klim. przejściowa. P. zdr. od 1. V do 15. X.

Carlsbad = Karlsbad Czechy, 386 mtr. n. p. m. najsłynniejsze cieplice alkaliczno glauberskie, 42—73° C. Dr. Dr. Polacy: Hasewicz, Prof. Jaworski (nie zawsze), Kretowicz, Rosenberg, Stiche, Sternberg i Tugendhat.

Catania Sycylia, najcieplejsza miejscowość w Europie, St. klim. zimowa. P. pob. od 15 XI do 30 III.

Charlottenbrunn Szląsk pruski, 440 mtr. n. p. m. szczawa ziemno żelazista. P. zdr. od 15. V do 1. X.

Churwalden Szwajcaryja, 1217 mtr. n. p. m. St. klim. górska. P. pob. od 1. V do 30. IX.

Cautérets Francyja, (dep. wysok. Pyrenejów), 992 mtr. n. p. m. słynne cieplice siarczane, 15—55° C. P. kąp. od 15 VI do 15 IX.

Ciechocinek Król. polskie, st. k. ż. warszaws. bydgoskiej, solanka 0½—4%, Dr. Dr. Certowicz, Lewenstein, Lubowski, L. Zkł. Pajewski, Ruppert, Stockmann, Tannenbaum i Wolberg.

Cieplice czeskie = Teplitz - Schönau Czechy, 220 mtr. n. p. m. słynne cieplice obojętne, 32—48° C. Lek. Dr. Skrzyński.

Cieplice trenczyńskie = Trenczyn - Trencsin-Teplitz Król węgierskie, 259 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 38—40° C. L. Dr. Filipkiewicz.

Cieplice warażdyńskie = Töplitz-Warasdin = Warażdyn Kroacyja, 274 mtr. n. p. m. cieplice ziemno siarczane, 57° C.

Colberg = Kołobrzeg Prusy pomorskie, kąpielisko morskie i solankowe 4—5% soli kuchennej zawierające, wzajemnego połączenia obu rodzajów kąpiel nastręczające. Kuchnia na ogół fatalna. P. kap. od 15. VI do 30 IX.

Contrexeville Francyja (Wogezy), 342 mtr. n. p. m. wybitnie ziemne źródła.

Cranz = Kranzkuhren po polsku **Koło** Prusy zachodnie, 4 mile od Królewca, morskie kąpiele, bardzo uczęszczane przez Polaków. P. kąp. od 15. VI do 20. IX.

Cudowa = Kudowa Szląsk pruski, 412 mtr. n. p. m. szczawy alkaliczno ziemno żelaziste.

Davos dwie obok siebie miejscowości: Davos-Dörfli i Davos am Platz, Szwajcaryja, 1570 mtr. n. p. m. najznakomitsza klimatyczna alpejska zimowa St. przez cały rok do używania. Pensyonat od osoby 10—15 frank. dziennie. Od kilku lat jest tu dobrze urządzone Sanatorium Dr. Turbanna przeważnie dla chorób płucnych.

Dieppe Francyja (Normandyja), wyborne morskie kąpielisko. P. kąp. od 1. VI do 30 IX.

Driburg Westfalia, 200 mtr. n. p. m. szczawy alkaliczno ziemno żelaziste. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Dorna-Watra zwykle **Dorna**, Bukowina w Karpatach, wysokość n. p. m.? szczawy alkaliczno żelaziste, urządzenia nędzne, nielicznie uczęszczane.

Druskieniki Litwa (guber. grodzieńska), 17 kilm. od St. k. ż. warszawsko petersburskiej, 200 mtr. n. p. m. solanka 1%, L. L. Bujakowski i Szepietowski. Zakład zdrojowo-kąpielny znakomity. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Drużbaki, niemiec. **Rauschenbach**, węgiers. **Felsö-Ruszbach**, dwie wsie: Drużbaki niżnie i wyżnie, Węgry (Spiż), wysokość n. p. m.? cieplica wapniowa, 24. 2° C. już w r. 1541 opisana po łacinie przez Wernhnera, a po polsku w r. 1640 przez Petricego, w 17 wieku przez magnatów polskich licznie odwiedzane, obecnie bardzo mało, pobyt nader tani.

Eaux-Bonnes Francyja (depart. doln. Pyrenejów) 748 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 32% C. P. kąp. od 15. V do 15. IX.

Eaux-chaudes Francya (depart. doln. Pyrenejów), 675 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 11—36° C. o 6 klm. od poprzednich odległe. P. kąp. od 15. VI do 15. IX.

Elster Saksonija, 457 mtr. n. p. m. alkaliczno słono żelaziste wody, identyczne z Francensbadem, wyborne balneotechniczne urządzenia, L. polak Dr. Błociszewski.

Ems Ks. Nassauskie, 91 mtr. n. p. m. słynne cieplice słono alkaliczne, 28—46° C. nader wielki export ich wód.

Ernsdorf zobacz **Jaworze.**

Essentuki Ces. rossyjsk. Kaukaz, 24 źródeł, stanowiących dwie grupy: zdroje alkaliczno słone, a z tych dwa najważniejsze, oznaczone Nr. 17 i 18, na miejscu i do rozsyłki używane, składem chemicznym zbliżone do Luchaczowic: nadto jest tu zdrój siarczany zimny. Dr. Badde tudzież Prof. Prof. Drowie Woskreszynsky i Alexejew podnieśli bardzo ważne ujemne strony źródeł essentuckich mianowicie Nr. 20, 21 i 22 oznaczonych. P. zdr. od 15. V do 10. IX.

Euganejskie zdroje Włochy w zachodniej stronie Padwy, dawniejsze podmorskie wulkaniczne wzgórza ujawniły tu liczne i silne cieplice ziemno słone, 60—70° C. w miejscowościach: Abano, Bataglii i St. Pietro Montagnone.

Eupatorya w Ces. rossyjskiem, m. na półwyspie krymskim, nad szeroką i otwartą zatoką, stepem otoczone, jest kąpieliskiem morskiem. Wśród lata nieznośne upały. Ciepłota wody w morzu dochodzi latem do 25° C. Najsposobniejszy czas do kąpieli w morzu stanowi Październik i Listopad.

Fachingen Prusy (okrąg rządowy Wiesbaden), 112 mtr. n. p. m. wyborna czysta alkaliczna szczawa, zamożna w kwas węglowy, mnogo rozsyłana do dyetetycz. i leczniczego użycia. Nie ma tu urządzonego zakładu zdrojowego.

Falkenstein Prusy (prowincyja Hessen-Nassau), 440 mtr. n. p. m. Sanatorium dla chorych piersiowych, wzorowo urządzone, kierownik Dr. Dettweiler, pensyonat od osoby 9—12 marek dziennie.

Fellathalquellen Karyntyja, 598 mtr. zn. p. m. proste alkalicz. szczawy, z niemieckich najzamożniejsze w dwuwęglan sodowy, mnogo na handel rozsyłane.

Flinsberg Szląsk pruski, 528 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste, tudzież St. klim. górska leśna. P. pob. od 15. V do 30 IX.

Frankenhausen Turyngija, 115 mtr. n. p. m. solanka 2%. Sanatorium dla skrufulicz. dzieci od 2 do 4 lat, za czterotygodniowy pobyt 60 mrk. od chorego.

Francensbad Czechy, 3½ klm. od m. Eger, zkąd dawna nazwa Eger-Francensbad, 423 mtr. n. p. m. alkaliczno słono żelaziste szczawy, zamożne w kw. węglowy, wzorowe balneotechniczne urządzenia kąpielne. LL. Polacy: Dembicki, Frenkel, Kittel i Rosner Jan

Fürstenhof Styryja, prywatny folwark przy m. Kapfenbergu, 533 mtr. n. p. m. Zkł. hydropatyczny Dra Czerwińskiego, przeważnie przez Polaków uczęszczany, pensyonat 30 do 40 Złr. tygodniowo od osoby.

Gainfahrn przy m. Vöslau pod Wiedniem, 200 mtr. n. p. m. Zakł. hydropatyczny Dra Friedmanna, pensyonat 50 Złr. tygodniowo od osoby.

Gais Szwajcarya (kant. Appenzell), 935 mtr. n. p. m. najdawniejszy zkł. galaktoterapeutyczny, pensyonat 4—6½ frank. dziennie od osoby. P. pob. od 1 VI do 1. X.

Gastein = **Wildbad-Gastein** i **Hof-Gastein** po pols. Gastuń, Austryja (Ks. Salzburgskie), 960 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 24—48° C. klimat czysto alpejski. Najodpowiedniejszą P. pob. jest Lipiec i Sierpień.

Giesshübl-Puchstein pod Karlsbadem, Czechy, 340 mtr. n. p. m. znakomita prosta szczawa alkaliczna, export roczny do dyetetycznego użytku około 4 milionów flaszek, napełnianie wzorowe. Jest tu Zakład hydropatyczny.

Gleichenberg Styryja, 248 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. muryatyczne, klimat łagodny, urządzenia balneotechniczne wzorowe, LL. Polacy: Brühl i Bulikowski. P. pob. od 1. V do 30. IX.

Gmunden Austryja górna, 415 mtr. n. p. m. St. klim. powietrzna letnia, kąpiele solankowe z wody słonej Ebensee, 24% soli kuchen. zawierającej. P. pob. od 1. VI do 30. IX.

Goczałkowice Szląsk pruski, ¼ godz. od St. k. ż. Pszczyny (Pless), 266 mtr. n. p. m. solanka jodobromowa, 3% soli kuchennej, znaczny export stężonej solanki i soli zdrojowej.

Goriatszewodzk Ces. rossyjs. Kaukaz, w górach kabardyńskich, cieplice siarczane 87.9° C. gorące.

Görbersdorf Szląsk pruski, 450 mtr. n. p. m. Sanatorium dla chorych piersiowych, ś. p. Dra Brehmera, obecnie pod kierunkiem Dra Achtermanna, cały rok otwarte. Pensyonat czterotygodniowy 300 marek. Obok poprzedniego zakładu jest drugi Dra Römplera nieco tańszy.

Gräfenberg Szląsk austryacki, 580 mtr. n. p. m. przez swego założyciela Priessnitza najdawniejszy i powszechnie znany Zkł. hydropatyczny, cały rok otwarty.

Griess połudn. Tyrol, 270 mtr. n. p. m. 1/4 g. od Botzen, St. klim. zimowa i uzdrowisko winogradowe. P. pob. od 15 IX do 30 IV.

Griesbach W. ks. Badeńskie, 496 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste. P. pob. od 15. V do 15. IX.

Grodzisko Król. pols., St. k. ż. warszaw. wiedeńskiej, Zkl. kąpielowo leczniczy, dom zdrowia z wygodami, żywienie dyetetyczne z kuchni zakładu, L. i właściciel Zkl. Dr. Bojasiński, konsultant r. Rzeczniowski.

Hall rakuski, Górna Austryja, 376 mtr. n. p. m. jodobromowa solanka 1%.

Hall tyrolski, Tyrol, 537 mtr. n. p. m. solanka 26%, urządzenia kąpielne liche.

Hall = **Schwäbisch Hall** król. Wirtembergs., 290 mtr. n. p. m. solanka 2,4%.

Hallstadt Austryja (Salzkammergut przy Ischlu), solanka 27%, wysokość n. p. m.?

Harkany połud. Węgry, 90 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 62° C. Szczególną własnością tutejszej cieplicy jest wydobywający się z niej tleno siarczek węgla (Kohlenoxydsulfid), który zapalony pali się niebieskawą barwą.

Helgoland wyspa m. północnego, kąpielisko morskie. p. kap. od 1 VI do 1 X.

Herkulesbad zobacz **Mehadia.**

Homburg Ks. Nassauskie (okrąg rządowy Wiesbaden), 189 mtr. n. p. m. zdroje żelazisto glaubers. i żelazisto słone, klimat dobry a urządzenia wspaniałe. P. zdr. od 1. V do 1. XI.

Hyeres Francyja, 1 godz. od Toulonu, 100 mtr. n. p. m. St. klm., dzienne wahania ciepłoty gwałtowne, przeto dla chorych piersiowych miejscowość nieodpowiednia. P. pob. od 1 X do 1 V, jednak najwięcej chorych wyjeżdża już na początku Marca, z powodu panujących o tej porze wiatrów.

Inowrocław po niemiecku **Inowrazlaw** Ks. Poznańskie, m. powiatowe, od r. 1876 urządzony Zkl. silnych kąpiel solankowych 25%, własność Towarzystwa akcyjnego, zawiązanego staraniem Dr. Dr. Wilkońskiego, Grabowskiego i Rakowskiego. L. L. Krzymiński i Przybyszewski.

Interlaken Szwajcaryja (kant. Bern.), 568 mtr. n. p. m. St. klim. podalpejska i uzdrowisko galaktoterapeutyczne, licznie uczęszczane osobliwie od Kwietnia do Września. Koszt dzienny w pensyonacie od osoby 8 do 12 Zlr.

Ischl Austryja (Salzkammergut), 484 mtr. n. p. m. solanka 24%, klimat łagodny, wilgotno ciepły. P. zdr. od 1. VI do 30. IX. Pobyt drogi.

Iwonicz Galicyja, St k. ż. transwersalnej, o 2 mile oddalonej od zakładu zdrojowego, w którym od r. 1892 rozpoczęto wydobywanie oleju skalnego dziennie po 150 metryczn. cetnr. z ujmą przeznaczeniu i celowi leczniczego zdrojowiska. 410 mtr. n. p. m. szczawy jodobromowo słone, opisywane od r. 1630, około 400 pokojów gościnnych, 3 gmachy łazienkowe z 114 wannami do kąpieli. Zkl. Dr. Dembicki, tudzież Dr. Kaden, Łukasiewicz i Rościszewski. P. zdr. od 15. V. do 1. X.

Jastrzębie niemiec. **Königsdorf - Jastrzemb** Szlask pruski, 250 mtr. n. p. m. wody słone brom zawierające. L. Żakł. Dr Witczak wyborne poski język posiadający.

Jaszczurówka Galicyja w Tatrach przy Zakopanem, adtynencya wsi Poronina, 908 mtr. n. p. m. jedyna polska cieplica obojętna 21° C. kąpiele w zbiorniku, hotel wygodnie urządzony.

Jaworze niemiec. **Ernsdorf** Szląsk austryjacki u stóp Beskidu, 1 mila od Bielska. 360 mtr. n. p. m. Zkl. wodoleczniczy i żętyczny, kierownik Dr. Kowalski.

Johannisbad Czechy, 651 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 29° C. St. klim. powietrzna letnia. P. zdr. od 16. V do 30. IX.

Juliushall Brunświk, 317 mtr. n. p. m solanka 6%, St. klimatycz. powietrzna na lato. P. zdr od 25. V do 1. X.

Karlsbad zobacz **Carlsbad.**

Kaltenleutgeben Austryja, 2 godz. od Wiednia, pierwszorzędny w Austryi Zkl. hydropatyczny, własność Prof. Dra Winternitza, mogący współcześnie pomieścić około 900 chorych, racyonalnie i wzorowo prowadzony, pensyonat od osoby 50 Złr. tygodniowo.

Kamionka Podole rossyjs. miasteczko nad Dniestrem, jedyne polskie uzdrowisko winogradowe.

Kisłowodzk Ces. rosyjsk. Kaukaz, guber. Stawropolska, 864 mtr. n. p. m., liczne i rozmaite źródła, z tych najważniejszy zdrój Narsan (w narzeczu krajowem ma znaczyć olbrzymie źródło), szczawa alkaliczno słono żelazista z ogromną ilością kwasu węglowego, w analizie zdroju cyfrą niewyrażoną; 83 hektolitrów na 1 minutę wody dostarczająca, pomieszkania i gmachy zdrojowe są odpowiedne a nawet wspaniałe. P. zdr. od 15. VI do 1 X.

Kissingen Bawarya, 190 mtr. n. p. m. pierwszorzędne zdrojowisko pod względem balneotechn. urządzeń i komfortu, znakomite szczawy żelazisto słone, 10—20° C. L. Dr. Chłapowski. Posiada zakłady: hydropatyczny, dyetetyczny i pneumatyczny. P. zdr. od 1. V do 30 IX.

Kołobrzeg zobacz **Colberg.** Dr. Weissenberg (po polsku).

Königswart Czechy, 1 godz. od Maryenbadu, 632 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste w kw. węglowy zamożne.

Kösen Prusy (prow. saska), 110 mtr. n. p. m. solanka 5%, zamożna w siarkany alkaliczne i wapniowe, uznana za północno niemiecki ogródek dziecięcy.

Köstritz Saksonija, 170 mtr. n. p. m. 22% solankowe kąpiele, tudzież gorące piaskowe, tak urządzone, iż chory leżąc, na świeżem powietrzu może przebywać. P. zdr. od 15, V do 1. X.

Korytnica Węgry, komitat liptowski, w Karpatach. 847 mtr. n. p. m. zdroje ziemno żelaziste. klimat iście karpacki.

Krankenheil przy Tölz (górna Bawaryja), 650 mtr. n. p. m. jodosodowo alkaliczne zdroje, z których przyrządzane kąpiele wzmacniają solą zdrojową i takiemże mydłem, bywają zazwyczaj zastósowane zbyt gorąco i długo. P. zdr. od 15. V do 1. X.

Krapina-Töplitz Kroacyja, 160 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 41—43° C.

Krasnobród w. Król. polskiem, gub. lubelska, pow. zamojski, St. k. ż. nadwiślańskiej Rejowiec, od r. 1888 Zkł. kumysowy i uzdrowisko klimatyczne z pensyonatem dla chorych piersiowych, utrzymanie miesięczne z kumysowem leczeniem od 75 do 100 r. s. L. Zkł. Dr. Skłodowski.

Kranz zobacz **Cranz**.

Kreuth Bawaryja, 812 mtr. n. p. m. pierwszorzędny zakład galaktoterapeutyczny niemiecki, idyliczne położenie, pyszne lasy, najstaranniejsze promenady wolne od kurzu, klimat ostry, wahania dziennej ciepłoty gwałtowne, wyborna żentyca. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Kreuznah Bawaryja, 106 mtr. n. p. m. słaba solanka, odrobinę jodku i bromku sodu zawierająca, o ciepłocie 8—30° C. zasilana 6 źródłami słonemi, pochodzącemi z miejscowości Münster am Stein, o 25 minut od Kreuznach odległej, ogromny export wyrabianego ługu i soli zdrojowej. P. zdr. od 1. V do 1. X.

Królewica m. portowe w Kroacyi, po Kroacku Kraljevica. niemiecku Königshafen, włosku Porto-re, nad m. Adryatyckiem, o 1 godzinę drogi oddalone od Fiumy, kąpielisko morskie od 4 lat założone, klimat ten sam jak w Abbazyi, pobyt bardzo tani. L. miejski i Zakł. Dr. F. Grodecki (Polak). autor najpierwszej monografii tutejszej miejscowości, wydanej p. t. *„Porto-re-Kraljevica) — Seebad u. Klimatische Statiom-Susak 1893. 8° str. 83 z illustracyą"*.

Krondorf Czechy, 1 mila od Karlsbadu, prosta szczawa alkaliczna, corocznie około 1 miliona flaszek do dyetetycznego użycia rozsyłana, napełnianie wzorowe.

Krynica Galicyja, St. k. ż. Muszyna-Krynica, 589 mtr. n. p. m. z filialnym zdrojem w Słotwinach, nadto zakład hydropatyczny pod kierunkiem Dra Ebersa, z pensyonatem od osoby dziennie 5—7 Zlr. tudzież zakład dyetetyczny własność Dra Skórczewskiego, za opłatą tygodniową od osoby 24—42 Zlr., 18 zdrojów szczawy alkaliczno ziemno żelazistej, bardzo zamożnej w kw. węgl wy, wzorowe urządzenia balneotechniczne kąpieli: mineralnych, borowinowych i suchych gazowych, L. Zkl. Dr. Kopff, nadto Dr. Dr. Askenazy, Blatteis, Cercha, Ebers, Glücksmann, Lorentski, Kmietowicz, Michalik, Roth Władysław, Skórczewski i Waligórski. 1200 pokojów gościnnych, 2 gmachy łazienne o 100 wannach, klimat podalpejski, na miejscu wyrób pastylek krynickich i wyciągu z igliwia świerkowego na kąpiele balsamiczne. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Krzeszowice w ks. Krakowskiem, St. k. ż. 24 kilm. od Krakowa, zakład kąpielny wód siarczanych, Lekarz Zakładu Dr. Dura.

Kudowa zobacz **Cudowa**.

Kumagorsk Ces. rossyjs. Kaukaz, zdrój siarczany 30·5° C. ciepły. Nie ma tu urządzeń zdrojowokąpielnych.

Landeck Szląsk pruski, 452 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 22—29° C. nieco siarkowodu i siarczku sodu zawierające, L. Zkl. Dr. Ostrowicz, Dr. Pomorski wśród sezonu. P. zdr. od 15. V do 15. IX.

Langenbrücken W. ks. Badeńskie, 138 mtr. n. p. m. zimne wody siarczane. P. zdr. od 1. V do 30 IX.

Levico Tyrol południowy, 533 mtr. n. p. m. zdroje z siarkanem żelaza, zawierające niedokwas miedzi i arsen, używane przeważnie do rozsyłki. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Libawa kąpielisko morskie w Bałtyku. P. kap. od 15. V do 1. IX.

Lipik Slawonija, 158 mtr. n. p. m. alkal. muriat. jodowa cieplica, 46—63° C. P. zdr. od 1. V do 30 IX.

Lippspringe Prusy (Westwalja), 136 mtr. n. p. m. wody ziemno żelaziste, tutejsze gazy źródlane: z tlenu, azotu i kw. węglowego złożone, używane są do wziewań. P. zdr. od 15 V do 15. IY.

Lubień Galicya 3 mile od Lwowa, 275 m. n. p. m. bardzo obfite zimne źródła siarczane. L. Zkł. Dr. Radecki.

Lubownia nowa Węgry (Spiż), 556 m. n. p. m. Zakład zdrojowy w pięknym i rozległym parku, szczawy alkali z. ziemno żelaziste. Pobyt bardzo tani. Tutejszy zamek pamiętny jest przytułkiem Jana Kazimierza i wytchnieniem Jana Sobieskiego w powrocie z pod Wiednia.

Madeira północ. Afryka z. m. Funchal, słynna St. klim. południowa wilgotno gorąca, pobyt tu zwykle wymagany do 2 lat, pensyonat najtańszy tygodniowo 12—15 fnt. szterl. od osoby.

Maryenbad Czechy, 640 mtr. n. p. m. położenie zakładu idyliczne, klimat wilgotny, ranki i wieczory chłodne, alkaliczno glauberskie zimne zdroje w g. węglowy zamożne, wzorowe urządzenia balneotechniczne. L. Zakł. Prof. Kisch, znany balneolog, L. L. Polacy: Dobiszewski, Harajewicz jun., Jaroszyński, Kaufman i Prager. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Maryówka zakład hydropatyczny 6 kilom. od Lwowa, świeżo (1892) a przez cały rok otwarty, własność E. Brajera, kierownik Dr Legeżyński, koszt tygodniowego pobytu od 25 Zlr. i wyżej.

Mehadia = **Herkulasbad** przy **Mehadia** Węgry (Banat), 174 mtr. n. p. m. Słynne cieplice siarczane 39—40° C.

Meinberg w ks. Lippe-Detmold, 210 mtr. n. p. m. ziemno i słono siarczane zdroje, kąpiele: siarczano mułowe i gazowe. P. zdr. od 20. V do 10. IX.

Mentona = **Mentone** połud. Francya, 1 godz. k. ż. od Nizzy, w zatoce genueńskiej, St. klim. nader korzystnie położona, umiarkowano wilgotna a względnie ciepła, pensyonat dziennie od osoby 10 franków. P. pob. od 1. X do 30. IV.

Meran wraz ze sąsiedniemi gminami: Ober- i Untermais tudzież Gratsch, połudn. Tyrol 319 mtr. n. p. m. Uznana i znakomita St. klim. zimowa, p. pob. od 15. IX do 15 V, w pensyonatach wyborna kuchnia, 4—5 Zlr. dziennie od osoby, wiosną leczenia galaktoterapeutyczne, jesienią winogradowe. Lekarz polak Dr. Brühl.

Morgentheim król. Wirtembergskie 191 mtr. n. p. m. Zakład od miasta 1000 kroków odległy od swego zdroju Carlsquelle, nazwany Calsbadem, ma wodę słono gorzką, którą w podparowanym stanie na handel rozsyłają.

Michaiłowodzkie źródła Ces. rossyjsk. Kaukaz 254 mtr. n. p. m. cieplice siarczane i słono siarczane o temperaturze od 55⁰ do 68⁰ C. najchłodniejszy zaś zdrój ma 28⁰ C.

Mishor w Ces. rossyjs. kąpielisko morskie na południowem pobrzegu półwyspu krymskiego, wieś tatarska od Ałupki 2 wiorsty oddalona. Obok Mishoru jest ziemska posiadłość hr. Szuwałowa, a w należącym do niej parku znajdują się wille na pomieszkanie gości kąpielowych. Pobyt spokojny iście sielski.

Misdroy Pomerania, dobre i ulubione kąpielisko morskie, lecznica prywatna dla zołzowych dzieci. P. kąp. od 20. VI do 20. IX.

Mondorf W. ks. Luxenburskie, 198 mtr. n. p. m. 1—15%, cieplica bromowo solankowa, 24⁰ C. przeważnie na kąpiele używana.

Monsummano Włochy (prowincya Lucca), oprócz cieplic siarczanych 40—50⁰ C., posiada grotę z naturalną parą, służącą na kąpiele gazowo parowe. Pobyt od Maja do Września.

Mont-Dore Francya (depart. Puyde Dome), 1046 mtr. n. p. m. klimat zmienny i ostry, cieplice solankowe 42—45⁰ C. ze śladem arsenu. Pobyt drogi, w pensyonacie 15 fr. dziennie od osoby.

Montreux Szwajcarya (nad jeziorem Genewskiem kant. Waadt), wspólna miejscowość z 20 sąsiednich gmin złożona, 979 mtr., n. p. m. St. klim. zimowa, o wiele chłodniejsza, jak Meran. Zętyczne tudzież winogradowe leczenie. P. pob. od 1 IX do 15 V.

Morszyn Galicyja (obwód Stryjski), 316 mtr. n. p. m. oprócz słonych zdrojów, znakomite słono gorzkie źródło, wyrób odnośnej soli zdrojowej do picia i na kąpiele, zakład zdrojowy jest własnością „Towarzystwa lekarzy galicyjsk." stanowiąc fundusz wdów i sierót pozostałych po lekarzach.

Nałęczów Król. polskie, o 10 kilm. od Lublina, zdroje ziemno żelaziste, skąpe w kwas węglowy, zakłady: kąpielny, hydropatyczny (przeważnie) i kumysowy, pensyonat dziennie $3^1/_2$ do 5 r. s. od osoby, Dr. Chmielewski Dyrektor Zkł. tudzież Dr. Dr. Chełchowski, Doliński i Nusbaum, jako specyaliści.

Nauheim X. Hessen-Darmstadt, 140 mtr. n. p. m najsilniejsza niemiecka cieplica solankowa, nader zamożna w kw. węglowy, 35⁰ C. położenie rozkoszne, urządzenia balneotechniczne wyborne.

Nenndorf Prusy (prowincyja Hessen-Nassau), 71 mtr. n. p. m. zimne wody siarczane, z niemieckich najsilniejsze, tudzież solanka 6% wzorowe urządzenia balneotechniczne. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Nervi Włochy przy Genui. St. klim. południowa, pensyonat 10—12 frank. dziennie od osoby. P. pob. od 1 X do 1 V.

Neuenahr Prusy nadreńskie, 87 mtr. n. p. m. cieplice alkaliczne 20—40⁰ C. analogiczne z Ems i Vichy, klimat łagodny. P. kąp. od 1. V do 15. IX.

Niekłań Król. polskie, St. k. ż. iwanogrodzko-dąbrowskiej tegoż nazwiska, świeżo otwarty Zkl. hydropatyczny w willach hr. Platera, okolica leśna, kierownik Dr. Misiewicz.

Niemirów Galicyja (obwód żółkiewski), zimne siarczane źródło, zakład kąpielny opuszczony.
Niederlangenau Szląsk pruski, 359 mtr. n. p. m. szczawa alkaliczno żelazista.
Niederselters zobacz **Selters**.
Nizza = **Nice** Francyja (depart. Alp. morskich), tuż przy morzu Śródziemnem, ulubiona St. klimat, południowa, umiarkowano wilgotno ciepła, pensyonat od 10 do 20 frank. dziennie, L. polak Dr. Tymowski. P. pob. od 1 X do 1 V.
Norderney Prusy (Hanowers.), wyspa m. północnego, najznakomitsze niemieckie kąpielisko morskie, lecznica dla zołzowych chorych, pensyonat w hotelach 50 marek tygodniowo od osoby. P. kąp. od 1 V do 15 IX.
Nowe Miasto nad Pilicą Król. pols. gubernija Piotrowska. Zakład wodoleczniczy Dra Bilińskiego, pensyonat od 2 r. 20 k. do 3 r. s. dziennie od osoby, L. L. Dr. Dr. Niedzielski i Pawiński.
Obersalzbrunn Szląsk pruski, 380 mtr. n. p. m. szczawy słono-alkaliczne, galaktoterapija, klimat przyostry i wilgotny, pobyt tani. P. zdr. od 1. V do 30. IX.
Odessa w Ces. rossyjsk., m. portowe na północnem pobrzeżu morza Czarnego, kąpielisko morskie. Ciepłota wody w morzu waha latem od 15⁰ do 26⁰ C., średnia jej temperatura 15⁰ do 18⁰ C. W Odeskiej zatoce są trzy naturalne słone jeziora („limany: Kujalnicki, Chadżybejski i Klein-liebentalski“), służące na kąpiele słonomułowe. Najlepsza pora do namienionych kąpiel jest od 20. VI do 15. VIII. Ocenienie działania i skutków (fizyologicznych i terapeutycznych) kąpieli limanów zawdzięczamy Drowi Moczutkowskiemu.
Oyenhausen = **Rehme-Oyenhausen** Prusy (Westfalia), 134 mtr. n. p. m. cieplice słone w kw. węglowy zamożne. 26—31⁰ C. od 3% do 9% soli kuchennej zawierające. P. zdr. od 15. V do 30. IX.
Ostenda = **Ostende** Belgija, najwięcej uczęszczane kąpielisko morskie, wspaniałe i zbytkowne urządzenia, pobyt drogi. Zakład zbyt ruchliwy i bez spokoju.
Palermo stolica Sycylii, krajobraz pyszny, bogatą roślinnością umajony, klimat ogółem wilgotno ciepły, St. klimat. południowa, pensyonat w hotelu 15 lir. dziennie. P. pob. od 15 X do 30 IV.
Pau Francyja (depart. niższych Pyrenejów), 207 mtr. n. p. m. St. klimatycz. zimowa, cieplejsza o 2⁰ C. od Meranu, pensyonat 10 frank. od osoby dziennie. P. pob. od 1 X do 15 IV.
Piatigorsk Ces. rossyjsk. Kaukaz, guber. Stawropolska, 993 mtr. n. p. m. 20 zdrojów siarczanej cieplicy o temperaturze od 29·3⁰ do 51·25⁰ C. tudzież źródła alkaliczno żelaziste 11⁰ R. mające, urządzenia kąpielne należyte nawet zbytkowne. P. pob. od 1 V do 1 X.
Petersthal W. ks. Badeńskie, 421 mtr. n. p. m. jedna z t. z. Kniebisbäder, najznakomitsze szczawy alkalicz. ziemno żelaziste. P. zdr. od 15. V do 30. IX.
Pfäfers zobacz **Ragatz-Pfäfers**.

Plombiérs Francyja (Wogezy), 421 mtr. n. p. m. liczne źródła cieplic obojętnych od 19 do 69° C. kąpiele wybornie urządzone. P. zdr. od końca V do połowy X.

Pontresina Szwajcaryja (kant. Graubinden), 1828 mtr. n. p. m. Schronisko letnie, mimo wielkiego wyniesienia, klimat łagodny, liczne hotele i pensyonaty, od 6 do 10 frank. dziennie od osoby. P. p. od 1. V do 30. IX.

Psekups Ces. rossyjs. 50 kilometr. od m. Jekatinodaru, cieplice alkaliczno siarczane od 30·5° do 52·2° C. z tych najużywańsze do kąpiel źródła: Alexandra, Maryi i Michała.

Pustomyty Galicyja, 1 mila ode Lwowa, wody siarczane zimne, od r. 1879 skromny zakładzik zdrojowo kąpielny.

Pyrmont ks. Waldeck, 130 mtr. n. p. m. liczne źródła trzech rodzajów: proste szczawy, wody słone 4%, a najważniejsze silne żelaziste zdroje, bardzo zamożne w kwas węglowy, pobyt drogi. P. zdr. od 15. V do 30. X.

Piszczany=**Pystjan** Węgry (komitat Neutra), 135 mtr. n. p. m. Cieplice siarczane 57—73° C. Tutejszy muł zdrojowy terapeutycznie ważny i bardzo używany na kąpiele. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Rabka Galicyja, St. k. ż. transwersalnej, 500 mtr. n p. m. najsilniejsze z europejskich zdroje słono jodobromowe, w tutejszym zakładzie jest od r. 1887 filia Szpitala św. Ludwika dla chorych dzieci; na miejscu wyrób soli zdrojowej i ługu; klimat podgórski, powietrze czyste. L. Zkł. Dr. Głuchowski, i Dr. Momidłowski. P. zdr. od 15. V do 1. X.

Ragatz-Pfäfers Szwajcaryja (kant. St. Gallen), dwa zdrojowiska: Pfäfers 685 mtr. a Ragatz 521 mtr. n. p. m. których cieplice obojętne 38° C. służą wspólnie do użycia, pensyonat od 7 do 10 frank. dziennie. Ragatz zajmują osoby zamożne; zaś Pfäfers stanu średniego, spokoju szukające.

Rehme zobacz **Oeynhausen**.

Reichenhall Bawaryja, 457 mtr. n. p. m. podalpejskie zdrojowisko, stosunki klimatyczne pomyślne, dobra solanka 24% do kąpiel, tudzież zdrój pitny solankowy (Trinksoole) i woda gorzka przyrządzana z żóły reichenhalskiej, g. kw. węglowym wysyconej, nadto wyborna żentyca i soki ze świeżych ziół wyciśnione, jakoteż znakomity zakład aeropneumatyczny i inhalacyjny do wziewań solankowych i balsamicznych (własność Macka) pod kierunkiem znakomitego pneumoterapeuty Dr. G. Liebiga będący, a drugi zakład inhalacyjny (własność Lehmanna) urządzony według systemu Jahra, służą za środki kuracyjne. Ogółem urządzenia balneotechniczne wzorowe, między lekarzami zdrojowemi polak Dr. Zygm. Goldschmidt. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Reinerz Szląsk pruski, 558 mtr. n. p. m. zdroje ziemno alkal. żelaziste, wyborna żentyca, klimat górski, kąpiele: mineralne, wodne i borowinowe znakomicie urządzone. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Roncegno polud. Tyrol, 535 mtr. n. p. m. zdrój arsenowo żelazisty, do picia i do kąpiel na miejscu używany.

Römerbad połud. Styryja, 237 mtr. n. p. m. obojętne cieplice 36—38° C. klimat łagodny.

Royat Francyja (depart. Puy de Dome), 415 mtr. n. p. m cieplice alkaliczno muryatyczne, 20—35° C. klimat dosyć ostry, częste deszcze i burze, pobyt bardzo drogi, zdrojowisko od arystokracyi wielce uczęszczane, urządzenia balneotechniczne znakomite. P. zdr. od 15. VI do 15. IX.

Rożnów = **Roznau** Morawija, 400 mtr. n. p. m. zakład żentyczny, dosyć uczęszczany, liche urządzenia.

Ryga w Ces. rossyjsk. (gub. inflancka), m. portowe i forteczne, pierwszorzędne rossyjskie kąpielisko morskie, jest tu zakład kumysowy i fabryka sztucznych wód mineralnych, tudzież wspaniały zakład hydropatyczny z pensyonatem. P. kąp. od 15. V do 15. VIII.

Rymanów Galicyja, (obwód sanocki), St. k. ż. transwersalnej, o milę od zakładu oddalona, 3 zdroje szczawy alkaliczno słono jodobromowej, od r. 1881 zakład kąpielny, wyrób soli zdrojowej, podczas lata kolonija wakacyjna dla ubogich dzieci ze Lwowa. L. Zkł. Dr. Dukiet, nadto Dr. Dr. Jodłowski, Krzyszkowski, Pelczar i Regiec. P. zdr. od 20. V do 20. IX.

Saidschütz Czechy, zdrój wody gorzkiej mnogo rozsyłanej.

Saki w Ces. rossyjsk. (gub. taurycka), 150 mtr. n. p. m, Czarnego. o 3 wiorsty od niego odległe, posiada naturalne słone jezioro (liman), używane na kąpiele słono mułowe i wodne. P. kąp. od 1. VI do 15. VIII.

St. Honore Francyja, 272 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 26—31° C. Wspaniałe balneotechniczne urządzenia.

St. Sauver Francyja, 770 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 20—34° C. Najliczniej uczęszczane francuskie zdrojowisko.

St. Moritz Szwajcaryja (kant. Graubünden), 1856 mtr. n. p. m. St. klim. alpejska i zakład silnych zdrojów żelazistych, bardzo zamożnych w kwas węglowy, P. zdr. od 1 VI do 15 IX.

Salzbrunn = **Obersalzbrunn** Szląsk pruski, 380 mtr. n. p. m. szczawy solno alkalicz. i żelaziste, nadto środki galaktoterapeutyczne, znaczna rozsyłka tutejszych wód, urządzenia znakomite, tani pobyt.

Salzschlirf Prusy (prow. Hessen-Nassau), 240 mtr. n. p. m. jodobromowa solanka 1%, w kw. węglowy zamożna, tudzież zdrój gorzki sodowo siarczany.

Salzungen ks. Sasko-Meiningen, 250 mtr. n. p. m. silne solanki 26%. korzystne klimatyczne położenie uczyniło to zdrojowisko niezmiernie ulubionem letniem schroniskiem dla osób zołzowych i nieżytom podlegających. P. zdr. od 15. V do 1. X.

San-Remo Włochy (Riviera di Ponente) w zatoce genueńskiej, St. klim. południowa, która co do ochrony od wiatrów i jednostajności ciepłoty powietrznej przewyższa: Nizzę, Cannes i Hyeres. Uzdrowisko klim. zbyt świeże, stąd wiele do życzenia pozostawia, pensyonat w hotelach 10—12 frk. dziennie od osoby, P. pob. od 1. X do 30. IV. L. Dr. Ostrowicz. Poprzednio wiele lat bawił tu zimą Dr. Tymowski.

Saxon = **Saxon les Bains** Szwajcaryja (kant. Wallis), 620 mtr. n. p. m. klimat niezdrowy, cieplice jodowe 25° C. pensyonat od 8 do 12 fr. dziennie od osoby. P. p. od 1. V. do 30 IX.

Schinznach Szwajcaryja (kant. Aargau), 342 mtr. n. p. m. klimat łagodny, cieplice ziemno siarczane 28—34° C. nadto zdrój jodowy z Wildegg, ulubiony zakład od zamożnych, wyborne urządzenia balneotechniczne, L. Zkł. Dr. Tymowski. P. zdr. od 15. V do 15. IX.

Schlangenbad Prusy (prow. Hessen-Nassau), 313 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 32° C. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Schwalbach = **Langenschwalbach**, 315 mtr. n. p. m. silne szczawy alkal. żelaziste, wyborne urządzenia balneotechniczne, mnoga rozsyłka wód tutejszych. P. zdr. od 1. V do 15. IX.

Szmeks = **Schmecks** i **Neu Schmecks** po węgiers. Tatra-Füred, Węgry, 1011 mtr. n. p. m. ulubiona węgierska St. klim.-górska, Zkł. hydropatyczny, lecznica dla chorych piersiowych na wzór w Davos niedawno tu zaprowadzona, pobyt drogi.

Selters=**Niederselters** Prusy (prow. Hessen-Nassau), wieś, szczawa alkaliczna, export roczny około 4 miliony flaszek, Zkł. zdrojowego tutaj niema.

Simaiz w Ces. rossyjsk. na południowem pobrzeżu półwyspu krymskiego 5 wiorst od Ałupki, wyborne kąpielisko morskie i stacya klimatyczno lecznicza ciepła, klimat i roślinność jak w Ałupce, podostatek mieszkań dla gości kąpielnych.

Sławinek Król. polsk. pod Lublinem, wody alkaliczno ziemno żelaziste słabe, pozbawione gazu kwasu węglowego, skromny zakładzik zdrojowo kąpielowy, L. Zkł. Dr. Olechowicz.

Sławuta Wołyń, St. k. ż. brzesko-kijowskiej, St. klimat. leśna i zakł. kumysowy, lecznica dla chorób piersiowych pod światłym kierunkiem Dra Dobrzyckiego, Dr. Przesmycki właściciel zakładu i konsultant, nadto Dr. Dzierzbicki. Zakład otwarty corocznie od 22. V do 22. IX. Pensyonat 6-cio tygodniowy 150 r. s. od osoby.

Słotwiny zobacz **Krynica**.

Soden Prusy (prow. Hessen-Nassau), 142 mtr. n. p. m. klimat łagodny, liczne źródła wód słonych w kw. węglowy zamożnych, 15—30° C. wyborne balneotechniczne urządzenia, pensyonat 36—45 mrk. tygodniowo od osoby. P. zdr. od 15. V do 15. IX.

Solec Król. polskie (powiat Stopnicki), wieś, zdrój zimny alkal. słono siarczany, z krajowych najsilniejszy co do siarkowodu i połączek siarki, niesłusznie opuszczony, L. L. Dr. Dr. Daniewski i Siarczyński.

Spaa = **Spa** Belgija, 250 mtr. n. p. m. wytworny zakład kąpielny silnych wód alkalicz. żelazistych, w kwas węglowy zamożnych, dawniej od arystokracyi licznie odwiedzany, obecnie po zniesieniu banku gry mało uczęszczany, opłata czyli taxa zdrojowa na sezon od 50 do 100 frk. w miarę ilości osób. P. zdr. od 1. V do 30. IX.

Staraja-Russa w Ces. rossyjsk. (gub. Nowogrodzka), m. powiatowe, 37 mtr. n. p. m., zdroje słone 1% soli kuchennej zawierające, urządzenia odpowiednie. P. zdr. od 26. V do 20. VIII.

Steben = **Untersteben** Bawaryja (okrąg rządowy Oberfranken), 750 mtr. n. p. m. najwyżej położone niemieckie zdrojowisko wód żelazistych, w kw. węglowy zamożnych, pobyt tani. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Swoszowice Galicyja, 10 kilom. od Krakowa, St. k. ż. transwersalnej, dawniej słynne kopalnie siarki, zimne wapniowo siarczane zdroje ze zakładem kąpielnym, od niedawna restytuowanym, L. Zkł. Dr Kotulecki.

Szczawnica Galicyja (obwód Nowo-Sandecki), 523 mtr. n. p. m. wieś, 42 kilm. od St. k. ż. transwersalnej Stary Sącz, składa się ze Sczawnicy niżnej i wyżnej tudzież ze środkowej adtynencyi zwanej Miodziuś, klimat podgórski, zdrojowisko jest obecnie własnością Akademii Umiejętności, szczawy słono alkaliczne, bogate w kwas węglowy a z europejskich najzamożniejsze w dwuwęglan sodowy, ma: filialny zakład zdrojowo kąpielny na Miodziusiu. Zkł. hydropatyczny własność Dra Kołaczkowskiego i Zkł. inhalacyjny, należący do spadkobierców Dra Jangchy, coroczny export wód około stotysięcy flaszek, L. Zkł. Dr. Sciborowski, nadto Dr. Dr. Doskowski, Gluziński, Hammerschlag, Kołaczkowski, Kruszyński, Nieszkowski i Starachowicz.

Szkleno Węgry, 1 godz. od Schemnitz, ziemne cieplice 30—56° C.

Szliacs Węgry (komitat Sohl), 300 mtr. n. p. m. proste ciepłe wody żelaziste 11—31° C. w kw. węglowy zamożne. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Szkło Galicyja, 35 kilom. ode Lwowa, zimne wody siarczane, wysokość n. p. m ? ma 2 Zkł. kąpielne: wojskowy i cywilny, urządzenia nędzne. Najpierwsza jego monografia Dra Erazma Syxta: „O cieplicach we Szkle wydana w r. 1527".

Taraps-Schuls Szwajcaryja (kanton Graubünden), 1180 mtr. n. p. m. klimat alpejski, bogaty zasób źródeł mineralnych: glauberskich i szczaw żelazistych, zamożnych w kw. węglowy, dojazd utrudniony, pensyonat 6—10 frk. dziennie od osoby. P. p. od 15. VI do 15. IX.

Töplitz-Schönau zobacz **Cieplice czeskie.**

Trenczyn zobacz **Cieplice trenczyńskie.**

Truskawiec Galicyja, wieś 8 kilom od m. Drohobycza, St. k. ż. transwersalnej. 400 mtr. n. p. m. Zkł. własność Spółki obywatelskiej jest obecnie w toku rzetelnych ulepszeń balneotechnicznych, rozmaite zdroje mineralne: solanka 23%. 3 źródła słonoglauberskie i szczawa magnowo alkaliczna, borowina o cennych własnościach, L Zkł. Dr. Plech nadto Dr. Dekański, Dr. Kozłowski i Dr Steynhaus. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Tüffer Styryja. 215 mtr n. p. m. cieplice obojętne 35—39° C. P. kap. od 1. V do 30. IX.

Vals Francyja (depart Ardeche), 10 zdrojów alkalicznych, do wód Vichy składem chemicznym bardzo zbliżonych, lubo zimniejszych, 13—16° C mających, export tych wód wielki, pobyt tańszy jak w Vichy.

Vevey Szwajcarya nad jeziorem genewskiem, 380 mtr n. p m. St. klim podalpejska, dobra na wiosnę i jesień, z wyjątkiem Lipca i Sierpnia, nieodpowiednia na zimę dla chorych pier-

siowych, leczenia winogradowe, pensyonat 7—15 frank. dziennie od osoby.

Vichy Francyja (depart. Allier), 230 mtr. n. p. m. najznakomitsze zdrojowisko francuskie, cieplice alkaliczne, 12—44° C. wspaniałe balneotechniczne urządzenia, ogromny wyrób soli zdrojowej i pastylek, pobyt drogi, rozsyłka wód corocznie do 3 milionów flaszek. Właściwa pora zdrojowa od 1. V do 1. X, jednak zakład kąpielny jest cały rok otwarty.

Vöslau pod Wiedniem, cieplice obojętne, 24° C. wielce uczęszczane przez zamożnych mieszkańców Wiednia, przedewszystkiem płeć żeńską, tudzież leczenia winogradowe.

Warmbrunn Szląsk pruski, 325 mtr. n. p. m. cieplice obojętne, 35—38° C. Urządzenia balneotechniczne dobre. P. zdr. od 1. V do 1. X.

Warażdyn zobacz **Cieplice warażdyńskie.**

Wenecya morskie miasto nad Adryatykiem, zaledwo bardzo mało ponad poziomem morza na wyspach i piaszczystych ławicach zbudowane, St. klm. zimowa, średnio ciepła, wilgotna, wolna od kurzu i wichrów, słoneczna. Średnia zimowa ciepłota o $1\frac{1}{2}$ do 2° C. wyższa jak w Meranie lub w Montreux. Styczeń i Luty są na pobyt najodpowiedniejsze. Ujemną stronę stanowi niedobra woda do picia; jesienią są tu dobre morskie kąpiele na Lido, pensyonat 7 do 10 frk. dziennie od osoby.

Weilbach Prusy (prow. Hessen-Nassau), 135 mtr. n. p. m. zimne wody alkaliczno siarczane, tudzież zdrój sodowolitowy.

Wiesbaden Prusy, stolica ks. Nassauskiego, 117 mtr. n. p. m. cieplice solankowe, 50—68° C. nietylko na kąpiele ale i do picia zastósowane, 900 gabinetów łaziennych, zdrojowisko używane za stacyę klim. wiosną, jesienią nawet i przez zimę, najliczniej uczęszczane niemieckie uzdrojowisko, urządzenia kąpielne i na zimę, pensyonat od osoby miesięcznie od 100 mrk. i wyżej, są tu i leczenia winogradowe.

Wildbad król. Wirtembergskie, 400 mtr. n. p. m. obojętne cieplice, 33—37° C. używane na kąpiele i do picia, urządzenia balneotechniczne wyborne, pensyonat 10 do 15 marek dzienie od osoby. P. zdr. od 1. V do 1. X.

Wysowa Galicyja (obwód jasielski), od r. 1882 zakład zdrojowo kąpielny, szczawy słono alkalicz. żelaziste, urządzenia zbyt skromne. L. Zkł. Dr. Blatteis jun. P. zdr. od 1. VI do 1. X.

Zakopane Galicyja, wieś w Tatrach, 942 mtr. n. p. m. od st. k. ż. transwersalnej Chabówka o 43 kilom. odległe. z inicyatywy i staraniem nieodżałowanej pamięci Dra Chałubińskiego St. leczniczo klimatyczna, klimat górski, korzystne na pobyt latem dla dotkniętych: malaryą, nieżytami oddechów, niedokrewnością, błędnicą, neurastenią, tudzież dla ozdrowieńców po przebytych ciężkich chorobach. Są tu 2 Zakł. hydropatyczne: Dra Chramca i Dra Piaseckiego. L. Stacyi Dr. Smorągiewicz L. L. Budzygan, Chramiec, Chwistek Kulczyński i Piasecki. Od r. 1892 jest tu „Dom zdrowia“ (własność i lekarskie kierownictwo Dr. Chwistka) o 20 pokojach, latem i zimą otwarty, za kuracyę, stół i pomieszkanie z kompletną pościelą dziennie od Złr. 3 i wyżej. Obe-

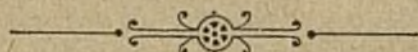
cie Zakopane wchodzi w użycie i na pobyt zimowy dla chorych, tak zwanych piersiowych.

Zaizon Siedmiogród, 2 mile od Kronstadtu, 548 mtr. n. p. m. zdroje alkal. muryatyczno jodowe.

Zoppot = **Sobótka** Prusy, 12 kilom. od Gdańska, kapielisko morskie od Polaków licznie uczęszczane. P. kąp. głównie od 15. VI do 30. IX.

Żegiestów Galicyja (obwód sandecki), St. k. ż. transwersalnej, wysokość n. p. m.? szczawy alkal. ziemno żelaziste, tudzież rzeczne kąpiele w Popradzie, L. Zkł. Dr. Korczyński, nadto Dr. Szczepański. P. zdr. od 15. V do 30. IX.

Żelenowodzk w Ces. rossyjsk. na Kaukazie, stannica kozacka 12 wiorst od Piatygorska a 18 wiorst od st. k. ż. Roztowowładykaukaskiej „Mineralnyja wody“, miejscowość leżąca 610 mtr. n. p. m. od niedawna zabudowywać się poczynająca. Zródeł mineralnych około 20 alkaliczno żelezistych o ciepłocie 15° do 48° C. gmachów łaziebnych 3, jest tu i kumysowy zakład. P. zdr. od 25. V do 15. IX.

WYBÓR
NAJODPOWIEDNIEJSZYCH ZDROJOWISK
do leczenia
POSZCZEGÓLNYCH CHORÓB.

Anaemia właściwie **Oligaemia** rzeczywista niedokrewność z ubytkiem ogólnej ilości krwi i z liczebnem pomniejszeniem czerwonych jej ciałek, jakkolwiek zbyt często przekazywana do leczenia zdrojowo kąpielnego, jednak należy właściwie do zakresu działalności hygieny. Jakoż odpowiednie żywienie tego rodzaju chorych, używanie czystego świeżego powietrza, zdrowotne stosunki ich pomieszkania, należycie do sił chorego zastósowany ale nigdy ich niewyczerpujący i nienadużywany ruch fizyczny i przechadzki wraz z wesołem umysł chorego podnoszącem zajęciem, są środkami hygienicznemi, obok zabiegów zdrojowo kąpielnych przy leczeniu niedokrewności niezbędnie wymaganemi, wpośród których wody żelaziste najpierwsze miejsce zajmują. Zdroje przeto iście żelaziste, obficie kwasem węglowym wolnym zaopatrzone: Bocqulet, Imnau, Pyrmont, Schwalbach i Spaa, tudzież szczawy alkaliczno, ziemno lub muryatyczno żelaziste przedewszystkiem w górach położone: Bardyów, Driburg, Elster, Francensbad, Königswart, Krynica, St. Moritz, Żegiestów i mnóstwo innych mają tu palmę pierwszeństwa. Ale jak w każdym przypadku choroby, leczeniu zdrojowemu przekazywanej, tak i w omawianem cierpieniu należy ściśle indywidualizować poszczególnego chorego; albowiem jeżeli jego niedokrewność nastąpiła po krwotokach krwawnicowych, macicznych lub żołądkowych, albo jeżeli połączoną jest z wadami zastawek serca, z moczówką cukrową, z gruźlicą, z nieżytowem owrzodzeniem kiszek, z nawykowem zaparciem stolca, i t. d., wówczas potrzeba należytego uwzględnienia zwyż wymienionych cierpień, bez którego wody żelaziste od razu zastósowane, nietylko niekorzystnemi się okazują, ale nawet szkodliwe następstwa i skutki mogłyby wyrządzić.

Po używaniu wód żelazistych, wskazany jest następnie pobyt w stacyach klimatycznych górskich, albo nad jeziorem genewskiem, na pobrzeżach m. północnego lub wschodniego, wreszcie w uzdrowiskach leśnych.

Anomalia menstruationis:

1) **Amenorrhoea** stósownie do zasadniczej przyczyny: w razie zołzów wtrz. i ztrz. wody jodobromowo słone: Baasen, Goczałkowice, Hall rakuski, Iwonicz, Kreuznach, Lippik, Rabka, Rymanów, Wildegg, Zaizon.

2) w razie niedokrewności i blednicy wtrz. szczawy alkaliczno żelaziste, tudzież wody iście żelazne: Antogast, Bardyjów, Bocqlet, Driburg, Elster, Francensbad, Königswart, Krynica, Pyrmont, Spaa, Wysowa, Żegiestów. — Obok picia rzeczonych wód zalecamy odnośne ich kąpiele wodne i borowinowe.

3) w razie zatrzymanej lub bardzo skąpej miesiączki, wszakże wobec nadmiernej otyłości *(Polysarcia)* albo wobec zastoin brzusznych *(Plethora abdominalis)* wtrz. i ztrz. wody glauberskie: Kissingen, Maryenbad, Tarasp - Schuls.

4) **Dismenorrhoea congestiva** wewn. mierne użycie lekko rozwalniających wód gorzkich lub wód alkaliczno muryatycznych chłodnych: Homburg, Kissingen, Maryenbad, Nauheim lub Soden wraz z tamtejszemi kąpielami o letniej ciepłocie.

5) **Dismenorrhoea nervosa** wymaga zewnętrzn. zastosowania cieplic obojętnych letnich lub gorących: Cieplice czeskie (Teplitz-Schönau), Johannisbad, Landeck, Pfäfer, Ragatz, czasem cieplic siarczanych: Akwizgran, Baden rakuski, Burtscheid, Schinznach, albo gęstych borowinowych kąpiel o wyższej ciepłocie: Elstern, Francensbadu, Krynicy, Maryenbadu lub Muskau.

Arthritis

obok zastósowania odnośnego dyetetycznego sposobu życia, środki balneoterapeutyczne mają zadanie: z jednej strony uprawidłować zmienioną w ustroju przez dnę materyę, a z drugiej strony owładnąć i usunąć wyrządzone dną miejscowe przeobrażenia: złogi w stawach, w torebkach stawowych i w otaczającej je powięzi. Do pierwszego zadania posłużą wtrz. i ztrz. wody słone i niektóre z wód glauberskich: Baden-Baden, Homburg, Kissingen, Neuheim, Neuhaus, Pyrmont (Salzquelle), Rehme (Bitterbrunnen), Soden, Wiesbaden, a z wód glauberskich Karlsbad (Sprudel), przy których metodycznem zastósowaniu jako środek dyetetyczno pomocniczy zalecamy użycie szczaw prostych lub słabo alkalicznych.

Osiągnienie drugiego celu zmierzamy zastósowaniem kąpiel nietylko z wód poprzednio już wymienionych; ale nadto do rzeczonego celu nadają się też kąpiele z rodzimych cieplic obojętnych: Neuhaus, Pfäffer, Ragatz, Schlangenbad, Teplitz-Schönau, Wildbad; ze siarczanych: Akwizgran, Burtscheid, Baden helwecki, Barèges, Cauteres, Mechadya, Piszczany, Schinznach, Trenczyn i Wielki Warażdyn; nadto kąpiele słonosiarczano i parowosiarczane, tudzież kąpiele i okłady: borowinowe, mułowosiarczane i słonosiarczane.

Asthma cum bronchit. catarrh.

wtrz. wody alkaliczne rodzime ciepłe albo zimne po ich ogrzaniu: Ems, Gleichenberg, Luhaczowice, Salzbrunn, Szczawnica —

wiosną galaktoterapia — jesienią leczenia winogradowe — latem pobyt w zdrojowiskach na pomorzu albo w stacyach klimatycznych górskich — jesienią i zimą pobyt w stacyach klimatyczn. południowych: Abbazia, Arco, Meran lub na Riviera di Ponente.

Bronchitis, Tracheitis, Laryngitis catarch. chron.

wtrz. szczawy alkaliczne same lub ocieplone gorącem mlekiem albo żentycą: Ems, Gleichenberg, Obersalzbrunnen, Selters, Szczawnica, Vichy; wody alkaliczno muryatyczne i alkaliczno słone: Luchaczowice, Radain, Roisdorf, Elster (Salzquelle), Francensbad (Salzquelle), Rohitsch (Tempelbrunnen), Homburg, Soden.

Wziewanie rozpylonych wód alkaliczno-muryatycznych lub alkaliczno-słonych, albo inhalacye igliwiowe, tudzież leczenia galaktoterapeutyczne albo winogradowe.

Pobyt latem, jesienią i zimą: zobacz asthma.

Chlorosis

w namienionej chorobie bardzo licznego zastępu chorych zdrojowiskom dostarczającej, oprócz zastosowania środków hygienicznych, tudzież wewn. użycia wód iście żelaznych i szczaw żelazistych, które wymieniliśmy, mówiąc o Anaemii, nie odmawiamy skutku i wodom arsenowym: Levico, Roncegno i Srebrenica Gubersquelle, obecnie mających licznych swych wielbicieli.

Po odbyciu poprzednio kuracyi wodami żelazistemi, dla utrwalenia skutku, zalecamy następnie: kąpiele morskie albo pobyt w klimacie podalpejskim lub alpejskim.

Catarrhus ventriculi chron.

1) **acidus** wtrz. wody alkaliczne: Bilin, Ems, Fachingen, Gleichenberg, Krondorf, Selters, Szczawnica (ogrzewana); kąpiele letnie z wód powyższych.

2) **mucosus**: dyeta lekko podniecająca. wtrz. Elster (Salzquelle), Francensbad (Salzquelle), Karlsbad (słabsze źródła), Szczawnica (zdrój Szymona ocieplony), Vals, Vichy, Wysowa (zdrój Bronisławy lub Wandy).

Catarrhus intestinorum chr. (Enteritis follicularis).

1) **cum diarrhoea.**

Leczenie wstępne wtrz. wody alkaliczno muryatyczne albo alkaliczno słone rodzime ciepłe: Karlsbad, Baden-Baden, Ems, Vals, Vichy, Wiesbaden, tudzież ztrz. ich kąpiele; przedewszystkiem zaś kąpiele borowinowe.

Leczenie następowe wody alkaliczno ziemne (ocieplone): Krynica (zdrój główny), Lippspringe, Maryenbad (zdrój Rudolfa), Wildungen, tudzież kąpiele borowinowe lub morskie ciepłe.

2) **cum obstipatione alvi** wtrz. Kissingen, Krynica (zdrój słotwiński), Maryenbad, Żegiestów, średnie dawki wód gorzkich: Friedrichshall, Hunyady, Seidlitz lub Morszyn w przerwach używane — metodyczne zastosowanie enteroklyzy z wód gazowych — ztrz. kąpiele chłodnawe — hydroterapia.

W balneoterapeutycznem leczeniu nieżytów żołądka i kiszek ani mowy być nie może o skutku, bez zastósowania uprawidłowanej dyety, a odpowiedniej do zasadniczego cierpienia narządów rawienia i do jakości ich wydzielin.

Catarrhus uteri et vaginae chron., (Endometritis chron. Blenorrhoea genitalium, Fluor albus)

stósownie do zasadniczego cierpienia i powodujących przyczyn (niedokrewność, ogólne ustroju osłabienie, zaburzenia w miesiączkowaniu, zołzy, pozostałości po zapaleniu: omacicznem, śródmacicznem lub okołomacicznem, nienależyte wsteczne przeobrażenia macicy po porodzie lub po poronieniu, nadużycie spółkowania, samogwałt) i t. d. wtrz. i ztrz. użycie wód: alkaliczno ziemno żelazistych, alkal. słonych, solanek lub wód siarkanowo żelaznych.

Zarazem najstaranniejsze utrzymanie czystości narządu chorobą dotkniętego za pomocą: bardzo oględnie używanych z prostej a nie mineralnej wody wstrzykiwań i natrysków macicznych, nasiadów i ogólnych kąpiel, a między niemi przedewszystkiem kąpiel borowinowych.

Catarrhus chron. vesicae et pelvium urinar. (Pyelitis chron.)

wtrz. szczawy alkaliczne w obfitej ilości wśród całego dnia: Bilin, Fachingen, Geilnau, Giesshübel, Krondorf, Neuenahr, Teinach, Vals, Vichy (zdrój Puits de mes dames). Ztrz. przy dłużej trwające kąpiele z wód namienionych albo z cieplic obojętnych: Badenweiler, Gastein, Johannisbad, Ragatz, Schlangenbad, Tüffer, Wildbad.

Cholelithiasis

wtrz. przedewszystkiem Karlsbad; u osób delikatnej budowy i słabowitych: Ems (zdroje: Kränchen, Kesseli-Fürstenbrunnen) albo Vichy (zdrój Grand Grille); zaś u osób silnych, dobrze odżywionych, wobec nawykowego zaparcia stolca: Heilbrunn, Kissingen, Maryenbad (zdrój Kreuzbrunnen).

Mimo pomyślnego skutku, leczenie zdrojowe kilkakrotnie ponawiać.

Przez zimę dyetetyczne użycie szczaw alkalicznych.

Diabetes mellitus

obok przynależnej dyety, wtrz. w pierwszym rzędzie Karlsbad, w drugim rzędzie Vals albo Vichy — podczas kuracyi i poza nią dyetetyczne użycie prostych szczaw lub słabo alkalicznych: Giesshübel, Krondorf — po przeprowadzonem leczeniu w Karlsbadzie, u osób bardzo podupadłych na siłach, następne leczenie w zdrojowiskach żelazistych, tudzież kąpiele borowinowe.

Emphysema pulmonum

starać się o usunienie towarzyszącego rozedmie nieżytu oskrzelowego albo pełnokrwistości i zastoinom w krwionośnych narzędziach trzewiów — a zatem leczenie zdrojowe powyżej na-

mienione „zobacz *Bronhitis catarrh. chr.*“ lub poniżej podane przy opisie „*Plethora abdominalis*“.

Następnie pobyt w stacyach klimatyczn. podalpajskich lub na pomorzu. Na zimę za pobyt: Abbazia, Arco, Meran, Nizza, Palermo.

Haemorrhois (Plethora abdominalis)

u osób pełnokrwistych, dobrze żywionych, otyłych wtrz. i ztrz. Maryenbad, Kissingen, Rohitsch, Taraps-Schuls — o ile narząd trawienia jest silny i prawidłowo funkcyonuje nawet niektóre z wód siarczanych jak: Weilbach, Nenndorf, Szobranz, Schinznach; zaś u osób w odżywianiu podupadłych, wobec nieżytu dróg trawienia, cierpień wątroby lub nerek, skromne użycie wód alkaliczno słono żelazistych: Francensbad, Elster, Kudowa, Rippldsau, szczaw alkalicznych: Ems, Gleichenberg, BadenBaden.

Obok tego, odnośne symptomatyczne leczenie uciążliwych przypadłości: zaparcia stolca, krwi upływów z odbytnicy lub szluzotoku z kiszek, odmy brzusznej, zgagi i t. p.

Po kuracyi zdrojowo-kąpielnej, leczenie winogradowe: w Dürkheim, Gries, Meranie lub w Wiesbadenie.

Dyeta cierpieniu odpowiednia jest koniecznie potrzebną.

Hysteriasis (Neurasthenia)

obok leczenia zasadniczej choroby (zboczenia odżywiania, niedokrewność, blednica, zmiany w narządzie moczopłciowym), u osobników w okresie rozwoju i pokwitania: kąpiele morskie zrazu letnie, następnie chłodne; cieplicze kąpiele temperaturę ustrojową obniżające: Landeck, Liebenzell, Badenweiler, albo łagodne hydropatyczne leczenie.

Ischias.

Zobacz *Neuralgiae.*

Laryngitis catarrh. chronica

ścisłe zachowanie się dyetetyczne i hygieniczne co do wpływów atmosferycznych, używanie głosu niewysilające a wcale nienadużycie tegoż; wtrz. zastósowanie na ogół tychsamych balneoterapeutycznych środków, o jakich mówiliśmy przy *Bronchitis catarrh. chron.*

Otyłym, pełnokrwistym, dobrze odżywionym, wobec zboczeń krwiobiegu w trzewiach i zastoin brzusznych wtrz. wody: Maryenbadu (Kreuzbrunnen), Taraspu (Lucius — Emerita- lub Ursusquelle), Kissingen (zdrój Rakoczy) lub Homburga (Elisabethquelle i Kaiserquelle).

Osobom otrętwiałym, zołzowym, dotkniętym dną lub gościem, będącym w podeszłym wieku wtrz. wody słono siarczane: Langenbrücken, Nenndorf, Wipfeld, Weilbach; tem zaś właściwiej zdrojowiska siarczano francuskie: Amelie les bains, Barèges, Bagnères de Louchon, Sauver, zawdzięczające swą skuteczność w omawianej chorobie wybornym ich klimatycznym stosunkom, tudzież znakomitym swym urządzeniom do leczeń wziewnych.

Metritis chronica (Parametritis. Perimetritis chron.), Oophoritis chronica.

W świeżych wypadkach a przy zupełnej nieobecności stanu zapalnego wtrz. i ztrz. wody jodobromowo słone: Kreuznach, Krankenheil (Tölz), Hall rakuski, Iwonicz, Rabka, Sulza, Zaizon; rzadziej: Kissingen, Homburg, Wiesbaden.

Przytem w miarę nawykowego zaparcia stolca od czasu do czasu mierne dawki wód gorzkich: Friedrichshall, Morszyn, Püllna.

U delikatnych i niedokrewnych niewiast, wobec niedawnego i nierozległego cierpienia wtrz. i ztrz. wody alkaliczno muryatyczne: Ems, Neuenahr, Vichy.

Wobec stanu niedokrewności jako następowe leczenie szczawy alkaliczno żelaziste: Elster, Francensbad, Krynica, Żegiestów, a nawet iście żelazne wody: Bocqlet, Driburg, Pyrmont, Schwalbach, Spaa.

Tuż obok picia, okłady i kąpiele: żelazisto borowinowe, solankowe, jodobromowo słone lub z wód silnych alkalicznych.

W niemożności zastósowania kuracyi zdrojowo-kąpielnej, zalecamy używanie w domu odpowiednio wskazanej wody mineralnej do picia, a ztrz. na kąpiele: przetwory borowinowe (sól i ług) wyrobu Mattoniego.

Morbus Basedowii.

Zabiegi hydropatyczne w zakładzie, będącym w wysokogórzystej okolicy, racyonalnie prowadzone; obok tego wewnętrzne użycie wód żelazistych, bardzo posilna dyeta; następnie kąpiele morskie.

Morbus Brighti chron.

obok właściwego sposobu żywienia chorego, dyetetyczne użycie szczaw prostych lub słabo alkalicznych a wtrz. wody gazożelaziste: Antogast, Bocqlet, Brückenau tudzież szczawy ziemno alkaliczne: Driburg, Kudowa, Krynica, Żegiestów; zaś leczenia kąpielne z wielką ostrożnością zastósowane z cieplic obojętnych (od temperatury 37° do 42° C.) nawet w grocie Monsummano.

W białkomoczu u nadmiernie otyłych, Karlsbad lub Maryenbad (oględnie).

Na zimę pobyt w ciepłym, suchym klimacie: Cannes, Pau, Pisa, St. Remo.

Myelitis chronica et Tabes dorsualis.

Proste przekrwienie rdzenia pacierzowego, nierzadko spowodowane przekrwieniem brzusznem i zastoinami w trzewiach, usprawiedliwi zastósowanie hydropatyi, a zabiegów na ogół odprowadzających: chłodnej półkąpieli, zlewu na grzbiet, okładu lodowego woreczkiem Chapmana; ze środków zaś balneoterapeutycznych użycie: wód alkaliczno słonych, glauberskich, lub oględne zastósowanie wód gorzkich.

W przewlekłem zapaleniu rdzenia pacierzowego, połączonem z wypocinami, wskazane są kąpiele wessanie lekko pobu-

dzające: żelazisto słono borowinowe: Elsteru, Francensbadu lub Maryenbadu; cieplice słone: Oyhausen, Neuheim, Baden-Baden, Bourbonne les bains, Wiesbaden albo obojętne: Gastein, Pfäfers, Ragaz, Römerbad, Teplitz-Schönau.

Osobniczość i pobudliwość chorego ma rozstrzygać przy wyborze zdrojowiska (kąpielowego); same zaś kąpiele winny być zastósowane z wielką ostrożnością, a pod ścisłą kontrolą lekarza co do ich: ciepłoty, czasu trwania, przedewszystkiem co do wpływu na chorego.

Nie pomijać środków leczenie zdrojowe wspierających: elektryzacya, miesienie.

Po kuracyi pobyt zimą w klimatycznem uzdrowisku ciepłem, suchem i słonecznem, byłby w tym razie pożądanym, jeżeli chory może odbyć podróż bez wszelkich niewygód i umęczenia.

Neuralgiae

Nerwobóle wymagają rozmaitego leczenia balneoterapeutycznego, odnośnie do podstawowego cierpienia.

W nerwicach opartych na goścu lub dnie zalecamy wtrz. wody alkaliczno muryatyczne: Ems, Vichy, Karlsbad; jeżeli zaś przekrwienie brzuszne powoduje nerwobóle to: Maryenbad, Kissingen lub Homberg — u osób zołzowych nerwicą dotkniętych wody jodobromowosłone: Kreuznach, Iwonicz, Rabka, Soden lub Truskawiec. W nerwicach spowodowanych kiłą lub rtęcicą wskazane są: Akwizgran, Burtscheid, Busko, Solec lub Szohranz; zaś w nerwobólach powikłanych z niedokrewnością, tylokrotnie już przytaczane wody żelaziste.

Co do kąpiol zalecamy: w nerwobólach samoistnych cieplice obojętne; zaś w nerwobólach gościowych i dnawych cieplicze kąpiele siarczane lub słone.

Migrena

samoistna, opierająca się innym zabiegom leczniczym, bywa czasem usunięta kąpielami morskiemi.

W nerwicy kulszowej

(Ischias) okazały się skutecznemi cieplicze kąpiele: Teplitz-Schönau, Wildbad, Plombiers, Piszczany, Mehadya.

Neurasthenia zobacz Hysteriasis.

Obstipatio alvi constitutionalis

zobacz *Catarrhus intestinorum chron. c. obstipatione.*

Oophoritis chronica

zobacz *Metritis chronica.*

Ozaena chronica

stósownie do przyrody: *ozaena scrophulosa* wtrz. i ztrz. wody jodobromowo słone, tylokrotnie już przytaczane; zaś *ozaena syphilistica* wymaga kuracyi podstawowej tego cierpienia. W obu rodzajach tej choroby, nie obejdzie się bez miejscowego leczenia. Dla gruntowego polepszenia, kuracyę balneoterapeutyczną kilkakrotnie powtarzać należy.

Paralyses centrales (cerebrospinales) et periphericae.

Stósownie do natury i podstawy porażeń ze zasobu Balneoterapii, głównemi środkami leczniczemi są kąpiele cieplic: obojętnych, gazowo słonych, siarczanych, tudzież żelazisto borowinowe. Wszelkiego rodzaju kąpiele podrażnieniem (termicznem, chemicznem i mechanicznem) nerwów obwodowych i pobudzeniem wessania ewentualnej wypociny w chorobą dotkniętych nerwach, a nadto wzmożeniem i poprawą przeróbki materyi w ustroju, rokują swe skutki.

Rzeczone ogólne kąpiele, zalecamy z razu chłodniejsze i krótko trwające, z przerwami co drugi lub co trzeci dzień; następnie zaś w ciągu leczenia co raz cieplejsze (niekiedy od 40° do 43° C.) i dłużej trwające (od $^1/_4$ do $^3/_4$ godziny), uzupełniając leczenie kąpielą natryskową z wód zastósowywanych, nie pomijając użycia elektryzacyi i miesienia.

W porażeniach przyrody hysterycznej radzą natryski szwedzkie (naprzemian gorące i zimne).

Rhachitis.

Najskuteczniejszemi okazały się w tej chorobie wtrz. wody zawierające: węglany alkaliczno ziemne, żelazo i kwas węglowy wolny, tudzież wody gazowo słone, podawane z mlekiem lub żentycą, a u dzieci nader kakotroficznych z mocnym rosołem przedewszystkiem zdroje: Bardyowa, Krynicy, Borszeku, Elöpataku, Flinsbergu, Reinerzu, Rodny, Karlsbrunnu, Pyrawarthu i Recoaro. Na pierwszeństwo zasługują zdrojowiska, położone w wysokich górach i lasem otoczone. Kąpiele gazowo słone lub słono żelaziste; u dzieci zaś bardzo wątłych i osłabionych żelazisto borowinowe są nieodzowne.

Należy zwrócić uwagę rodzeństwa odnośnych pacyentów, iż w krzywicy żadną miarą nie można oczekiwać polepszenia, a tem mniej uleczenia po jednorazowej kuracyi zdrojowej.

Coroczny pobyt tego rodzaju chorych (aż do czasu ich rozwoju) w górskich klimatycznych uzdrowiskach jest wielce pożądany; gdzieby zaś było możliwe, przezimowanie na Rivierze.

Rheumatismus chron. musculorum vel articulationum.

Zdawien dawna zgodzili się praktyczni lekarze na uznanie termicznej podniety za najskuteczniejszy środek we wszelkich postaciach przewłocznego gośca, za lek usuwający bóle, uspakajający, rozszerzający miejscowo naczynia krwionośne, wzmagający przesiąkanie i krwiobieg w tkaninie chorobą dotkniętej, pobudzający przemianę materyi; wszystkie zaś te sprawy zdolne są wywołać pożądane zmiany w częściach goścem zajętych. Przedewszystkiem zalecają się w omawianem cierpieniu cieplice: chemicznie obojętne: Teplitz-Schönau, Pfäffer, Ragaz, Gastein, Krapina-Töplitz, Warmbrunn; solankowe lub słone: Baden-Baden, Balaruc, Bourbon les bains, Nauheim, Soden, Wiesbaden i siarczane: Akwizgran, Baden helwecki, Burtscheid, Harkany, Mehadya, Ofen, Piszczany, Trenczyn i Warażdyn; tak jako kąpiele wodne jak i mułowe, nadto kąpiele: borowinowe, igliwiowe

i piaskowe (w Blasewitz pod Dreznem zakład przyrodoleczniczy pod kierunkiem Dra Kaphenget'a).

Przy wyborze zdrojowiska uwzględnić należy jego położenie i klimat; ochronność od burz, deszczów i wichrów; a brak nagłych i wielkich skoków i wahań ciepłoty atmosferycznej.

W wyborze i zalecaniu poszczególnych rodzajów kąpieli, na baczną uwagę lekarza zasługują: powikłania gośca z innemi chorobami, przewaga niektórych przypadłości i konstytucya chorego.

Obok ogólnej kąpieli używają się też w gościach ciepłe natryski na części chorobą zajęte, którychto natrysków uprawidłowanie: stopnia ciepłoty, trwanie czasu i mechanicznej siły natrysku, lekarz zdrojowy ściśle choremu ma oznaczyć.

Wogóle racyonalne i metodyczne postępowanie w leczeniu kąpielnem gośca, tudzież kontrola lekarza nad poszczególnymi objawami i nad skutkiem z każdego rodzaju lub odmiany kąpiel, jest wielkiej wagi i doniosłości. Nie wystarczy tu dawny szablon objęty wyrażeniem: „kąpać się 20—30 razy, 15 lub 30 minut, po kąpieli godzinę w łóżku poleżeć“, a co do reszty kierować się choremu dowolnością lub własnem natchnieniem. W ten sposób uskuteczniana kuracya, wcale nie usunie ciężkiego gośćowego cierpienia.

W leczeniu przewlekłych gośców, hydroterapia (w ścisłem tego wyrazu znaczeniu), dopiero wtedy wchodzi w swe prawa, jeżeli już gościec uleczonym został. Zadaniem jej jest zahartowanie powłok powszechnych dla zapobieżenia powrotom choroby. Toż samo odnosi się na ogół do morskich kąpiel.

Pomieszkanie chorego w zaleconem mu zdrojowisku winno być: zupełnie suche, ciepłe, o ile można południowe i słoneczne a należycie przewietrzalne.

Scrophulosis.

Pomyślny skutek balneoterapeutycznego leczenia zołzów wtrz. i ztrz. użyciem wód mineralnych zwiększy się: korzystnym klimatem odnośnego zdrojowiska tudzież dyetetyką i hygijeną; wszystko zaś to razem i współcześnie zastósowanem być winno, jeżeli mamy zadziałać na poprawę wyrobu krwi, na wzmożenie czynności ustroju i na usunienie zboczeń odżywiania.

W zołzach cechy pobudliwej zalecamy wtrz. i ztrz. wody słone: Baden-Baden, Canstatt, Ciechocinek, Goczałkowice, Hall rakuski, Jastrzęb (Königsdorf) lub Heilbrunn.

Wobec wielkiej tkliwości narządu trawienia u osobników zołzowych a nader pobudliwych, którzy zrazu nie znoszą wód słonych, kuracya ich zaczyna się pobytem w zdrojowiskach cieplic obojętnych, położonych w wysokich górach: Pfäffer, Ragatz, Neuhaus lub Schlangenbad; następnie zaś leczenie uskuteczenia się wspomnianemi zwyż słonemi wodami.

W zołzach cechy otrętwiałej polecamy: Kreuznach, Krankenheil-Tölz, Iwonicz, Rabkę, Rymanów, Salzhausen, Truskawiec lub Zaizon; ku uzupełnieniu zaś kuracyi, odbywanej w namienionych zdrojowiskach, kilku tygodniowe następowe

leczenie u wód alkaliczno ziemno żelazistych: Borszek, Bardyów, Krynica, Pyrawarth lub Żegiestów.

Wobec ogromnej częstotliwości zołzów między dziatwą mniej zamożnej naszej ludności, byłoby arcypożądane zaprowadzanie w naszych zdrojowiskach lecznic dla ubogich dzieci zołzowych, jakie oddawna posiadają już: Anglia, Francya, Niemcy i Włochy; u nas zaś najpierwszy i jedyny dotychczas tego rodzaju jest zakład w Rabce, t. z. filialny szpitalik dla dzieci św. Ludwika.

Stases abdominales.

Powszechnie znana grupa zjawisk: przekrwienia brzusznego i nieżytów wielu narzędzi trawienia, trudnostrawności, nawykowego zaparcia stolca, krwawnie i t. p. zboczeń, których powód po części w niewłaściwym sposobie życia, a po części w dziedzicznem usposobieniu. Tego rodzaju chorzy dostarczają bardzo licznego zastępu osób do leczenia zdrojowego. Należy między niemi odróżnić: otyłych, pełnokrwistych i dobrze odżywionych od pacyentów wychudłych, ogólnie na zdrowiu podupadłych i osłabionych.

Dla pierwszego działu chorych zalecamy: Maryenbad, Kissingen, Rohitsch lub Tarasp-Schuls, tudzież niektóre z wód słonych; dla drugiego zaś działu pacyentów wskazane są: Francensbad, Elster, Rippoldsau, Krynica-Słotwiny i Żegiestów, a w lżejszych postaciach namienionego cierpienia: Soden, Homburg, Gleichenberg, Baden-Baden lub Nenndorf.

Leczenie następowe winogradowe: w Gries, Meranie lub Wiesbadenie bywa bardzo pożyteczne.

Tuberculosis bacillosa pulmonum.

Balneoterapia wraz z jej pomocniczemi: Aëro—Klimato- i Galaktoterapią, tudzież Balneodyetetyką i Hygieną w wielorakim kierunku bardzo korzystnie podziała w gruźlicy. Wody mineralne: Ems, Gleichenberg, Charlottenbrunn, Reinerz, Salzbrunn, Szczawnica lub Soden zwalniają towarzyszący gruźlicy nieżyt oddechów, polepszają upośledzone trawienie, podnoszą odżywianie, wraz z niem ogólne siły żywotne i dopomagają wessaniu nacieków gruźliczych.

Klimatoterapia tak w zapobieżeniu jakoteż w leczeniu gruźlicy jest niemal pierwszorzędnym środkiem. Najodpowiedniejszym klimatem dla tego rodzaju chorych, są miejscowości w górach, powyżej 1000 m. n. p. m. wzniesione, dostarczające najczystszego powietrza, wolnego od drobnoustrojów i kurzu, zalecające się zwiększeniem ozonu, wyższą aniżeli gdziekolwiek aseptycznością górskiego powietrza i większą tamtejszą insolacyą, byle chory miał tu umożliwione jak najdłuższe przez dzień przebywanie na wolnem powietrzu, a zabezpieczony był od przeszkód z tem nieodłącznych ze strony samego powietrza i od innych okoliczności, niedozwalających choremu długiego pobytu na wolnem powietrzu; to się zaś usuwa odpowiedniem urządzeniem zakładów, przeznaczonych dla gruźlicą dotkniętych, jakie posiadamy: w Davos, Görbersdorf i Falkenstein, a jakie

moglibyśmy mieć w Zakopanem, jeżeliby ono pozyskało odpowiedne ku temu urządzenie hygieniczno-lecznicze; albowiem dotychczasowe doświadczenia tej miary lekarzy jak ś. p. Chałubiński tudzież Dr Baranowski i Sokołowski stanowczo za tem przemawiają.

Urolithiasis.

Zanim się przedsiębierze balneoterapeutyczne leczenie kamicy moczowej, przedewszystkiem należy najdokładniej zbadać skład chemiczny moczu, ocenić jego jakość, a jeżeli można to i samej skrzepliny czyli konkrementu; albowiem zaniechanie tej sprawy lub błędne jej uskutecznienie poprowadziłoby do arcy niepożądanych wyników leczenia.

Skamieliny moczowe pod względem chemicznym dzielimy na zawierające ogółem i przeważnie sole ziemne (fosforany ziemno alkaliczne — *Phosphaturia)* i na skamieliny kwasowe, pochodzące z powiększonej ilości kwasu moczowego i moczanów; lubo znachodzą się i konkrementa szczawianowe *(Oxaluria)*.

Zadaniem Balneoterapii jest tu przedewszystkiem leczyć usposobienie kamiączkowe *(Diathesis urolithiaca)*; byłoby bowiem złudzeniem a płonnym zabiegiem, żądać i oczekiwać od wód mineralnych rozpuszczenia albo wydalenia z ustroju większych konkrementów moczowych, aniżeli na to zezwala średnica przewodu odnośnych narzędzi.

Zapobieżenie i poskromienie wytwarzania się kamiączki moczowej, a nawet przeszkodzenie wzrostowi już obecnych skrzeplin moczowych, otrzymujemy zastósowaniem w konkrementach przyrody kwasowej wód alkaliczno muryatycznych: Vichy, Vals, Karlsbad, Ems, Assmanhausen, Neuenahr, Szczawnica (zdrój Józefiny).

W skamielinach złożonych z węglanu wapniowego zalecamy obfite picie wód zamożnych w kwas węglowy, a ubogich w sole zasadowe: Bilin, Krondorf, Heppingen, Landskrone, Sinnbergen; nawet prostą wodę sodową, byle przyrządzoną na wodzie przekroplonej, lub przysposabianą ze zdroju Cieplicy czeskiej (Teplitz-Schönau) od roku w handel wprowadzoną.

W skrzeplinach szczawianowych, odpowiedne są proste szczawy, tudzież słabo alkaliczne szczawy: Ahrweiler, Bilin, Fachingen, Giesshübel, Teinach.

W najnowszym czasie na zasadzie, iż węglan litynowy posiada większą siłę rozpuszczalną kwasu moczowego, aniżeli ją mają alkalia, zalecano w kamiącze wody zawierające lit: Salzschlirf, Dürkheim, Weilbach, Wildungen. Jednak zbyt mała ilość węglanu litynowego w rzeczonych wodach znachodząca się (w 1000 częściach wody od 0.0124 do 0.0450), upoważniła do zastąpienia ich sztuczną wodą litową, mogącą zawierać pożądaną a dokładnie oznaczoną ilość litu.

Ciepłe ogólne lub nasiadowe kąpiele poskutkują w usunieniu dolegliwości, towarzyszących kamiączce moczowej.

Dr Michał Zieleniewski.

Szczawnica

w powiecie Nowotarskim w Galicyi.
powszechnie znany Zakład zdrojowo-kąpielowy, klimatyczny, żętyczny i kefirowy

położony w pięknej górskiej okolicy, w pobliżu Pienin, otoczony górami, odznaczający się orzeźwiającem powietrzem z 7 zdrojami silnej szczawy **sodowo-solnej i sodowo-żelazistej.**

Liczne, niedrogie a porządnie urządzone mieszkania zakładowe i w domach prywatnych właścicieli, około **1000** pokoi, trzy główne restauracye i kilka drugorzędnych.

Lekarzem zakładowym jest **Dr. Władysław Ściborowski,** prócz niego kilku lekarzy udziela chorym rady lekarskiej. **Stała apteka** w miejscu; **mleko, żętyca, kefir. Zakład inhalacyjny, solankowy,** tudzież powietrza zawierającego części balsamiczne igliwiowe. **Zakład wodoleczniczy Dra Kołączkowskiego,** łazienki z kąpielami ciepłemi, żelazistemi i borowinowemi, oraz natryskami letniemi i zimnemi, **kąpiele rzeczne w Dunajcu** i bliższym Zakładu **Ruskim Potoku. Czytelnia** czasopism, **wypożyczalnia książek. Klub** szczawnicki kierujący zabawami. **Muzyka koncertowa.** Zebrania towarzyskie, koncerta. **Zakład artystyczno-fotograficzny A. Szuberta.** Poczta i telegraf w miejscu. Sklepy wszelkiego rodzaju. **Wycieczki** w urocze okolice Szczawnicy. Komunikacya z Krakowem i Lwowem koleją żelazną do Starego Sącza, zkąd 41 kilometrów wybornym gościńcem na miejsce.

Pora zdrojowa trwa od 20 Maja do 20 Września.

Zamówienia na mieszkania przyjmuje Zarząd Zakładu zdrojowego przez Stary Sącz w Szczawnicy.

Zamówienia na wodę mineralną adresować wprost do **Zarządu Zakładu zdrojowego w Szczawnicy.**

Dzierżawca **Feliks Wiśniewski.**

*

ŻEGIESTÓW

Zakład zdrojowo-kąpielowy nad Popradem

miejscowość odsłonięta tylko od południa, wyniesiona 486 mtr. nad poziom morza.

Stacya kolei żelaznej, poczta i telegraf w miejscu. **Najsilniejsza szczawa** żelazista, kąpiele borowinowe, mineralne, popradowe i hydropatyczne, znakomita górska stacya klimatyczna, mleko, żentyca.

Pora kąpielowa trwa od 20 Maja do końca Września.

Wskazania lecznicze.

Zboczenia w odżywianiu i przemianie pierwiastków, choroby układu nerwowego, dróg oddechowych, przewodu pokarmowego, narządu moczo-płciowego, **choroby kobiece,** przewłoczne zatrucia (Rtęcica, alkoholizm, morfinica) przewłoczne choroby zakaźne.

Woda Żegiestowska przyjemna jako napój zastępuje Francensbadską

jest do nabycia we wszystkich składach wód mineralnych i aptekach tak w Galicyi jak i w Królestwie polskim.

Wysyłka rozpoczyna się z dniem 15 Marca i trwa aż do zimy.

Skrzynia zawierająca 40 flaszek kosztuje na dworcu w Żegiestowie **7 Złr. 50 ct.**, skrzynia o 20 flaszkach **4 złr.**

Woda Żegiestowska zawiera w 1000 częściach:

Dwuwęglanu **litowego**	**0,0244**
„ **wapniowego**	**1,5828**
„ **żelazowego**	**0,0544**
Kwasu węglowego istotnie wolnego	**2,9661**

Wszelkich bliższych wyjaśnień udziela na żądanie *Zarząd Zakładu.*

Kąpiele z dodatkiem środków lekarskich.

Na kąpiel pełną (po szyję) dla osoby dorosłej, liczy się 200—300 litrów płynu. 50—200 litrów na kąpiel dla dzieci. Na kąpiel sięgającą tylko do dołka podsercowego 100—150 litrów; kąpiel nasiadową 20—30 litrów, na kąpiel na nogi 10 litrów.

Za zimną uważa się kąpiel do + 15° R.
„ chłodną „ „ + 15 do 22° R.
„ letnią „ „ + 22 „ 27° R.
„ ciepłą „ „ + 27 „ 32° R.
„ gorącą „ „ + 32° R.

K. gorczyczne. Na kąpiel pełną daje się 100—250·0 grubo potłuczonej gorczycy. Do kąpieli miejscowej np. na nogi 50—120·00.

K. igliwiowe. Ponieważ przez wygotowanie igliwia niemożna otrzymać eterycznych, a właśnie głównie działających pierwiastków, stósowniej przeto dawać extraktu. (Extr. turionum pini sylv. ad balnea, Nitribitta w Krynicy) 150—500 gram.

K. jodowe. (Wanna drewniana). Kali jodati 50—100·0 na kąpiel pełną; 5·0—10·0 na litr wody. — Jodi 10·0 kali jodati 20·0 rozpuścić w kilogr. wody i dodać do kąpieli, przyczem należy tak osłonić wannę, aby pacyent nie wdychał parującego jodu.

K. klejowe. 1—2 funtów Colla animalis, rozpuszczonego we wrzącej wodzie.

K. z kory dębowej lub **z kory wierzby, kasztana** itp. odwar z 1 funta w 2 litrach wody, lub też (ponieważ tutaj chodzi o środek ściągający), można użyć Taniny (acid. tannicum) 20—100 grm. rozpuszczonej w szklance wody.

K. z liści orzecha włoskiego. (Fol. Inglandis) Dekokt z 1—2 fnt.

K. ługowe. Dwa do ośmiu funtów popiołu bukowego lub dębowego, gotuje się z kilkoma litrami wody, lub też potażu ($^1/_4$—1 funta, na kąpiel pełną, dla dzieci połowę tej ilości).

K. mrówczane. Napar (Infusum) z 300·0—700·0 formica rufa.

K. mydlane. $^1/_4$—$^1/_2$ funta pokrajanego mydła na pełną kąpiel (Sapo domesticus, Sapo aromatic. lub Sapo kalinus).

K. z otrąb. 1—3 funtów otrąb pszenicznych odgotowanych w woreczku w 4—6 litrach wody.

K. siarczane. 50·0—200·0 Kalium sulphuratum ad balneum, w celu wzmocnienia działania dodaje się 15—20·0 Acidum sulphur. crud.; aby jednak złagodzić, dodać można Colla animalis $^1/_2$ funta.

Bogatszym można zapisać:

Rp. Calcii sulphurati crudi 20·00,
Natri chlorati 7·50,
Extr. Saponar. 5·00,
F. c. Aq. font. q. s. Globulus. Dtur. tal. dos. 5.

S. Jednę kulę do kąpieli.
(Wanna drewniana, nie metalowa).

K. słodowe. Słodu jęczmiennego 4—6 funtów gotuje się z kilkoma litrami wody przez $^1/_2$ godziny, odcedza i wlewa do kąpieli.
K. słone. 3—5—15 funtów soli kuchennej lub morskiej.
K. sodowe. Natri carbon. crudi 200—500·0 na kąpiel pełną. 100—200·0 na kąpiel miejscową.
K. sublimatowe. (Tylko w wannie drewnianej) 2·50—10·0 Hydrarg. bichlor. corros. rozpuszczonego w 50—200·0 Aq. Na kąpiel miejscową tj. ręce i nogi 0·05—0·25.
K. ziołowo-aromatyczne. Napar rumianku lub mięty, korzenia tataraku, lub spec. aromatic. z 200—500·0 na 2000·0 wody, wlewa się do kąpieli, albo też dodać można: Aq. coloniens., Spir. Calami., Spir. Angelicae, Spir. Serpyl. (60·0—100·0 na dawkę). Dla dzieci połowę tych ilości.
K. żeleziste. Ferrum sulphur. siccum (50·0—200·0), Liquor ferri sesquichlorati (15·0—60·0), Tart ferratus s. globuli martiales pulv. (50—200·0), lub też do przyrządzania kąpieli żelezistej z kwasem węglowym; 1 część Ferr. sulph. sicc. (30·0), 2 części Natr. chloratum (60·0), i 3 części (90·0) Natr. bicarbon. nasypuje się warstwami do szklanki i razem wrzuca do wody (pro balneo 150·0—200·0 tej mieszaniny).

Rp. Ferri sulphur. sicci
Argillae aa. 100·00,
Mf. pulv. d. tal. dos. 10.
S. Jeden proszek do kąpieli.

Dla dzieci wszystkich przetworów po $^1/_4$ części.

Szkodliwe połączenia leków.

1. Dając kwas solny wewnątrz, nie należy przepisywać kalomelu, bo w żołądku utworzy się sublimat.
2. Nie należy kłaść plastru merkurialnego na miejscu posmarowanem jodem, bo wytwarza się Hydr. bijodat. rubrum, wywołujące ból i zapalenie.
3. Nie dawać do wewnątrz jodu ani bromu gdy się oko posypuje kalomelem (najwcześniej można zasypać oko kalomelem w 24 godzin po ostatniej dawce jodu).
4. Nie łączyć kali chloricum z garbnikiem, kamforą, siarką, węglem w proszkach, bo nieostrożne potarcie wywołuje eksplozyą.
5. Nie łączyć kwasów z zasadami, bo tworzą się sole.
6. Nie łączyć opium z garbnikiem, bo tworzą się garbnikany nierozpuszczalne.
7. Nie łączyć Arg. nitr. z Aq. amygd. amar., bo wytworzy się sinek srebra.

Najwyższe dawki środków leczniczych, których lekarz przekraczać nie powinien, nie oznaczywszy wykrzyknikiem (!)

	pro dosi	pro die
Acidum arsenicosum	0·005	0·02
„ carbolicum	0·10	0·50
Apomorphinum hydrochloricum	0·01	0·05
Aqua Amygdalarum amarum concentrata. .	1·50	5·00
„ Laurocerasi	1·50	5·00
Argentum nitricum	0·03	0·20
Atropinum sulphuricum	0·001	0·003
Cantharides	0·05	0·20
Chloralum hydratum	3·00	6.00
Cocainum hydrochloricum	0·10	0·30
Coffeinum	0·20	0·60
Cuprum sulfuricum qua emeticum	0·40	—
Extractum Aconiti radicis	0·03	0·12
„ Belladonnae foliorum..	0·05	0·20
„ Cannabis Indicae	0·10	0·30
„ Colocynthidis	0·05	0·20
„ Conii herbae	0·20	0·60
„ Hyosciami foliorum	0·10	0·50
„ Opii	0·10	0·40
„ Scillae	0·20	1·00
„ Secalis cornuti	0·50	1·50
„ Strychni	0·05	0·15
Folia Belladonnae	0·20	0·60
„ Digitalis	0·20	0·60
„ Hyoscyami	0·30	1·00
„ Stramonii	0·30	1·00
Fructus Colocynthidis	0·30	1·00
Herba Conii	0·30	2·00
Hydrargyrum bichloratum corrosivum . . .	0·03	0·10
„ bijodatum rubrum	0·03	0·10
„ jodatum flavum	0·05	0·20
„ oxydatum flavum	0·03	0·10
Jodoformium	0·20	1·00
Jodum	0·03	0·10
Kreosotum	0·10	0·50
Lactucarium	0·30	1·00
Morphinum hydrochloricum	0·03	0·12
Oleum Crotonis	0·05	0·10

	pro dosi	pro die
Opium	0·15	0·50
Physostigminum salicylicum	0·001	0·003
Pilocarpinum hydrochloricum	0·03	0·06
Plumbum aceticum	0·10	0·50
Radix Aconiti	0·10	0·50
„ Belladonnae	0·07	0·30
Santoninum	0·10	0·30
Secale cornutum.	1·00	5·00
Semen Strychni	0·12	0·50
Solutio arsenicalis Fovleri	0·5	2·00
Stibium Kalio-tartaricum	0·2	0·50
Strychninum nitricum.	0·007	0·02
Tinctura Aconiti radicis	0·50	1·50
„ Belladonnae foliorum	1·00	4·00
„ Cantharidum.	0·50	1·00
„ Colchici seminis	1·50	5·00
„ Digitalis	1·50	5·00
„ Jodi	0·30	1·00
„ Lobeliae	1·00	5·00
„ Opii crocata ⎫ „ „ simplex ⎭	1·50	5·00
„ Strophanthi	1·00	3·00
„ Strychni	1·00	3·00
Veratrinum.	0·005	0·02
Vinum Colchici seminis	1·50	5·00
Zincum sulfuricum qua emeticum	0·80	—

Waga różnych dawek.

Łyżeczka cieczy waży mniej więcej 3—5 grm. Łyżeczka cukru, soli, siarki 2·5—5 gram., proszków różnych 2·50. Łyżka wody 15 grm. Łyżka syropu 20·0. Garść nasion 70—80 grm. Garść liści 20—30 gr. Szczypta kwiatu 2 grm. Litr wody dest. 1000·0; litr spirytusu 850; litr chloroformu 1480; litr oliwy 920·0; szklanka 200—250·0; kieliszek 70—80 grm.

Porównanie wag aptekarskich.

28·5 unc. = kilogr.	1 gran = 0·07
1 unc. = 35 grm.	2 „ = 0·15
6 „ = 210 „	3 „ = 0·22
1 drachma = 4·3 grm.	1/2 „ = 0·04
1/2 „ = 2·15 „	1/4 „ = 0·02
1 skrupuł = 1·5	1/8 „ = 0·008

Dawki przeciętne dla dzieci (pro dosi).

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Acetanilidum	0·02	0·05	0·1
Acetum Digitalis	—	5 gtt.	10 gtt.
Acetum Scillae	—	5 gtt.	15 gtt.
Acidum benzoicum	—	0·03	0·05
Acidum hydrobromicum	—	—	30 gtt.
Acidum tannicum	—	0·005	0·01
Aether	—	3 gtt.	5 gtt.
Aether aceticus	2 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Alumen	0·01	0·05	0·1
Ammonium bromatum	0·15	0·25	0·3
Ammonium chloratum ferratum	—	0·03	0·05
Antipyrinum	0·2	0·3	0·5
Apomorfinum hydrochlor. emet.	0·0007	0·0025	0·0045
Apomorfinum hydrochlor. expect.	0·0004	0·0015	0·0025
Aqua Amygdalarum amararum	—	1—5 gtt.	5—10 gtt.
Argentum nitricum	0·001	0·003	0·005
Atropinum sulphuricum	—	0·0001	0·0002
Bismutum subnitricum	0·05	0·1	0·3
Bromoformium	2-3 gtt.	3-4 gtt.	4-6 gtt.
Camphora trita	0·0075	0·01	0·02
Chininum ferro-citricum	—	0·05	0·1
Chininum hydrochlor. antipir.	0·1	0·3	0·5
Chininum hydrochlor. antispasm.	0·05	0·15	0·2
Chloralum hydratum	0·1	0·25	0·45
Codeinum phosphoricum	0·0002	0·002	0·005
Coffeinum	—	0:02	0·04
Coniinum hydrobromicum	0·0005	—	—
Cuprum sulphuricum	—	0·1	0·15
Curare	0·0001	—	—
Extractum Belladonnae	—	0·001	0·003
Extractum Filicis	1·0	2·0	5·0
Extractum Opii	—	0·005	0·02
Extractum Secalis cornuti	—	0·03	0·05
Extractum Strychni	—	0.002	0·005
Ferrum reductum	—	0·005	0·01
Flores Koso	—	2·0	5·0
Folia Digitalis	—	0·02	0·03
Hydrargyrum bichloratum	0·0001	0·0002	0·0003
Hydrargyr. chloratum antisyf.	0·002	0·005	0·01
Hydrargyr. chloratum laxans	0·01	0·02	0·03

L e k i	Do 1 roku	od 1—5 lat	do 5—10 lat
Hydrargyrum tannicum oxydulat.	0·005	0·02	0·03
Hydrochinon	0·05	0·2	0·3
Kalium bromatum	0·1	0·3	0·5
Kalium chloricum } pro die . .	1·0	2·0	3·0
Kalium jodatum . } pro die . .	0·1	0·5	1·0
Kreosotum	0·005	0·01	0·02
Liquor Ferri sesquichlorati pro die	0·3	0·5	0·5
Liquor Kalii arsenicosi	—	0·05	0·1
Morphinum hydrochloricum . . .	—	0·001	0·003
Naphtalinum	0·05	0·2	0·2
Natrium paracresotinicum . . .	—	0·25	0·5
Natrium salicylicum pro die . .	1·0	2·0	3·0
Phenacetinum antipyr.	—	0·1	0·3
Phenacetinum antispasm. . . .	0·001	0·05	0·1
Pilocarpinum hydrochloricum (inj.)	0·001	0·002	0·004
Plumbum aceticum	0·003	0·005	0·01
Phosphorus	—	0·0001	0·0002
Podophyllinum	—	0·005	0·015
Pulvis Ipecacuanhae opiatus . .	—	0·005	0·02
Radix Ipecacuanhae emetic. . .	0·05	0·1	0·2
Resorcinum	0·2	0·4	0·5
Santoninum	—	0·01	0·02
Sirupus Ferri jodati	1 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Strychninum nitricum (inj.) . . .	—	0·0005	0·001
Tartarus stibiatus	—	0·0075	0·01
Thallinum sulphuricum	0·01	0·02	0·03
Tinctura Opii simplex	0·025	0·05	0·2
Tinctura Strophanthi	—	—	3 gtt.
Urethanum	0·05	0·1	0·2

Porównanie dawki leków

według rozmaitego wieku chorych.

Dawki zmieniają się mniej więcej, jak następuje:

aż do ukończonego 1 roku $^1/_{10}$
od 2 do 4 „ $^1/_8$
„ 5 „ 7 „ $^1/_5$
„ 8 „ 10 „ $^1/_4$
„ 11 „ 14 „ $^1/_2$

Począwszy od roku 50 należy dawki znowu zmniejszać tak, iż u starców między rokiem 60 a 70 należy znów dawać tylko $^1/_3$ dawki dla osób dorosłych.

Kobietom zadają się wogóle mniejsze dawki, mniej więcej $^2/_3$ tej, jaką się przepisuje mężczyznom odpowiedniego wieku.

Ile kropli leków płynnych liczy się na gram.

Acet. concentrat . . .	16	carvi, chamomil. aeth., citri, crotonis, foeniculi, juniperi, lavandulae, menthae, origani, rosmarini, rosae, sabinae, tanaceti, terebinthinae, eucalypti .	25
Acid. acetic	16	Ol. caryophyl., cinnam.	20
„ hydrochlor. . . .	13	„ pinguae	20
„ „ dilut.	16	Petrol. rectificat . . .	25
„ hydrocyanic. Aqu.	16	Plumb. acet. solut. . .	20
„ „ spirit.	32	„ basic. solut. . .	16
„ nitricum	12	Solutio arsen. Fowleri.	16
„ phosphor. . . .	16	„ extr. narcot. (1:2)	37
„ sulphur. con. . .	12	Spir. aethereus . . .	25
„ „ dilut.. .	16	„ alcoholis $90^1/_2$% .	40
Aether acetic.	25	„ ferr. chlor. aeth. .	25
„ sulphur. . . .	50	„ muriat. aeth. . .	30
Aq. amygd. amar. . .	24	„ nitric. aeth. . . .	30
„ destilat. var. . . .	16	„ varii c. spir. vini dil. parat. . . .	25
„ spirit. var. . . .	25	„ Vini concentr. . .	30
Bals. copaivae	25	„ „ dilut. . . .	25
„ peruv. nigr. . .	16	Stibium chlor. solut. .	12
Carbon sulphur. . . .	25	Syrupi var.	12
Chloroformium	25	Tinct. spirituos. . . .	25
Ferrum sesq. sol. . . .	12	Vinum stibiat. et alia vina medicam . . .	20
Kali carbon. sol. . . .	16		
Kreosotum	25		
Liq. acidi Halleri . . .	25		
„ hydrar. nitric. . .	12		
Mucilago gummi ar. . .	12		
Oleum amygd. aether. .	20		
„ anis, auranti flor. bergamottae, cajeputi			

Leczenie zapomocą wziewań.

Wdychanie rozpylonych cieczy używa się w cierpieniach błony śluzowej ust i połyku (pharyngitis catarrhalis, granulosa, ulcerosa, crouposa, syphilitica), a także w cierpieniach dróg oddechowych: bronchitis putrida, bronchiectasia, bronchorrhoea, po zapaleniu miąższu płucnego przyrody zapalnej czy gruźliczej. Używanie rozpylacza jesst daleko przyjemniejsze, jak tuszowanie lub wdmuchiwanie suchych pyłów.

Oddychać należy głęboko, spokojnie, przycisnąwszy język ku dołowi, w ciągu $^1/_2$—1 minuty, a następnie przerywać na parę minut, aby odpocząć. Jedno posiedzenie trwa 5—30 minut, 2—4 razy dziennie. Wziewania mleczanki ze środkami odurzającymi lub bez tychże usuwają w ostrych nieżytach tchawicy i oskrzeli przykre uczucie palenia i suchości; wziewanie płynów rozpuszczających błony chorobowe może znacznie zmniej-

szyć nasilenie choroby, nareszcie wziewanie środków lotnych, balsamicznych i przeciwgnilnych może wpłynąć na ograniczenie ilości chorobowej wydzieliny i na zniszczenie smrodliwych jej własności w chorobach dróg oddechowych. Do środków wysuszających zawartość jam zapalnego czy też gruźliczego pochodzenia należą: oczyszczona smoła drzewna, ol. terpentynowy, olejki żywiczne (ol. pini), kreozot, tymol. Używają się te środki zwykle wtedy, gdy gorączka jest słaba (do 38° C.), a plwocina obfita. Do środków odwaniających i niszczących obrzydliwy zapach należy przedewszystkiem kwas fenilowy; środka tego używa się tam, gdzie podniesienie ciepłoty jest wysokie (39—40° C.). w okresie jam, po zapaleniu przyrody gruźliczej.

Dawki środków używanych do wziewań.

Acid. benzoicum 0·5—1·0 na 10 spir. vini.
Acid. carbolicum 0·5—1·0 na 100 wody.
Acid. lacticum 1—2:100.
Acid. tannicum 1—2:100.
Alumen crud. 2—3:100.
Ammonium chloratum 1—2:100.
Amylnitrit 2—5 kropli nalać na chustkę i wdychać.
Aq. calcis szczera lub na połowę z wodą.
Aq. chlorata na pół z wodą.
Aq. hydrosulphurata na pół z wodą.
Aq. laurocerasi 3—5:100.
Aq. picis szczera lub na pół z wodą; chorzy ją znoszą chętnie, bo nie drażni.
Argent. nitr. 0·1—0·2:100.
Borax venet. 3—5:100.
Bromum, Kali brom. aa. 0·2:100 na gąbce, oddycha się przez rurkę.
Emuls. oleosa 5:100.
Extr. conii maculat. 0·05—0·15:100, albo Extr. stramonii 0·5—1·50:100.
Extr. hyoscyami 0·05—0·20:100.
Extr. opii aq. 0·1—0·2:100.
Ferri sesquichl. solut. 0·5—1:100.
Flores sambuci, flores tiliae, rad. Altheae 5—25 na 500·0.
Glicerini puri 10:100.
Hydr. bichlor. corros. 0·05—0·10:100.
Kali bromati 3:100.
Kali chlor. 3—5:100.
Kali hypermang, 0·1—0·2:100.
Kali jodati 1—2:100, albo z dodatkiem 0·02 jodu czystego.
Kreosot. gtt. 2:100.
Liq. kali caustici 2:100.
Lithium carbon. 0·2—2:100.
Morph. muriat 0·1:100.
Natrium chlorat. 1—2:100.
Natr. benzoicum 1—2:100.
Natr. bicarbon. 3—5.100.
Natr. hydrochlor. 0·2—2·0:100.

Ol. pini 1—2:100, albo Ol. terebinthinae rect..1—2:100.
Plumb. acet. bas. sol. 3—5:100. Pyridin 3—5·0:100.
Tannini puri 1—2:100.
Tinct. cannabis indicae 0·5—1:100
Tinct. jodi 0·10 z Spir. vini 10:100.
Tinct. opii simpl. 0·2—0·5:100.
Zincum sulphur. 1:100.

Leki w cieple ulatniające się, jak Ol. pini, Ol. terebinth. można wziewać bez przyrządu, nalawszy do szklanki 10 do 20 kropli i wstawiwszy ją do gorącej wody.

Mineralne wody z Ems, Salzbrunn, Szczawnickie do wziewań używają się szczere lub wodą rozcieńczone.

Z kalend. Dr. J. St. Saw.

Leczenie zapomocą wstrzykiwań podskórnych.

Używane zwykle strzykawki zawierają 1 grm. płynu i są zaopatrzone w przedziałkę dziesiętną. Przepisywać więc należy lekarstwo rozpuszczone w 10 grm. płynu, a wtedy każdy decigram (0·1) cieczy zawierać będzie setną część przepisanego leku.

Acidum carbolicum crystalisatum 0·10 na Aq. dest. 10·0; z tego $^1/_2$—1 strzykawki t. j. 0·005—001 kwasu karbolowego na raz. Działa przeciwgnilnie, miejscowo znieczula. Używa się w róży, reumatyzmie stawów, itd.

Acidum osmicum 1:100, 0·5—1·0 pro dosi (= 0·005—0·01) jako antineuralgicum in loco; S. ad vitrum fuscum.

Acid. sclerotinicum 5:100 aq. dest. p. dosi 0·5—1·0 (0·025—0·05).

Aether 0·5—1·0 naraz.

Apomorphinum hydrochl. 0·10 na 10·0 aq. dest., z tego 3—7 podziałek, 0·003—0·007 apomorphinu) dorosłym, a 1—1$^1/_2$ dzieciom. S. Środek wymiotny.

Aspidospermimum alcaloid Quebracho 2:100 wody; pro dosi 1·0 (= 0·02) i więcej.

Atropinum sulph. 0·01:10·0 wody; z tego 5—10 podziałek (0·001—0·00·2 Atropinu). W tężcu, nerwobólach, padaczce, drgawkach, wściekliźnie i otruciu morfiną. Zaleca się wielką ostrożność!

Camphorae 0·50 Ol. amygd. dulc. 10·0; $^1/_2$—1 strzykawki (0·005—0·01 kamfory), środek pobudzający.

Chininum bisulphuricum (lepsze, niż chininum sulphur.). 1·0 rozpuszcza się wśród ogrzania w 5·0 gliceryny czystej i 5·0 wody; z tego używa się 8—10 podzialek (0·03 do 0·10 chininy). W zimnicy, nerwobólu, gośćcu stawowym.

Chloralum hydratum cryst. 4·0 na 10 wody; 1—4 strzykawek wstrzyknąć w różne części ciała (Łatwo sprawia ropnie). Środek nasenny i kojący ból.

Chloroformium purum 1·0 i więcej.

Cocaini murat. .0·5 na 10 wody $^1/_2$ strz. = 0·01 kokainy w zapaleniu tęczówko-rzęskowem dla uśmierzenia bólów.

Coffeinum purum citricum, hydrobromicum 0·5 Aq. dest. Spir. vini dil. aa. 5·0; $^1/_2$ do całej strzykawki na raz (0·01—0·05 kofeiny); migrena, otrucie morfiną.

Curarinum sulph. 0·2 Aq. dest. 10·0 z tego wstrzykuje się ostrożnie 1—4 podziałek (0·002—0·01). Poraża końce nerwów. Używa się w tężcu i kurczach.

Daturinum jak atropinum sulphuricum.

Digitalinum 0·05 Aq. dest. Spir. vini dil. aa. 5·0; z tego 1—5 podziałek (0·005—0·01 Digitalinu). Obniża czynność serca.

Duboisinum sulphuricum 1:500 aq. dest.; p. dosi 0·1—0·2 = (0·0002—0·0004).

Eserinum 0·1—0·5 Aq. destil. 10·0; 1/5—1 strz. (0·01—0·05).

Extr. secalis cornut. aq. 1·0 Aq. dest. Glycerini puri aa. 5·0; 1/4—1/2—1 strzyk. (0·025—0·05—0·10 Sec. corn.). W krwotokach, w długotrwałem zapaleniu macicy, włókniakach macicy, wypadaniu kiszki stolcowej. Najlepiej używać extract bis purificat.

Ferrum pyrophosphoricum c. natro *citrico* 2 na 10 wody. z tego 1·0 in Anaemia perniciosa i w wypadkach, gdy wewnętrzne użycie żelaza jest niemożebne z powodu nieżytu żołądka i kiszek, wrzodu żołądka itp.

Gelsemininum hydrohl. 1:200 wody; 0·1—0·2 pro dosi (0·0005—0·001) przeciw nerwobólom.

Hydrargyrum bichloratum corrosivum 0·1 w 10 wody; z tego 1/2—1 strzykawki (0·005—0·01 sublimatu). *Hydrarg. cyanat.* 0·5 na 10 wody i strzykawkę na raz.

Hydrarg. formamidatum solutum 1:100; 0·5—1·0 p. dosi.

Kalium jodatum 3·0 na 10 wody, 1/2—1 strzyk. (0·15—0·3 Jodu).

Liq. hydrargyri albuminati 1:100; 0·5—1·0 pro dosi.

Morphium acet. (hydrochlor., sulph.), 0·20 na 5 gliceryny i 5 wody, 3, 5, 7 podziałek do całej (0·003, 0·005, 0·007—0·01 Morph.); do 0·02 pro dosi.

Narceini hydrochlor. 0·20 na 10 wody, 3, 5, 7 podziałek do całej strzykawki, t. j. do 0·006—0·02 Narceiny.

Physostigminum salicylicum lub *muriaticum* 1:500 aq. dest.; pro dosi 0·2—0·5 (0·0004—0·001) zamiast Eserinum murat.

Pilocarpinum mur. 0·20 aq. dest. 10·0; 1/2 strz. = 0·01.

Solut. arsen. Fovler 1·0 z tego rozcieńcza się 20 wody, 0·3—0·6 pro dosi w drżeniu, psoriasis, chorea.

Strichninum nitr. v. sulph. 0·10 na 10·0 wody; z tego 3—6 podziałek, t. j. 0·003—0.006 strychniny na raz. Wywołuje kurcze. Zadaje się w porażeniach po otruciu ołowiem, w porażeniu pęcherza, w porażeniach obwodowych odnóg i mięśni kiszki stolcowej, w porażeniu poprzecznem (paraplegia), Ataxia med. spin., Atrophia musc. progres. i paralysis infantum essent.

Tinct. opii 5—15 kropli na jedno wstrzyknięcie.

Aconitinum, Coniinum, Emetinum, Hyoscyaminum nie zalecają się, bo działają niepewnie.

Strzykawka, której igła ma otwór zapchany, oczyszcza się przeciągnięciem jej na chwilę przez płomień. Jeżeli otwór zardzewiał, to należy wprzód oliwy do igły wciągnąć, następnie ogrzać, a po tem jeszcze wyskokiem przepłukać. Taksamo postąpić, jeżeli drut w igle zardzewiał.

Z kalend. Dr. J. St. Saw.

Tablica brzemienności.

Ostatnia regularność	Dzień porodu	Ostatnia regularność	Dzień porodu
Styczeń 1	Październ. 8	Lipiec 5	Kwiecień 12
„ 5	„ 12	„ 10	„ 16
„ 10	„ 17	„ 15	„ 21
„ 15	„ 22	„ 20	„ 26
„ 20	„ 27	„ 25	Maj 1
„ 25	Listopad 1	„ 28	„ 4
Luty 1	„ 4	Sierpień 1	„ 8
„ 5	„ 8	„ 5	„ 12
„ 10	„ 12	„ 10	„ 17
„ 15	„ 22	„ 15	„ 22
„ 20	„ 27	„ 20	„ 27
„ 25	Grudzień 1	„ 25	Czerwiec 1
Marzec 1	„ 6	„ 28	„ 4
„ 5	„ 10	Wrzesień 1	„ 8
„ 10	„ 15	„ 5	„ 12
„ 15	„ 20	„ 10	„ 17
„ 20	„ 25	„ 15	„ 22
„ 25	„ 30	„ 20	„ 27
„ 28	Styczeń 2	„ 25	Lipiec 2
Kwiecień 1	„ 6	„ 28	„ 5
„ 5	„ 10	Październ. 1	„ 8
„ 10	„ 15	„ 5	„ 12
„ 15	„ 20	„ 10	„ 17
„ 20	„ 25	„ 15	„ 22
„ 25	„ 30	„ 20	„ 27
„ 28	Luty 2	„ 25	Sierpień 1
Maj 1	„ 5	„ 28	„ 4
„ 5	„ 9	Listopad 1	„ 8
„ 10	„ 14	„ 5	„ 12
„ 15	„ 19	„ 10	„ 17
„ 20	„ 24	„ 15	„ 22
„ 25	Marzec 1	„ 20	„ 27
„ 28	„ 4	„ 25	Wrzesień 1
Czerwiec 1	„ 8	„ 28	„ 4
„ 5	„ 12	Grudzień 1	„ 7
„ 10	„ 17	„ 5	„ 11
„ 15	„ 22	„ 10	„ 16
„ 20	„ 27	„ 15	„ 21
„ 25	Kwiecień 1	„ 20	„ 26
„ 28	„ 4	„ 25	Październ. 1
Lipiec 1	„ 8	„ 28	„ 4

Otrucia ostre i sposób ratowania w tychże.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Aconitinum. Tojad mordownik (folia, flores, radix, Tinct., Extract).	Pieczenie języka, dławienie mrowienie, drętwienie kończyn, ślinotok, wymioty, tętno słabe, obniżenie ciepłoty ciała, zimne poty, niepokój, rozszerzenie źrenic, zabójcza dawka 0·003—0·004.	Leki wymiotne, pompa żołądkowa, kawa, herbata, wino, kamfora, Acid. tannic. 4·0 Aq. d. 200·0. Syr. 20·0. S. Co. 5 min. łyżkę. Sztuczna wentylacya płuc.
Acidum carbolicum.	Wymioty, ból w epigastrium, zapad, śpiączka. Trująca dawka od 5·0.	Emetica, pompa żołąd. Calcaria saccharata, mleko, kleiki, lód. Rp. Magnes. ust. in Aqua 200·0. S. Połowę na raz, później co $\frac{1}{2}$ g. łyżkę.
Acidum hydrochl. „ **nitricum.** „ **sulphur.**	Obrzmienie bł. śl. ust, palenie i pieczenie przew. od ust do żołądka, boleści, wymioty kwaśne fusowate, upadek sił.	Lód, magnezya, kreda, soda we wodzie, dużo płynów, woda mydlana, kleiki.
Acidum hydrocyanic. kwas sinowodowy kw. pruski Aq. lauroc.	Wdech krótki, wydech znacznie dłuższy, drgawki, porażenie oddechania. Mdłości, nieprzytomność.	Środki wymiotne, sztuczne oddychanie, oblewania zimną wodą, środki drażniące skórę.
Aether	Śpiączka, znieczulenia, ustawanie oddechu i tętna. Przy wydechu czuć eter.	Sztuczne oddychanie, (faradyzacya n. phrenic.), zbryzganie wodą, injekct. Strychniny (0·001), gorczycznik na okolicę serca.
Alkalia Ług potas. i sodowy, amoniak żrący, salmiak.	Nadżarcia ust, ból silny palący w przełyku, wymiociny składają się z rozłożonej krwi i oddział. alkalicznie, kolka często krwawe stolce.	Mleko, rozcieńczony kwas cytrynowy, pigułki lodowe, gdy stolce krwawe, lewatywy z wody, z lodu.
Alkohol	Odurzenia, utrata przytomności, wymioty, zwężenie źrenic, zapad, lepka zimna skóra, piana z ust, woń wyskoku z ust, tętno małe, powolne.	Zlewania zimną wodą, lód na głowę, ręce i nogi zanurzyć w gorącej wodzie, synapizm na kark, lewatywy z zimnej wody.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Antimonium Tart. emetic.	Gwałtowne wymioty, osłabienie akcyi serca i osłabienie ogólne, ból palący w żołądku i kiszkach, zimny pot, później rozwolnienie, pragnienie, drgawki.	Pompa żołąd., pigułki lodowe, mleko, Tanina, Opium.
Anilinum	Nudności, ból głowy, trudne oddychanie, senność, utrata przytomności, znieczulenie skóry. Sina barwa bł. śluz. i skóry, ciepłota nizka, tętno wolne.	Pompa żoł., środki wymiotne, białko, sztuczne oddychanie, leki podniecające, magnez.
Argentum nitricum	Wymioty białawe, czernieją na powietrzu, oznaki zapalenia żoł. i jelit.	Sól kuchenna, białko, mleko.
Arszenik i jego przetwory.	Ból w okolicy żołądka, nudności, wymioty, biegunka, skóra zimna, przy uczuciu pałania, pragnienie. Tętno małe, szybkie, oddech przyspieszony mozolny. Czasami drgawki. Po arsenowodorze mocz krwawy, dawka zabójcza 0·1.	Środki wymiot., (zinc. sulph.) ferr. hydric. in Aqua, Magnezya, Antidot. arsenici.
Atropinum Radix, folia, baccae bellad. Szalej.	Suchość i drapanie w gardle, chrypka, nudności, trudność mówienia i połykania, pragnienie, ból i zawrót głowy, złudzenia i omamy, rozszerzen. źrenic, parcie na mocz, osłabienie serca, szał, drgawki, tężec, podwójne widzenie.	Pompa żołąd., środki wym., tanina, kali jodat. morfina, opium, wyskok. Rp. Pilocarp. mur. 0·05, Aq. dest. 5·00 do inj. Zimne okłady na głowę.
Baryum zob. Plumbum		
Bromum zob. Jodum		
Camphora	Popęd do ruchów, gonitwa myśli, drżenie, drgawki.	Środki wym., oblewanie zimną wodą.
Cantharides	Ból w ustach, przełyku, żołądku, pęcherze w jamie ust, pragnienie, nudności, kurcze przełykowe, mocz krwawy, podrażnienie części płciowych, ból głowy, odurzenie, drgawki.	Pompa żoł., klejkie napoje z lodem, kamfora, Opium. Unikać tłuszczów!

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Chloral hydratum	Senność, zwężenie źrenic, zwolnione oddychanie i tętno, ciepłota obniżona.	Środki drażniące skórę inj. Strychn., Cocainy, ochranianie przed oziębieniem ciała.
Chloroform	Senność, zwężenie źrenic, obniżenie respiracyi i akcyi serca, obniżenie temperatury, woń chloroformowa z przewodu oddch., porażenie oddechania.	Sztuczne oddychanie, inj. Strychniny, zlewanie zimną wodą, środki drażniące skórę.
Chlorum	Skurcz głośni, krwioplucie.	Świeże powietrze, wdychanie amoniaku i ciepłej pary.
Cocainum	Tętno zmienne, powolne to szybkie, duszność, pobudzenie, drgawki.	Wdychanie amylnitritu, ciepłe kąpiele, morfina.
Codeinum z. Morfinę		
Coffeinum	Niepokój, odurzenie, zawrót głowy, drżączka, kołatanie serca.	Pompa żoł., środki wymiotne, kali jodat., sztuczne oddychanie, Morphinum.
Colhicin Semen. Colch. Zimowit	Silne bóle brzucha, wymioty, biegunka, pragnienie, tętno zwolnione, majaczenie, drgawki.	Środki wym., Tanina, Opium, eter, kamfora, wino.
Cuprum grynszpan	Wymioty zieloną treścią, kolka, stolce krwawe, drgawki, oddech utrudniony, nieregularne tętno.	Białko z wodą, mleko, lewatywy ze skrobi, purgantia, wogóle środki osłaniające.
Digitalis	Wymioty, często biegunka, tętno zwolnione, następnie nieregularne, rozszerzenie źrenic, osłabienie mięśniowe, zapad, drgawki.	Środki wymiotne, wino, kamfora, Liquor ammon. anis, synapism.
Ergotinum secal. corn. sporysz	Slinotok, nudności, wymioty, biegunka, ból głowy, drętwienie, śpiączka, zatrzymanie moczu, zapad.	Emetica, opium, amylnitrit, chloralhydrat, eter, wino, kawa.
Hydrargyr. Sublimat	Smak metaliczny, ból w ustach, przełyku i żołądku, wymioty, biegunka, czasem krwawa, zatrzymanie moczu, zapad.	Pompa żołąd., mleko, białko.
Hyoscyamus z. Atropin		

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Jodum	Ból w gardle, przełyku i brzuchu, wymioty, zatrzymanie moczu, osłabienie, tętno słabnie.	Kleiki z mąki pszennej, białko, magnezya, lód, środki drażniące skórę.
Kalium chloricum	Objawy ze strony żołądka i jelit, upadek sił, zatrzymanie moczu, sinica, haematurya.	Pompa żołądk., środki wym., środki podniecające, moczopędne, pilocarpin, transfuzya krwi lub wlewanie śródżylne soli kuchen.
Kreosotum	Zob. kw. karbol.	Pompa żołądk., białko.
Morphinum Opium	Zapad, upośledzenie czucia, *silne zwężenie źrenic*, skóra blada, głowa gorąca, oddechanie zwolnione, zatrzymanie moczu, pod koniec tężec lub drgawki.	Pompa żołądk., środki wym. z wyjątkiem tart. emetici, sztuczne oddychanie, tanina, lód na głowę; ręce i nogi do gorącej wody, synapismy, lewatywy z octem, mocna kawa, Coffeina, Atropina (0·01—10·00 Aq. do inj.).
Nicotinum	Uczucie drapania i palenia w ustach i przełyku, biegunka z silnem parciem, wymioty, bladość skóry, tętno wolnieje, kurcz mięśni oddechow., z początku zwężenie, później rozszerzenie źrenic, tężec, zapad.	Pompa żołąd., kali jodat., Tanina, lewatywy z octu, sztuczne oddychanie, cały aparat środków pobudzając.
Opium vide Morphium		
Petroleum	Zaburzenia żołądkowo kiszkowe, zadrażnienie nerek, ból głowy, senność, zapad.	Pompa żołądk., Emetica, sztuczne oddychanie. Excitantia.
Phosphorus	Ból w dołku podsercowym i wymioty miazgą, świecącą w ciemności, mającą woń fosforu. Gastroenteritis, żółtaczka, bolesność w okolicy wątroby i powiększ. tejże. Lekka gorączka, później wymioty krwawe, osłabienie serca, krwotoki z nosa, jelit, macicy, śpiączka, drgawki, mocz krwawy.	Pompa żołąd., purgantia, środki wymiotne: Cupr. sulphur. 1·0:40·0 Aq. dest. S. na raz połowę, po 5 minut. jeżeli trzeba, resztę. Ol. terebinth., crudum (ozonizatum), co $^1/_4$ godz. po 10 kropli w kleiku. Unikać tłuszczów!

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Plumbum octan. oł.	Palenie w gardle i żołądku, wymioty, biegunki, morzysko, następnie w chronicznych przypadkach zaparcie stolca, zawrót głowy, mdłości, porażenia, bóle, przypady mózgowe.	Emetica, Purgantia, kwas siarkowy rozcieńczony, siarkan potasowy. W braku odtrutek: mleko, białko. Po odtrutkach znowu emetica i purgant, później opium i ciepłe kąpiele.
Santoninum	Wymioty, odurzenie, żółtowidzenie, upośledzenie respiracyi, drgawki, (badanie moczu rozstrzygnąć może).	Pompa żołąd., emetica, Purgantia, sztuczne oddychanie, przy drgawkach Chloral.
Strychninum wronie oko	Kurcze, Paraestęsya wszystkich zmysłów. uczucie ciągnienia w mięśniach, karku, tężec, szczękościsk, opistothonus, sinica, oddech przerywany, tętno małe. Przytomność zachowana. Dawka trująca 0·015—0·03.	Pompa żołąd., Emetica, Chloralhydr., wziewanie chlorofor., morfina (inj.), czarna kawa.
Sublimat v. hydrgr.		
Trucizna kiszkowa zepsute kiszki, kiełbasy, wędliny	W kilka lub kilkanaście godz. po spożyciu mdłości, ból w okolicy żołądka, morzysko, Gastroenteritis, suchość w ustach, trudność w połykaniu, tętno przyspieszone, upośledzenie wzroku, podwójne widzenie.	Emetica, Purgantia, Calomel, lewatywy, później: Rp. Aether depur. 2·0 Aq. dest. 150·0, Trae laud. gtts. 10. Syr. 20·0. S. Co $^1/_2$ g. łyżkę.
Ukąszenie jadowitych węźów	Rozwijające się obrzmienie w okolicy rany, skóra sina, ziębnienie i ociężałość, osłabienie, drżenie, mdłości, tętno ledwie wyczuwalne, śpiączka, drgawki, (krwotoki z nosa, ust, żołądka).	Wypalenie rany rozp. żelazem, c. kali caustic., wyssanie rany Przewiązanie powyżej rany, wymycie octem, amoniakiem. Na wewnątrz excitanita: Liquor ammon. anis: kamfora, wino, cognac.
Gaz świetlny Tlenek węgla	Ból głowy, odurzenie, tętnienie naczyń szyjnych, wymioty i śpiączka, zaczerwienienie powłok, drgawki.	Usunięcie chorego z atmosfery zatrutej. Sztuczne oddychanie, upust krwi. Transfusia.

Ratowanie pozornie umarłych.

Pierwszem zadaniem lekarza wezwanego do pozornie zmarłego powinno być poznanie powodu pozornej śmierci. Rozpytać więc należy obecnych, następnie zbadać ciało, czy nie ma gdzie obrażeń, czy nie nastąpiło udławienie się, czy nie ma plam lub woni, charakteryzujących truciznę, ale jednocześnie, nie tracąc czasu, należy przystąpić do ratowania, a mianowicie:

1. Rozpiąć odzież, obnażyć piersi i szyję, rozpuścić pas lub gorset i obrócić twarzą ku drzwiom lub oknu, które należy otworzyć chociażby w czasie mrozu.

Najważniejszą rzeczą jest przywrócenie oddechu, które można uskutecznić w rozmaity sposób: 1. nadając choremu położenie boczne, podtrzymując głowę, drażniąc błonę śluzową nosa piórkiem, słomką lub tabaką, skrapiając mocno twarz i piersi zimną wodą raz po raz, i obcierając po każdem skrapianiu; 2. albo kładąc pozornie zmarłego twarzą ku dołowi, podkładając pod pierś zwiniętą odzież jego, następnie obracając go na bok, a nawet prawie na plecy, żeby nastąpił wdech, a potem szybkiem poruszeniem obracając go napowrót twarzą na dół, żeby nastąpił wydech. Powtarza się to 15 razy na minutę i za każdym razem, gdy twarz jest ku dołowi obrócona, należy naciskać plecy, żeby pomódz wyciśnieniu z piersi powietrza; albo 3. wyciągnąwszy język chorego, położyć pacyenta plecami na pochyłą płaszczyznę na wznak, potem stanąwszy przy głowie chorego, uchwycić za ręce wyżej łokci i podnieść je do skroni, a następnie napowrót do klatki piersiowej, przyciskając do niej łokcie mocno, żeby wycisnąć powietrze, znajdujące się w płucach. Powtarza się to około 15 razy na minutę. Jednocześnie można ułatwić wydech pociskaniem brzucha i przyciskaniem doń zgiętych kolan, wdech zaś wyciąganiem nóg, aby napiąć mięśnie brzuszne.

3. Jak tylko oddech naturalny nastąpi, starać się wzbudzić krążenie krwi, pocierając rękami całe ciało, dając środki pobudzające: krople Hofmana, Aether acetic., Liq. amon. anisat, itp.

4. Ratunek winien być dzielny i czynny, ale bez pośpiechu i w należytym porządku wykonany, przyczem nigdy nie tracić nadziei przywrócenia do życia, chociażby po godzinie bezowocnej pracy, gdyż są przykłady wskrzeszenia po usiłowaniach trwających sześć godzin i więcej.

Omdlenie. Poziome położenie, usunięcie z pokoju osób zbytecznych; świeże powietrze, rozpiąć odzież i skrapiać twarz zimną wodą; skronie nacierać eterem lub octem z wodą; dać wąchać mocny ocet, salmiak, krople Hofmana (Liq. anodynus Hofmani); ostatnie i do wewnątrz (20—30 kropli). Po przejściu omdlenia Amilnitrit. najwięcej 3 kr. na chustce do wąchania.

Apopleksya. Ułożyć głowę wysoko i zastosować zimne okłady często zmieniane, lub pęcherz z lodem; na wewnątrz — leki przeczyszczające, szczególnie, gdy kał lub gazy nagromadzone; na zimne kończyny dolne, kamionkę ogrzaną. Jeżeli twarz mocno czerwona, a żyły szyjne obrzmiałe — upust krwi.

Wstrząśnienie mózgu. Jak przy omdleniu, a zresztą stosownie do przypadów.

Padaczka. Ułożyć chorego tak, żeby nie mógł sobie zrobić nic złego; rozpiąć odzież, między zęby włożyć łyżkę drewnianą owiniętą w płótno, aby uchronić język od obrażenia. Jeżeli twarz jest mocno zaczerwieniona i żyły szyjne nabrzmiałe — zimne okłady, albo niewielki upust krwi.

Rażenie piorunem. Położyć poziomo, oblewać zimną wodą, obwijać zmoczonemi prześcieradłami, środki trzeźwiące. Prosty lud okłada ciało świeżą ziemią. Przedewszystkiem zaś wzbudzić oddechanie. Rany spieczone okłada się zimną wodą.

Uduszenie gazami. Położyć chorego na czystem powietrzu poziomo z nieco podniesioną głową i cucić, jak przy omdleniu; lać wodę w twarz, a jeżeli zbiera się na wymioty — ułatwić to, łechcąc gardło chorągiewką pióra.

Powieszenie. Zdjąć ostrożnie, potem przeciąć pętlę; ułożyć z nieco podniesioną głową na świeżem powietrzu i zastosować oddech sztuczny, skrapianie, nacieranie podeszew i dłoni, jeżeli przypływ krwi do głowy jest zbyt wielki, to wenesekcya. Drażniące enemy z solą i mydłem.

Zaduszenie ciałem obcem. Wydalić obce ciało przedewszystkiem, albo za pomocą narzędzi odpowiednich, albo wciskając do żołądka, jeżeli to są pokarmy, albo uciec się do przecięcia połyku. Jeżeli obce ciało jest połknięte, to dać do zjedzenia znaczną ilość chleba razowego, aby z nim ciało obce się wydaliło.

Utopienie. Wydalić piasek lub błoto z nosa i ust palcem, nachylić nieco na bok, aby woda znajdująca się w ustach i w tchawicy mogła się wylać, zdjąć odzież i zastosować oddech sztuczny, nacierając i ogrzewając ciało; ciepłe okłady na brzuch, na nogi i pod pachami; excitantia.

Utrata krwi. Przedewszystkiem należy zatamować krwotok czy to przez podwiązanie naczynia krwawiącego, czy to za pomocą ucisku, użycia gąbki, waty namoczonej w półtora-chlorku żelaza, lodu itd. Przy krwotokach po przystawieniu pijawek — kamień piekielny, półtora-chlorek żelaza na wacie; jeżeli połknięto pijawkę, to roztwór łyżki stołowej soli w wodzie do wewnątrz. W krwotoku po wyjęciu zęba — zatkać zębodół watą namoczoną w półtora-chlorku żelaza. Jednocześnie jeżeli jest omdlenie, to środki trzeźwiące.

Zamarznięcie. Najważniejszą rzeczą jest, aby ogrzewanie nie było raptownem, a odbywało się stopniowo, przyczem należy być bardzo ostrożnym, aby nie złamać zesztywniałych członków. Najlepiej zdjąwszy suknie pozornie zmarłemu, ułożyć na śniegu w jakiej stodole lub innem nieogrzanem miejscu i całe ciało obłożyć warstwą śniegu, na parę piędzi grubo, zostawiając tylko usta i nos wolny. Tak pozornie zmarły zostaje dopóty, aż zupełnie odstaje i gibkość członków wróci. Jeżeli śniegu niema, włożyć do wanny z lodem. Gdy zmarznięty odtaje, należy go obetrzeć suchem, nieogrzanem prześcieradłem, ułożyć do łóżka, nakryć chłodną kołdrą, zacząć nacierania i zastosowywanie sztucznego oddechu. Po ukazaniu się pierwszych

znaków życia przenieść pacyenta do umiarkowanie ciepłego pokoju, rozcierać ciało, okryć cieplej, dać choremu nieco herbaty z winem, lewatywę z ciepłą wodą z solą i trochę rosołu. Jeżeli który z odtajałych członków boli, to natrzeć go śniegiem lub wodą z lodem.

Insolatio. Zimne okłady na głowę, gorczyczniki na łydki, zimne lewatywy; jeżeli środków tych użyć nie można, naprzykład w marszu — wenesekcya.

Asphyxia neonatorum. Oczyścić usta ze śluzu, rozetrzeć skórę flanelą, skrapiać zimną wodą piersi, twarz i brzuch, drażnić piórkiem nos, gardziel i krtań, dla wywołania odruchów. gorąca wanna, wdmuchiwanie powietrza.

Warunki przyjmowania chorych obłąkanych do zakładów publicznych lub prywatnych.

Według §. 273 ust. cyw. za obłąkanego lub głupkowatego ten tylko uznany być może, który za takiego sądownie, po dokładnem zbadaniu zachowania się jego przez wyznaczonych do tego przez sąd lekarzy, uznanym zostanie. W przypadku takim postanowienie sądu do publicznej wiadomości podane być powinno. Sąd w tym razie ustanawia kuratora (§. 269).

Zakłady dla obłąkanych są prywatne albo publiczne. Do prywatnych, zakładanych jedynie za pozwoleniem politycznej władzy krajowej, przyjmowani być mogą chorzy, tylko na podstawie świadectwa lekarskiego, potwierdzającego istniejącą chorobę umysłową. Świadectwo to musi być wystawione przez lekarza powiatowego lub gminnego miejsca pobytu chorego, lub gdyby przez innego lekarza było wystawione, musi być potwierdzone przez lekarza powiatowego lub gminnego i wygotowane najpóźniej w 14 dniu przed wniesieniem prośby o przyjęcie. Jeżeli chory był poprzednio w kuracyi lekarskiej, dodaną być musi historya choroby, skreślona przez lekarza ordynującego. Chorzy, których władza bezpieczeństwa z powodu zagrażającego ogółowi bezpieczeństwa do zakładu prywatnego oddać jest zniewoloną, mają być przyjęci na podstawie świadectwa wystawionego przez lekarza, którym ta władza rozporządza. Lekarz kierujący zakładem ma o przyjęciu chorego w przeciągu 24 godzin donieść trybunałowi pierwszej instancyi, w którego okręgu zakład się znajduje, z prośbą o potwierdzenie odbioru doniesienia. Doniesienie to wtedy tylko ma być zaniechane, jeżeli nie ma wątpliwości, że chory jeszcze pozostaje pod władzą ojcowską. Jeżeli taki chory podczas pobytu swego w zakładzie dojdzie do 24 roku życia, należy o tem, wyszczególniając stosunki jego osobiste, donieść trybunałowi pierwszej instancyi. Tosamo ma nastąpić, jeżeli zajdą okoliczności, które pociągają za sobą zmianę osoby prawnego zastępcy, a sąd opiekuńczy lub kuratelarny zkądinąd o tych okolicznościach nie wie. Osoby umieszczone w prywatnych zakładach dla obłąkanych, które uważać należy za wyleczone, mają być z zakładu wypuszczone, po porozumieniu z temi osobami, które prosiły

o przyjęcie chorego do zakładu, albo w miejsce tychże pieczę nad chorym przyjęły. Także chorzy nieuleczalni nie mogą być w zakładzie dłużej zatrzymywani, jeżeli ich wypuszczenia żądają krewni, lub ich prawni zastępcy. Chorzy niewyleczalni mogą być oddani tylko swym prawnym zastępcom, lub osobom przez tychże wskazanym. Jeżeli z zakładu będą wypuszczone osoby, które władza bezpieczeństwa oddała z powodu grożącego ogółowi niebezpieczeństwa, poprzednio o wypuszczeniu tę władzę należy zawiadomić. Taksamo należy postąpić w razie uwolnienia osób takich na próbę. O wypuszczeniu chorych wyleczonych zostających pod kuratelą należy odnośny sąd zawiadomić. Zakłady publiczne dla obłąkanych rządzą się własnemi statutami, które muszą być potwierdzone przez ministra spraw wewnętrznych. Zakłady publiczne dla obłąkanych mają czynić doniesienia wyżej wymienione do tychże władz sądowych. Gminy a w szczególności ich organa lekarskie są obowiązane utrzymywać w naoczności tych obłąkanych, którzy nie są umieszczeni w domach obłąkanych i czuwać nad pielęgnowaniem tychże. Chorych na umyśle, którzy nie pozostają pod władzą ojcowską lub opiekuńczą, mają gminy w celu dalszego zarządzenia wskazać temu trybunałowi, do którego okręgu są wcielone. Władze sądowe są obowiązane o ustanowieniu opiekuna i kuratorów dla umysłowo chorych, znajdujących się w zakładach dla obłąkanych zawiadomić te zakłady. (Dz. p. p. z r. 1874. L. 71).

Przyjmowanie do Kulparkowa i wydalanie. (Tożsamo stosuje się i do Szpitala św. Łazarza w Krakowie). Chorych przyjmuje do zakładu dyrektor na żądanie stron lub władzy bezpieczeństwa. Aby chory mógł być przyjęty, należy dyrektorowi przedłożyć: Świadectwo władzy miejscowej z wymienieniem stosunków rodzinnych i majątkowych chorego, a także historyą choroby, sporządzoną przez lekarza i poświadczoną przez fizyka powiatowego. Jeżeli oddaje władza bezpieczeństwa, to powinna wymienić fakty. Jeżeli chory ma leczyć się własnym kosztem, to należy jeszcze dołączyć pisemne zobowiązanie się tej osoby, która ma spłatę uiszczać. Chorzy winni być oddani do zakładu należycie odziani.

Dyrektor zakładu do 24 godzin powinien donieść o przyjęciu chorego trybunałowi pierwszej instancyi.

O zamierzonem wydaleniu chorych wyleczonych, lub nieuleczalnych nie zagrażających publicznemu bezpieczeństwu lub obyczajności i o terminie wydalenia, powinien dyrektor zakładu zawiadomić rodzinę lub prawnego zastępcę, urząd gminy, do której chory jest przynależny, władzę opiekuńczą, jeżeli pod tą władzą zostaje i władzę bezpieczeństwa, jeżeli ona oddała chorego do zakładu ze względów policyjnych.

Przy odbieraniu chorego niewyleczonego, odbierający powinien złożyć dyrektorowi: przyzwolenie władzy opiekuńczej, przyzwolenie gminy, w której chory ma mieszkać i pisemne zobowiązanie się do dalszego pielęgnowania chorego. (Dz. u. k. 1876. 15 Lutego. Nr 6).

ROZBIÓR CHEMICZNY MOCZU.

A. Badanie fizycznych własności.

Własność	Zmiany jakim ulega	Przyczyna
Barwa	winowo-żółta; zmienia się na: { jasno-słomkową cisawo-win.-żółtą krwawo-czerwoną pomarańcz.-żółtą cisawo-czerwonawą brunatną	nadmierna ilość wody Urobilina barwik krwi barwiki żółci kwas chryzofanowy kwas karbolowy
Oddziaływanie	kwaśne; może być alkaliczne (obojętne): przy odparowaniu staje się: { kwaśne silniej alkaliczne	węglan amonowy węglan sodowy
Ciężar gatunkowy	od 1,015—1023; zwiększa się skutkiem	większ. ilości: mocznika cukru
Osad	skąpy obłoczkowaty złożony z: { przybłonków śluzu w małej ilości	(patrz C.)

B. Badanie chemicznych własności.

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
a. prawidłowe	Urochrom.	Do $^{1}/_{4}$ kieliszka kwasu siarkowego zgęszczonego nalewa się moczu odrazu	zabarwienie: różowo-brunatne brunatne brunatno-czaarne
	Indoxyl Uroxantyna, Indykan	Do $^{1}/_{2}$ kieliszka kwasu chlorowodowego zgęszczonego nalewa się moczu kroplami	zabarwienie: żółtawo-różowe niebiesko-fioletowe ciemno-niebieskie
	Mocznik	Oznaczenie ilościowe: w moczu zgęszcz. po dolaniu kw. azotow. zgęszczon.	osad krystaliczny: azotanu mocznika
	Kwas moczowy	Oznaczenie ilościowe: w moczu zawierającym więcej kw. moczowego, kw. azotowy zgęszczony	daje smugę: białawą, rozlaną i wysoko umieszczoną
	Chlorki	Zakwasza się kw. azotowym i dodaje kroplę Azotanu srebrowego (1:8)	osad: biały serowaty kaszkowaty obłoczkowaty
	Fosforany ziem.	Do $^{1}/_{2}$ kieliszka moczu dodaje się kilka kropli Amoniaku zgęszczonego	osad: krystaliczny $\pm$ obfity
	Fosforany potasowców	Do $^{1}/_{2}$ kieliszka moczu dodaje się: Siarkanu magnowo-amonowego póki tworzy się	osad: żółtawy $\pm$ obfity
	Siarkany	Do $^{1}/_{2}$ kieliszka moczu dodaje się: Chlorku baru z kw. chlorowodowym póki tworzy się	osad: biały ciężki $\pm$ obfity

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
b. nieprawidłowe	Białko	1) Do $^{2}/_{3}$ kieliszka moczu nalewa się po ścianie kwasu azotowego zgęszczonego 2) Po zagotowaniu i dodaniu kw. octow. rozcieńcz.	1) smuga biała + gruba na granicy warstw. 2) osad w kw. octowym nierozpuszaczalny
	Cukier	1) Po zagotowaniu z równą objętością zgęszcz. ługu potasow. 2) „ „ z ługiem potas. i siarkan. miedzi	1) zabarwienie: żółto-brunatne brunatne brunatno-czarne 2) osad czerwony
	Barwiki żółte	Do $^{1}/_{2}$ kieliszka kwasu chlorowod. zgęszcz. nalewa się moczu a następnie kw. azotowego kilka kropli na dno	pierścienie barwne zwłaszcza zielony
	Urobilina	Po dodaniu Amoniaku i Chlorku cynku (uwzględnia się zabarw. moczu a niektedy ubarwienie moczanów)	zabarwienie: żółte z zieloną fluorescencyą
	Barwik krwi Haemooxy-Methae-mo globino	Po zagotowaniu z ługiem potasowym (oddziaływ. dla białka, badan. mikroskop. próba spektral)	osad fosforanów czerwono zabarwiony
	Fosforan. wapn. zasad.	Po zagotowaniu	osad w kw. węglowym rozpuszczalny, po powtórn. zagotowanlu się wydzielający
	Węglan ammonu	Przy zagotowaniu uchodzi Amoniak i	barwi zwilżony papier lakm. czerwony na niebiesko

Składniki		Sposób badania	Oddziaływanie
c. obce	Kw. chryzofanowy Senna, Rheum)	Po dodaniu Amoniaku	zabarwienie: ognisto-czerwone
	Kwas karbolowy	Obok braku lub zmniejszonej ilości siarkanów Obok barwy moczu ciemno-brunatnej	badanie przekropu zapomocą: chlorku żelazow. odczynnika Millona
	Naftalina	Do paru kropli moczu dodaje się kilka kropli kwasu siarkowego zgęszczonego	zabarwienie: zielone
	Balsam kopaiwowy	1) Po zagotowaniu z kwasem chlorowodowym 2) Po dodaniu kw. azotowego (jak przy białku)	1) zabarw. czerwone 2) smuga różowa nieco wyżej umieszczona
	Jodek potasu	1) Po dodaniu kwasu azotowego 2) Z kleikiem skrobi i kwasem azotowym	1) zabarwienie brunatne i woń jodu 2) zabarw. niebieskie

C. Badanie osadu drobnowidowe i chemiczne.

Składniki	Kształt	Własności chemiczne
Ciałka ropy	o charakterystycznych konturach	z ług. potas. lub Amoniakiem zmieniają się w masę galaretową
Ciałka krwi	o charakterystycznych konturach	z kw. octow. lodowatym i chlor. sodu dają: Haeminę (kryształki Teichmanna)
Ciałka śluzu	małe ziarniste komórki o wyraźnych konturach	
Przybłonki	komórki przybł.: okrągłe i owalne drobne (kanaliki nerek) kształtu gruszkowatego (miednicz. nerk.) okrągłe wieloboczne, podłużne (pęcherz i moczowody) kuliste, ziarniste (cewka mocz. i dno pęch)	
Wałeczki	z kanalików nerek kształtu walcowatego: ziarniste przeźroczyste krwawe przybłonkowe woskowe	

Składniki	Kształt	Własności chemiczne
Kwas moczowy	kryształy pozrastane lub oddzielne ± żółtawo zabarwione kształtu osełek, rombów lub maczugowate	w ługu potasowym lub Amoniaku rozpuszczalne
Moczan sodow.-potas.	masa ziarnista bezpostaciowa	
Moczan amonowy	kryształy kuliste opatrzone czasem kolcami	
Szczawian wapniowy	kryształki drobne kształtu kopert listowych	w kw. octowym nierozpuszczalne
Fosforan magn.-amonowy	kryształy duże kształtu trumienkowatego	w kwasie octowym rozpuszczalne: w ługu potas. lub amoniaku nie zmieniają się
Fosforan wapniowy zasadowy	masa drobno-ziarnista	
Kulki tłuszczu	ciałka okrągłe silnie światło łamiące	w eterze rozpuszczalne
Mikroorganizmy	laseczniki, kokki, drożdże, sarcina	
Plemniki	nitki dość proste na jednym końcu zagięte, na drugim opatrzone główką	

Dr. Opieński.

Kilka uwag o świadectwach lekarskich.

Nie ma zapewne dokumentu, któregoby tak nadużywano, jak świadectw lekarskich. Nadużyciom ze strony publiczności stara się zapobiedz okólnik c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 14 Marca 1877 r. L. 8431, w myśl którego mają lekarze na każdem świadectwie podawać wyraźnie cel, w jakim takowe wydają. Przykro wyznać, że i ze strony lekarzy musiały się zdarzyć nadużycia z wydawaniem świadectw, skoro c. k. Namiestnictwo we Lwowie (w okólniku z dnia 31 Sierpnia 1889, L. 57489) uznało za stósowne wezwać wszystkich lekarzy i chirurgów „aby przy wydawaniu świadectw w ogóle, a dla celów wojskowości w szczególności postępowali nader ostrożnie i aby w tych świadectwach jedynie to poświadczali, „co jest zgodne z prawdą.“ Jak wynika z omowy tego okólnika dał jeden zwłaszcza przypadek powód do wydania rozporządzenia tej treści, która musi tak przykro dotykać wszystkich lekarzy, zwracając im uwagę na sumienne pełnienie obowiązków. Lepiej nieraz uchylić się od wydania świadectwa, pamiętając, że *„scripta manent“* aniżeli czynić zadość żądaniom publiczności, zwłaszcza, że jej wymagania są niejednokrotnie tego rodzaju, iż im lekarz nie może zadość uczynić bez widocznego wykroczenia poza obręb ścisłej nauki lekarskiej.

Świadectwa lekarskie wydawane osobom prywatnym (t. j. nie na żądanie władz) należy zaopatrywać w markę stemplową (50 centów). Wyjątki pod tym względm stanowią świadectwa szczepienia (względnie przebytej ospy) i świadectwa wydawane uczniom dla udowodnienia przeszkody w uczęszczaniu do szkoły lub kościoła, tudzież w złożeniu egzaminów w należytym czasie (rozp. gubern. z dnia 29 Czerwca 1834 L. gub. 39736 i obwieszczenie gubern. z dnia 4 Grudnia 1844 L. gub. 75852).

Swiadectwa stwierdzające istnienie choroby umysłowej i potrzebę umieszczenia w jednym z krajowych zakładów dla umysłowo chorych, mogą wydawać jedynie c. k. lekarze powiatowi i fizycy miasta Lwowa i Krakowa (§ 14 statutu co do przyjmowania chorych do zakładów dla umysłowo chorych).

Co do świadectw sądowo-lekarskich (*t. z. visa et reperta)* istnieją wprawdzie przepisy objęte uwiadomieniem gubernialnem z dnia 27 marca 1827 L. gub. 14611; te jednak uchyla po największej części ustawa o postępowaniu karnem obecnie obowiązująca. — Ustawodawstwo austryackie późniejsze nie zawiera szczegółowych przepisów co do formy tych świadectw, lecz mając na oku ich cel, uwzględniając zwyczaj pod tym względem istniejący a zwłaszcza czyniąc zadość wymaganiom tak ustawy karnej jakoteż ustawy o postępowaniu w sprawach karnych, spisuje się je powszechnie podobnie, jak protokoły oględzin sądowo-lekarskich. — Według tego składa się świadectwo sądowo-lekarskie z trzech części. Pierwsza obejmuje imię i nazwisko, wiek, stan i miejsce zamieszkania osoby badanej; wzmianka

o miejscu, gdzie się badanie odbywa, jest również nieraz pożądaną. W części tej zestawia się w miarę potrzeby w streszczeniu lub wyczerpująco podania samej osoby badać się mającej, względnie osób otaczających (które wymienić należy), co miewa miejsce przy badaniach osób nieletnich, nieprzytomnych lub dotkniętych chorobą umysłową. W ostatnim razie ta część świadectwa może mieć największe znaczenie zwłaszcza, że niejednokrotnie pisze się świadectwo na podstawie jednorazowej obserwacyi tak, że dopiero podania osób otaczających dają podstawę do orzeczenia. W tej części wyszczególnić należy objawy podmiotowe.

Drugą część świadectwa, którą rozpoczyna się zazwyczaj wyrazami: „Badanie dokonane w dniu dzisiejszym wykazuje:“ dzieli się w miarę potrzeby na ustępy, oznaczone liczbami porządkowemi lub literami tak, aby się na nie w orzeczeniu powołać można.

W tej części świadectwa mieści się o ile możności wyczerpujący a zwięzły wynik badania przedmiotowego, w którym w przypadkach uszkodzeń ciała nie należy się ograniczać do dokładnego opisu śladów obrażeń z osobna, lecz odpowiedniem jest uczynić uwagę co do budowy ciała, stanu odżywienia, wrodzonych lub nabytych nieprawidłowości tudzież przemijających stanów fizyologicznych, zwłaszcza ciąży i jej okresu. Odpowiedniem jest również zaznaczyć w tem miejscu i wynik badania ujemnego pewnych narządów, zwłaszcza, gdy podania osoby badanej wskazują na istnienie objawów podmiotowych: w końcu należy uczynić uwagę co do stanu ogólnego osoby badanej. Jeżeli świadectwo jest wynikiem kilkakrotnej obserwacyi, jest odpowiedniem zestawić wynik poszczególnych badań z osobna, aby czytającemu dać o ile możności dokładny obraz przebiegu, unikając przytem wyrażeń, które stanowią rozpoznanie.

Trzecią część świadectwa stanowi orzeczenie, którego treść zależy od celu, w jakim się świadectwo wydaje. Tutaj mieści się przedewszystkiem rozpoznanie a nadto w przypadkach uszkodzeń ciała ocenienie sądowolekarskie, jak tego wymaga § 129 p. k. „.... lekarze orzec mają w szczególności, które ze znalezionych obrażeń ciała lub nadwyrężeń zdrowia same przez się lub w połączeniu z innemi, bezwzględnie lub ze względu na szczególne okoliczności przypadku, uważać należy za lekkie, ciężkie lub dla życia niebezpieczne; jakie skutki uszkodzenia takie zwykle za sobą pociągają, i jakie w danym przypadku ztąd nastąpiły, tudzież, jakiemi środkami albo narzędziami i w jaki sposób zadane były. Zbyteczna nadmieniać, że do odpowiedniego ocenienia uszkodzeń ciała trzeba gruntownej znajomości §§ ustawy karnej, odnoszących się do obrażeń ciała, orzeczenia te bowiem nie są tylko lekarskiemi lecz sądowo-lekarskiemi: mają uwzględniać pojęcia prawnicze dla nauki lekarskiej obce i tylko w takim razie mogą zadowolić sędziego.

Dr. Schaitter.

Świadectwo sądowo-lekarskie. *) **)

Stempel 50 ct.

Kazimierz Mazur, lat 38 liczący, rolnik z Łobzowa, żonaty, podaje, że dnia 14-go Września r. b. doznał w Łobzowie pobicia przez Piotra Mosala i Jana Prusaka obu z Czarnej Wsi, z których pierwszy ugodził go grubym kijem w głowę, drugi obuchem kopaczki w przedramię lewe, poczem obaj obaliwszy go na ziemię, kopali nogami obutemi po bokach klatki piersiowej tak, że wskutek odniesionych obrażeń jest niezdolnym do pracy.

Badanie dokonane w dniu dzisiejszym wykazuje:

1. U mężczyzny dobrze zbudowanego i miernie odżywionego (z wyraźną liniową bladą blizną na licu prawem), na czole po stronie lewej od guza czołowego ku granicy porostu włosów w pionie guza czołowego ranę długości 3 cm. rozwartą na 6 mm., prostopadle przebiegającą. Brzegi rany równe, dno strzępiaste, badanie zgłębnikiem okazuje, że rana przenika skórę, lecz nie obnaża kości, okolica rany miernie obrzmiała. (Ranę wyczyszczono i opatrzono).

2. Powieka górna oka lewego okazuje mierny obrzęk i zasinienie, dolna nieznacznie zasiniała.

3. Na klatce piersiowej po stronie prawej w linii pachowej przedniej widać na wysokości 6-go i 9-go żebra po jednym sińcu rozmiarów talara; badanie nie wykazuje w tych miejscach nieprawidłowej ruchomości żeber ani chrupotania, wypuk i przysłuch prawidłowy.

4. Mniejszy siniec widać na klatce piersiowej po stronie lewej w wysokości 8-go żebra i tutaj nie wykazuje badanie nieprawidłowej ruchomości żebra, ani zboczeń w wypuku lub przysłuchu.

5. W dolnej trzeciej części przedramienia lewego, które badany prawą ręką podtrzymuje, widać po stronie zewnętrznej zasinienie rozmiarów 4 centów, okolica tegoż miernie obrzmiała. Badanie wykazuje w tem miejscu nieprawidłową ruchomość w przebiegu kości łokciowej i wyraźne chrupotanie odłamków, przyczem badany doznaje znacznego bólu. Tak przy ruchach biernych jak zwłaszcza czynnych, uskarża się na ból.

6. Zresztą badanie nie wykazuje innych śladów obrażeń, ciepłota ciała prawidłowa (37·3⁰ C.) tętno 78.

---

*) Powyższy napis czyni już zbytecznem wymienianie celu świadectwa, jak tego żąda okólnik c. k. Namiestnictwa.

**) W przypadkach zbrodni (ciężkich uszkodzeń, zgwałceń i t. p.) jest lekarz obowiązany uczynić doniesienie w myśl § 359 u. k. Doniesienia takie (bez stempla) pisane przez lekarzy mogą być poparte świadectwem lekarskiem w takim razie również bez stempla. (Orzeczenie c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu z dnia 9-go Lipca 1887, L. 40492).

ORZECZENIE.

Rana opisana pod 1) taksamo jak i zmiana pod 2) mogą pochodzić od uderzenia kijem w głowę, sińce na klatce piersiowej od kopnięć, obrażenie zaś przedramienia lewego a mianowicie złamanie kości łokciowej lewej od silnego uderzenia obuchem kopaczki tak, jak to badany twierdzi. Obrażenia pod 1 i 2 jakoteż pod 3 i 4 opisane stanowią tak z osobna, jakoteż razem lekkie uszkodzenia ciała i sprowadzają upośledzenie zdrowia przez dni 6 do 8 niezdolność do pracy zawodowej o kilka dni krócej trwającej. Obrażenie pod 5 opisane t. j. złamanie kości łokciowej lewej, stanowi samo przez się obrażenie ciała ciężkie, sprowadza bowiem upośledzenie zdrowia i niezdolność do pracy zawodowej przez więcej niż 20 dni. Czy niezdolność do pracy zawodowej i upośledzenie zdrowia wskutek odniesionego złamania kości nie potrwają w tym przypadku przez więcej niż 30 dni, ocenić będzie można dopiero po zdjęciu opatrunku ustalającego, który badanemu właśnie założono, t. j. po upływie trzech tygodni.

Co niniejszem, jako zgodne z zasadami nauki lekarskiej....

Kraków, dnia 16 Września 189... Dr N. N.

O sądowych oględzinach i sekcyach zwłok

mieszczą się wszystkie przepisy w rozporządzeniu Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 28 Stycznia 1885. Dz. u. p. Nr. 26; większe lub mniejsze wyjątki z tego rozporządzenia znajdują się w zwykle używanych podręcznikach o postępowaniu w sprawach karnych. Ponieważ rozporządzenie to jest tak obszernem, że go tutaj w całej rozciągłości podawać nie możemy, przeto odsyłamy ciekawych do Zbioru ustaw i rozporządzeń zdrowotnych dra Olpińskiego (Tom I str. 284 do 351) tutaj zaś nadmieniamy tylko, że rozporządzenie to wyczerpuje wszystko, co tylko lekarzy obchodzić może tak co do formy, jakoteż co do poszczególnych czynności i porządku sekcyj. Poznanie treści tego rozporządzenia jest bardzo pożytecznem, zwłaszcza, że często zdarzają się przy sekcyach niedokładności, które udaremniają wyniki dochodzeń.*)

Szemat protokołu sekcyjnego osoby dorosłej przedstawia się mniej więcej jak następuje: (opisanie odzieży następuje przed oględzinami zwłok § 31 rozp. ministeryalne).

---

*) Pomimo wyraźnego przepisu ustawy co do sposobu zaopatrywania wnętrzności, które się przesyła do rozbioru chemicznego, otrzymują chemicy takowe prawie zawsze w słojach zawiązanych pęcherzami. Rzecz naturalna, że gdy pęcherz zgnije, a dzieje się to nader rychło, wylewa się wszystko ze słoja do opakowania n. p. trocin, siana, tak, że badanie jest przez to utrudnionem a wynik jego może byc nawet wątpliwym.

A. *Oględziny zewnętrzne.* 1. Zwłoki mężczyzny lat .... zbudowanego .... odżywionego .... 2. Długość zwłok .... zabarwienie skóry .... Stężenie trupie ....; plamy trupie znajdują się na .... barwy .... przez nacięcie stwierdzone. 4. Włosy na głowie .... na brodzie. 5. Twarz zwłok .... oczy .... gałki oczne .... źrenice .... tęczówki ....; otwory i małżowiny uszne .... z ust i nosa wydobywa się ....; jama ust zawiera .... zęby .... język .... 6. Szyja ....; klatka piersiowa ....; brzuch ....; odnogi .... palce .... grzbiet .... części płciowe .... (tu należy opisać dokładnie ślady obrażeń znalezione na poszczególnych częściach, z których każdy można oznaczyć literami alfabetu).

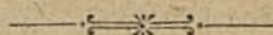
7. Zresztą po dokładnem obejrzeniu zwłok nie zauważono innych śladów.

B. *Oględziny wewnętrzne.* (Sekcya wykonywa się w porządku anatomicznym, jedynie regulamin pruski (z d. $^{13}/_{2}$ 1875) zaleca w przypadkach podejrzenia o otrucie badać najprzód trzewa brzuszne). 8. Powłoki czaszkowe miękkie ... 9. Sklepienie czaszki .... grubość kości .... 10. Opona twarda .... zatoka podłużna .... 11. Opony miękkie .... zwoje mózgowe .... 12. Zbitość mózgu .... istota korowa .... biała na rozkroju .... komórki mózgowe ..... zwoje wielkie ..... sploty żylne ..... móżdżek ..... rdzeń przedłużony ..... komórka 4-ta ..... naczynia na podstawie mózgu ..... 13. Opona na podstawie ..... zatoki podstawowe .... podstawa czaszki po odjęciu opony twardej .... 14. Jamy bębenkowe .... 15. Krtań i tchawica (otwarte in situ) .... mięśnie szyi .... język .... nagłośnia .... przełyk .... gardziel .... 16. Powłoki klatki piersiowej .... brzucha .... mięśni .... 17. Przepona sięga po stronie prawej ..... lewej ..... (W przypadkach sekcyj noworodków). 18. Śródpiersie przodowe .... ułożenie trzew .... 19. Osierdzie .,.. serce .... komórki .... przedsionki .... zastawki żylne .... naczynia wieńcowe .... mięsień sercowy .... 20. Krew barwy .... 21. Tętnice główne .... naczynia na szyji .... 22. Płuca .... opłucne .... pod opłucnemi .... miąższ płuc .... na rozkroju płuco lewe ... oskrzela .... płuco prawe .... jamy opłucnowe zawierają .... opłucna ścienna .... 23. Dolna część gardziela .... tętnica główna część (zstępująca i piersiowa) .... 24. Tkanka śródpiersia tylnego ..... 25. Jama brzuszna zawiera ..... otrzewna trzewiowa .... ścienna .... krezka .... gruczoły krezkowe .... 26. Żołądek ..... (w przypadkach podejrzenia o otrucie należy podwiązać u wpustu i odźwiernika) powierzchnia zewnętrzna żołądka ..... po otwarciu ..... treść ..... w ilości ..... barwy .. .. zawiera ..... wydaje woń ..... błona śluzowa ..... 27. Wątroba rozmiarów .... torebka .... na rozkroju miąższ .... 28. Pęcherzyk żółciowy .... żółć .... 29. Śledziona rozmiarów .... torebka .... miąższ .... 30. Trzustka .... 31. Dwunastnicazawiera ..... błona śluzowa .... 32. Jelita cienkie .... powierzchnia otrzewnowa .... treść .... błona śluzowa .... 33. Jelito grube .... 34. Tkanka zaotrzewnowa .... 35. Nerki rozmiarów .... torebki .... istota korowa .... piramidy .... miedniczki .... moczowody .... 36. Pęcherz moczowy zawiera .... mocz barwy .... (w przypadkach otruć bywa wskazanem odprowadzić mocz czystym cewnikiem do osobnego naczynia); błona śluzowa .... 37. Gruczoł krokowy .... pęcherzyki

nasienne .... 38. Odbytnica ... 39. Po wyjęciu wszystkich trzew okazują żebra ... uszkodzone ... kręgosłup ... kości miednicy ... 40. Kości odnóg ... 41. Nacięcia tkanek na nogach wykazują ... 42. (Tylko w razie potrzeby). Po otwarciu przewodu rdzeniowego okazuje opona twarda rdzenia w wysokości kręgu ... opony miękkie ... rdzeń ...

W przypadkach sekcyj zwłok noworodków należy nadto uwzględniać, cechy donoszenia: długość zwłok (wyrażona w centymetrach, podzielona przez 5, wskazuje miesiąc życia płodowego w drugiej połowie ciąży. Płody donoszone męzkie 49—53 cm., żeńskie 47—51 cm.) wymiary główki, barków, stan i rozmiary ciemion, chrząstki nosa i uszu, stan paznogci, włosy na główce, stan jąder (u płodów męzkich donoszonych oba jądra w mosznach); rozmiary jąder kostnych w dolnych nasadach kości udowych, lub rozmiary ich w kościach skokowych, wreszcie stan pępowiny. W tych przypadkach nadto wykonywa się t. z. próby życiowe (płucową, żołądkową, jelitową, uszną itd.). *Orzeczenie* wydaje się najczęściej bezpośrednio po sekcyi, wolno jednak, a nieraz nawet okazuje się koniecznem, wstrzymać się z orzeczeniem aż do przesłuchania świadków. Co do orzeczeń sądowo-lekarskich w przypadkach śmierci obowiązuje § 129 u. k.: „Zdanie wypowiadać powinno, co było w danym przypadku najbliższą przyczyną śmierci i co tę przyczynę wywołało. Jeżeli spostrzega się obrażenia, orzec należy w szczególności: 1. czy takowe zadane były zmarłemu czynem osoby drugiej, a w razie potwierdzenia tego pytania, 2. czy czyn ten sprowadził śmierć *a)* już ze swej natury w ogólności; *b)* lub z powodu właściwego ustroju osobistego, albo z powodu szczególnego stanu obrażonego; *c)* z powodu okoliczności przypadkowych, wśród których został spełniony; albo *d)* z powodu przyczyn pośrednich, które przypadkiem nastąpiły, lecz czynem samym były wywołane lub z niego wynikły i czy wreszcie *e)* śmierci mogła była zapobiedz wczesna i odpowiednia pomoc lekarska.“

W przypadkach dochodzeń z powodu podejrzenia o dzieciobójstwo mają lekarze orzec nadto, czy dziecko urodziło się żywe (Ustawa o postępowaniu karn.). Pytanie co do zdolności do życia noworodka, które mieściło się w dawnej ustawie o p. k. wykreślono słusznie w ustawie obecnie obowiązującej, pomimo tego pojawia się ono dosyć często w ustach sędziów śledczych, lekarze jednak mogą się uchylić od dania odpowiedzi w tym kierunku.

NACZELNE WŁADZE SANITARNE.

Przy ministerstwie spraw wewn.
Dr Kusy Emanuel, c. k. Radca ministeryalny.

NAJWYŻSZA RADA ZDROWIA

(K. k. oberster Sanitätsrath).
na 3-lecie 1891—1894.

Przewodniczący:
Hofmann Edw., Rad. dw. Prof. Dr.

Zastępca przewodniczącego:
Vogl. August, r. d. Prof.

Członkowie zwyczajni:

Prof. Dr Albert Edw. r. d.
Prof. Dr Böhm Karol r. d.
Prof. Dr Braun Gustaw r. d.
Prof. Dr Drasche Antoni r. d.
Prof. Dr Gruber Maksymilian.
Prof. Dr Kratschmer Floryan, l. szt.
Dr Kusy Eman. rad. min. j. w.
Prof. Dr Ludwig Ernest r. d.
Prof. Dr Polansky Stan.
Prof. Dr Weichselbaum Antoni.
Prof. Dr Widerhofer Herman r. d.
Dr Widersperg Gustaw.

Członkowie nadzwyczajni:

Prof. Dr Gruber Franciszek.
Dr Hellmann Alojzy (Aptekarz).
Prof. Dr Inama-Sternegg Karol, sz. s.
Dr pr. Migerka Franc. r. m.
Plappart August r. m.
Dr Schlosser Teodor (Aptekarz).
Waldhaim Antoni (Aptekarz).

WŁADZE SANITARNE w GALICYI.

Departament sanitarny c. k. Namiestnictwa galic. we Lwowie.

Dr Merunowicz Józef, c. k. radca Namiestnictwa, referent sanitarny krajowy.
Dr Lachowicz Zdzisław, c. k. lekarz powiatowy, p. o. inspektora sanit.
Dr Rosenbusch Leon, c. k. Koncepista sanitarny.

Dr Krokiewicz Antoni, c. k. lek, pow. (przydzielony).
Dr Opieński Jan, c. k. asystent sanitarny.
C. k. Weterynarz krajowy: *vacat.*
Dr Bazyli Krwawicz, c. k. inspektor weterynaryjny.
Langhaus Józef, c. k. Koncepista weteryn.
Smoluchowski Jan, c. k. weterynarz pow. (przydzielony).

C. K. KRAJOWA RADA ZDROWIA.

Skład i zakres takowej, jako ciała obradującego i doradczego, oznaczony jest ustawą z dnia 30 Kwietnia 1870 r. dz. ust. p. Nr. 68 o organizacyi publicznej służby zdrowia.

Przewodniczący:

Czyżewicz Adam, Dr med. i mag. poł., c. k. prof. poł. i prym. szp. p. we Lwowie.

Zastępca przewodniczącego:

Opolski Wiktor, Dr med., prym. szp. p. we Lwowie.

Członkowie:

a) ze strony Rządu:

Cassina Ferdynand, Dr med., lek. pow. w Przemyślu.
Czyżewicz Adam j. w.
Merunowicz Józef j. w.
Widman Oskar, Dr med. i chir., prym. szp. p.
Opolski Wiktor j. w.

b) ze strony Wydziału krajowego:

Merczyński Emil, Dr med.
Ziembicki Grzegórz, Dr med., oper. szp. p.

c) Delegaci Izb lekarskich:

Prof. Dr Jakubowski Maciej z Krakowa,
Dr Eckhardt Józef z Tarnopola (Iz. lw.).

Zastępcy:

Dr Plech Aureli z Jarosławia.
Dr Wysocki Aleksander ze Złoczowa.

IZBY LEKARSKIE

z wyborów w dniu 30 Czerwca 1893 roku.

IZBA LEKARSKA w KRAKOWIE

ukonstytuowana w dniu 25 Lipca 1893 r.

Prezes:

Prof. Dr Maciej Leon Jakubowski z Krakowa.

Wiceprezes:

Dr Aureli Plech z Jarosławia.

Członkowie Wydziału:

Prof. Dr Henryk Jordan.
Prof. Dr Józef Łazarski.
Dr Stanisław Paszkowski.

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Prof. Dr M. L. Jakubowski.

Zastępca:

Dr Aureli Plech.

Członkowie Izby:

Dr Jan Gawlik ze Suchy.
Dr Stan. Jabłoński z Rzeszowa.
Dr Józef Skakalski z Podgórza.
Dr Karol Slawik z N. Sącza.
Dr Jan Wain z Krosna.
Dr Józef Walczyński z Tarnowa.

Zastępcy:

Dr Maksym. Kohn z Krakowa
Dr Aug. Kwaśnicki „
Prof. Dr Przem. Pieniążek „
Doc Dr Aleks. Zarewicz „
Dr Władysław Gedl z Wadowic.
Dr Winc. Świątek z Podgórza.
Dr Eugen. Neumann z Gorlic.
Dr Lud. Cwiklicer z Dobromila.
Dr Szymon Bernadzikowski z Brzeska.
Dr F. Sędzielowski z Sędziszowa.
Dr Adolf Ditzius z Jarosławia.

IZBA LEKARSKA we LWOWIE

ukonstytuowana w dniu 24 Lipca 1893 r.

Prezes:

Dr Józef Różański ze Lwowa.

Wiceprezes:

Dr Leon Ziemiański z Przemyśla.

Członkowie Wydziału:

Dr Edward Gerard Festenburg ze Lwowa.
Dr Hilary Schramm ze Lwowa.
Dr Michał Pluciński z Kulparkowa.

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Dr Józef Eckhardt z Tarnopola.

Zastępca:

Dr Aleksander Wysocki ze Złoczowa.

Członkowie Izby:

Prof. Dr A. Czyżewicz ze Lwowa.
Dr Karol Muszkiet z Żółkwi.
Dr Alfred Biegelmajer ze Sambora.
Dr Apolinary Lachawiec ze Stanisławowa.
Dr Lud. Lutyński z Jagielnicy.
Dr Gabryel Sysak z Kołomyi.

Zastępcy:

Dr Grzeg. Ziembicki ze Lwowa.
Dr Henryk Kadyi "
Dr Emil Merczyński "
Dr Wilhelm Pisek "
Dr Baz. Kiebuziński z Przemyśla.
Dr Miron Jajus ze Sokala.
Dr Stanisław Sołtysik z Brodów.
Dr Feliks Kretschmer z Drohowyża.
Dr Wiktor Lachowski z Drohobycza.
Dr Mik. Podłuski z Bolechowa.
Dr Edward Körner z Monasterzysk.

SŁUŻBA ZDROWIA w GALICYI.

Kraków.

Dr Bandrowski Jul., Rynek Nr 7 (dent.).
Beck Adolf, Poselska 18 (2—4).
Biesiadzki Antoni, Dietla 73.
Blatteis Jakób, Krupnicza Nr 16; w lecie w Krynicy.
Blatteis Stefan, Szp. św. Łaz.
Bobkiewicz Henryk, Mały Rynek 3 (3—4).
Borzęcki Eug., Floryańska 37.
Bossowski Aleksander, Floryańska 35 (3—4).
Braun Stanisł., Podzamcze 14.
Braunstein Fryderyk, Krakowska 25.
Browicz Tadeusz, Krupnicza 5 (3—4).
Buszek Jan, Fizyk miasta, Rynek A—B 39 (2—4).
Buzdygan Mikołaj, Bracka 8 (3—4).
Cercha Maks., Sławkowska 4.
Chmielecki Jul., Floryańska 49.
Cholewicz Franciszek, ś. Jana 4 (3—4).
Czapliński Stan., Szpit. ś. Łaz.
Cybulski Napoleon, Szczepańska 11.
Domański Stanisław, Szczepańska 9 (3—4).
Doskowski Józef, Bracka 4 (9—10).
Drobner Jak., Stradom 25 (1—3)
Drożdż Bolesł., ś. Jana 11 (2—4).
Eliasz Stan. Karmelicka.
Eichhorn Ferd., Dietla 47.
Filimowski Antoni, Grodzka 42 (2—4).
Filipkiewicz Stef., Kolej. 18.
Fragner Daniel Dietla 42.
Dr Gabryszewski Antoni, Klinika chirurgiczna.
Gertler Norbert, Gertrudy 15.
Gluziński Władysław Antoni, Franciszkańska 1 (3—5).
Gwiazdomorski Jan, Łobzowska 32 (Dom zdrowia).
Haim Leopold, Krakowska 17.
Halban Leon, Podwale 10.
Harajewicz Jan, Podwale 14.
Harajewicz Władysław, Podwale 14 (2—4).
Hirsch Herman, Jasna 4.
Hyżycki Stanisław, Szpital św. Łazarza (3—4).
Jakubowski Maciej Leon, Podwale 10 (3—4).
Jarosz Wład., Batorego 1.
Jastrzębski Aleks. Starowiślna.
Jaworski Walery, Kopernika 2 (3—4).
Jeż Walenty, Sławk. 25 (2—4).
Jordan Henryk, Wiślna 5 (3—4).
Junger Jak., Krakowsk. 7 (2—4)
Jurowicz Izydor, Stradom 17.
Kaden Kazimierz, Kolejowa 1 (3—4).
Karpiński Stan,, Kopernika 12.
Kaufmann Mich., Grodzka 32.
Kirschner Aron, Dietla 55.
Klecki Karol, Wielopole 2.
Kohn Maksymil., Floryańska 19 (3—4).
Komorowski Bolesław, Zwierzyniec 24.
Kondratowicz Andrz. Krupnicza 8.
Kopff Leon, Szczepańs. 1 (3—4); w lecie w Krynicy.
Korczyński Edward, ś. Krzyża 5 (3—5).
Korczyński Ludomił, Klinika.

Dr Kosiński Leopold Szp. św. Ludwika.
Kośmiński Franciszek, Szpital ś. Łazarza (3—4).
Koy Stan., Floryańs. 3 (3—4).
Kornhäuser C. ś. Gertrudy 29.
Kotz Władysław, Długa 10.
Kozłowski Bron., Kl. chirurg.
Kozłowski Sykst., Biskupia 14.
Kramarzyński Karol, Mały Rynek 6 (3—4).
Krasowski Stan., Klin. Chir.
Krongold Wilh., Dietla 49.
Kryński Leon, Klinika chir.
Krzyształowicz Franc., Basztowa 9.
Kwaśnicki August, Basztowa 4 (3—4).
Langie Adam, Garbars. 5 (3—4).
Lustgarten Ludwik, Grodzka 60.
Lustig Samuel, Krakowska 35.
Łazarski Józef, Starowiślna 8.
Łepkowski Wincenty, Straszewskiego 27 (dentysta).
Madejski Bol., Szewska 7.
Madurowicz Maurycy, Bracka 6 (3—4).
Majer Józef, Krupnicza 9.
Malinowski Gustaw, Starowiślna 15.
Marcisiewicz Feliks, Wiślna 10 (3—5).
Mars Ant., Szpitalna 19 (2—4).
Mączka Tomasz, Floryańska 24 (2—4).
Mayzel Tadeusz, Kolejowa 12 (3—4).
Mendelsburg H., Szewska 21.
Milewski Tad., ul. Lubomirsk. 8
Momidłowski Stanisław, Sławkowska 12 (3—4).
Münz Emil, Grodzka 69.
Murdzieński Franciszek, Floryańska 53 (3—4).
Nowak Zygm, Starowiślna 1.
Obaliński Alfred, Kolejowa 7 (3—4).
Oettinger Józef, Rynek główny 10 (3—5).
Olszewski Bronisław, Szpitalna 20 (3—4).
Dr Paleczny Bronisław, Szewska 12 (3—4).
Pareński Stanisław, ś. Jana 1 (3—5).
Paszkowski Stanisław, ś. Anny 7 (3—4).
Pelczar Zenon, Floryańska 29.
Piasecki Wenanty, Sławkowska 31.
Piątkowski M., Sienna 3.
Pieniążek Przemysław, Bracka 10 (3—5).
Piotrowski Edw., Dietla 91.
Pohorecki Władysław, Szpital ś. Łazarza.
Ponikło Stan., dyr. Szpitala ś. Łazarza. Bracka 5 (3—4).
Puchacki Edmund, Sławkowska 24.
Raczyński Jan, Szpital św. Ludwika (3—4).
Radecki Paweł, Grodzka 39.
Regiec Jan, Straszewskiego 21.
Rokossowski Woj., Klinika. w.
Rościszewski Erazm, Baszt. 26.
Rosenzweig Józef, Klinika.
Rosenberg Antoni, Ziel. 14.
Rosenblatt Emanuel, Basztowa 25 (3—4).
Rosner Aleksander, Rynek 22.
Rosner Antoni, Rynek 22 (3—5).
Rutkowski, Pawia 20.
Rutowski Klemens, Szewsk. 6.
Rydel Lucyan, Sławkowska 22 (10—12).
Rydygier Ludwik, Wielopole 4 (3—4).
Schaitter Ign., Grodz. 62 (2—3).
Schoengut Stefan, Wiślna 10.
Schuman Franciszek, Szpital ś. Łazarza.
Schneider Ludwik, Basztowa 18 (3—4).
Schwarz Albin, Sławkowska , 8 (3—5) l. p.
Ściborowski Wład., Franciszkańska 3 (3—4); w lecie w Szczawnicy.
Senensieb Marek, Gertrudy 11.
Siedlecki Jan, Rynek 45.
Skobel Stanisław, Rynek gł. 23 (3—5),

Dr Skórczewski Bol., Batorego 24, w lecie w Krynicy.
Skrzyński Stef., Szczepański plac 7 (3—4).
Śliwiński Michał, Mały Rynek 4 (3—4).
Słapa Wilh., Kolejowa 4.
Sokołowski Henr., Szewska 11 (2—4).
Spira Rafał, Dietla 52.
Sroczyński Franciszek, Floryańska 9 (3—4).
Starachowicz Jan, Plac WW. SS. 10 (dentysta).
Sternberg Józ., Mały Rynek 5.
Stopczański Aleksander, Kopernika 12, zakład chem.
Surzycki Józef, Floryańska 13 (3—4).
Süsskind Albert, Stradom 18 (3—4).
Switalski Ludwik, Sławkowska 27 (3—4).
Szewczyk Józef, Franciszkańska 1.
Szymkiewicz Kazim., Rynek gł. 26 (dentysta).
Szymonowicz Wł. Łobzows. 10.
Teichmann Ludwik, Floryańska 53.
Tislowitz Paweł, Krakows. 39.
Torczyński Teofil, Szpital ś. Łazarza.
Trzebicky Rudolf, św. Anny 4 (3—4).
Tuszyński Ferd., Sławkow. 20.
Tyszkiewicz Wincenty, Garbarska 1.
Wachholz Leon, ś. Anny 11.
Walentowicz Andrz., pl. Dominikański 1.
Wilkosz Aleksander, Mały Rynek 4 (3—4).
Wiszniewski Ludw., Krupnicza 5 (3—4).
Woszczyński Julian, Stolarska 13.
Zanietowski Józ., Batorego 1.
Zarewicz Aleksander, Floryańska 40 (2—4).
Zieleniewski Michał, Szpitalna 32.
Dr Zoll Józef, Kolejowa 7.
Żuławski Karol, Długa 82.
Jan Dłużyński, dentysta, Floryańska 12 (9—1, 3—5).
Drd Hrebenda Władysław, lekarz-dentysta Szpitalna 17 (9—1, 2—5).
Drd Łukaszewicz Karol, Sławkowska 16 (9—1, 3—5).
Dr Szymkiewicz Kazimierz, Rynek gł. 26 (9—1, 3—5).
Dr Starachowicz Jan, plac WW. SS. 10, lekarz-dentysta.

Lwów.

Dr Arnold Wincenty, Szpital ś. Zofii.
Aschkenazy Zygmunt, Chorążczyzna 13.
Auerbach Emanuel, Skarbk. 2.
Bałaban Teodor, Wałowa 7.
Barański Antoni, prof. szkoły weter. Chorążczyzna 24.
Barącz Roman, Teatralna 11.
Berezowski Kazimierz, prym. w zakł. w. Brajer 6.
Berthlef Karol, pl. ś. Ducha 3.
Bett Maks., Skarbkowska 3.
Bieńkowski Bogumił, dent., ul. Kościuszki 8.
Błotnicki Teod., pl. Smolki 3.
Bogdański Wład., Blachars. 1.
Bory Julian, Grodzickich 2.
Bylicki Wład., Kościuszki 7.
Braun Izydor, Sykstuska 31.
Chądzyński Jan, e. pr. sz. p. Kopernika 3.
Chomin Ant., Zimorowicza 3.
Czarnik Stanisław, Łyczakowska 46.
Czerkawski Stan., Kurkowa 8.
Czyżewicz Ad., prof. sz. r. z. Cłowa 2.
Dębicki Kl., Piekarska 8.
Dekański Stan., Czarniecki. 4.
Dobiński Włodz., Puławs. 1.
Dubanowicz Paweł, Ormiańska 33.
Durst Adolf, Kaźmierz. 23.
Ebers Henryk, w lecie w Krynicy, Mickiewicza 3.
Ehrlich Dawid, Grodecka 58.

Dr Elektorowicz Emil, l. m. Łyczakowska 6.
Feigel Longin, pros. sz. p., Łyczakowska 3.
Festenburg Edward, Dominikańska 11.
Fiałkowski Lud., Syxtuska 13.
Frankowski Walery, asys. Szp. krajow.
Fuchs Franc., dentysta, plac Maryacki 9.
Fuchs Leon, Jagiellońska 18.
Głuchowski Franciszek.
Gluziński Lesław, Wałowa 14.
Głowacki Bol., dyr. sz. p., Batorego 24.
Gołębiowski Karol, Łyczakowska 18.
Gońka Andrzej, dentysta, Kopernika 4.
Gostyński Józef, lekarz sądowy ul. Kościuszki 2.
Gross Karol, ul. Boimów 9.
Gussmann Izaak, em. lekarz wojsk. Żółkiewska 38.
Hellmann, ul. Jagiellońska 16.
Hoszard Franc., czł. W. kraj. Ossolińskich 4.
Jana Stan., Czarnieckiego 8.
Janda Franc., Pańska 21,
Jasiński Wł., c. k. radca rz. l. z. kar. Kurkowa 3.
Jekeles Ludwik, Sykstuska 62.
Jendel Teodor, Akademicka 5.
Kadyj Henryk, prof. sz. w. ul. Zielona 15.
Kicki Tytus, Kopernika 3.
Kniaziołucki Zyg., Kopern. 15.
Kobylański Ant., Strzelecka 2.
Konarzewskł Jan, Pańska 6.
Korman Jakób, pl. Strzelecki 3.
Kosiński Franc., em. fiz. m. ul. Skarbkowska 37.
Kossak Leon, Wałowa 29.
Kozierowski Eug. Czarniecki 4.
Krobicki Tadeusz, l. m. Skarbkowska 2.
Krokiewicz Ant., Kopernika 8.
Krygowski Tadeusz, ulica 3ci Maja 10.
Krzyżanowski Franciszek, pl. Bernardyński 12.

Dr Kucharski Piotr, sek. szpitala dziec. Akademicka 22.
Kuhn Adolf, Szpital p.
Kwiatkiewicz Stan., Pańska 6.
Lachowicz Zdzisław, pl. Halicki 14.
Landau Fryderyk, Karola Ludwika 37.
Lateiner Em., Kopernika 9.
Legeżyński Wiktor, ś. Michała 9.
Lukas Ad., l. sąd. Blachar. 8.
Łopacki Ludw., l. m. Chorążczyzna 13.
Machek Em., Wałowa 4.
Mahl Jakób, Jagiell. 24.
Majewski Ad., l. z, hydr. Łyczakowska 43.
Mehrer Henr., Jagiell. 13.
Merczyński Em., pr. s. d. Ossolińskich 10.
Merunowicz Józef, c. k. Protomedyk, Wałowa 31.
Mosing Kaz., Wałowa 13.
Mukowicz Edward, Kazimierzowska 24.
Obtułowicz Ferdynand, Plac Smolki 5.
Opolski Wiktor, pr. szp. p. rad. zdr. Wałowa 13.
Papée Jan, Batorego 34.
Pawlikowski Ant., fiz. m. Chorążczyzna 2.
Piotrowski Gustaw, Akademicka 5.
Pisek Wilh., Jagiell. 12.
Podlewski K., Chorążcz. 16.
Prus Jan, Kościuszki 7.
Rapp Leon, Wałowa 11.
Rapaport Józef, Grodecka 10.
Reinhold Jon., Jagiell. 2.
Reitzes D., Skarbkowska 27.
Roicki Ant., Sokoła 1.
Rosenbusch L., Kopernika 14.
Rosenzweig Leo, Sykstuska 6.
Rosner Jan, Cłowa 2, w lecie Francensbad. (Steinhaus).
Rosner Ig.. l. m., Sykstuska 14.
Rożański Józef, prym. szp. Sykstuska 36.
Sawicki Edward, prym. szp. Batorego 32.

Dr Schmidt Edm., l. m., Akademicka 11.
Schney Jakób, Żółkiewska 69.
Schramm Hilary, Halicka 20.
Seifmann Piotr, dyr. sz. w.
Selzer Józef, Sykstuska 4.
Sielski Szczęs., Akademicka 8
Sieradzki Antoni, Chorążczyzny 14 B.
Silberstein Samuel, Sykstuska 34.
Singer Menele, Kotlarska 1.
Skałkowski Wł., Teatralna 16.
Skałkowski Bronisław, Piekarska 4.
Smitowski Miecz., Sobieskiego 7.
Smutny K., Chorążczyzna 14.
Sochanik Stanisław, pl. Bernardyński 15.
Sochański J., Pańska 2.
Sokal Mayer, Plac Krakows. 1.
Stachiewicz Teofil, Plac Maryacki 8.
Stahlberger Teod., Sobiesk. 9.
Stanowski Karol, Podlewskiego 6.
Stark J., Pl. Gołuchowsk. 3.
Steinhaus Józef, em. lek. pow., Sykstuska 21.
Stella-Sawicki Jan, ins. szp. Kurnicka 13.
Strojnowski Edw., Plac Maryacki 6 i 7.
Świątkiewicz Mich., Grodzickich 1, pr. Szp,
Szuszkiewicz Piotr, lek. polic. Kopernika 19.
Szpilman Józef, doc. szk. wet.
Sztembarth Celestyn, sek. szp. Batorego 26.
Szulisławski Adam, Teatral. 7.
Szydłowski Zdzisław, Teatr. 5.
Taschmann Albert, Korniaktów 1.
Tatarczuch Władysław, l. m. Kołłątaja 6.
Teodorowicz Tadeusz, Chorążczyzna 12.
Tomanek Józef, Teatralna 21.
Tyszkowski Leon, Piekarsk. 21.
Uhma Czesław, Lindego 7.
Dr Wachtel An., Czarnieckiego 4.
Wagner Arnold, l. k. Ossolińskich 6.
Wechsler Emil, Kilińskiego 2.
Wehr Wiktor, Sykstuska 19.
Weigel Józef, Akademicka 20.
Weiss Adolf, Akademicka 3, (dentysta).
Wernicki Józ. Mickiewicza 3.
Wiczkowski Józef, chem. szp. p., Skarbkowska 4.
Widman Oskar, pr. szp., Grodzickich 2.
Wiktor Jan, l. m., plac Strzelecki 2.
Willer Abr., pl. Gołuch. 3.
Zakreys Franc., Grodecka 50 B.
Zavadil Teofil, Wałowa 31.
Ziembicki Grzegorz, pr. szp. 3 Maja 5.
Zion Oswald. Kołłątaja 3.
C. Beschloss Manisch v. Maksym. Żółkiewska 29.
Chilf Sam., Sobieski 13.
Dokupil Jan, Halicka 54.
Gabel Hil., Sobieskiego 26.
Gallasch Józef, Janowska 32.
Gąsiorowski Juliusz, l. k. Dworzec.
Grabsheid Max, pl. Krakowski 10.
Haynrich Józef, Czackiego 6.
Knopf Salom., dom inwalid.
Krainer Eman., pl. Krakow 7.
Kurzer Lazar, pl. Krakow. 12.
Lateiner Jak., Żółkiewska 65.
Latainer Leon, Karol. Ludw. 31.
Letz Samuel, pl. Gołuchowskich 15.
Lisowski Maryan, dentysta pl. Trybunalski 1.
Madeyski Edward, ortoped. pl. Smolki 5.
Mark Sal., pl. Maryacki 8.
Rosenkranz Maur., Batorego 6.
Szymonowicz Jan, Teatr. 23.
Urich Sal., Pańska 27.
Weiss Ign., Akademicka 3.
Zawirski Konst., Batorego 14.
Zrogowski Jan, Batorego 6.
W. Barański Ant., Prof. Dr.
Bloch Anton.

W. Kadyi Henryk, Prof. Dr.
Kałkowski Józef.
Kubicki Leon, w. m. Bat. 7.
Kretowicz Paweł, n. szk. w.
Krwawicz Bazyli.
Kulczycki Włodzim.
Królikowski Stanisław.
Langhaus Józef.
Markowski Tomasz.
Nowicki Józef.
Punicki Franciszek.
Prus Jan Dr.
Seifman Piotr, Dyr. sz. w.
Szpilman Joz. Dr. Prof,

1. Pow. Bialski.

D. Nycz Wincenty, Biała l. p.
Bogdanik Józ., Biała pr. szp.
Kapelusz Eug., Biała l. szp.
Kwieciński Maciej, Biała.
Długołęcki Ferd., Kęty l. m.
Dworzański Karol „
Łucki Sas Julian, Oświęcim.
Marynowski Józef, „
Schlank Maurycy „ l. m.
Slosarczyk Antoni, „
C. Kupka Józef, Biała l. m.
Kunz J., Wilamowice l. g.
W. Krwawicz B., Dr. Biała w. p.
Orzechowski M., Oświęcim.

2. Pow. Bobrecki.

D. Głowiński Winc., Bóbrka l. p.
Bober Jan, Chodorów.
Jalikowski Maryan, Strzeliska nowe.
C. Sochacki Fel., Chodorów l. k.
Handt Izydor „ l. m.
Roth Wolf, Bóbrka.
Sternberg Bern., Strzeliska.
W. Łucki Joz., Bóbrka w. p.

3. Pow. Bocheński.

D. Bielański Gust., Bochnia l. p.
Fränkel Józef „
Glücksmann Leon „
Górski Czesław, „ l. sal.
Nodzyński Bolesł., „ Sek. S.
Oświęcimski Sz., „ pr. sz.
Roth Alojzy
Bartmański Ferdynand, Niepołomice l. m.
D. Piórko Ad., Niepołomice.
Dobruchowski Adam, Wiśnicz l. domu karn.
C. Wieselman Mor., Wiśnicz l. m.
Kohn F.
W. Fertig Zygm., Bochnia w. p.

4. Pow. Bohorodczański.

D. Męciński Konstanty, Bohorodczany l. p.
Urich Teofil, l. o. Bohorodcz.
Feuerstein N., Słotwina l. m. sk.
W. Misiura Jędrzej, w. p.

5. Pow. Borszczowski.

D. Dorożyński Jak., Borsz. l. p.
Mosler Maks., Borszczów.
Schmerl Alt., Jezierzany.
Feuerstein Lejz., Korolówka.
Kalinowicz Mikołaj, Korolówka l. m.
Dawidowicz Emil, Mielnica.
Szajnowski Maryan, Skała.
Seidner Abraham, Skała.
C. Mintzeles Lejs., ujście biskup.
W. Rohr H., Borszczów w. p.

6. Pow. Brodzki.

D. Sobolewski Franc., Brody l. p.
Glasgall Jakób, Brody.
Kalach Feliks, Brody.
Leiblinger Fel., Brody, l, m.
Mann Józ., Brody l. sz. izr.
Schapira Aleks., Brody l. sz.
Sołtysik Stan., „ pr. sz.
Strumiński Adam, „
Madejski Wł., Pieniaki l. s.
Zaorski Bronisł., Podkamień.
Borysiewicz Wiktor, Załozce.
C. Grünfeld Iz., Brody l. m.
Leider Dawid, Toporów.
Nussbaum Melchior, Podkamień l. m.
Rager Izydor, Załoźce.
Rosenbaum Leon, Łopatyn l. m.
W. Harasymowicz Dyon., w. p.

7. Pow. Brzeski.

D. Pietrzycki Ant., Brzesko l. p.
Bernacki Franc., „
Bernadzikowski Sz., „
Łowczowski Wiktor, Czchów.

D. Palka Konrad, Radłów l. m.
Michalik Józef, Szczurowa.
Jarocki Piotr, Wojnicz l. m.
Kisielewski Józef, Zaklicz. l. m.
Kluczyński Zbig., „
C. Czernek Henr., Wojn. l. m.
W. Kisiel Daniel, w. p.

8. Pow. Brzeżański.

D. Skibicki Adam, lek. pow.
Szymonowicz Winc., Brzeżany
Teitelbaum Melech, Brzeżany.
Uranowicz Tadeusz, l. m. „
Zauderer Albert, pr. szp. „
Milerowicz Józ., Kozowa l. m.
Fleischmann Adolf, Kozowa.
C. Schenker E., Brzeż. sek. szp.
W. Sigal H., w. p.

9. Pow. Brzozowski.

D. Lic Henr., Brzozów l. p.
Niziołek Paweł.
Meth Sz., Dynów.
Sniezek Ludwik, Jasienica.

10. Pow. Buczacki.

D. Hirschler Miecz., Buczacz l. p.
Kroo Józef, „
Krzyżanowski Edw., „ l. m.
Nacht Fabiusz, „
Koerner Ed., Monasterzyska.
Bobek Jan, Potok Złoty.
C. Mosler Mojżesz, Buczacz.
Feder Jak., Jazłowiec l. m.
Adler Szymon, Monaster. l. m.
W. Majkowski B., Buczacz w. p.

11. Pow. Chrzanowski.

D. Berggrün Alfr., Chrzanów l. p.
Klein Leon, „ l. m.
Rieser Adolf, „
Damski W., Jaworzno l. gór.
Dura Józef, Krzeszowice l. s.
Nycz H., Szczakowa.
Schneck Karol, Szczak. l. f.
Steinkeller Hen., Trzebin. l. m.
Udziela, Siersza l. g.
W. Ochnicz Michał, Chrzan. w. p.

12. Pow. Cieszanowski.

D. Jabłoński Jac., Cieszan. l. p.
Jüngst Wacław, Narol l. o.
D. Rosenblüth Ef., Lubaczów l. m.
Szymański Henryk, Lubaczów
Müldner Józef, Oleszyce.
C. Rotter As., Cieszanów l. m.
W. Serwacki Michał w. p.

13. Pow. Czortkowski.

D. Wągrowski Karol, Czortków l. p.
Bubeniczek Franc., em. lek. pułk. Czortków.
Stoekl Adolf, Czortków l. m.
Lutyński Ludw., Jagielnica l. fabr.
Zrogowski Bron., Jagielnica.
C. Oestersetzer Ad., Czortków.
W. Machalski, Czortków w. p.

14. Pow. Dąbrowski.

D. Kramarzyński Mieczysł., Dąbrowa l. p.
Millet Abraham, Dąbrowa.
Ozimek Stanisław, „
Zaręba Ant., l. m. sąd.
Rudnicki Karol, Szczucin l. m.
Cymbler Walery, Żabno.
C. Kluczycki Wit., Mendrzechów
W. Szczerba Jan, Dąbrowa w. p.

15. Pow. Dobromilski.

D. Bieńczewski Aleks., Dobromil l. p.
Cwiklicer Ludw., Dobr. l. m. sa.
Puchalski Szczepan, Dobromil.
Bendel Samuel, Bircza l. m.
Antoniewicz Eust., Malawa.
C. Brauner Leon, Dobrom.
W. Dötsch Fr., w. p.

16. Pow. Doliniański.

D. Peters Józef, Dolina l. p.
Kotłowski Stan., Dolina l. m.
Neschling Lazar, Bolechów.
Nowak Józef, Wygoda l. f.
Podłuski Mikołaj, Bolechów l. m. i kol.
Witoszyński Teofil, Rożniatów.
C. Kujłowski Leon, Bolechów l. sal.
Baumöhl Naf., Dolina.
W. Fedorowicz Wło. w. p.

17. Pow. Drohobycki.

D. Janowski Ignacy, Drohobycz l. p.
Antoniewicz Włodzimierz, Drohobycz l. m.
Feuerstein H., Drohobycz.
Friedmann Henr., Drohobycz.
Hofner Oskar „
Jurkiewicz Kazim., „ l. s.
Lechowski Wik. „
Bermann Dawid, Borysław.
Löw Bernh., Borysław l. górn.
Penner Ignacy, Borysław.
Mayer Józef, Medenica.
C. Reich Baruch, Drohobycz l. m.
Rosenöhl Joach. „ l. kol.
Kelhofer Sam., Borysł. l. m.
W. Gottlieb Aleks., Droh. w. p.
Chotiner Eleazar, Borysł. w. g.

18. Pow. Gorlicki.

D. Wroński Bartł., Gorlice l. p.
Bielewicz Feliks, „ l. m.
Frühling Marc., „
Grzybczyk Stan. „
Kretowicz Walenty „
Neumann Eugen. „
Przesmycki Jan „
Katyński Ludwik, Biecz l. m.
C. Koller Jerzy, Gorlice l. m.
W. Janowicz St. w. p.

19. Pow. Grodecki.

D. Danielski Jan, Gródek l. p.
Gawroński Aleksan., Gródek l. m. i kol.
C. Landau Ad., Gródek.
Schöps Ignacy, Janów.
W. Ponicki Franc., Gródek w. p.

20. Pow. Grybowski.

D. Kronenberg Karol, Grybów l. p.
Dehm Rachmiel, Grybów.
Jakubowski Adam, Grybów l. m.
Orzechowski Jan, Bobowa l. m.
Mikołajski Stefan, Ciężkowice l. m. i kol.
W. Hirsch Herm., w. p.

21. Pow. Horodeński.

D. Schmidt Filip, Horodenka as. san.
Palester Henr., „ l. m.
Roszko Antoni, Horod. l. sz.
Bujalski Maryan, Obertyn.
C. Burnatowicz Rom., Obertyn l. m.
Kurzer Gustaw, Horod. l. m.
Landes Leon „
W. Skuciński Jan w. p.

22. Pow. Husiatyński.

D. Frydmann Zeno, Husiatyn l. p.
Hahn Feliks, Husiatyn.
Auerhahn Wilh. Chorostków.
Sokal Józef, Kopeczynce.
Wilson Rysz., Kopeczyńce.
C. Hladij Sz., Chorostk. l. m.
Margules Elias, Husiatyn.
Pomeranz Filip „
Rares Izydor, Husiatyn l. m.
Siebner Nath., Kopyczyńce l. m.
Sobelsohn Dawid, Probużna l. m.
W. Gródecki Micz., Husiat. w. p.

23. Pow. Jarosławski.

D. Marynowski Miecz., Jarosław l. pow.
Dietzius Adolf, Jarosław lek. m. kol.
Feldmann Maks., Jarosław.
Friedwald Abr., Jarosław.
Meissels Zygm., Jarosław.
Plech Aur., Jarosł. em. l. p.
Richter Fryder., Jarosław.
Rossberger Sal. Jarosław.
Trzaskowski Bron., Jarosław.
Turzański Grzeg. l. m.
Schmeidler Leon, Radymn. l. k.
Jastrzębski Walery, Sieniawa.
C. Ackerbauer Schmerl., Jarosł.
Becher Salom., Jarosław.
Thalheim Joachim, Pruchnik l. m.
Reiss Abr., Radymno l. m.
Morecki Pink., Sieniawa l. m.
W. Waśniewski Fr., Jarosł w. p.

24. Pow. Jasielski.

D. Biesiadecki Jan, Jasło l. p.
Cięglewicz Stan. „
Gabryszewski Tad., „
Hiener Aleks. „ l. m.
Kadyj Józef, Jasło s. sz.
Macudziński Wal., Jasło pr. sz.
Natter Wiktor, Frysztak.
Łukasiewicz Wal., Kołaczyce.
Morawski Szymon, Żmigród. n.
Brill Krystyn, „
C. Spiegel Em., Frysztak l. m.
W. Pawlikiewicz Jan, Jasło w. p.

25. Pow. Jaworowski.

D. Hordyński Andrzej, Jaworów l. pow.
Orski Jan, Jaworów.
Gracka Józef, Krakowiec l. s.
C. Bendel Zygm., Jaworów.
Gabel Rubin „
Piotrowski Ign., Wielkie Oczy.
W. Bernstein Józ., Jaworów w. p.

26. Pow. Kałuski.

D· Wurst Adolf, Kałusz l. p.
Kurowiec Jan „
C. Kiczeles Herm., „ l. kol.
Finkelstein Maur. „ l. m.
Hand Leop., Wojniłów.
W. Nowak Jan, Kałusz w. p.

27. Pow. Kamionecki.

D. Janiszewski Ant., Kamionka as. san.
Stupnicki Wł., Kamionka l. m.
Czerkawski Jul., Dziedziłów.
Prochaska Teofil, Busk.
Ciuk Aleks., Radziechów.
C. Raps Maks., Kamionka.
Siegelbaum Jakób, Busk.
Brand Jul., Radziechów.
W. Kwieciński Stanisław, w. p.

28. Pow. Kolbuszowski.

D. Filewicz Jan, Kolbuszowa l. p.
Billig El., „ l. m.
Lippel Jakób, Sokołów l. m.
Szóstkiewicz St., Majdan l. m.
W. Gnatowicz, Kolbuszowa w. p.

29. Pow. Kołomyjski.

D. Rosner Maks., Kołomyja l. p.
Głaczyński Wł., „ pr. sz.
Hulles Jakób „
Jaworski Bolesł „
Kobryński Włod. „
Piaskiewicz Wł., „ l. m. i k.
Rosenheck Sal. „
Sysak Gabryel „
Steuermark Aleks. „ l. pułk.
Schorsz Józ. „ „
Dwernicki St., l. s. ch.
Kalinowicz, Jabłonowa l. o.
Goldhaber J., Gwoździec.
C. Berger, Kołomyja.
Reder Eman., „
Terner Hersch „
Zaleski Antoni „
W. Wiliński, Kołomyja w. p.
Hamerman „ w. m.

30. Pow. Kosowski.

D. Tarnawski Apol., Kosów l. p.
Bażant Wacł., Kosów l. sal.
Frisch Józef, Kosów.
Skomorowski Jan, Kuty l. m.
Pawlicki Teodor, Żabie l. o.
C. Rudich Leon, Kosów.
W. Gnatewicz Piotr, Kosów w. p.

31. Pow. Krakowski.

D. Michalik, Czernichów.
Komorowski B., Zwierzyniec.

32. Pow. Krośnieński.

D. Coghen Antoni, Krosno l. p.
Humiecki Mod., Krosno.
Kocay Aleks., Krosno.
Mazurkiewicz Dyon., Krosno l. m.
Wain Jan, Krosno.
Kropaczek Franc., Dukla.
Reiss Karol, Dukla l. m.
Przysłopski Jakób, Korczyn l. gm.
C. Horak Karol, Dukla.
W. Szydłowski Zenon, w. p.

33. Pow. Łańcucki.

D. Witkowski Edward, Łańcut l. p.

D. Fleszar Jan, Łańcut l. m.
Mach Seb., Kańczuga.
Nidecki Apolin., Leżajsk l. m.
Herz Emanuel, Przeworsk.
Iłowiecki Mat., Przeworsk.
Koncewicz Jan „ l. m.
C. Arzt Ignacy, Łańcut l. sk.
Dobiasz Teod., Przew. l. m.
W. Duleba Maryan, Przew. w. p.
Szymański Ant. „

34. Pow. Limanowski.

D. Ściborowski Kazim., l. p.
Kruk Kazim., Limanowa.
Herzig N., Mszana.
Odrobina Jerzy, Mszana l. k.
Orzeł Józef, Ujanowice.
W. Atlas Herman w. p.

35. Pow. Liski.

D. Dembowski M., Lisko l. p.
Edelheit Zygm. „
Robel Wiktor, Baligród l. m.
Jaremkiewicz Mich., Ustrzyki.
Lenartowicz Roman „
Dulęba, Lutowisko.
C. Freysinger Józ., Lisko l. m.
Propst Jakób, Lutowisko l. m.
W. Rutkowski Kaz. w. p.

36. Pow. Lwowski.

D. Obtułowicz Ferd., Lwów l. p.
Finkel Herm., Jaryczów.
Rozłucki Michał, Dublany l. s. r.
Kolhberger, Kulpark. s. sz.
Maliszewski H. „ pr. „
Neusser Gust. „ dyr. sz.
Pluciński Mich., Kulpark. p. sz.
Kruszyński St. „ „
Acker Sal., Szczerzec.
Last Szym., „ l. m.
Sobolewski Kazim., l. f. Winniki.
C. Raps Maur., Jaryczów.

37. Pow. Mielecki.

D. Warzycki Br., Mielec as. san.
Iwański Kar., Radomyśl l. m.
Kijas Błażej, Mielec em. l. p.
Lorentski And., Radomyśl.
Szafer Wład., Mielec.
Staniszewski Wład., Mielec.
C. Schabus Em., Mielec l. m.
W. Łukaszewski Andrz. w. p.

38. Pow. Mościski.

D. Lebedowicz Em., Mościska l. p.
Gutmann Langsam „
Pordes Majer, Sądowa W. l. k.
C. Korner Wilh., Mościska l. m.
Raab Hen., Sąd. Wisznia l. m.
W. Grochowski Kar. Mośc. w. p.

39. Pow. Myślenicki.

Kniehynicki Klem., Myślenice, l. p.
Łodziński Wikt., Myśl. l. m.
Dereniowski Bol., Jordanów l. m.
Uchacz Bł., Maków l. sk.
Zduń Józef, Raba w.
Spitzel Jakób, Rabka.
W. Vergesslich Joz. w. p.

40. Pow. Nadworniański.

D. Bednarski Jan a. s. Nadwórna.
Bogdański Bronisł., Delatyn l. m. i sal.
Bibring Szym., Nadwórna.
C. Feuerstein Maur., Nadwórna l. m.
W. Fischer Joachim w. p.

41. Pow. Niski.

D. Loewy Alojz., Nisko l. p.
Bresiewicz Stan. Nisko l. g.
Hernich Franc., Rudnik l. m.
Hand Jonatan, Ulanów l. g.
C. Hand Saul, Ulanów l. m.
W. Piskorski Jan w. p.

42. Pow. Nowosądecki.

D. Przybylski Wacł., N. Sącz l. p.
Głuchowski Miecz., N. Sącz.
Kijas Tadeusz „
Kołaczkowski J., w l. Szczawn.
Kosterkiewicz Franc. „
Kozubski Ludwik, N. Sącz l. k.
Mohr Dawid „
Richter Józef „ l. m.
Sławik Karol „
Zengteller Luc. „ pr. sz.
Dziembowski Józef, Muszyna.

D. Kmietowicz Fr., Krynica l. g.
Chilewski Aleks., S. Sącz l. k.
Gawełkiewicz Leop. „ l. k.
Lehman Józef, „
Tabor Bron., N. Sącz (dent.).
C. Zauderer Maur., N. Sącz.
W. Sołtykiewicz Jan „ w. p.
Stuber Krystyn „ w. m.

43. Pow. Nowotarski.

D. Blumenfeld Hen. N. Targ l. p.
Schein Herman „ l. m.
Hammerschlag Rudolf, Krościenko.
Chramiec And., Zakopane.
Chwistek Bronisł. „
Smorągiewicz Kazim. l. st. kl.
W. Lubliner Leon, N. Targ w. p.

44. Pow. Pilzneński.

D. Januszkiewicz Ignacy (syn.), Pilzno as. s.
Mydlarski Wład., Pilzno.
Gumowski Fr., Brzostek l. m.
Januszkiewicz Ign. (ojc.) Dulczówka em. l. p.
W. Orzechowski Mar., Pilzno.
Reiss Samuel, Czarna w. m.

45. Pow. Podhajecki.

D. Dzikowski Zygm., Podhajce l. p.
Choróbski Stan. pr. szp.
Landau Aron, Podhajce.
Lidechower Maur., Podhajce.
Zirhoffer Karol, Wiśniowczyk l. o.
W. Mikolaschek Jan, Podhajce w. p.

46. Pow. Przemyski.

D. Cassina Ferd., Przemyśl l. p. rad. zdr.
Ciechański Al. „
Dukiet Józef, „
Grabscheid Mojż. „
Keller Maurycy, „
Kiebuziński Baz., „
Kutna Samuel, „
Lityński Luc., „ l. k.
Madejski Józef pr. szp.
Mannheim M., l. k. chor.
D. Słączka Ant. a. s. Przem.
Schoeffer Franc., (dentysta).
Szyszkowski Mich., Przemyśl.
Smolarski Zygm., „ l. m.
Trybulec Franciszek, „
Ziemiański Leon, „
Salay, Przem., em. l. sztab.
Gąsiorek Franc., Dubiecko.
Ruczka Stan., Niżankowice.
C. Chilf Joach., Przemyśl (dent.).
Schnitzer, „ „
Biber Maur., „ sek. szp. i więz.
Salwer Joachim, Przemyśl.
W. Fried Ferd., Przemyśl w. p.
Kruk Herm. „ w. m.

47. Pow. Przemyślański.

D. Waligórski Alb., Przemyślany l. p.
Barbag Herman, „
Dolnicki Cyryl, Gliniany.
Moch Jan, Hanaczów.
C. Kostmann Ign., Przemyślany l. m.
Kümmermann Sal., Gliniany.
Sternberg Józef, Przemyślany.
W. König Pinkas, w. p.

48. Pow. Rawski.

D. Lisiński Ludw., Rawa l. p.
Dadlez Julian, „
Zadurowicz Emil, Uhnów l. m.
C. Elner Mark., Niemir. l. m.
Herold Izydor, Rawa.
Hirsch Henryk, Lubycza.
Kibitz Bernard, Uhnów.
Kibitz Natan, Rawa.
W. Weissberg Adolf, w. p.

49. Pow. Rohatyński.

D. Wasylewski Tyt., Rohatyn l. p.
Schaff S., „
Terlecki Ant., „ l. m.
Halarewicz B., Bołszowce l. m.
Mossor Kazim., Bursztyn.
Płochocki Tadeusz, Bursztyn.
C. Goldschneider Jakób, Bukaczowce l. k.
Frost A., Bursztyn.
W. Weissberg Abr., Rohatyn w. p.

50. Pow. Ropczycki.

D. Wyszatycki Fr., Ropcz. l. p.
Białkowski Wład. „
Roller Fryd, „ l. m,
Bentkowski Zygm., Dębica.
Sędzielowski Fr. Sędziszów.
C. Benda Ant., Dębica l. m i k.
Reiss Eliasz, Dębica.
Sztolzenberg Kar., Sędzisz.
W. Panek Jan, Dębica.
Kałakowski Wł., Sędziszów.

51. Pow. Rudecki.

D. Żelazowski Wiktor, l. p.
Maciulski Józef, Kołbajówce.
Jakliński Leon, Komarno l. sk.
C. Bardasch M., „ l. m.
Gizelt Józef, Rudki l. m.
W. Andykowski Maryan, w. p.

52. Pow. Rzeszowski.

D. Barzycki Józ., Rzeszów l. p.
Lachowicz Eug., „ a. s.
Bujniewicz Jakób. „
Elsner Hirsch „
Fiałkowski Wojc., „
Jabłoński Stan., „ pr. sz.
Kraus Herman, „
Niesiołowski Wł. „
Szczepański Włodz., „ a s.
Segel Edward, „
Zagórski Ad., „ l. m.
Sieniewicz Mich. Błażowa l. m.
Patryn Józef, Strzyżów l. w.
Szczepański Tyt., Strzyżów.
Solecki Jan, Tyczyn.
C. Bernfeld Leon, Tyczyn l. m.
Herzum Józ., Głogów l. m.
Reiner Iz., Rzeszów.
Rotter Herm., „
W. Rasp Karol, Dr med. w. p.

53. Pow. Samborski.

D. Skalski Wł., Sambor l. p.
Biegelmayer Alf., „ p. s.
Chrząszczewski Woj., Sambor.
Dreifach Iz., „
Klauber Adolf „
Kopaczyński Wład., „
Markiewicz Henryk „
Omeis Jerzy „
C. Luster Herm., Sambor.
Reis Leon, „
W. Rożankowski Jan, w. p.

54. Pow. Sanocki.

D. Czyżewicz Wład., Sanok l. p.
Drewiński M., „ l. szp.
Kozłowski Emil, „ l. m.
Zaleski Karol, „ l. w.
Lemer Tytus „
Herzig Naftali,
Wienkowski Józef, em. lek. sztab. Sanok.
Bielecki Ign., Rymanów.
Krzyszkowski Er., Rymanów.
Galant Józef, Zagórz l. k.
C. Stangenhaus Józef, Sanok sek. szp.
Atlas Sal., Bukowsko l. m.
W. Olbrycht Piotr, San. w. p.

55. Pow. Skałacki.

D. Najedło Feliks, Skałat l. p.
Vorzimmer Herm., „
Wojtkowski Jan, Grzymałów.
Dawid Salom., Podwołoczyska.
Konarzewski Jan „
Swiderski Bruno „
C. Bardach T., Grzymałów.
Freudenthal Sal., „
Berger Eliasz, Podwołocz.
Starwer Maurycy, Skałat.
Metal Izaak, Podwołocz. l. m.
W. Tychowski Wikt., „ w. p.
Lille Osias, Podwołoczyska.

56. Pow. Śniatyński.

D. Werner Kar., Śniatyn l. p.
Lic Feliks, Zabłotów.
Mehrer Izydor, Sniatyn l. m.
Meller Dawid, „
Żukotyński Franc., „
C. Pomeranz Izydor Sniatyn.
Berger Aron, Śniatyn.
W. Faulent Karol „ w. p.
Prager Sam., Zabłot. w. m.

57. Pow. Sokalski.

D. Broniowski Ant., Sokal l. p.
Jajus Miron, „ l. m.
Łuszczkiewicz J., „
Urech Marek, „

D. Wyspiański Gwido, Sokal p. s.
Jastrzębski Jul., Bełz.
Feuerstein El., Krystynopol l. m.
Kuźmowicz K. l. rew., Uhrymów.
C. Markl Józef, Waręż l. m.
Pordes Sal., Krystynopol.
Blum Zygmunt, Bełz.
W. Eitelberg Br., Sokal w. p.

58. Pow. Stanisławowski.

D. Wolański Kaj., Stanisł. l. p.
Boral Henryk „
Csessnak Julian „ as. s.
Drzewicki Stefan, „
Galusiński Ant. l. k. ch.
Goldhaber Jak. l. k. ch.
Gąsiorowski Leodgard, l. ord. Żak. karn.
Konkolniak Grze., Stanisł. p. s.
Lachawiec Apol., „
Ochsenhorn Mojż., „
Ostafiński Maryan „
Rosenberg Oskar, „
Sztencel Bernard „
Wnękowicz Stanisł. „
Żukowski Aleks. „
Krzyształowicz Aug., Halicz l. m.
Mołczkowski Dyon.. „ l. k.
Bart Leopold, Maryampol l. o.
Blaustein Edw. Stanisławów.
C. Grader Maur., „
Hoffman Jan „ l. sz.
Klaar Szymon „ l. k.
Rosenbaum Max., „
Sternschuss Henr., „
Szczepkowski Tyt., „ l. kar.
W. Pawlikiewicz Jan, „ w. p.
Frucht Maurycy, „ w. m.

59. Pow. Staromiejski.

D. Balicki Stan., l. p.
Meżyk Jan, Chyrów lek. zakł. wychow. OO. Jezuitów.
Ożarowski, Stara sól l. m.
C. Obuszkiewicz Stanisł., Stare miasto l. i wet. m.
Schubert Mikołaj, Chyrów l. k.

60. Pow. Stryjski.

D. Serkowski Bol., Stryj l. p.
Jakobi Lucyan, „
Jeż Andrzej, „ l. m.
Meisels Jul., „
Ozarkiewicz Eug. „
Papieski Antoni, „
Strzechowski Wil., „ „
Michalski Wiktor, Skole.
Mironowicz Kor., „ l. s.
C. König Iz., Stryj sek. szp.
Rosenberg Nach., Stryj.
Temple Dym., Stryj l. m.
Kräuterblüth Jak., Skole.
W. Smołuchowski Jan, w. p.

61. Pow. Tarnobrzeski.

D. Momidłowski Waler., Tarnobrzeg a. s.
Machalski Leon, Tarnobrzeg em. lek. pow.
Orzechowski Leonard. „
Reifer Ad., Tarnobrzeg l. m.
Dumaire Wł., Rozwadów „
Hochstim Adolf, Rozwadów.
Bąkowski Teofil, Baranów.
Ferensiewicz Mich., Radomyśl l. m.
C. Hellmann Tob., Tarnobrzeg.
W. Zörner Ferd., w. p.

62. Pow. Tarnopolski.

D. Gładyszowski Emil, Tarnopol l. p.
Eckhard Józ., Tarnopol p. s.
Frisch Juda, „
Leiblinger Izyd., „ l. m.
Moszkowicz Jak. „
Ochsenhorn Chaim.
Friedländer Mendel.
Blauer Tewel.
Münzer Maks., „
Rosenfeld Ad., „ p. s. ż.
Swistun Atan., „
Weissberg Zygm., „
Zgórski Kazim., „
Brudziński Ludw., Mikulińce.
Koller Bolesław, „
Błoch Fr. „
C. Brauner Izydor, Tarnop. s. sz.
Planer Jakób, „

Stein Adolf (dentysta).
W. Harasimowicz Stan., w. p.

63. Pow. Tarnowski.

D. Stanko Wojc., Tarnów. l. p.
Glaser Leopold, „
Józefczyk Tad., „
Trammer Abrah,, „
Kowalski Henr., „
Lerner Wilhelm, „
Metzger Jan, „ l. m.
Pilzer Herman, „ s. sz.
Pochroń Józef, „ l. sk.
Schützer Leon, „ l. sz. iz.
Skowroński Wł., „ p. s.
Walczyński Józef, „ l. m.
Wolfram Adolf, „
Zbigniewicz Jan, „ s. sz.
Kalisz Al., Tuchów l. m.
Machnowski Wacł., Ryglice.
W. Sikorski Narcyz, w. p.

64. Pow. Tłumacki.

D. Litwinowicz Orest, Tłum l. p.
Hovurka Ant., l. f.
Richter Arnold, Tłumacz l. m.
Celewicz Al., Tyśmienic l. m.
Ebersohn M., Tyśmienica.
Laszkiewicz J., l. o. Niżniów.
C. Philip Herman, Ottynia l. k.

65. Pow. Trembowelski.

D. Jendl Sausenhofen Ignacy, l. p.
Olpiński Jul., Trembowla.
Glücksmann Natan, Budzanów.
Kummer Leon, Strusów.
Stoklassa Józ., Budz. l. m.
C. Fischer Leon, Trembowla.
Hrazdilek Ed., Strusów.
Neustein Joach., Tremb. l. m.
Rosenstock Ign., Janów.
W. Cielenkiewicz, w. p.

66. Pow. Turczański.

D. Ciepielowski K., Turka l. p.
Friedmann Filip, Botynia l. o.
C. Kelhofer Sal., Turka.
W. Panek Jan, w. p.

67. Pow. Wadowicki.

D. Zawadziński Stanisław, Wadowice l. p.
D. Bukowski August, Wadowice.
Gedl Władysław, „
Opydo Franciszek, „
Zborowski Józef, Andrychów.
Żędzianowski Stan., „ l. m.
Lewandowski, Tłuczan.
Keller Rajmund, Zator.
Tarchalski Józ., „ l. m.
Gęslak Jan, Zebrzydowice l. s.
C. Erychleb Jan, Kalwarya.
Weczerka August, Wadowice.
W. Hryniewiecki Em. „ w. p.

68. Pow. Wielicki.

D. Kownacki J., Wieliczka l. p.
Lermer Szymon, „
Podobiński Ant., „ l. m.
Steiner Stan. „ l. sal.
Malinowski Kasp., Dobczyce.
Morawiecki Józef, Gdów.
Aronsohn Sam., Podgórze.
Goldberger Izaak, „
Pancewicz Izydor, Podgórze.
Skakalski Eu., Podgórze l. m.
Świątek Winc., „ l. k.
Nawrat Stanisł., Skawina.
W. Sochaniewicz Teofil.

69. Pow. Zaleszczycki.

D. Friedberg Józef, a. s.
Blutreich Izaak, Zaleszczyki.
Sołowski Jan, „ p. sz.
Kretz Ber., Tłuste l. m.
Pawlikiewicz J., Uścieczko.
C. Reischer Ignacy, Zaleszczyki sek. sz. i l. m.
W. Gałek Józ., Zaleszcz. w. p.

70. Pow. Zbarażski.

D. Węgrzynowski W., Zbar. a. s.
Baczyński Eust. „
Berger Michał, Zbaraż l. m.
C. Mantel Maur., „ l. sz.
Reisner Wilh., „ l. m.
W. Horodnicki Mikołaj w. p.

71. Pow. Złoczów.

D. Zaleski Eust., Złoczów l. p.
Gold Józef, „
Heyne Bolesław „ l. m.
Stein Eliasz „ l. k.
Wysocki Aleks., „ p. s.

D. Wójtowicz Edm. Olszanica. l. sz. w Nowosiółkach.
Skórski Marj., Zborów l. m.
C. Aderschläger Izaak, Biały Kamień l. m.
Hirschhorn F., Jezierna l. m.
Fuchs Mojż., Olesko l. m.
Raps Mayer, Pomorzany l. m.
Tokayer Jak., Pomorzany.
Bienenwald S., Sasów l. m.
Tischner Dion, Złoczów s. sz.
Nagler Maur., „
Deutsch Hen., Złoczów l. m.
Eskreis Markus „ s. sz.
W. Dorożyński T., Złoczów w. p.

72. *Pow. Żółkiewski.*

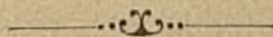
D. Krzyształowicz Adam, Żółkiew l. p.
Drzymalik Sylw., Żółkiew.
Muszkiet Karol „ p. sz.
Fischer Henryk, Kulików.
Olejnik Michał, Mosty.
Radlmesser Karol, Żółkiew.
C. Bardon Em., Kulików l. m.
C. Elner Sal., Żółkiew s. sz.
W. Raff Chaskel, Żółkiew w. p.

73. *Pow. Żydaczowski.*

D. Goldhaber Adolf l. p.
Ortyński Włodz., Żydaczów.
Kraetschmar Fel., Drohowyż.
Kurasiewicz Józ., Rozdół l. s.
Gozdecki Józ., Żurawno l. m.
C. Petersil Józef, Rozdół l m.
Sakler Elias, Żurawno l. m.
Wehrn Leon, Mikołajów l. m.
W. Stupnicki A., Żydaczów w. p.

74. *Pow. Żywiecki.*

D. Szajna Józ., Żywiec as. s.
Idziński Wiktor, „ l. szp.
Kulczycki Maryan, „
Seidler Ant., Żywiec l. sk.
Czop Zygm., Milówka l. m.
Gawlik Jan, Sucha l. sk. i kol.
Niezabitowski Ad., Sucha l. m.
Janota Rud.. Węg. górka.
Blumenfeld Joa., Zabłocie.
C. Klein Ad., Rajcza l. sk.
W. Bogdan Grzeg., Żywiec w. p.

ALFABETYCZNY SPIS LEKARZY.

Skrócenia przy końcu nazwisk:
Kr. oznacza **Kraków.**
L. „ **Lwów.**
Numera odnoszą się do powiatów.

Acker S. 36
Antoniewicz W. 17
Antoniewicz E. 15
Arnold. W. **L.**
Aronsohn S. 68
Aschkenazy Z. **L.**
Auerbach E. **L.**
Auerhahn W. 22

Baczyński E. 70
Balicki S. 59
Bałłaban T. **L.**
Bandrowski J. **Kr.**
Barański A. **L.**
Barącz R. **L.**
Barbag H. 47
Bart L. 58
Bartmański F. 3
Barzycki J. 52
Bażant W. 30
Bąkowski T. 61
Beck A. **Kr.**
Bednarski J. 40
Bendel S. 15
Bentkowski Z. 50
Berezowski K **L.**
Berger M. 70
Berggrün A. 11
Bermann D. 17
Bernacki F. 7
Bernadzikowski S. 7
Berthloff K. **L.**
Bett M. **L.**
Białkowski W. 50
Bibring S. 40
Bielański Z. 3
Bielecki J. 54
Bielewicz F. 18
Biegelmajer A. 53
Bieńczowski A. 15
Bieńkowski W. **L.**
Biesiadecki J. 24
Biesiadzki A. **Kr.**
Billig E. 28
Blaner T. 62
Blatteis J. **Kr.**
Blatteis S. **Kr.**
Blumenfeld H. 43
Blumenfeld J. 74
Blutreich J. 69
Błoch Fr. 62
Błotnicki T. **L.**
Bobek J. 10
Bober J. 2
Bobkiewicz H. **Kr.**
Bogdanik. 1
Bogdański W. **L.**
Bogdański B. 40
Boral H. 58
Borzęcki **Kr**
Bory J. **L.**
Borysiewicz W. 6
Bossowski Al. **Kr.**
Braun J. **L.**
Braun S. **Kr.**
Braunstein. **Kr.**
Bresiewicz S. 41
Brill K. 24
Broniowski A. 57
Browicz T. **Kr.**
Brudziński L. 62
Bubeniczek F. 13
Bujalski M. 21
Bujniewicz J. 52
Bukowski A. 67
Buszek J. **Kr.**
Buzdygan M. **Kr.**
Bylicki W. **L.**

Cassina F. 46
Celewicz A. 64
Cercha M. **Kr.**
Chadzyński J. **L.**
Chilewski A. 42
Chmielecki J. **Kr.**
Cholewicz F. **Kr.**
Chomin A. **L.**
Ciechański A. 46
Choróbski S. 45
Chramiec A. 43
Chrząszczewski W. 53
Chwistek Br. 43
Cięglewicz S. 24
Ciepielowski K. 66
Ciuk A. 27
Coghen A. 32
Csessnak J. 58
Cwiklicer L. 15

Czapliński S. Kr,
Czarnik S. L.
Czerkawski J. L. (27)
Czop Z. 74
Czyżewicz A. L.
Czyżewicz W. 54
Cybulski N. Kr.
Cymbler W. 14.

Dadlez J. 48
Damski W. 11
Danielski J. 19
Dawid S. 55
Dawidowicz E. 5
Dębicki K L.
Dekański S. L.
Dehm R. 20
Dembowski M. 35
Dereniowski B. 39
Dietzius A. 23
Długołęcki F. 1
Dobiński W. L.
Dobruchowski A. 3
Dolnicki C. 47
Domański S. Kr.
Dorożyński J. 5
Doskowski J. Kr.
Dreifach I. 53
Drewiński M. 54
Drobner E.
Drobner J. Kr.
Drożdż B. Kr.
Drzewicki S. 58
Drzymalik S. 72
Dubanowicz P. L.
Dukiet J. 46
Dulęba. 35
Dumaire W. 61
Dura S. 11
Durst A. L.
Dwernicki S. 29
Dworzański K. 1
Dziembowski J. 42
Dzikowski Z. 45.

Ebers H. L.
Ebersohn M. 64
Eckhard J. 62
Edelheit 35
Ehrlich D. L.
Eichhorn F. Kr.
Eliasz S. Kr.
Elektrowicz E. L.
Elsner H. 52.

Feigel L. L.
Feldmann M. 23
Feuerstein L. 5
Ferensiewicz M. 61
Festenburg E. L.
Feuerstein E. 57
Feuerstein N. 4
Feuerstein H. 17
Fiałkowski L. L.
Fiałkowski N. 52
Filewicz J. 28
Filimowski A. Kr.
Filipkiewicz S. Kr.
Finkel H. 36
Fischer H. 72
Fleischmann A. 8
Fleszar J. 33
Fraenkel J. 3
Fragner D. Kr.
Frankfurter J.
Frankowski W. L.
Friedländer M. 62
Friedberg J. 69
Friedmann T. 66
Friedmann H. 17
Friedwald A. 23
Frisch Juda 62
Frisch J. 30
Frühling M. 18
Frydmann Z. 22
Fuchs F. L.
Fuchs L. L.

Gabryszewski A. Kr.
Gabryszewski T. 24
Galant J. 54
Galusiński A, 58
Gąsiorek F. 46
Gąsiorowski L 58
Gawałkiewicz L. 42
Gawlik J. 74
Gawroński A. 19
Gertler N. Kr.
Gedl W. 67
Gęślak J. 67
Glaser L. 63
Glasgall J. 6
Gładyszowski E. 62
Głuchowski F. L.
Gluziński A. Kr.
Gluziński L. L.
Glücksmann N. 65
Glücksmann L. 3
Głaczyński W. 29
Głowacki B. L.
Głowiński W. 2
Gold J. 71
Goldberger I. 69
Goldhaber A. 73
Goldhaber I. 29
Goldhaber I. 58
Goldhammer J.
Gołębiowski K. L.
Gońka A. L.
Górski C. 3
Gostyński J. L.
Gozdecki J. 73
Grabscheid M. 46
Gracka J. 25
Gross K. L.
Grünhaut B. 65
Grzybczyk S. 18
Gumowski F. 44
Gussmann J. L.
Guttmann L. 38
Gwiazdomorski J. Kr.

Hahn F. 22
Haim L. Kr.
Halarewicz B. 49
Halban L. Kr.
Hammerschlag R. 43
Hand J. 41
Harajewicz J. Kr.
Harajewicz W. Kr
Hellmann. L.
Hernich F. 41
Herz E. 33
Herzig N. 34
Heyne B. 71
Hiener A. 24
Hirsch H. Kr.
Hirschler M. 10
Hochstim A. 61
Hofner O. 17
Hordyński A. 25
Hoszard F. L.
Hovurka A. 64
Hulles J. 29
Humiecki M.31
Hyżycki S. Kr.

Jabłoński J. 12
Jabłoński S. 52
Jajus M. 57
Jakliński L. 51
Jakobi L. 60
Jakubowski A. 20
Jakubowski M. **Kr.**
Jalikowski M. 2
Jarosz W. 1
Jana S. **L.**
Janda F. **L.**
Janiszewski A. 27
Janota R. 74.
Janowski J. 17
Januszkiewicz J. o. 44
Januszkiewicz J. s. 44
Jaremkiewicz M. 35.
Jarocki P. 7
Jarosz W. **Kr.**
Jasilkowski M. 2
Jasiński W. **L.**
Jastrzębski A. **Kr.**
Jastrzębski J. 57
Jastrzębski W. 23
Jaworski W. **Kr.**
Jaworski B. 29
Jekeles L. **L.**
Jendl J. 65
Jendl T. **L.**
Jeż A. 60
Jeż W. **Kr.**
Jdziński W. 74
Jłowicki M. 33
Jodłowski J. 5
Jordan H. **Kr.**
Józefczyk T. 63
Junger J. **Kr.**
Jüngst W. 12
Jurkiewicz K. 17
Jurowicz J. **Kr.**
Jwański K. 37.

Kaden K. **Kr.**
Kadyj J. 24
Kadyj H. **L.**
Kalach F. 6
Kalinowicz M. 5
Kalinowicz 29
Kalisz A. 63
Kapelusz E. 1
Karpiński S. **Kr.**
Katyński L. 18
Kaufmann M. **Kr.**
Karmin J.
Keller M. 46
Keller R. 67
Kicki T. **L.**
Kiebuziński B. 46
Kijas B. 37
Kijas T. 42
Kirschner A. **Kr.**
Kisielewski J. 7
Klauber A. 53
Klecki K. **Kr.**
Klein L. 11
Kluczyński Z. 7
Kmietowicz F. 42
Kniaziołucki Z. **L.**
Kniehyniecki K. 39
Kobryński W. 29
Kobylański A. **L.**
Kocay A. 31
Koerner E. 10
Kohn M. **Kr.**
Kolberger 36
Koller B. 62
Kołączkowsk J. 42
Komorowski B. **Kr.**
Konarzewski J. 55
Konarzewski J. **L.**
Koncewicz J. 33
Kondratowicz A. **Kr.**
Kopff L. **Kr.**
Konkolniak G. 58
Kopaczyński W. 53
Korczyński E. **Kr.**
Korczyński L. **Kr.**
Korman J. **L.**
Korngrün J. 62
Kornhauser C. **Kr.**
Kosterkiewicz F. 42
Kosiński F. **L.**
Kosiński L. **Kr.**
Kośmiński F. **Kr.**
Kossak L. **L.**
Kotłowski S. 16
Kotulecki Tom. **Kr.**
Kotz Wł. **Kr.**
Kownacki J. 68
Kowalski H. 63
Kowalski K.
Kozierowski E. **L.**
Kozłowski B. **Kr.**
Kozłowski S. **Kr.**
Kozłowski E. 54
Koy S. **Kr.**
Kozubski L. 42
Kraus H. 52
Kraetschmar F. 73
Kramarzyński M. 14
Kramarzyński K. **Kr.**
Krasowski S. **Kr.**
Kretowicz W. 18
Kretz B. 69
Krobicki T. **L.**
Krokiewicz A. **L.**
Kropaczek F. 32
Krongold W. **Kr.**
Kronenberg K. 20
Kroó J. 10
Kruk K. 34
Kruszyński K. 36
Kryński L. **Kr.**
Krzyształowicz A. 72
Krzyształowicz An. 58
Krzyształowicz F. **Kr**
Krzyżanowski E. 10
Krzyżanowski T. **L.**
Krzyszkowski E. 54
Krygowski T. **L.**
Kudas J.
Kucharski P. **L.**
Kuhn A. **L.**
Kulczycki M. 74
Kummer L. 65
Kurasiewicz J. 73
Kurowiec J. 26
Kutna S. 46
Kuźmowicz K. 57
Kwaśnicki A. **Kr.**
Kwiatkiewicz S. **L.**
Kwieciński M. 1.

Lachawiec A. 58
Lachowicz E. 52
Lachowicz Z. **L.**
Landau S. **L.**
Landau A. 45
Langie A. **Kr.**
Langsam.
Laskiewicz A. 64
Last S. 36
Lateiner E. **L.**

Peszkowski A. 33
Peters J. 16
Piasecki W. Kr.
Piaskiewicz W. 29
Piątkowski M. Kr.
Pieniążek P. Kr.
Pietrzycki A. 7
Pilzer H. 63
Piotrowski E. Kr.
Piotrowski G. L.
Piotrowski L.
Piórko A. 3
Pisek W, L.
Plech A. 23
Pluciński M. 36
Płochocki T. 49
Pochroń J. 63
Podlewski K. L.
Podłuski M. 16
Podobiński A. 68
Pohorecki W. Kr.
Ponikło S. Kr.
Pordes M. 38
Prochaska T. 27.
Prus J. L.
Przesmycki J. 18
Przybylski W. 42
Przysłopski J. 32
Puchacki E. Kr.
Puchalski S. 15

Raczyński J. Kr.
Radecki P. Kr.
Radlmesser R. 72
Rapaport J. L.
Rapp L. L.
Reifer A. 61
Reinhold J. L.
Reiss K. 32
Regiec J. Kr.
Reitzes D. L.
Richter A. 64
Richter F. 23
Richter J. 42
Rieser 11
Riwczes F.
Robel W. 35
Roicki A. L.
Rokossowski W. Kr.
Roller F. 50
Rosciszewski E. Kr.
Rosenberg A. Kr.
Rosenberg O. 58
Rosenblatt E. Kr.
Rosenfeld A. 62
Rosenzweig A. Kr.
Rosenzweig L. L.
Rosner Al. Kr.
Rosner An. Kr.
Rosner Ig. L.
Rosner J. L.
Rosner M. 29
Rosenbusch L. L.
Rosenblüth E. 12
Rosenheck S. 29
Rossberger S. 23
Roszko A. 21
Roth A. 3
Rozłucki M. 36
Rożański J. L.
Ruczka S. 46
Rudnicki K. 14
Rutkowski Kr.
Rutowski K. Kr.
Rydel L. Kr.
Rydygier L. Kr.

Salay 46
Sawicki E. L.
Sawicki S. L.
Schaitter J. Kr.
Schaff S. 49
Schaffer W. 37
Schapira A. 6
Schein H. 43
Schlank M. 1
Schmeidler L. 23
Schmerl A. 5
Schmidt E. L.
Schmidt F. 21
Schoeffer F. 46
Schneck K. 11
Schneider L. Kr.
Schney J. L.
Schöngut S. Kr.
Schorsch J. 29
Schramm H. L.
Schumann F. K.
Schützer L. 63
Schwarz A. Kr.
Sciborowski K. 34
Sciborowski W. Kr.
Segiel E. 52
Seifmann P. L.
SeidlerA. 74
Seidner A. 5
Sędzielowski F. 50
Selzer J. L.
Senensieb W. Kr.
Serkowski B. 60
Siedlecki J. Kr.
Sielski S. L.
Sieniewicz M. 52
Sieradzki A. L.
Silbermann E.
Silberstein J.
Silberstein S. L.
Singer M. L.
Skakalski E. 68
Skalski W. 53
Skałkowski B. L.
Skałkowski W. L.
Skibicki A. 8
Skobel S. Kr.
Skomorowski J. 30
Skórczewski B. Kr.
Skowroński W. 63
Skórski M. 71
Skrzyński S. Kr.
Slawik K. 42
Slączka A. 46
Sliwiński M. Kr.
Slosarczyk A. 1
Słapa W. Kr.
Smitowski M. L.
Smolarski Z. 46
Smorągiewicz K. 43
Smutny K. L.
Snieżek L. 9
Sobolewski F. 6
Sobolewski K. 36
Sochanik S. L.
Sochański J. L.
Sokołowski H. Kr.
Sokal M. L.
Sokal J. 22
Solecki J. 52
Sołtysik S. 6
Spira R. Kr.
Spitzel J. 39
Sroczyński F. Kr.
Stachiewicz T. L.
Stanowski K. L.
Starachowicz J. Kr.
Sternberg J. Kr.
Stopczański A. Kr.

Strojnowski E. L.
Strumiński A. 6
Steuermark 29
Stein E. 71
Steiner S. 68
Stahlberger T. L.
Stanko W. 63
Staniszewski W. 37
Stark J. L.
Steinhaus J. L.
Stokłosiński F.
Steinkeller H 11
Stoeckl A. 12
Stupnicki W. 27
Stoklassa J. 65
Strzechowski W. 60
Surzycki J. Kr.
Süsskind A. Kr.
Swiątek W. 68
Swiątkiewicz M. L.
Switalski L. Kr.
Swiderski B. 55
Swistun A. 62
Szafer W. 37
Szajna J. 74
Szajnowski W.
Szewczyk J. Kr.
Szymkiewicz K. Kr.
Szpilmann J. L.
Szymański H. 12
Szymonowicz W. 8
Szymonowicz W. Kr.
Stenzel B. 58
Szyszkowski W. 46
Sysak G. 29
Szczepański W. 52
Szczepański T. 52
Szostkiewicz S. 28
Sztembarth C. L.
Szulisławski R. L.
Szuszkiewicz P. L.
Szydłowski Z. L.
Szujnowski M. 5

Tabor B. 42
Tarchalski J. 67
Tarnawski A. 30
Taschmann A. L.
Tatarczuch W. L.
Teichmann L. Kr.
Teitelbaum M. 8
Teodorowicz T. L.
Terlecki A. 49
Tislowitz P. Kr.
Tomanek J. L.
Torczyński T. Kr.
Trammer A. 63
Trybulec F. 46
Trzaskowski B. 23
Trzebicky R. Kr.
Turzański G. 23
Tuszyński F. Kr.
Tyszkiewicz W. Kr.
Tyszkowski L. L.

Uchacz B. 39
Udziela 11
Uhma Cz. L.
Uranowicz T. 8
Urech 57
Urich T. 4

Vincenz A.
Vorzimmer H. 55

Wachholtz L. Kr.
Wachtel A. L.
Wagner A. L.
Wain J. 32
Walentowicz A. Kr.
Warzycki B. 37
Wągrowski K. 13
Walczyński J. 63
Waligórski A. 47
Wasylewski T. 49
Wechsler E. L.
Wehr W. L.
Weigel J. L.
Weiss A. L.
Weissberg Z 62
Węgrzynowski W. 70
Werner K. 56
Wernicki J. L.
Wiczkowski J. L.
Widmann O. L.
Wieńkowski J. 54
Wiktor J. L.
Wilkosz A. Kr.
Willer A. L.
Wilson R. 22
Wiszniewski L. Kr.
Witkowski E. 33
Witoszyński T. 16
Wnękowicz S. 58
Wojtkowski J. 55
Wójtowicz E. 71
Wolański K. 58
Wolfram A. 63
Woszczyński J. Kr.
Wroński B. 18
Wurst A. 26
Wysocki A. 71
Wyspiański G. 57
Wyszatycki F. 50

Zadurowicz E. 48
Zagórski A. 52
Zakreys F. L.
Zaleski E. 71
Zaleski K. 54
Zanietowski J. Kr.
Zaorski B. 6
Zaremba A. 14
Zarewicz A. Kr.
Zauderer A. 8
Zavadil T. L.
Zawadziński S. 67
Zbigniewicz J. 63
Zborowski J. 67
Zduń J. 39
Zongteller L. 42
Zennermann W. 52
Zgórski K. 62
Zieleniewski M. Kr.
Ziembicki G. L.
Ziemiański L. 46
Zion O. L.
Zirhoffer K. 45
Zoll J. Kr.
Zrogowski B. 13

Żelazowski W. 51
Żędzianowski S. 67
Żukotyński F. 2
Żukowski A. 58
Żuławski K. Kr.

SPIS CHIRURGÓW.

Metal J. 55
Minceles L. 5
Morecki P. 23
Mosler M. 10

Nagler M. 71
Neustein J. 65
Nussbaum M. 6

Obuszkiewicz S. 59
Ostersetzer A. 13

Petersil J. 73
Philipp H. 64
Piotrowski J. 25
Plahner J. 62
Pöller H.
Pomeranz F. 22
Pomeranz J. 56
Pordes S. 57
Probst J. 35.

Raab H. 38
Rager J. 6
Raps M. 27
Raps M. 71
Rares J. 22
Reich B. 17
Reiner J. 52
Reiss A. 23
Reiss E. 50
Reiss L. 53
Reischer J. 69
Reisner W. 70
Röder E. 29
Rosenbaum L. 6
Rosenbaum M. 58
Rosenberg N. 60
Rosenkranz M. **L.**
Rosenstock A. 65
Rosenstock J. 65
Rosenöhl J. 17
Roth W. 2
Rotter A. 12
Rotter H. 52
Rudich L. 30

Sakler E. 72
Salver J. 46
Schabbus E. 37
Schenker E. 8
Scheps J. 19
Schnitzer P. 46
Schubert M. 59
Siebner N. 22
Siegelbaum J. 27
Sobelsohn D. 22
Sochacki F. 2
Spiegel E. 24
Stangenhaus J. 54
Starwer M. 55
Sternberg B. 2
Sternberg J. 47
Sternschuss H. 58
Stolzenberg K. 50
Szymonowicz J. **L.**
Szczepkowski T. 58

Temple D. 60
Terner H. 29
Thalheim J. 23
Tischner D. 71
Tokayer J. 71
Trost A. 49.

Urich S. 2.

Weczerka A. 67
Wehrn L. 73
Weiss J. **L.**
Wieselmann M. 3.

Zaleski A. 29
Zauderer M. 42
Zawirski K. **L.**
Zrogowski J. **L.**

OGÓLNE PRZEPISY POCZTOWE.

Należytość za listy zwyczajne w całem państwie austr. do wagi 20 gr. ($^{6}/_{10}$ ł. cł.) jest 5 ct., nad 20 do 250 gr. (15 ł. cł.) 10 ct., listy takie mogą być przy oddaniu opłacone lub nie, a wtenczas za listy niefrankowane do 20 gr. 10 ct., od 20 do 250 gr. 15 ct., listy za mało frankowane podlegają tej samej opłacie, z tą różnicą, ze wartość przylepionych marek odlicza się.

Za listy, które w miejscu doręczane bywają, opłaca się: do 20 gr. 3 ct., od 20 do 250 gr. 6 ct. Za nieopłacone, opłaca odbiorca 6 ct. do 20 gr.; 9 ct. do 250 gr.

Listy kartkowe po 3 ct. dla doręczenia adresatom w miejscu nadania zamieszkałym, jakoteż listy kartkowe po 5 ct., które do wszystkich krajów monarchii austryackiej, Prus i Niemiec przesyłane być mogą.

Karty korespondencyjne po 2 ct. mogą być przesyłane do wszystkich krajów monarchii austryackiej, Prus i Niemiec — karty te można wysyłać zagranicę z dolepieniem odpowiedniej należytości. Karty korespondencyjne mogą być rekomendowane jak listy za opłatą 10 ct. za rekomendacyę, lub przylepieniem marki 10 ct.

Na listy rekomendowane otrzymuje się recepis. Należytość rekomendacyjna do wszystkich krajów europejskich wynosi 10 ct., zaś 5 ct. w miejscu nadania (loco).

Jeżeli nadawca po upływie pewnego czasu nie otrzymał odpowiedzi, natenczas ma prawo przy urzędzie nadawczym zrobić zapytanie (reklamacyę) za opłatą 10 ct. Jeżeli zaś był dołączony recepis zwrotny, natenczas reklamacya nie podlega żadnej opłacie; jeżeli pokaże się, że list zaginął, wtenczas ma prawo żądać wynagrodzenia 20 złr., gdy list był do miejsca w obrębie monarchii położonego adresowany, zaś 21 złr., gdy był za granicę wysłany.

Za granicę muszą być pieczętowane jedną lub dwiema pieczątkami, w kraju zaś mogą być tylko zalepiane. Listy rekomendowane do Prus i Niemiec mogą być posyłane na koszt adresata.

Druki. Do państwa Austryackiego, Bośni, Hercogowiny, ks. Lichtenstein oraz Niemiec wynosi opłata: do 50 gr. 2 ct., do 150 gr. 3 ct., do 250 gr. 5 ct., do 500 gr. 10 ct.; do 1 kilogr. 15 ct. Waga nie może przenosić kilogr. (2 fnt. cł.). Niedostatecznie opłaconych druków nie wysyła się, lecz zwrócone są oddawcom.

Listy pilne. Jeżeli oddawca życzy sobie, ażeby list natychmiast po odejściu do miejsca przeznaczenia był doręczonym, winien dopisać na kopercie po lewej stronie u dołu *„doręczyć zaraz przez umyślnego posłańca“* (expres). Za to dopłaca się 15 ct., jeśli adresat mieszka w miejscu, gdzie się znajduje urząd

pocztowy. Za każde $7^1/_2$ kilometra (milę) odległości od urzędu pocztowego płaci się posłańcowi 50 ct., zawsze jednak adresat jest odpowiedzialny za uiszczenie przypadającej kwoty. Na kopercie można i godzinę oznaczyć, o której list musi być koniecznie wręczony. — Należytość uiszcza się przylepianiem marek odpowiedniej wartości, zaś przy pieniężnych, gotówką. Za doręczenie awiza razem z przesyłką opłata wynosi 30 ct.

Taryfa opłaty listów.

Do	Należytość za opłatę				
	Listy		kor. kart.	Druki	
	za każde gr.	cnt.	cnt.	za każde gr.	cnt.
Belgii, Bułgaryi, Chin (p. Rosyę)	15	10	5	50	3
Danii i Islandyi	„	10	5	50	3
Egiptu	„	„	„	„	„
Niemiec z Alzacyą i Lotaryngią,	do 15	5		do 50	2
Helgoland i Luxenburg . . .				„ 250	5
	nad 15	10	2	„ 500	10
	— 250			„ 1000	15
Francyi z Algierem	15	10	5	50	3
Gibraltar przez Niemcy	15	10	5	50	3
Grecyi i wysp Japońskich, Korfu, Cefalonia, Zante	15	10	5	50	3
Wielkiej Brytanii i Irlandyi. . .	15	10	5	50	3
Włoch	15	10	5	50	3
Czarnogóry	15	7	4	50	2
Niederlandów	15	10	5	50	3
Norwegii	15	10	5	50	3
Persyi przez Rosyę	„	„	„	„	„
Portugalii z Maderą i w. Azorskich	15	10	5	50	3
Romunii (Mołdawii i Wołoszczyzny)	15	10	5	50	3
Rosyi z Polską	15	10	5	50	3
Stany Zjednocz. Północn. Ameryki	„	„	„	„	„
Szwajcaryi	15	10	5	50	3
Serbii (z Węgier)	15	5	4	50	2
Serbii (z Austryi)	15	7	3	50	2
Hiszpanii	15	10	5	50	3
Turcyi europ. i azyatyckiej przez Tryest, Belgrad, Orsowę . . .	15	10	5	50	3

Listy z pieniądzmi winny być zaopatrzone w kopercie trwałej pięcioma pieczęciami, w urzędowej zaś kopercie dwiema, lub też jeżeli wartość przenosi 500 złr., a waga 250 gramów, przynieść je można na pocztę, ale nie zapieczętowane, aby urzędnik mógł sprawdzić kwotę znajdującą się w nich, wten-

czas jednak portoryum musi być zaraz uiszczone i wynosi 50% więcej, niż zwyczajne.

Gotówkę brzęczącą posyłając, należy obwinąć w papier i przypieczętować wewnątrz koperty, aby się nie poruszała.

Opakowanie. Przedmioty małej wartości, którym przyciśnięcie nie szkodzi, nie przepuszczające tłuszczu lub wilgoci, nie przenoszące ciężaru 5 kilogr., na nie wielką odległość pakować można w papier mocny i obwiązać sznurkiem.

Powziątki pocztowe w kraju (Nachnahme). Wolno wysyłać przesyłki do wszystkich w kraju poczt monarchii austr., jakoteż węgierskiej za pobraniem do wysokości 500 złr.

Przekazy pieniężne (Postanweisungen). Za pośrednictwem urzędów pocztowych można przekazywać wypłaty w kraju do wysokości 500 złr. w. a.

Przesyłający opłaca porto przylepieniem marki do 10 złr. 5 cnt., od 10 do 50 złr. 10 cnt., do 150 złr. 20 ct., od 150 do 300 złr. 30 ct., od 300 do 500 złr. 50 ct.

Drogą zaś telegraficzną przyjmują i wypłacają przekazy pieniężne i znaczki pocztowe (Postanweisungen) do wysokości 500 złr. w. a. Przy posyłkach przekazów drogą telegraficzną opłata pocztowa jest ta sama, co przy przekazach zwykłych, z dodatkiem opłaty depeszy zawisłej od ilości słów.

Przekazy za granicę mogą być przesyłane do całych Niemiec, Szwajcaryi, Bawaryi i Wirtembergu, Bułgaryi, Rumunii, Turcyi i Egiptu, jako też do Stanów zjednoczonych Ameryki, jak również ze wszystkich tych krajów do Monarchii austr. i węgierskiej. Blankiety są inne jak w kraju. Kwoty mogą być przesyłane do wysokości 200 złr. albo 400 marek czyli 500 franków.

Zlecenia pocztowe. Za pośrednictwem urzędów pocztowych można ściągać od innych osób drobne wierzytelności do wysokości 500 złr. Blankietów nabywa się w urzędach pocztowych po cenie $^1/_2$ centa; a dołączywszy dokument (n. p. weksel, rachunek lub kwit itp., przesyła się w kopercie zapieczętowanej, jako opłacony list polecony pod adresem urzędu pocztowego, gdzie debent mieszka.

W razie uiszczenia kwoty na blankiecie wyrażonej, wydaje poczta adresatowi załączone dokumenta, a pieniądze przesyła wierzycielowi za przekazem, po strąceniu zwykłej należytości przekazowej.

Zlecenia pocztowe są do Niemiec dozwolone i do Bośni i Hercogowiny, Belgii, Egiptu, Francyi, Włoch, Luxemburgu, Niederland, Norwegii, Rumunii, Szwecyi, Tunisu i Turcyi; w takim razie wierzytelności obliczają się na austryacką monetę wedle kursu wiedeńskiego.

Na jednym blankiecie można najwyżej 5 zleceń naraz wysyłać, ale nie trzeba zapomnieć o dołączeniu dokumentu każdego zlecenia, gdyż w takim razie zlecenie musiałoby być zwrócone bez skutku po upływie dni 14.

PORADNIK TELEGRAFICZNY.

W depeszach europejskich 15, w poza europ. 10 liter stanowi jedno słowo, wyraz więcej liter liczący, liczy się za dwa. Pięć cyfer w europ., 3 cyfry w poza europ. depeszach, stanowią słowo.

Bliższe oznaczenie, w jaki sposób chce oddawca przesłać depeszę, można w sposób skrócony oznaczać, dwie takie zgłoski liczą się za słowo.

Mp. Depesza do rąk własnych adresata.

D. Pilno. Depesza taka ma pierwszeństwo przed innemi; (taksa potrójna).

Rp. Odpowiedź zapłacona. Należytość zależy od ilości żądanej odpowiedzi.

Rpd. Odpowiedź zapłacona pilna. Należytość jak przy depeszy pilnej.

Xp. Posłaniec zapłacony.

Na żądanie nadawcy, można otrzymać recepis za opłatą 5 ct.

Nadawca może zażądać wstrzymania depeszy, lub jeżeli już wysłana, wstrzymać doręczenie tejże, w pierwszym przypadku otrzymuje zwrot opłaty po strąceniu 25 ct., w drugim przypadku musi nadać nową depeszę.

Opłata składa się:

I. W monarchii austro-węg., do ks. Lichtenstein, Bośni, Hercegowiny i do Niemiec za każde słowo 3 ct., opłata musi wynosić najmniej 30 ct., czyli że depesza złożona z mniej niż 10 słów kosztuje tak samo jak 10 słów 30 ct.

II. Taksa ogólna przy depeszach zagranicznych wynosi 30 ct. a prócz tego za pojedyncze słowo:

Algier i Tunis		13 ct.
Ameryka północna		57 „
„ południowa	4 Złr.	45 „
Anglia		13 „
Belgia, Dania i Niderlandy		11 „
Czarnogóra, Niemcy Szwajcarya i Serbia		4 „
Bułgarya		9 „
Egipt		84 „
Francya		8 „
Grecya		22 „
Hiszpania i Turcya eur.		14 „
Holandya		11 „
Portugalia		17 „
Rumunia		6 „
Rosya i Szwecya		12 „
Włochy		8 „

SKALA STEMPLOWA.

SKALA I.

na weksle.

						zł. ct.
			Do	75	zł.	—·05
nad	75	zł.	„	150	„	—·10
„	150	„	„	300	„	—·20
„	300	„	„	450	„	—·30
„	450	„	„	600	„	—·40
„	600	„	„	750	„	—·50
„	750	„	„	900	„	—·60
„	900	„	„	1050	„	—·70
„	1050	„	„	1200	„	—·80
„	1200	„	„	1350	„	—·90
„	1350	„	„	1500	„	1·—
„	1500	„	„	3000	„	2·—
„	3000	„	„	4500	„	3·—
„	4500	„	„	6000	„	4·—
„	6000	„	„	7500	„	5·—
„	7500	„	„	9000	„	6·—
„	9000	„	„	10500	„	7·—
„	10500	„	„	12000	„	8·—
„	12000	„	„	13500	„	9.—

Od każdych zaś następnych 1500 złr. o 1 złr. więcej, przyczem jednak kwoty poniżej 1500 złr. uważane będą za pełne.

SKALA II.

kwity i dokumenta w sprawach prawnych.

						zł. ct.
			Do	20	zł.	—·07
nad	20	zł.	„	40	„	—·13
„	40	„	„	60	„	—·19
„	60	„	„	100	„	—·32
„	100	„	„	200	„	—·63
„	200	„	„	300	„	—·94
„	300	„	„	400	„	1·25
„	400	„	„	800	„	2·50
„	800	„	„	1200	„	3·75
„	1200	„	„	1600	„	5·—
„	1600	„	„	2000	„	6·25
„	2000	„	„	2400	„	7·50
„	2400	„	„	3200	„	10·—
„	3200	„	„	4000	„	12·50
„	4000	„	„	4800	„	15·—
„	4800	„	„	5600	„	17·50
„	5600	„	„	6400	„	20·—
„	6400	„	„	7200	„	22·50
„	7200	„	„	8000	„	25·—

Nad 8000 złr. od każdych 400 złr. opłaconą być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po złr. 1 ct. 25, przyczem sumy niżej 400 złr. uważają się jako pełne.

SKALA III.

ugody pożyczkowe, kontrakty służbowe, kwity na wygrane loteryjne.

						zł. ct.
			Do	10	zł.	—·07
nad	10	zł.	„	20	„	—·13
„	20	„	„	30	„	—·19
„	30	„	„	50	„	—·32
„	50	„	„	100	„	—·63
„	100	„	„	150	„	—·94
„	150	„	„	200	„	1·25
„	200	„	„	400	„	2·50
„	400	„	„	600	„	3·75
„	600	„	„	800	„	5·—
nad	800	zł.	Do	1000	zł.	6·25
„	1000	„	„	1200	„	7·50
„	1200	„	„	1600	„	10·—
„	1600	„	„	2000	„	12.50
„	2000	„	„	2400	„	15·—
„	2400	„	„	2800	„	17·50
„	2800	„	„	3200	„	20·—
„	3200	„	„	3600	„	22·50
„	3600	„	„	4000	„	25 —

Nad 4000 złr. od każdych 200 złr. opłacaną być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po 1 złr. 25 ct., przyczem sumy niżej 200 złr. uważają się jako pełne.

Konstantego Wiszniewskiego

Aptekarza w Krakowie

Wyroby farmaceutyczno-lekarskie:

Kołaczyki (Tabletki) z wyciągiem **Kaskarowym** polecone przez Towarzystwo lekarskie Krakowskie na wniosek komisyi tegoż Towarzystwa pismem z dnia 4 kwietnia 1888 r. L. 308 i odznaczone na wystawach krakowskiej i lwowskiej. Jako lek przeczyszczający odszczególnia się od innych środków zawierających aloes, że nie sprawia boleści i nie osłabia, a pobudza apetyt.

Zażywać można trzy razy dnia po 1, 2 do 3 jednorazowo.

Następnie: **Krążki sublimatowe** po pół i jednym gramie.

Dalej: **Kołaczyki** z różnych przetworów leczniczych stałych, tak organicznych jakoteż i nieorganicznych, przyrządzone na odpowiednim aparacie, przez silne zgniecenie, bez dodatku jakiejkolwiek materyi kleistej. Kołaczyk z powodu gładkiej powierzchni położony na języku i popiwszy wodą, łatwo prześliźnie się przez gardło bez doznania wstrętnego niekiedy smaku.

Gotowe zawsze na składzie kołaczyki są różnego ciężaru:

Z Antipiryny, Phenacetyny, Dwuwęglanu sody, Bromku, Sody, Węglanu Lityny, Kwasu salicylowego, Chininy, Chloranu potażu, Węglanu Guajakolu, Pyrofosforanu żelaza i sody burzące, z Peptonem żelaza, Morfiny, Korzenia rzewieniowego, Wyciągu Kruszyny, Korzenia Pięciorniku (Tormentilla), **Proszku mięsnego, Proszku Kurelli, Pepsyny, Hemoglobiny, Proszku Dowera, z Senesu Aleksandryjskiego**, pozbawionego żywicy przez

wymoczenie w spirytusie, które wyrabiam tak małe, że można i dzieciom podawać.

Następnie **stożki kakaowe** próżne, które mogą być napełnione gliceryną czystą lub też połączone z jodkiem potażu, karbolanem cynku, octanem ołowiu, Ichtyolem, Taliną i t. d.

Również **pręciki kakaowe** bardzo cienkie, do których można dodać Jodoformu lub jakikolwiek przetwór leczniczy.

Także **wina lecznicze**, wyrabiane na Maladze lub winie Lakryma Christi, jako to: wino chinowe, wino żelaziste, wino chinowo-żelaziste, wino rzewieniowe, wino rzewieniowo-chinowe, wino kondurangowe, wino peptonowe, wino pepsynowe, wino pięciornikowe, także wino kaskarowe, nie gorzkie i t. d.

Dalej **Odwaniacz** (Płyn desinfekcyjny) środek do usunięcia wszelkiej woni cuchnącej, a bezwonny.

Notatnik

na rok

1894.

KWARTAŁ I.

Poniedziałek. **Nowy Rok.**	**2.** Wtorek.

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.

6. Sobota. **Trzech Króli.**

7. Niedziela.

8. Poniedziałek.

9. Wtorek.

10. Środa.

11. Czwartek.

12. Piątek.

13. Sobota.	**14. Niedziela.**

15. Poniedziałek.

16. Wtorek.

17. Środa.

18. Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. Niedziela.

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.	**26.** Piątek.

27. Sobota.	28. Niedziela.

29. Poniedziałek.

30. Wtorek.

31. Sroda.

1. Czwartek.

2. Piątek. **Oczysz. N. M. P.**

3. Sobota.

4. **Niedziela.**

5. Poniedziałek.

6. Wtorek.

7. Środa.

8. Czwartek.

9. Piątek.

10. Sobota.

11. Niedziela.

12. Poniedziałek.

13. Wtorek.

14. Środa.

15. Czwartek.

16. Piątek.

17. Sobota.

18. Niedziela.

19. Poniedziałek.

20. Wtorek.

21. Środa.

22. Czwartek.

23. Piątek.	**24.** Sobota.

25. Niedziela.

26. Poniedziałek.

27. Wtorek.

28. Środa.

1. Czwartek.

2. Piątek.

3. Sobota.

4. Niedziela.

5. Poniedziałek.

6. Wtorek.

7. Środa.

8. Czwartek.

9. Piątek.

10. Sobota.

11. Niedziela.	**12.** Poniedziałek.

13. Wtorek.	**14.** Środa.

15. Czwartek.

16. Piątek.

17. Sobota.

18. Niedziela.

19. Poniedziałek.

20. Wtorek.

21. Środa.

22. Czwartek.

23. Piątek.

24. Sobota.

25. Niedziela. Zmartw. P.	**26.** Poniedziałek. **Wielkan.**

27. Wtorek.

28. Środa.

29. Czwartek.

30. Piątek.

31. Sobota.

ADRESA.

ADRESA.

Notatnik

na rok

1894.

KWARTAŁ II.

1. **Niedziela.**	2. Poniedziałek. **Zw. N. M. P.**

3. Wtorek.

4. Środa.

5. Czwartek.

6. Piątek.

7. Sobota.	**8. Niedziela.**

9. Poniedziałek.

10. Wtorek.

11. Środa.

12. Czwartek.

13. Piątek.

14. Sobota.

15. Niedziela.

16. Poniedziałek.

17. Wtorek.

18. Środa.

19. Czwartek.

20. Piątek.

21. Sobota.

22. **Niedziela.**

23. Poniedziałek.

24. Wtorek.

25. Środa.

26. Czwartek.

27. Piątek.

28. Sobota.

29. Niedziela.

30. Poniedziałek.

1. Wtorek.

2. Środa.

3. Czwartek. **Wniebow. P.**

4. Piątek.

5. Sobota.

6. Niedziela.

7. Poniedziałek.

8. Wtorek. **Stanisława b.**

9. Środa.

10. Czwartek.

11. Piątek.

12. Sobota.

13. Niedziela. Zesł. D. św.

14. Poniedziałek. **Świąt.**

15. Wtorek.

16. Środa.

17. Czwartek.

18. Piątek.

19. Sobota.

20. Niedziela.

21. Poniedziałek.

22. Wtorek.

23. Środa.

24. Czwartek. **Boże Ciało.**

25. Piątek.

26. Sobota.

27. Niedziela.

28. Poniedziałek.

29. Wtorek.	**30.** Środa.

31. Czwartek.

1. Piątek.

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17 Niedziela.

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24 Niedziela.

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

29. Piątek. **Piotra i Pawła.**	**30.** Sobota.

ADRESA.

ADRESA.

Notatnik

na rok

1894.

KWARTAŁ III.

1. Niedziela.

2 Poniedziałek.

3. Wtorek.	**4.** Środa.

5. Czwartek.

6. Piątek.

7. Sobota.

8. Niedziela.

9. Poniedziałek.	**10.** Wtorek.

11. Środa.

12. Czwartek.

13. Piątek.

14. Sobota.

15. Niedziela.

16. Poniedziałek.

17. Wtorek.

18. Środa.

19. Czwartek.

20. Piątek.

21. Sobota.

22. Niedziela.

23. Poniedziałek.

24. Wtorek.

25. Środa.

26. Czwartek.

27. Piątek.

28. Sobota.

29. Niedziela.

30. Poniedziałek.

31. Wtorek.

1. Środa.

2. Czwartek.

3. Piątek.	**4.** Sobota.

5. Niedziela.

6. Poniedziałek.

7. Wtorek.

8. Środa.

9. Czwartek.

10. Piątek.

11. Sobota.	**12. Niedziela.**

13. Poniedziałek.	14. Wtorek.

15. Środa. **Wniebow. N. M. P.**

16. Czwartek.

17. Piątek.

18. Sobota.

19. Niedziela.

20. Poniedziałek.

21. Wtorek.

22. Środa.

23. Czwartek.

24. Piątek.

25. Sobota.	**26. Niedziela.**

27. Poniedziałek.

28. Wtorek.

29. Środa.

30. Czwartek.

31. Piątek.

WRZESIEŃ.

1. Sobota.

2. Niedziela.

3. Poniedziałek.	**4.** Wtorek.

5. Środa.	**6.** Czwartek.

7. Piątek.	**8.** Sobota. **Narodz. N. M. P.**

9. Niedziela.

10. Poniedziałek.

11. Wtorek.

12. Środa.

13. Czwartek.

14. Piątek.

15. Sobota.

16. Niedziela.

17. Poniedziałek.	**18.** Wtorek.

19. Środa.

20. Czwartek.

21. Piątek.

22. Sobota.

23. **Niedziela.**

24. Poniedziałek.

25. Wtorek.

26. Środa.

27. Czwartek.

28. Piątek.

29. Sobota.	**30. Niedziela.**

ADRESA.

Notatnik

na rok

1894.

KWARTAŁ IV.

PAŹDZIERNIK.

1. Poniedziałek.	**2.** Wtorek.

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.	6. Sobota.

7. Niedziela.

8. Poniedziałek.

9. Wtorek.

10. Środa.

11. Czwartek.

12. Piątek.

13. Sobota.

14. Niedziela.

15. Poniedziałek.

16. Wtorek.

17. Środa.	**18.** Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. Niedziela.

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.

26. Piątek.

27. Sobota.

28. Niedziela.

29. Poniedziałek.

30. Wtorek.

31. Środa.

1. Czwartek. **Wszyst. Św.**	**2.** Piątek.

3. Sobota.

4. Niedziela.

5. Poniedziałek.

6. Wtorek.

7. Środa.	8. Czwartek.

9. Piątek.

10. Sobota.

11. Niedziela.

12. Poniedziałek.

13. Wtorek.

14. Środa.

15. Czwartek.

16. Piątek.

17. Sobota.

18. Niedziela.

19. Poniedziałek.

20. Wtorek.

21. Środa.	**22.** Czwartek.

23. Piątek.

24. Sobota.

25. Niedziela.

26. Poniedziałek.

27. Wtorek.

28. Środa.

29. Czwartek.

30. Piątek.

GRUDZIEŃ.

1. Sobota.

2. Niedziela.

3. Poniedziałek.

4. Wtorek.

5. Środa.	**6.** Czwartek.

7. Piątek.	**8.** Sobota. **N. Pocz. N. M. P.**

9. Niedziela.

10. Poniedziałek.

11. Wtorek.

12. Środa.

13. Czwartek.

14. Piątek.

15. Sobota.

16. **Niedziela.**

17. Poniedziałek.

18. Wtorek.

19. Środa.

20 Czwartek.

21. Piątek.

22. Sobota.

23. Niedziela.

24. Poniedziałek.

25. Wtorek. **Boże Narodz.**

26. Środa. **Św. Szczepana.**

27. Czwartek.

28. Piątek.

29. Sobota.

30. Niedziela.

31. Poniedziałek.

ADRESA.

